

**TÜRKİYE MUALLİMLER BİRLİĞİ MECMUASININ
SİSTEMATİK TAHLİLİ**

**Pamukkale Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Tezi
Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı**

Filiz OKMAK

Danışman: Doç. Dr. Nurettin ÖZTÜRK

**Haziran 2009
DENİZLİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY FORMU

Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Türkçe Eğitimi Bilim Dalı öğrencisi Filiz OKMAK tarafından Doç.Dr.Nurettin ÖZTÜRK yönetiminde hazırlanan “**Türkiye Muallimler Birliği Mecmuasının Sistematik Tahlili**” başlıklı tez aşağıdaki jüri üyeleri tarafından 29 Haziran 2009. tarihinde yapılan tez savunma sınavında başarılı bulunmuş ve Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

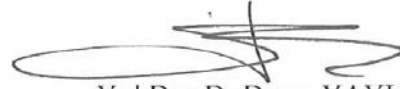
Yrd.Doç.Dr.Kerim DEMİRCİ

Jüri Başkanı

Doç.Dr.Nurettin ÖZTÜRK

Jüri Üyesi (Danışman)

Yrd.Doç.Dr.Derya YAYLI

Jüri Üyesi

Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun ^{06/07/2009}
tarih ve ^{12/01}..... sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Doç. Dr. Bilal SÖĞÜT
Müdür

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulguların analizlerinde bilimsel etiğe ve akademik kurallara riayet edildiğini; bu çalışmaların doğrudan birincil ürünü olmayan bulguların, verilerin ve materyallerin bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini ve alıntı yapılan çalışmalara atfedildiğini beyan ederim.

İmza:

Öğrenci Adı Soyadı: Filiz OKMAK

TEŞEKKÜR

Bu çalışma pek çok insanın maddi ve manevi destekleri ile gerçekleştirilmiştir. İlk teşekkürüm, yaptığım bilimsel çalışmalarda engin ve derin katkıları olan hocam Sayın Doç. Dr. Nurettin ÖZTÜRK'e olacaktır.

Yüksek Lisans derslerime girerek akademik eğitimime katkıda bulunan Sayın Prof. Dr. Önder GÖÇGÜN, Prof. Dr. İsmail ÇETİŞLİ ve Yrd. Doç. Dr. Ali DONBAY hocalarıma içten teşekkür ve saygılarımı sunmak istiyorum.

Bu tezi seçmemde bana büyük yardımları olan Trakya Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölüm başkanı Sayın Prof. Dr. Recep DUYMAZ hocama, Trakya Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Araş. Gör. sevgili ağabeyim Özgür OKMAK'a desteklerinden ötürü içten teşekkürlerimi sunuyorum.

Son olarak ve belki de en çok teşekkür ve şükranı, genelde tüm eğitim yaşamım özelde yüksek lisans tez çalışmalarım sürecince özveri, destek ve sevgilerini hiç esirgemeyen annem Nevin ve babam Yaşar OKMAK hak etmektedir.

ÖZET

Türkiye Muallimler Birliği Mecmuasının Sistemik Analizi

Okmak, Filiz

Yüksek Lisans Tezi, Türkçe Eğitimi ABD

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Nurettin ÖZTÜRK

Temmuz 2009, 202 sayfa

Zorlu bir uluslararası ve ulusal savaşın sonucunda çok uluslu imparatorluk yıkıntıları üzerine kurulan ulusal Türkiye Cumhuriyeti devletinin çağdaşlaşmak için yapması gereken işlerin en başında eğitim öğretimin iyileştirilmesi ve yaygınlaştırılması gelmekteydi. Bunun için Muallimler Birliği adı altında toplanan eğitimciler Türk eğitim sistemini tanıtarak, sistemdeki aksaklıkları gösterip iyileştirme çabası içerisine girmişlerdir. Avrupa'daki eğitim sistemini ve akımlarını incelemişlerdir.

Bu çalışmada hem araştırmacının artsüremli bir inceleme için becerisinin artması; hem bir meslek örgütü yayın organının içerik düzeni ve değerinin ortaya konması; hem de genelde eğitim, özelde Türkçe eğitim-öğretimi alanındaki literatürün saptanıp tanınması gerektiği düşüncesiyle, Cumhuriyet'in ilk yıllarında kurulan söz konusu öğretmen derneğinin çıkardığı Türkiye Muallimler Birliği Mecmuasının sistemik tahlili yapılmıştır.

Çalışma iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde derginin kurumsal arka planı incelenerek Cumhuriyet'in eğitim-öğretim, öğretmen ve Türkçeye verdiği önem ile Muallimler Birliği'nin kuruluş ve işleyiş süreci ele alınmıştır. İkinci bölümde derginin sistemik tahlili yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye Muallimler Birliği dergisi, Eğitim, anadili,

ABSTRACT**THE SYSTEMATIC ANALYSIS OF
TURKEY TEACHER'S ASSOCIATION'S MAGAZINE**

Okmak, Filiz

Grad Thesis, Turkish Education Main Science Department

Consultant oh the Thesis: As. Prof. Dr. Nurettin ÖZTÜRK

July 2009, 202 pages

In the national Republic of Turkey that was founded on multinational empire wreckages at the end of the forcible war that was national and international there had to ameliorate and generalize of the education to become contemporary at first. Thus the teachers who crowded under the name of Teacher's Association tried to ameliorate representing Turkish Education System and showing the faults in the system. They analysed the education system and movements in Europe.

In this study it was done the systematic analysis of Turkey Teacher's Association's Magazine to accrue of the skill of the resercher for a diachronic analysis and to betray its the value and content formation of an occupational broadcasting agency and with the thought of to confirm the literature on education in general and Turkish education and traning in special, this Turkey Teacher's Association's which was said established in recent years of the Republic magazine's systematic analysis was done.

The study was formed as two parts. In the first part institutional-back plan was analysed and the importance that was given by Republic to the education-training, teacher's and Turkish and the foundation and checking period of Teacher's Association was analysed. In the second part The systematic analyses of the magazine was done.

Key Words: Turkey Teacher's Association's Magazine, Education, Main Science Department

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
GİRİŞ (KURAMSAL BİLGİLER VE LİTERATÜR TARAMASI MATERYAL VE METOD).....	1

BİRİNCİ BÖLÜM:

DERGİNİN KURUMSAL ARKA PLANI

1.1.Cumhuriyet'in Eğitim-Öğretim Öğretmen ve Türkçeye Verdiği Önem.....	7
1.2.Muallimler Birliği'nin Kuruluşu ve İşleyiş Süreci.....	9

İKİNCİ BÖLÜM:

DERGİDEKİ YAZILARIN TAHLİLİ TANITIMI

2.1. EĞİTİM FELSEFESİ

2.1.1. "Ceymis"ın Ruhiyatına Dair – Hilmi Ziya.....	13
2.1.2. Mekteplerde Fikr ve Beden Terbiyesi - Selim Sırrı.....	14
2.1.3. İçtimaiyatçılar - Hilmi Ziya.....	15
2.1.4. Etnografi ve Köy Hevacesi - Hamid Zübeyr.....	15
2.1.5. Ameli Mektebi (1) - Nevzat Mahmut.....	16
2.1.6. Faal Mektep Nedir? - Sabri Cemil.....	17
2.1.7. Ameli Mektep (2) - Nevzat Mahmut.....	19
2.1.8. Almanya'da Yeni Terbiye Cereyanları - Zeki Mesud.....	19
2.1.9. Türkiye'de Yeni bir Usul –Psikanaliz - Hilmi Ziya.....	21
2.1.10. Almanya'da Talim ve Terbiye İdealinin Tahavvülü - Avnül Refik.....	22
2.1.11. Pestalozzi ve Hayat.....	23
2.1.12. Asri Terbiye'de Pestalozzi - Eyüp Hamdi.....	23
2.1.13. Pestalozzi ve Hayat (ma-bad).....	23
2.1.14. Pestalozzi ve Hayatı (ma-bad).....	23

2.2. EĞİTİM TARİHİ

2.2.1. Halk ve Çıracak Dershaneleri – Refet.....	24
2.2.2. Yüksek Halk Mektepleri – Hamid Zübeyr.....	28
2.2.3. Terbiye ve Tedris - Rıfat Necdet.....	29
2.2.4. Mektep Haricinde Terbiye ve Tedris - Hamid Zübeyr.....	30
2.2.5. Milli Terbiye (1) - Hilmi Ziya.....	31
2.2.6. Milli Terbiye (2) - Hilmi Ziya.....	32

2.2.7. Milli Terbiye (3) - Hilmi Ziya.....	33
2.2.8. Milli Terbiye (4) - Hilmi Ziya.....	33
2.2.9. Milli Terbiye - Zeki Mesud.....	34
2.2.10. İrfan Âlemimizde Yeni Bir Devir.....	35
2.2.11. Bolpur Mektebi - Nevzat Mahmut.....	36
2.2.12. Ahlak ve Terbiye - Abdülfeyyaz Tevfik.....	37
2.2.13. Mecburi Tahsil Meselesi – İhsan.....	38
2.2.14. İtalyan İlk Tedrisat Kanunu - Zeki Mesud.....	39
2.2.15. Edebiyat Tarihi Tedrisatına Dair - Ziyaeddin Fahri.....	39
2.3. EĞİTİM YÖNETİM VE DENETİMİ	
2.3.1. Mektep Binası, Avlusı ve Bahçesi - Ali Haydar.....	44
2.3.2. Mektepte Matbaacılık - Nevzat Mahmut.....	46
2.3.3. Mekteplerde İnzibat (1) - Abdülfeyyaz Tevfik.....	47
2.3.4. Mekteplerde İnzibat (2) - Abdülfeyyaz Tevfik.....	49
2.3.5. Mekteplerde İnzibat (3) - Abdülfeyyaz Tevfik.....	49
2.3.6. Toplu Tedris - Ali Haydar.....	50
2.3.7. Terbiye Müessesatı da Modaya Tabidir - Abdülfeyyaz Tevfik.....	51
2.4. ÖLÇME – DEĞERLENDİRME	
2.4.1. Mektep Kitapları - B. Atalay.....	51
2.4.2. Yeni İmtihan Talimatnamesine Aid İzahname – İsmail Habib.....	53
2.5. PSİKOLOJİK DANIŞMA VE REHBERLİK	
2.5.1. Genç Kızların Ruhi İhtiyaçları - Sabri Cemil.....	55
2.5.2. Çocuk Terbiyesi - Rıfat Necdet.....	56
2.6. TEMEL DİL BECERİLERİNİN ÖĞRETİMİ	
2.6.1. Kelime Usulü, Cümle Usulü – Osman.....	57
2.7. ÇOCUK EDEBİYATI	
2.7.1. Tagor ve Çocuk Edebiyatı - Nevzat Mahmut.....	59
2.7.2. Tagor'un Pedagojisi - Nevzat Mahmut.....	60
2.7.3. Hind Şairi (Tagor)un Mektebi - İbrahim Alaaddin.....	62
2.8. İLK OKUMA YAZMA ÖĞRETİMİ – ALFABE	
2.8.1. İlk Tahsilde Esaslı Noktalar - Mehmet Emin.....	63
2.8.2. Garp Harfleri - İzzet Ulvi.....	65
2.9. GÜZEL YAZMA - KONUŞMA	
2.9.1. Yazımız ve İmlamız – Refet.....	71

2.10. EDEBİ TÜRLER (ŞİİR-DÜZYAZI)

2.10.1. Tardu Peygar (şiir) - İzzet Ulvi.....	73
2.10.2. Acı Söz - Faruk Nafiz (şiir).....	73
2.10.3. Vatanımın Kızına (şiir) - İskeçeli Sıdkı.....	73
2.10.4. Sakarya Şehitleri (şiir) - İzzet Ulvi.....	74
2.10.5. Çocuklarda Şiir: Nasihat - Faruk Nafiz (şiir).....	75
2.10.6. Hatice'nin Ablası - Faruk Nafiz (şiir).....	76
2.10.7. Kahramanlar – şiir - Ziya Emin.....	77
2.10.8. Muallim-ül Cemiyet – Abdülatif Nevzat (düzyazı).....	77
2.10.9. Vezni Mesahalarda Büyük Bir Terakki - Abdülfeyyaz Tefvik (düzyazı) ...	79
2.10.10. Dilimiz Tehlikededir *** (düzyazı).....	79
2.10.11. Mektebin Şerefi - Rıfat Necdet (düzyazı).....	80
2.10.12. Akademiler Hakkında Tetebbuat - Avnül Refik (düzyazı).....	89
2.10.13. Garplılık ve Asrılık - Muhib Nizam (düzyazı).....	90
2.10.14. Umumi Merkez Heyeti Tedkik-i Seyahati (düzyazı).....	93
2.10.15. Tevhid-i Tedrisat Tevhid-i Terbiye - Abdülfeyyaz Tefvik (düzyazı).....	97
2.10.16. Rabindranath Tagore'nin Terbiye Düşünceleri - Nevzat Mahmut	99
2.10.17. “Zâd (Dâd) Çivisi” (1) - Mehmet Sıdkı (düzyazı).....	101
2.10.18. “Zâd (Dâd) Çivisi” (2) - Mehmet Sıdkı (düzyazı).....	104
2.10.19. “Zâd (Dâd) Çivisi” (3) - Mehmet Sıdkı (düzyazı).....	106
2.10.20. Mektep Temsilleri Hakkında Bir Rapor Bilal - (düzyazı).....	107
2.10.21. Kütüphanelerde Yapılacak Tedrici - (düzyazı).....	111
2.10.22. Ankara Evleri - Mübarek Galip (düzyazı).....	114
2.10.23. Bir Cevap Münasebetiyle - İzzet Ulvi (düzyazı).....	117
2.10.24. Köy Muallimi - Hilmet Nurhan (şiir).....	119
2.10.25. Türk Lisanının En Eski Hatıraları - Hamid Zübeyr (düzyazı).....	124
2.10.26. Türkçenin İstiklali - Abdullah Sabri (düzyazı).....	126
2.10.27. Milli Terbiye <<Senelik Umumi Kongrede Okunmak Üzere Yazılmıştır>> Müderri Ali Haydar (1) (düzyazı).....	130
2.10.28. Milli Terbiye - <<Geçen Nüşadan Ma-ba'd>>(2) (düzyazı).....	143
2.10.29. Zaruri Bir Cevap - Abdülatif Nevzat (düzyazı).....	151
2.10.30. Garpta İlim ve Maarif Hareketleri “İtalya'da Gençlerin Terbiyesine Ait Bir Kanun” (düzyazı).....	152
2.10.31. Milli Terbiye (3) - Geçen Nüşadan Ma-ba'd ve Hitam (düzyazı).....	155

2.10.32. Maarif Vekili Necati Bey'in İstanbul'u Teftiş Seyahati ve İstanbul'daki Nutukları (düzyazı).....	165
2.10.33. İstanbul Muallimler Birliği Şefik Bey'in Nutku, Darülfunun Emiri Nurettin Bey'in Nutku (düzyazı).....	165
2.10.34. Mürebbilerin Ameli İhtiyaçlarına Göre Beden ve Ruh Mefhumlarının Tahlili Darülfunun Müderrislerinden Mustafa Şekib (düzyazı).....	165
2.10.35. Riyaz-i Kadımlar - Haydar Niyazi (düzyazı).....	166
2.10.36. Avrupa'da Maarif Tedkik - Muallim Talat (düzyazı).....	168
2.10.37. Yeni Terbiye'de Gaye - Zeki Mesud (düzyazı).....	168
2.10.38. Maarif Vekilimizin Avrupa Seyahatleri - Beyanat (düzyazı).....	170
2.10.39. Halk Darülfununları ve TenvirHakkında Bir Rapor (düzyazı).....	172
2.10.40. Dünkü Kitap Cinayeti Bugünkü Kütüphaneciliğimiz - Tahsin Demiray (düzyazı).....	174
2.11. HALK EDEBİYATI	
2.11.1. Halk Edebiyatı ve Ananelerini Toplama Usulü - Hamid Zübeyir.....	176
2.11.2. Folklor Nedir? - Hamid Zübeyir.....	183
2.12. DÜNYA EDEBİYATI	
2.12.1 Azerbaycan Edebiyatında Nazım Şekilleri - Refet Avni.....	188
2.13. DİN BİLGİSİ	
2.13.1. Laik Mekteplerde Ahlak Tedrisatı - Abdülfeyyaz Tevfik.....	188
2.13.2. Laik Mektebi – Refet.....	188
2.14. FEN BİLGİSİ	
2.14.1. Ormanlarımızın Kıymetlerini Bilelim - Harun el Reşit.....	189
2.14.2. Ormanlarımızın Kıymetini Bilelim - Harun el Reşit.....	189
2.14.3. Tabiat Muhabbeti - Ali Haydar.....	189
2.14.4. Kedi <<Tabiat Tedkiki Dersi Mevzuu>> - Harun el Reşit.....	189
2.14.5. Nebatat Tetkikatı – Hayri.....	189
2.14.6. Türkiye'nin Teşciri Meselesinde Muallimin Vazifesi - Ali Sedat Zaim...	189
2.14.7. Mekteplerde Rasadat-ı Cevviye – Reiti.....	190
2.14.8. Ahval-i Cevviye'ye Dair - Doktor Reytli.....	190
2.15. MATEMATİK	
2.15.1. Riyaziyatta Usul – Refet.....	190
2.15.2. Riyaziyat İle İlk Temas - Haydar Niyazi.....	190

2.16. SAĞLIK BİLGİSİ	
2.16.1. Mektep Çocuklarında <<Görme ve İşitme>> - Nevzat Mahmut.....	190
2.17. BEDEN EĞİTİMİ	
2.17.1. “Antropometri” Çocuklarda Bedeni İnkişaf Nasıl Ölçülür - Nevzat Mahmut.....	191
2.17.2. Ankara Gençler Birliği Spor Kulübü Nizamnamesi.....	191
2.18. MÜZİK	
2.18.1. Musikimiz Hakkında Bir Rapor - Muallim Seyfettin Muallim Sezai.....	191
2.18.2. Çocuk Musikisi: Gurbette - İzzet Ulvi.....	191
2.18.3. Bugünün Musikisi Tedrisatı - Rıfat Necdet.....	192
2.19. EL İŞİ	
2.19.1. Kağıt Oymaları - Ali Haydar.....	192
SONUÇ	193
KAYNAKLAR	199
ÖZGEÇMİŞ	202

GİRİŞ

Zorlu bir uluslararası ve ulusal savaşın sonucunda çok uluslu imparatorluk yıkıntıları üzerine kurulan ulusal Türkiye Cumhuriyeti devletinin çağdaşlaşmak için yapması gereken işlerin en başında eğitim öğretimin iyileştirilmesi ve yaygınlaştırılması gelmekteydi.

Cumhuriyet dönemi eğitiminin temel özellikleri şunlardır:

- Dönemin siyasal, ekonomik, hukuki, kültürel değişimleri gerçekleştiğinde toplumun %10'u bile okuryazar olmadığı için, bunların kitlelere benimsetilmesi ve kökleşmelerinde eğitimin oynayabileceği rol her zamankinden fazla anlaşılmış ve eğitime bu nedenle de çok önem verilmiştir.
- Atatürk, bizzat kendisi “başöğretmen” unvanı ile eline tebeşiri alarak kara tahta başında halka ders vermiş, kitlelerin eğitim düzeyinin yükselmesi için büyük çaba harcamıştır. Bu hareketiyle, o öğretmen ve eğitimcilere çok değerli manevi destek sağladığı gibi, kuşkusuz dünya tarihinde de eğitimle en çok ilgilenen devlet başkanı olmuştur.
- 1924'te çıkarılan Tevhid-i Tedrisat (öğretim birliği) kanunu ile tüm okullar Maarif Vekâletine bağlanmış ve medreseler kaldırılmıştır.
- Eğitim laikleştirilmiştir.
- Eğitim demokratikleştirilmiştir.
- Özellikle tarih ve dil konularında milli bir amaca yönelme başlamıştır.
- Latin harfleri kabul edilmiştir.

- Kadın eğitimine önem verilmiş, bu alanda büyük gelişme sağlanmıştır ve erkek-kız karışık (karma) eğitim kesinlikle gerçekleştirilmiştir (Akyüz, 1982, 205-206).

Milli Eğitim Bakanlığının 19 Aralık 1923 tarihli bir genelgesinde “mektepler cumhuriyet esaslarına sadık kalmayı telkine mecburdur” ve 8 Eylül 1924 tarihli genelgede de, “çocuklarımız kalplerinde ve ruhlarında Cumhuriyet için fedakâr olmak mefkûresini taşımalıdır” denir (Akyüz, 1982, 206).

Bir ülkenin kalkınıp ilerleyebilmesi, çağdaş memleketler seviyesine gelmesi sadece bağımsız bir ülke olmasıyla, cumhuriyet yönetimiyle idare edilmesiyle olamaz. Ülkenin her yönden gelişip büyüebilmesi için halkının da iyi bir eğitimden geçmesiyle mümkün olur. Bu eğitimi yaparken de en iyi ve en doğrusunu, ülkemiz için en gereklisini seçip ayırmak, incelemek lazımdır. Bize en uygun olanlarını almak lazımdır.

İşte bunun için cumhuriyetin ilanından sonra Milli Eğitim Bakanlığı çeşitli heyetler oluşturarak Avrupa’ya yollamış oradaki çeşitli okulları inceletmiş u en uygun sistemler yurdumuza getirtilmiştir. Eğitim ve öğretimin ülkemizin en ücra köşelerine kadar yayılmasına çalışılmış, yararlanılabilecek bütün olasılıklardan faydalanılmaya çalışılmıştır. Her yörede yaşayan insanların yaşantıları, gelenekleri, doğal şartları incelenmiş oralara en uygun eğitim kurumları kurulmuş, on beş yaşından yukarı olan kadın ve erkek herkesin okuma yazma öğrenmesine çalışılmıştır. Bu çalışmaların ciddiyetini kavratmak amacıyla M. K. Atatürk’ün kara tahtanın önüne geçip başöğretmenlik yapması bile bize en güzel örnektir.

M. K. Atatürk öğretmenlere çok güveniyordu. Akın ve Bal (2002) tarafından bildirildiğine göre Atatürk: 27. 10. 1922’de İstanbul’dan gelen öğretmenlere karşı Bursa’da yaptığı bir konuşmada: “İstanbul’dan geliyorsunuz. Hoş geldiniz. İstanbul’un ışık ocaklarının temsilcileri olan yüce topluluğunuz karşısında duyduğum kıvanç sonsuzdur. Kalplerinizdeki duyguları, kafalarınızdaki düşünceleri, doğrudan doğruya gözlerinizden ve alınlarınızdan okumak, benim için olağanüstü bir mutluluktur. Bu dakika karşınızdaki en içten duygumu, izninizle söyleyeyim; isterdim ki, çocuk olayım, genç olayım, sizin ışık saçan sınıflarınızda bulunayım. Sizin elinizde gelişeyim. Siz beni yetiştiresiniz. O zaman, ulusumuz için daha yararlı olurum. Fakat ne yazık ki, elde

edilemeyecek bir istek karşısında bulunuyorsunuz. Bunu yerine sizden başka bir istekte bulunacağım; bu günün çocuklarınız yetiştiriniz. Onları yurda, ulusa yararlı insanlar yapınız. Bunu sizlerden rica ediyorum” demiştir.

Bir memleket ilerlemek istiyorsa eğitimine önem vermelidir. Ve bu eğitim halkın anlayacağı bir dil ile yapılmalıdır. Cumhuriyet dönemine kadar dilimiz Arapça, Farsça, Türkçe ve diğer yabancı dillerden alınan sözde aydın kesimin kullandığı alıntı kelimelerden oluşan karma bir dildi. Bu dilin sadeleşmesi, kendi özüne dönmesi gerekiyordu. Bundan sonra İstanbul’da konuşulan dil ile köylerde konuşulan dil aynı olmalıydı. Okullarda okutulan kitaplar her yerde aynı olmalıydı. Memleketin her köşesinde aynı eğitim verilmeliydi. İstanbul, Ankara gibi büyük şehirlerde yapılan çalışmalar memleketin her tarafına duyurulmalıydı.

Bu ülkenin ilerleyip çağdaşlaşması, demokratik ve cumhuriyetçi bireylerin yetiştirilmesiyle mümkündür. Bunun için eğitimciler bir araya gelerek “Muallimler Birliği” adı altında toplanarak eğitim sistemimizdeki aksaklıkları belirlemiş ve bu aksaklıkların nasıl giderileceği, yurdumuz için en güzel, en uygun eğitimin nasıl olacağı üzerinde çalışmışlardır. Almanya, Fransa gibi Avrupa ülkelerine heyetler yollayıp batının eğitim sistemini ve okullarını incelemişler; meslek okullarının öğrencinin mesleğini geliştirmesinde ne kadar önemli olduğunu görmüşlerdir. Geri döndüklerinde bu gördüklerinin bize en uygun olanlarını seçip uygulamaya çalışmışlardır.

Eğitim sistemi tamamen değişmiştir. Sıbyan mektepleri kaldırılmış yerine 2-8 yaş arası çocukların gidebileceği okul öncesi eğitim başlatılmıştır. Bu, çocuğun en yoğun öğrenme dönemidir. Okul öncesi eğitimi gören çocukların ilköğretimde başarı düzeyleri daha yüksek olmuştur. Atatürk çağdaş ülkelerdeki eğitime ilişkin gelişmelerin izlenmesini çağdaş bir yaklaşım olarak görür ve ilköğretimin hedeflerini milli bir ülkü olarak belirler. Akın ve Bal (2002) tarafından bildirildiğine göre Atatürk: “İlköğretim davası, insan olmak, millet olmak davasıdır. Her Türk çocuğunun iyi insan ve iyi bir vatandaş olması için gerekli temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlıkları kazandırmak ilköğretimin görevidir.” demiştir.

Terbiyedir ki, bir milleti ya hür, müstakil şanlı, âli bir heyet-i içtimaiye halinde yaşatır veya bir milleti esaret ve sefaletle terk eder (Kara, 1969, 77).

Cumhuriyet döneminde eğitimin başlıca amacı öğrencileri demokratik, çağdaş ve cumhuriyetçi olarak yetiştirmektir. Bunun için Muallimler Birliği adı altında toplanan eğitimciler Türk eğitim sistemini tanıtarak, sistemdeki aksaklıkları gösterip iyileştirme çabası içerisine girmişlerdir. Avrupa'daki eğitim sistemini ve akımlarını incelemişlerdir.

Bir milletin gelişip ilerlemesi sadece yapılan yeniliklerle, değişimlerle olmaz. Bu değişimin köklü olabilmesi için geçmişteki yaşantının geleneklerinin bilinmesi gerekir. Geçmiş unutulmuş, bilinmeyen bir milletin geleceği de olamaz. Bu temelsiz bir binaya benzer. En küçük bir sarsıntıda yıkılır. İşte bunun için Muallimler Birliği eskiden yazılmış eserlerin gün yüzüne çıkması için çalışmıştır. Meşhur Ankara Evleri'ni günümüzde bizim tanımamıza yardımcı olmuştur. Birçok masal, efsane, ninni, türkü, ağıt... toplatarak günümüze kadar gelmesini sağlamıştır. Her yöredeki halkın kapasitesine uygun küçük de olsa kütüphaneler, okuma salonları, kıraathaneler açarak kişilere okuma alışkanlığı kazandırmaya çalışmışlardır.

Bu çalışmanın temel amacı:

1924-1925 yılları arasındaki eğitim-öğretim anlayışını, günümüzle karşılaştırmak üzere belirlemek,

Türkçe ve edebiyat alanında eğitim-öğretim ve kültür çalışmalarının düzeyini göstermek,

Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki çağdaşlaşma coşkusunun yayın ve eğitim dünyasına nasıl yansıdığını göstermek,

Geçmişin ve Avrupa'daki gelişmelerin eğitim dünyamızdaki etki ve yansımalarını belirlemektir.

Hem araştırmacının artsüremlerle bir inceleme için becerisinin artması; hem bir meslek örgütü yaygın organının içerik düzeni ve değerinin ortaya konması; hem de genelde eğitim, özelde Türkçe eğitim-öğretimi alanındaki literatürün saptanıp tanınması

gerektiği düşünceyle, Cumhuriyet'in ilk yıllarında kurulan söz konusu öğretmen derneğinin çıkardığı Türkiye Muallimler Birliği Mecmuasının sistematik tahlili yapılmıştır.

Geçmişten günümüze bu kadar büyük ve geniş bir kültüre sahip Türkiye Cumhuriyeti devletinin eğitim ve öğretime Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında çıkan (1924-1927) Türkiye Muallimler Birliği Mecmuası'nın etkisi büyük ve derinden olmuştur.

Değışik açılardan bakıldığında Türkiye Muallimler Birliği Mecmuası'nın fikrinin yahut fikir temasının imparatorluktan cumhuriyet dönemine geçişte Türkiye Cumhuriyeti'nin geçmişten bu yana öz kültürünü, dilini bozmadan yeniliklere açık bir devlet yapma endişesi görülür. Bu temayı vücuda getiren bazı fikir motifleri vardır. Çalışmamızın bölümlerini bu motifler tayin etmiştir.

Osmanlı imparatorluğu döneminde ülkemizdeki eğitim-öğretim belli bir kesim tarafından yapılıyordu. Halka yeterince eğitim ve öğretim götürülmüyordu. Böylece sadece şehirlerde, büyük yerleşim yerlerinde aydınlar kesimi diye bir sınıf ortaya çıkmıştı. Bu da eğitimciler tarafından ülkemizin çağdaş medeniyetler seviyesine ulaşabilmesi için yeterli değildi. Bu açıdan birinci bölümde “Cumhuriyetin Eğitim-Öğretim Öğretmen ve Türkçeye Verdiği Önem” ve “Muallimler Birliği'nin Kuruluş ve İşleyiş Süreci”nin ayrıntılı bir tanıtımı yapılmış ve Türkiye Cumhuriyeti devletinde eğitim öğretimde hangi yöntemlerin kullanılması eğitimcilerin görüşleri açısından nasıl bir misyonun ortaya konulduğu belirtilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde makalelerin sistematik tahlili yapılmıştır. Bu tahlil için önce genelde eğitim (Eğitim Felsefesi, Eğitim Tarihi, Eğitim Yönetim ve Denetimi, Ölçme-Değerlendirme, Psikolojik Danışma ve Rehberlik) özelde Türkçe ve Edebiyat eğitimi (Temel Dil Becerilerinin Öğretimi, İlk Okuma Yazma Öğretimi-Alfabe, Güzel Konuşma Yazma, Edebi Türler, Çocuk Edebiyatı, Halk Edebiyatı, Dünya Edebiyatı) ve fen bilimleri, matematik, sağlık, müzik, el işi, beden eğitimi (Din Bilgisi, Fen Bilgisi, Matematik, Sağlık Bilgisi, Beden Eğitimi, Müzik, El İş) ile ilgili ana başlıklar araştırmacı tarafından belirlenerek dergideki makaleler uygun başlıkların içine

yerleştirilmiş ve bu ana başlıklar altında makaleler alt bilim dallarına göre tanıtılmıştır. Makaleler yeni yazıya çevrilerek içeriğini özetleyen kısımları kitaba alınmıştır.

Sonuç kısmında Muallimler Birliği Mecmuası'nda ele alınan meselelere dair fikirler bir bütün olarak özetlenmiştir.

Çalışma sırasında çalışmaya yardımcı olabilecek diğer tezler incelenmiş bazı tezlerde bu tezde olduğu gibi sistematik tahlilin yapıldığı (Aslan,2001; Çelik, 1987; Akgün, 1990; Menderes, 2002; Dayanç, 1992) bazı tezlerde sistematik ve tematik incelemenin yapıldığı (Erçaçan, 2001; Çakır, 2002;) bazı tezlerde derginin sadece aynı türden yazıların sınıflandırılarak değerlendirildiği (Özpay, 1998; Gaya, 1997; Cavkaytar, 2001), bazı tezlerde tahlili fihrist yapıldığı ve seçilmiş metinlerin kullanıldığı (Geçer, 2005; Köse, 2003; Büyükdereci, 2001; Güdek, 2006; Koçak, 2000; Kantaş, 2001; İlhan, 2001; Ordu, 2004;Yılmaz, 2001; Yurdun, 1999; Çelik, 1997; Hacıosmanoğlu, 2003) bazı tezlerde sistematik indeks bazılarında sistematik tarama yapıldığı (Andı, 1997; Lin Li,2001) bazı tezlerde inceleme yapılarak seçilmiş metinlerin kullanıldığı (Alış, 1994; Kaya, 2002; Aydın, 2000; Boyraz, 2001; Ayata, 2001; Ayata, 1996; Konukçu, 1996) görülmüştür.

Türkiye Muallimler Birliği Mecmuası sistematik olarak analiz edilirken başta *çözümleme* ve *bireşim* yöntemi olmak üzere *karşılaştırma*, *açıklama* ve *tümevarım* ve *tümdengelim* yöntem ve tekniklerine başvurulmuştur.

I. BÖLÜM

DERGİNİN KURUMSAL ARKA PLANI

1.1. Cumhuriyet'in Eğitim-Öğretim, Öğretmen ve Türkçeye Verdiği Önem

Aydınlanma; insanın tebaa ve kul olmaktan vatandaş ve birey olmaya yöneldiği bir süreçtir. Başkasının diliyle düşünmeye çalışmak, doğrudan başkasının düşünce çerçevesini ve alt yapısını benimsemek anlamına gelir. Bağımsız düşünce ise bağımsız dil olmadan olmaz. (Gökçora, 2003, 99).

Herhangi bir konuda bilgi eksikliği bir dereceye kadar hoş görülebilir. Çünkü bilgi eksikliğini gidermek kolaydır. Ama bir kimse kendi dilini doğru ve düzgün kullanma becerisinden yoksunsa hoş görülemez, görülmemelidir. Çünkü bilindiği gibi, anlaşma, iletişim ve düşünme aracıdır. (Kavcar, 1987, 33)

Cumhuriyet dönemiyle birlikte Türkçe öğretiminde bir değişim, bir ilerleme başlamış, bunun en büyük öncüsü de Mustafa Kemal Atatürk olmuştur. 1 Kasım 1928'de yeni Türk harflerinin kabulü ile birlikte diğer alanlarda olduğu gibi Türkçe öğretiminde de büyük gelişmeler ortaya çıkmıştır. Atatürk cumhuriyet öncesi eğitim sistemindeki aksaklıkları çok iyi bir şekilde gözlemlemiş ve yeni bir eğitim sisteminin gerekliliğinden söz etmiştir. Ona göre eski eğitim sistemi hem kuruluş hem de içerik bakımından milli değildi ve bu nedenle de milli kültürün gelişmesine uygun değildi. Toplumun ihtiyaçlarına cevap veremiyordu ve ezberci yöntemi esas alıyordu. Atatürk yeni eğitim sisteminin ana hatlarını 27.10.1922'de Bursa'da öğretmenlere hitaben yaptığı konuşmasında şu şekilde ifade etmiştir.

Bu günün evlatlarını yetiştiriniz. Onları memlekete, millete nâfi uzuvlar yapınız. Bir milletin mâruz-ı felâket olması demek, o milletin hasta, mariz olması demektir... Marazın tedavisi ilmî ve fennî bir tarzda olursa şifa-bahş olur. Yoksa bilâkis maraz müzmin olur ve gayri kabili tedavi bir hale gelir. (Atatürk, 1952, 42-46).

Atatürk'ün ana hatlarıyla ortaya koyduğu yeni eğitim modelinin en önemli özelliği milli bir nitelik taşımasıdır. Bu da sadece ana dil ile yani Türkçe ile sağlanabilir. Cumhuriyet Dönemi ile birlikte gerçekleştirilen Türk Dil Devrimi ile konuştuğumuz anadilimiz Türkçe, eğitim ve bilim dili olarak kabul edilmiştir. Anadilinin gelişebilmesi için de Türkçe öğretimi çok önemlidir. Bunun için Cumhuriyet döneminden itibaren Türkçe Öğretimi programları önem kazanmış ve geliştirilmesi için çaba sarf edilmiştir.

Günümüze kadarki öğretim uygulamalarının temelini 1957 yılında hazırlanan Türkçe programları oluşturmaktadır. 1981 tarihinde geliştirilip yürürlüğe giren Türkçe programı zamanının çağdaş öğretim anlayışına uygun düzenlenmeye gayret edilmiştir. Bu program Türkçe öğretiminde genel ve özel amaçlar, öğrencilere kazandırılacak davranışlar, yöntem, araç-gereç ve ölçme-değerlendirme boyutlarını içermektedir. Dil öğretimine ilişkin özel amaçlar ve davranışlar anlama, anlatım, dilbilgisi ve yazı alt başlıkları altında gösterilmiştir. (Topbaş, 1998: 15).

Bir eğitim sisteminin en önemli ögesi öğretmendir. Eğitim sistemini başarısı, temelde, sistemi işletip uygulayacak olan öğretmenlerin ve diğer eğitim personelinin niteliklerine bağlıdır. Hiçbir eğitim modeli, o modeli işletecek personelin niteliğinin üzerinde hizmet üretemez. Bu nedenle, “Bir okul, ancak, içindeki öğretmenler kadar iyidir” denilebilir. (Kavcar, 1987, 33).

Cumhuriyet döneminde Türkçeye verilen önem kadar bunu öğretecek kadronun yetiştirilmesine de büyük önem verilmiştir.

Cumhuriyet döneminde Türkçe ve edebiyat öğretmeni yetiştiren başlıca üç kaynak görüyoruz: a) Eğitim enstitüleri b) Yüksek öğretmen okulları c) Edebiyat fakülteleri. (Kavcar, 1987, 38).

Cumhuriyet döneminde Türkçeye verilen önem Atatürk'ten sonra da devam etmiştir.

1.2.Muallimler Birliği'nin Kuruluşu ve İşleyiş Süreci

Türkiye Muallimler Birliği cemiyeti merkezi Ankara olmak üzere 1920 Temmuz'unda Ankara Lisesi Öğretmenleri tarafından Muallim ve Muallimler Cemiyeti olarak kuruldu. 7 Mayıs 1921'de Cemiyet, Türkiye Muallime ve Muallim Cemiyetleri Birliği'ne dönüştü. Fahri Başkanı Mustafa Kemal'di. Amacı, “muallime ve muallimlerin içtimai vaziyetlerini yükseltmek ve bu gayesine iktisadi ve ilmi vasıtalarla ulaşmak” olarak belirtilmişti. Birlik, Kurtuluş Savaşı'nı destekliyordu.

Cumhuriyet'in ilanından sonra birliğin adı Türkiye Muallimler Birliği olarak değiştirildi. Birliğin amacı, “bütün öğretmenlerin hak ve hukukunu korumak, öğretmenlik mesleğini layık olduğu yere çıkarmak, öğretmenin gelişmesine ve yükselmesine katkı sağlamak, yeni nesli zamana uygun, iradeli ve cumhuriyetçi yetiştirmektir.” şeklinde belirleniyordu. Birliğin başkanı yine Mustafa Kemal'di.

Şeyh Sait Ayaklanması üzerine çıkarılan Takrir-i Sükûn yasasıyla tüm dernekler özgürce çalışamaz hale geldi. 1931 yılında girilen tek parti dönemi her türlü özgür örgütlenme iklimini yok etti. 1935 -1936 öğretim yılı içinde İstanbul Muallimler Birliği'nin de kapanmasıyla öğretmenlerin örgütlenme süreci 1948 yılına kadar sessizliğe gömüldü.

Asgari yirmi beş öğretmen bulunan yerlerde birliğin birer merkezi vardır. Yirmi beşten az olan yerlerde en yakın merkeze bağlanmış birer şube bulunur. Adedi üçten az olan yerlerde ayrıca şube oluşturulmaz. Bu yerlerdeki öğretmenler en yakın merkez ve şubelerin üyesi olurlar.

Her merkez senede bir defa merkezde kayıtlı üye sayısına göre 5 veya 7 kişiden oluşan merkez idare heyetini seçer. Seçilen heyet de kendi arasında bir reis, bir kâtip ve

bir veznedar seçer. Merkez idare heyetleri için ayrıca 3 veya 4 yedek üye seçilir. Boş kalan yerler için yedek üyelere en çok oy alanlar sırasıyla idare heyetine seçilirler.

Her şube senede bir defa 3 kişilik bir idare heyeti, üye adedi 10'dan az olan şubeler birer mutemet seçerler. Seçilen heyet kendi arasından bir reis ve bir kâtip seçer. Şubelerde ayrıca iki kişi yedek üye olarak seçilir.

Birliğin genel merkezi 11 kişilik bir idare heyetinden oluşur. İdare heyeti kendi arasında bir reis, bir ikinci reis, bir kâtip, bir muhasebeci ve bir veznedar seçer. Genel merkez üyesi kongre tarafından merkezde her daim bulunabilecek birlik üyesi arasından gizli oy ile seçilir. Merkez heyetinden başka ayrıca 5 kişilik yedek üye seçilir. Genel merkez üyeliğinden ayrılma oldukça yedek üyelere en çok oy alanlar genel merkez üyeliğine geçerler.

Genel merkez heyeti üyesi hiçbir merkez veya şube idare heyeti üyesi olamayacağı gibi haysiyet divanları üyesi de idare heyetlerine seçilemez.

Her merkez ve şubenin faaliyetleri ve teşkilatına ait programları, yasaları genel merkezin esas yasasına uyarak oluşturulup uygulanır.

Birliğin genel kongresi her sene 15 Temmuz'da merkezlerden gelecek üyelerin katılımıyla toplanır. Genel birlik kongresi toplanınca en yaşlı üye süresiz kâtibeliğe seçilerek hemen bir reis, 2 reis vekili ve 4 kâtip seçilir. Seçilen reis kongreyi resmen açarak birlik genel merkezini oluşturan idare heyetini ve raporları okur.

Genel kongrenin başlıca görevleri şunlardır:

- Genel merkez idare ve hesap heyetlerinin raporlarını okuma ve tartışma,
- Genel merkez heyetini inceleme ve bütçeyi düzenleme,
- Genel merkez idare ve hesap heyetlerini seçme,

- Birliğin gelecekte takip edeceği yöntem ve hususları tespit etme,
- Öne sürülen teklifler hakkında tartışma ve karara varma.

Merkez ve şube kongrelerinin görevleri şunlardır:

- İdare ve hesap heyetlerinin raporlarını okuma ve tartışma,
- Bütçeyi inceleme ve düzenleme,
- İdare ve hesap heyetlerini seçme,
- Öne sürülen teklifler hakkında tartışma ve karara varma,
- Merkez iç yarasını kabul etme ya da yeniden düzenleme.

Yukarıdaki yasaların ışığı altında bir araya gelen Türkiye Muallimler Birliği cemiyetinin gayelerinden en mühimi halkı okutmak, çalışmalarını halka duyurmak, eğitim hakkındaki görüşlerini paylaşmak, eğitim ve öğretime katkı sağlamak olmuştur. Bu amaçla müsait yerlerde yardım merkezleri (halk dersaneleri) açılmıştır. Bu merkezler ihtiyaç dâhilinde ve tedricen her devresi 6 ay olmak üzere iki devre olarak faaliyet göstermiştir. Birinci devre Eylül'den Şubat'a; ikinci devre ise Mart'tan Ağustos'a kadardır. Her devre müracaat edenlerin seviyelerine göre sınıflara bölünür; hiç okuma bilmeyenler için haftada 6 ders alfabe, 2 ders hesap başlangıcı ve 2 ders serbesttir. Serbest derslerde medeni ve iktisadi bilgiler verilir. Her devrenin sonunda bir sınav yapılır ve başarılı olanlara merkez heyetince kabul edilen bir belge verilir. Dersler bayanlar için gündüz, erkekler için ise gece devam eder. Her ders 1 saattir ve her dersin arasında 15 dakika teneffüs verilir. Haftalık ders cetvelleri dersane müdür ve öğretmenleri tarafından düzenlenir ve bir örneği merkez heyetine gönderilir. Derslere devam mecburiyeti vardır. Bunun için her öğretmen derse girdiğinde yoklama alır. Derse devam etmeyen öğrencinin eğer geçerli bir mazereti yoksa kaydı silinir. Her öğrenci kendisi için ayrılan yerde oturur ve yerini değiştiremez. Dersanelerde sigara içilmez ve konuşulmaz. Dershanede kaydı bulunmayan kişiler dershaneye giremezler.

Türkiye Muallimler Birliği cemiyeti eğitim hakkındaki görüşlerini daha büyük kitlelere ulaştırmak amacıyla da “Muallimler Birliği” adı altında bir dergi çıkarmıştır.

Muallimler Birliği mecmuası Ankara’da Türkiye Muallimler Birliği Umumi Merkezi tarafından ayda bir defa neşr olunur. İlk sayı Temmuz 1925, son sayı Nisan 1927 yılında çıkarılmış olup toplam yirmi iki sayıdır. On dokuz ve yirminci sayılar 1927 yılının ocak ve şubat sayısı şeklinde tek bir sayı olarak çıkarılmıştır. İlk sayıda “Muallimler Birliği” Türkiye’de ilk ve orta tahsilin kuvvetle tamim ve intışarı, talim meslekinin ve müntesiblerinin hukuku, menafı’ ve tealisi hususunda dönme bilmeyen bir azimle çalışacaktır.” denilerek kuruluş amacının ilk ve orta tahsilin geliştirilip yaygınlaştırılması şeklinde belirtilir.

Birliğin üyelerinden olan Abdüllatif Nevzat Bey aynı zamanda Milli Eğitim Bakanındır. Derginin kuruluş ve işleyişinde yer alan diğer şahıslar Abdülfeyyaz Tefvik, Refet, Hamid Zübeyir, Hilmi Ziya, İzzet Ulvi, Ali Haydar, Harun el Reşit, Rıfat Necdet, Faruk Nafiz, Nevzat Mahmut, Avnül Refik, Selim Sırrı, Muhib Nizam, İskeçeli Sıdkı, Refet Avni, Mehmet Sıdkı, Muallim Seyfettin, Muallim Bilal, Mübarek Galip, Sabri Cemil, Hikmet Nurhan, Mehmet Emin, Abdullah Sabri, B. Atalay, Haydar Niyazi, Zeki Mesud, Doktor Reiti, Muallim Talat, Avnül Refik, İhsan, Ziya Emin, Sabri Cemil, Ziyaeddin Fahri, Hayri, Ali Sedat Zaim, Eyüp Hamdi, İsmail Habib, Osman, İbrahim Alaaddin, Tahsin Demiray’dır.

II. BÖLÜM

DERGİDEKİ YAZILARIN TAHLİLİ TANITIMI

2.1. EĞİTİM FELSEFESİ

2.1.1. “Ceymis” (William James)’in Ruhiyatına Dair - Hilmi Ziya

Son zamanlarda pragmatik eğitimden çok bahsedildi. Memleketimiz için uygulamaya müsait olmayan uzun ve nazari yollardan gitmeye ne zaman ne imkân olmadığı görülüyor. Terbiyede pragmatik okula bu kadar fazla önem vermemiz de zaten bundan ileri geliyor. Fakat bütün terbiye okullarında olduğu gibi önce bu okulun dayandığı ruhiyat nazariyesini gözden geçirmek gerekir.

Ceymis bu cereyanın ilk ve büyük ilim darı gibi görünüyor. Ceymis’ten önceki ruhiyatın ruhla ve ruh tasavvuru ile meşgul olmasının o kadar eski bir geçmişi var ki eğer ruhiyattan sırf bu meşguliyeti kastedecek olursak ta eski Yunan’a kadar çıkmak mümkündür. Bugün üç ruhiyat okulu doğmuştur.

- Muvâzât yahut tecribî rûhiyyât.
- İhtiyârî rûhiyyât
- Harsî veya tefahhusu rûhiyyât

2.1.2. Mekteplerde Fikir ve Beden Terbiyesi - Selim Sırrı

Medeni milletlerin bugünkü fikir terbiyesinde takip ettikleri yol bize 3 safhada ulaşmıştır.

- Çocuk doğduktan yedi yaşına kadar olan devre: Bunun ilk üç senesi annenin özen göstermesine emanet edilmiştir. Fakat dördüncü sene çocuk kreşleri, çocuk yuvaları gibi müesseselere geçiyor ki orada çeşitli yöntemlerle çocuklar ahlaki ve bedeni eğitim görüyor. Yalnız dikkat edilecek olursa bu devrede takip edilen yöntem sentetik yani terkibi şeklindedir. Çocukların fikri ve bedeni eğitiminde tahlile girilmez genel prensipler göz önünde tutulur. Onlar eşya ve tabiatla karşılaştırılır ve bütün hadiseler hakkında kendilerine kabataslak fakat doğru fikirler verilir. Masallar, hikâyeler, vakalar, oyuncaklar, ağaçlar, çiçekler, ellerinin yakınında, gözlerinin önünde ne varsa onlara kitapsız kaidesiz anlatılır.
- Yedi yaşından itibaren tahlil devri başlar. Çocuk ileride içine dâhil olacağı cemiyete faydalı bir birey olmak için lazım gelen bilgileri, yavaş yavaş yöntemine göre ve tahlili şekilde öğrenmeye başlar ki buna şuurlu mesai diyebiliriz. Harfleri beller, harflerin birleşmesinden kelime, kelimelerin bir araya gelmesinden cümle oluştuğunu öğrenir. Rakamları öğrenir.
- On sekiz yirmi yaşlarına doğru üçüncü devre başlar. Buna olgunlaşma devri diyorlar. Bu devirde sosyal mücadelede işimize yarayacak fikir silahlarının kullanmasını öğreniyoruz. Fen, edebiyat, matematik...

2.1.3. İctimaiyatçılar - Hilmi Ziya

Bu makalede sosyolojinin Durkheim'e kadar geçirdiği aşamalardan bahsedilmiştir.

2.1.4. Etnografi ve Köy Hocası - Hamid Zübeyr

Her milletin kendine özgü karakteristik özellikleri ve ferdi ruhu vardır. Bu ruh, bazılarının kullandığı tabirle milli deha o milletin tarihinde, kurumlarında, dil, edebiyat ve sanatında ortaklaşa oluşturdukları ahlaki hükümleriyle, halk edebiyatında babadan evlada miras kalan sanatında gayet açık surette görünür ve yaşar. Pek çok tekrar edilmesine rağmen yine de az anlaşılmış olan milli ruha terbiyede bir kıymet vermek isteyen köy hocası bu sıralanan konuları daima göz önünde tutmak mecburiyetindedir.

Bütün varlığını milli eğitime adayan öğretmen köy hocası yalnız çocukların değil, ilerleyen halkın da eğitimcisidir. Gözettiği gaye mensup olduğu halkı millet olarak yetiştirmek ve saadete ulaştırmaktır.

Büyük eğitimciler; halkın ruhunu anlayan müstesna kişiler olup o halkın hayatını düzenleyen bir role sahiptirler. Şimdiye kadar olan kanaate göre şehir köye medeniyeti köy ise şehre yalnız ekmek vermekte idi. Köyün kültürü ve ahlakı, kıymet ve faziletlerini de gözden uzak tutmamak lazımdır. Şehirden çıkan bir rehberin köyde sıkı bir manevi hayat yaşaması, halka öğretirken aynı zamanda öğrenmesi yetenek ve kabiliyetine bağlı gibidir.

Halk ananelerinin yöntemli bir şekilde toplattırılarak yayınlanması, Milli Eğitim siyasetimizin en acil görevlerinden biridir. Müşterek faaliyeti uzman kişi idare ederken muhtelif halk tabakasıyla temas eden köy hocası onun en büyük yardımcısı olur.

Bütün bu incelemeler için yüksek bir uzmanlık, uzun uzadıya ilmi hazırlıklar gerekli olmayıp yaradılıştan gelen bir yetenek, dikkat ve heves yeterlidir. Bundan dolayıdır ki halka öğretirken aynı zamanda öğrenmek esasını kabul eden öğretmen ve

hocalarımız; üyesi buldukları ocaklarda, öğretmen birliklerinde küçük etnografi konuları Türk kültürü için çok büyük hizmetler yerine getirmiş olurlar.

2.1.5. Ameli Mektep (1) - Nevzat Mahmut

Ameli mektep (pratik okul) nedir? Buna cevap vermeden önce, bugünkü okula keskin bir bıçak vuralım: Bugünkü okul hayatın göğsünde, kaynağında değil, kenarında, dışındadır. Bugünkü okul formalisttir, şekilperesttir, gösterişe tapıcıdır, yapaydır.

Ameli mektep bugünkü okula karşı doğan hayatdâr, kutlu ve ilerici bir tepki hareketinin ifadesidir. Ameli mektep bugünkü okula zıt olarak çocuğu her şeyden evvel faal, işleyen bir organizma olarak kabul eder. Ameli mektep medrese mirası olan kitabi öğretimin en büyük düşmanıdır. Ameli mektep varlığın dini, felsefî, sosyal ve ahlaki büyük meseleleri karşısında zihnen, dimağın, kafanın alacağı istikamet; yöneleceği hedeflerin ve oraya varmak için kullanılacak araçların yağmalanması öğrenilen kavramlardan ziyade kazanılmış alışkanlıklara tabidir. Yalnız düşünmek lazım değildir. Yaşamak lazımdır.

Ameli mektep pragmatisttir. Şayet zihnin kuvvetini çoğaltmak ve yaymak ve hayatın kıymetlerini bu amaca tabii kılmak pragmatist olmaksâ... Ameli mektep için hiçbir zaman iktisadi faaliyet, zihni ve fikri faaliyetin önüne geçmeyecek; el, kol, beden faaliyetleri zekâ faaliyetlerinin yerini kaplamayacaktır.

Bugün çocuk hakkında bildiğimiz nedir?

Çocuk kendine mahsus kanunlara göre tıpkı küçük bir bitki gibidir. Çocuğun kazanacağı bilgileri kendine mal edebilmesi için onları kafasının değirmeninde öğütmesi lazımdır.

Gıda haline konmuş ve fırça darbeleriyle bir ağacın gövdesi üzerine yayılmış en iyi kimyevi gübrelerin o ağaca hiçbir faydası dokunmayacağı güneş gibi aşikâr değil midir? Hatta şayet kabuk bu cilayı çatlatmazsa ağaç boğulur da.

Geleneksel okul, g renekten ayrılmayan bugünkü köhne okul böyle yapıyor. Bilgiyi  ocuğa tıpkı bu Şekilde veriyor.

O halde ameli mektep ne yapsın? G breyi bitkinin dibine koymayı  ğrenelim. Ta ki yağmur onu köklere doğru s r klesin. O vakit yavaş yavaş fakat emin bir surette verilen örneğin gerçekleŐtięini göreceğiz.

2.1.6. Faal Mektep Nedir? - Sabri Cemil

Batı dünyasında okulların hayata uydurulması birçok  ğitimciyi düŐündürmüŐ ve en son olarak bu amaca  ğilmiŐ ‘‘faal mektep’’ namı altında bir takım yeni kurumlar açılmıştır.

Okulun rolü nedir ve öğretmenin ulaşmak istediği gaye neden ibarettir? Bu sorunun cevabı basittir: okul bir  ğitim amacındadır. Okulun başlıca uęraŐı budur. Fakat göreceğiz ki okulun tek amacı bu değildir.

 ğitim çocuğun gelişmesine yardım etmeğe  ğilmiŐtir.  ocuk nasıl geliŐir? GeliŐmek için hareket etmek lazımdır. Faal mektep de çocuktan faaliyet isteyecektir.

Faaliyetten ne anlatılmak isteniyor ve bu faaliyeti meydana getirmek için ne gibi araçlar kullanılmalı? İŞte asıl öğrenilecek mesele bu...

Eski okul  ğitimcileri bu fikri gerekli görmüşlerdir.  ocuk herhangi bir araç ile düşünmeye, aramaya, yargılamaya kısacası faal olmaya mecbur edilince onun gelişimi sağlanmış demektir. Her zihni çalışma bilginin artması, aynı zamanda da zekânın gelişmesi sonucunu doğurur.

Öğretmenin ilk uęraŐı Şüphesiz faaliyetin konusunu seçmedir. K  klerin  ğitimi için Şüphesiz birinci derecede el faaliyetinden istifade edilecektir. Genç  ocuk zihni bir çaba gösteremez. Bu yaradılıŐına aykırıdır. Lakin  ocukta el faaliyeti hakikatte zihni faaliyetin bir yardımcısından başka bir Şey değildir. Her türlü el faaliyeti,  ğitimsel olmak için, zihni bir faaliyete eşlik etmelidir. Mesela  ğretmen hanım

küçükler arasında küçük bir ev inşası fikrini kabul ettirdi. Belki de içlerinden birkaçı bu iş ile ilgilenmeyecek, kendilerine zorla yaptırılmasını isteyeceklerdir. Bu işe gerçekten ilgi duyanlar arar, birleştirir, inşa ederler ve nihayet kendilerine teklif edilen işi gayretle yaparlar. Öğretmen hanım bu küçük topluluğun bir üyesi gibi nasihat eder, birlikte çalışır. İş bitince küçük işçilerden her biri ortaklaşa yapılan bu üstün eser için övünürler. El işleri hüner ve çevikliği ortaya çıkardığı gibi faydalı bir şey vücuda getirmek isteğini de tatmin amacındadır.

Ancak faal mektep ile el faaliyetini birbirine karıştırmak doğru değildir. Çünkü el faaliyeti faal mekteplerde kullanılan araçlardan biridir. Şüphesiz el faaliyetinden yaralanılacaktır. Fakat sürekli bir el faaliyeti, sonunda çocuğa bıkkınlık verir. Çocuk faaldir. Kendisini ilgilendiren bir hikâye okuduğu zaman, merakını çeken bir anlatıyı dinlediği zaman; çocuk sinemada faaldir, kendisini ilgilendiren bir filmin evrelerini heyecanla takip etti zaman. İşte o zaman bütün varlığıyla olay kahramanı ile birlik olur, onun kimliğine girer, mücadelelerine ve maceralarına katılır.

Faal mektep çocuğun benliği tarafından kabul edilen çalışmanın eğitici olacağına inanır. Zorla gösterilen bir çalışma ruhu yormaktan başka bir şeye yaramaz.

Faal mektebin bir sınıfına girilecek olursa çocukların yüzlerindeki neşe göze çarpar. Hakikatte bu neşe okulda eğlenildiğinden değil, belki yaşanıldığından ileri gelir.

Sınıfın manzarası ilgi çekici olsun; çocuğu sıkmasın. Fakat faal mektepte yaratılmak istenen neşe sınıfın manzarasının vereceği şevk ve neşeden daha derin bir sebebe sahiptir.

Artık okul “çetin ve eziyetli hayatın sert çıraklığı olmalı” denmemelidir. İsteriz ki çocuk okulda mutlu olsun. Faal mektebin sağlanması korku ve baskı üzerine kurulu değildir. Faaliyetle, öğretmenin hareket tarzıyla meydana gelir. Orada öğretmen artık bir düşman değil bir dosttur, bir danışmandır, bir rehberdir.

İşte bu suretledir ki öğretmenler daha mükemmel bir insanlık oluşturmayı amaç edinen çalışmanın meydana çıkmasına gayret edeceklerdir.

2.1.7. Ameli Mektep (2) - Nevzat Mahmut

Okullarda bugünkü metotlar anlamsızlıklarla doludur.

Çünkü çocuk genellikle tanınmış olaylara ait dikkate değer bir hafızaya sahiptir; hâlbuki soyut fikirlere yükselmeğe müsait değildir.

Bugünkü okul ise, çocuğun taze zihnini hatırlama zinciriyle bağlıyor. Çocuğun kafası, okullarda, seviyesinin üstünde bir yük altında eziliyor; boş kelimelerin toplandığı bir depo halini alıyor.

Ameli mektep, çocuğu somut eşyanın kucağında yaşatmasına şiddetle karşıdır. Çocuğu, her an eşya ile temas ettirerek yavaş yavaş aklını uyandıracaktır. Onu, görülebilen, dokunulabilen maddi ve somut eşyaya karşı tepkiye alıştıracaktır. Bu dersanelerde kitapların cansız satırları üzerinde olmaz. Atölyelerde, laboratuvarlarda ve en zengin ve geniş bir atölye – laboratuvar olan tabiatın ortasında olur.

Çevresindeki somut eşya üzerinde çalışan ve öğrenen bizzat yaparak öğrenen çocukta faaliyet ihtiyacı fazlasıyla tatmin edilmiş olacaktır.

Ameli mektep fikri ve zihni terbiyeye de hiçbir zaman karşı değildir. Zihnin vaktinden önce ve lüzumundan fazla soyutla boğulmasına düşmandır.

Çocuklara vücutlarıyla, bedenleriyle ve elleriyle çalışmak fırsatı ve imkânı verilmelidir.

2.1.8. Almanya’da Yeni Terbiye Cereyanları - Zeki Mesud

Bugün Almanya’da birbirine paralel iki eğitim sistemi vardır. Biri devlete bağlı öğretim kurumlarında takip edilen yöntemdir ki buna eski eğitim deniliyor, diğeri de serbest ve özel öğretim kurumlarında tecrübe edilen çeşitli yöntemler olup bunların genel görünüşüne yeni eğitim adı verilmektedir. Doğal olarak buradaki eski ve yeni tabirleri herhangi bir kıymetin ifadesinden ziyade esaslı bir farkı göstermek için

kullanmaktadır. Eski pedagoji eğitimcileri ve bunlardan oluşmuş cemiyetin akıcı ve daima değişmeye amade kuvvetlerini sağlamlaştırmaya hizmet eden, felsefeye dayanan ve bunlardan kuvvet alan yöntem ve kuralların genel görünüşü gibi kabul etmektedir. Bu tarz düşünüşe göre teorik pedagoji kendi başına bir ilim olmayıp felsefe ve teolojinin bir şubesidir. Ameli pedagoji ise felsefe ve teolojiden çıkarılmış olan esasların doğruluğunun araştırılması için yardımcı ve teknik bazı araçların uygulanması ve kullanılmasından ibarettir. Fert ve cemiyet tek başına dikkate alınmakta ve psikoloji ile sosyolojinin terbiye ilminin temelini oluşturduğu gerçeği güvensizlik ile karşılanmaktadır.

Hâlbuki yeni eğitim akımlarına göre hayır ve şerde dini ve felsefi istikametler zaman içinde değişebilir. Bugün yalnız bir din ve yalnız bir felsefe mevcut değildir ve mevcutlar arasında da kıymetleri üzerinde birleşmiş olanlar yoktur. Bu itibarla çağdaş Alman eğitim ilimlerinden birçoğu kesin, zaman ve mekân için kıymeti olan bir terbiye idealinin tespit edilemeyeceği fikrindedirler. Felsefe ve teolojinin fert ve cemiyetin hayatına uymayan soyut kavramlarının eğitim mefkûrelerine bir esas oluşturmayacağı gerçeği kabul edilince dikkatleri başka konulara çevirirler.

Yeni eğitim tam olmak, canlı olmak ve ferdi kabiliyetleri dikkate almak zorundadır. Eski okullar ferdin yalnız fikri zekâsının oluşumuyla ilgilenip duygularının idaresini, bedenini, el becerisini tamamıyla ihmal etmişlerdir. Son ve diğer vazifeler kiliseye, aileye ve meslek teşkilatına bırakılıyordu. Hâlbuki cemiyetin ekonomik, sosyal ve fikri değişimi bu eğitim vazifelerinin bölünmesini temelinden değiştirmiştir. İşte resmi öğretim kurumları az çok eski bir geleneğe sadık kaldıkları halde yeni terbiye habercileri yeni cemiyetin gerekliliğini anlamışlardır. Ve mektebi de ona uygun bir şekilde düşünmüş ve yapmışlardır. Almanya'da bu yolda ilk adım Kız Eğitim Yurtları Kurumu "Hermanliç"dir. Bu zatın pedagojisinin temelini oluşturan düşünceler şunlardır: "Fert bütün melekeleri ile kendi başına bir bütün teşkil eder. Tabiat ve cemiyet ortasında amacına erişebilmek için onun zekâsının, hissinin idaresinin cemiyet ve devlet karşısında elde etmesi gereken bedeni kuvvetlerinin meydana çıkması lazımdır. Bu melekelerden hiçbirisi diğerinin leh veya aleyhine olarak ihmal edilmemelidir. Öğretim ayrı olacaktır. Resim ve müzik öğretimi ile his artırılacaktır. Okul hayatına dayanan cemiyet hayatının küçük bir örneği şeklinde düzenlenmek suretiyle irade eğitimi ve sosyal düşünce genelleştirilecektir. Bedeni eğitim bunların

hepsinin başlangıcıdır; fakat bundan amaç eski okulda uygulanmış, akrobatlık ve spor rekorlarını amaç edinen jimnastikler değildir. Yeni okulun önem verdiği diğer bir nokta da cinsel eğitim meselesidir. Çocuğun ergenliğinin sonu hayatında önemli bir dönüm noktasını oluşturur. Gencin buhranlı devresinde kendisine nasihat verecek doğasının sırrını uygun bir dille anlatacak bir yardımcıya ihtiyacı vardır. Bundan kendisini mahrum ettiğimiz takdirde o danışmak için kendini sokakta bulur. İş esasına dayanan eğitim de yeni okulun vasıflarının en mühimlerinden biridir. Çocuklarda el becerisi oluşturmak, onları bahçede, açık havada çalıştırmak suretiyle ruhi ve bedeni güzel sonuçlar ortaya çıkarılabilir.

2.1.9. Türkiye’de Yeni bir Usul –Psikanaliz- Hilmi Ziya

Genel olarak üç çeşit eğitim şekli vardır diyebiliriz.

Bilinen sosyal eğitim yahut örnek eğitim, örgün sosyal eğitim ve fert eğitimidir. Birincisi yani bilinen sosyal eğitim veya örnek eğitim şuurlu bir sistem takip etmeksizin ve belki etkili bir surette verilmekte olup en eski zamanlardan beri vardır. Bu yöntemde, çocuk ebeveynine ve çevresine alışır. İkincisi örgün sosyal eğitim veya ortaklaşa eğitimidir. Burada sosyalden maksat cemiyet vasıtasıyla eğitim değil, belki cemiyetin yaptırımları olan kurallar, prensipler ve yöntemlere nazaran eğitimidir. Bunların her üçünün de içeriği sosyaldir. Sosyal eğitim zorunludur; onun yerine bir diğeri konulamaz.

Biz, ortaklaşa hayatın kuralları içinde yaşıyoruz ve müşterek bir dile ihtiyacımız var. En kıymetli gözetmenlerimizin ortaklaşa eğitim içinde boğulup kaybolmamasını ne kadar istesek de yine bunların meydana çıkmasını sağlamak için bu esastan vazgeçemeyiz.

Ortaklaşa eğitime karşı dirençle karşı duranları inceleyecek olursak, görürüz ki bunlar – her şeyden evvel – alışılmış veya sonradan edinilen alışılmamış ruhi davranışlar gösteren çocuklardır. Bu arada bu zevkine düşkün ve şımarık çocukları, dalgınları, tembelleri, geçimsiz ve kıskanç öğrencileri de sayabiliriz. Birçok öğrenci, ortaklaşa eğitim sayesinde bu ferdi özelliklerden kurtulmuşlardır. Bundan dolayı sosyal

eğitimin çoğunlukla çok lüzumlu ve hatta birçok fert için yeterli olduğuna inanırız. Emil Durkheim “Ahlaki Terbiye” ve “İctimaiyyat-u Terbiye” isimindeki kitaplarında eğitimi özellikle bu noktadan kabul ediyor. Hâlbuki genel kadrolara girmeyen veya girse bile daima bir geçiş devresi geçiren çocukların eğitimi için ayrı bir yöntem, ayrı bir tarza müracaat mecburiyeti karşısındayız.

İşte üçüncü şekli oluşturan bu yöntem de fert eğitimi diyebiliriz. Bu yöntem nazaran bütün ortaklaşa kurallar, prensipler ve yöntemler ferdi özellikleri geliştirmek üzere arka plana, ikinci dereceye atılır. Sosyal eğitimin kadrolarına sığamayan veya henüz sığamamış olan bütün çocukların ferdi bir eğitime ihtiyaçları vardır. Ortaklaşa hayat dışındaki hakiki ruhi hayatı içeren bu eğitim, kendisine çeşitli yöntemler aradı. İlk başlarda doktorların psikoterapistinden yararlanmaya çalıştı. Daha sonra Pierre Janet ve onun düşüncesini takip edenler irsiyyetin etkilerini incelemeye işe başladılar. Fakat bunlardan hiçbiri buluş çağına yeni gelmiş bir çocuğun ruhunun bütün uyumsuzluklarını açıklayabilecek bir açıklama getiremedi.

Sosyal eğitimin içine alamadığı bilinçli âlemin arkasında kalan bu fert eğitimi için en geniş ve en müsait yöntem; ruhiyatta yeni bir meşale yakarak bilinçsizlik âlemini aydınlatmaya çalışan (psikanaliz) hakkındaki incelemeler olmuştur.

2.1.10. Almanya’da Talim ve Terbiye İdealinin Tahavvülü - Avnül Refik

Yüzyılın başlarında Almanya’da (Hegel)in etkisi altında zihni-tarihi, ansiklopedik ve siyasi bir eğitim ve öğretim ideali hâkim olmuş ve bu ideal memleketin âlim ve memurları arasında kabul görmüştür. Fakat bu idealin henüz hâkim olmaya başladığı bir zamanda bazı kişiler bu ideale karşı muhalefet etmeye başlamış ve bu muhalefet uzun müddet devam etmiştir. Yapılan itirazlar haklıydı; çünkü bu eğitim ve öğretim ideali, pedagoji açısından çok ciddi endişeler doğurmuştur. Önce bu ideal insanın yalnız aklına ve hafızasına önem vermekte ve bunları eğitmekte olup arada hissiyat ve fantezi gibi ruhi kuvvetleri ve hatta vücudun eğitimini ihmal etmekteydi. Diğer taraftan bu ideal insanı halden ziyade maziyle uğraştırdığı ve halin vazifelerini yapma hususunda kendisini iktidarsız yaptığı yönle de sakıncalıdır. On dokuzuncu asrın başlarında hâkim olan eğitim ve öğretim idealiyle Nietzsche ve Kerschensteiner şiddetli

bir mücadeleye girişmiştir. Bu kişilerin ve genel terbiye cereyanlarının sürekli etkisi altında eski eğitim idealinden esaslı surette ayrılan yeni bir eğitim ideali oluşmaya, okulların öğrenim hayatına bambaşka bir yön vermeye başlamıştır.

2.1.11. Pestalozzi ve Hayat

Johann Heinrich Pestalozzi şimdiki eğitim ilmine hizmet edenler arasında birinci dereceyi işgal eder. Bu makalede Pestalozzi'nin çocukluğu ve gençliği hakkında bilgi verilmiştir.

2.1.12. Asri Terbiye'de Pestalozzi Eyüp Hamdi

Bu makalede Pestalozzi'nin çağdaş eğitimdeki yeri hakkında bilgi verilmektedir. (sayfa 881-883)

2.1.13. Pestalozzi ve Hayat (ma-bad) ***

Bu makalede Pestalozzi'nin İsviçre ve Fransa'da eğitim bilimini geliştirmek için yaptığı çalışmalar anlatılmıştır. (sayfa 917-937)

2.1.14. Pestalozzi ve Hayatı (ma-bad)

Bu makalede Pestalozzi'nin kurmuş olduğu enstitü ve bu enstitüde yaptığı çalışmalar anlatılmıştır. (sayfa 952-968)

2.2. EĞİTİM TARİHİ

2.2.1. Halk ve Çıracak Dershaneleri - Refet

Yabancı ve medeni memleketlerde bilhassa Almanya ve Amerika'da çıracak ve gece okullarına çok önem verilmektedir. Bilgi açısından halkı geri olan memleketler, medeniyet hayatına atılmak için buna daha çok önem ve kıymet vermek mecburiyetindedir. Rusya son inkılâbından sonra bu meseleyle çok alakadar oldu ve oluyor. Halkı okutmak meselesini hayati ve esasi bir mesele olarak kabul etmiştir. Hatta resmi bütçesine bu husus için büyük para koymuştur. Bu da çok zaruri ve çok tabiidir. Bütün hayır cemiyetleri ve çoğunlukla milli eğitim cemiyetleri, muallim birlikleri tamamen bununla uğraşmışlardır. Bizde, bunun önemi meşrutiyetten sonra anlaşılmıştır. Ondan önce halkı okutmak değil okulları kapama zihniyeti hâkimdi. O zamanın hükümeti, varlığı halkın cahilliğinde aradığı için bu düşüncelere meydan verilmez, düşünceler bastırılırdı.

O karanlık günlerin aydınlanması üzerine memlekette hayat başladı. Halkı okutma duyguları ve hareketleri baş gösterdi. Zaman zaman kâh mektep halinde kâh gece dersleri tarzında halk aydınlatılmaya ve uyarılmaya çalışıldı. Fakat bu çalışmalar düzenli bir teşkilata, esaslı bir disipline bağlı olmadığı için arzu edilen faydalı neticeyi tamamen veremedi. Bazı yerlerde devam etti. Bazı mahallelerde söndü. Genel harp her şey gibi bu fikri de alt üst etti. Herkes vatan mücadelesine koşuyor, geride kalanlar ekmek parasını çıkarmak için savaşıyorlardı. Devam eden harp senesi zarfında ordu bu vazifeyi kısmen yerine getirmeye çalıştı. Hem cephede düşman ile çarpışan aslanların sevgili yavrularının sokak ortalarında aç, sefil kahramanlarına temin hem de asgari imalathanelerine işçi bulmak arzusuyla birçok yerlerde çıracak okulları açıldı. Yüzlerce, binlerce çocuk bu müesseselerde hem okudu hem de çalıştı. Bu çalışmalar az çok bir fayda sağladı; lakin kuvvetli bir teşkilat esasını kuramadı. Çünkü bunların hepsi geçici tedbirler gagesiz ve teşkilatsız uğraşmalardı. Onun için bu da harbin neticesinde iflasa ve dağılmaya uğradı. Fakat memleketin bu ihtiyacı kendini gösteriyor, her taraftan müracaatlar oluyordu. Nihayet Anadolu'da milli Türk hükümetinin kurulması üzerine birçok milli eğitim idareleri bu hususta faaliyete giriştiler. Yalnız faydalı iş görebilmeleri için paraları yoktu. Bakanlıktan yardım istediler; bakanlık her taraftan

olan bu müracaatları şükranla karşıladı ve imkân dairesinde yardımda bulundu. Bu yardım milli eğitim idarelerine ruh verdi, onları canlandırdı. Özel kurumlar da yardımdan geri durmadılar. Onlar da bütçelerine bu iş için ödenek ayırdılar. Bu suretle 39 vilayette 105 mahalde halk okulları, gece dersleri açıldı. İlk hamlede bu mekteplere 7,8 bin öğrenci kayıt oldu. Her türlü yokluğa, her türlü vasıtasızlığa rağmen faydalı neticeler verdi. Bu hayırlı işte muallimler birliği rehberlik vazifesini görür ve bu işi kendi üzerine alırsa şüphesiz daha esaslı, daha ruhlu ve daha verimli neticeler elde edilecektir.

“Ne suretle hareket edilmelidir?”

Her şehirde halkı aydınlatmaya ve okutmaya hizmet eden halk dersaneleri, gece okulları açılmalıdır. Bu okulların diğer memleketlerde ve bilhassa Amerika’da olduğu gibi iki kısım olması zaruridir. Birisi sanat diğeri “Türkçe okutma”dır. Sanat mekteplerinin sanatı ilerleten sanat kurumlarının yoğun olduğu yerlerde açılması gereklidir. Sanat kelimesi etrafında ne düşünülürse hemen hepsini içerir. Ayrı ayrı veya birkaçı bir bina dâhilinde okullar lazımdır. Başka memleketler bundan, bu şekil okullardan azami faydalanmışlar; kendi halkını küçük, büyük bir sanatkâr yetiştirmişlerdir.

İkinci kısım okul bizim için çok önemlidir. Hayati bir meseledir. Buna büyük önem vermek gerekir. Amerika’da her şehrin lisesi geceleri halka ayrılır, orada halka gece dersleri gösterilir. Kendi halkı hep okumuş olduğu için oralarda bu okullara veya derslere çoğunlukla yabancılar, göçmenler devam eder. Amerika’da bunlar okul olmakla beraber aynı zamanda kuvvetli bir <<propaganda>> aletidirler. Müdavimlere Amerikan dilini öğretmekle beraber her vesileyle Amerika’yı sevmek, Amerikalı olmak, Amerika benliğini taşımak, ondan başka milletleri hiç nazarıyla görmek hislerini aşılır. Zaten kitapları, öğretmenleri ve bütün araçları bunlar dışına çıkamaz. Bu, o okulun öğretmenleri için bir vazifedir. Bu suretle Amerika’ya giden her adam çevrenin etkisi ile <<propagandacıların>> devamlı çalışmaları ile yavaş yavaş milliyetini, dinini ve benliğini kaybeder. Bunlar Amerikalı olur. Bilhassa gece dersleri, halk mektepleri orada yaşayan bir yabancıyı da yirmi otuz sene sonra hararetle bir Amerikalı yapar. Artık onun mazisi belki bir hatıra olarak kalır. Bunlarla konuşulduğunda <<Ben Amerikalıyım>> derken kendi kendine gurur duyar. İşte bunları yapan, yeryüzünde yalnız Amerikalı

yaşayabilir, hislerini kendi milletlerine değil yabancılara kadar verdiren <<halk okulları, gece dersleri>>dir. Biz de bu hususta ders alabiliriz ve bunları idare eden öğretmenlerdir.

Kadınlar etki hususunda daha becerikli oldukları için öğretmenler çoğunlukla kadındırlar. Bu okullarda ders Eylül’de başlar, ders yılı sonu olan haziran ayına kadar devam eder. Bu okullarda öğrenciye iyi davranmak lazımdır. Okulu kendi evleri gibi öğrenciye sevdirmelidir. Bunun için öğretmenlerin seçiminde bu, çok dikkate alınmalıdır. İyi öğretmenler bulmaya son derece önem vermelidir. Muallim birlikleri bununla alakadar olmalı, bu işle uğraşmayı kutsal bir vazife bilmelidir. Bu mekteplerde okutulacak kitaplar üçü geçemez.

- Türkçe
- Türk Tarihi ve Coğrafyası
- Hayata lazım olan basit hesap

İşte gece ve halk okullarının başlıca göstereceği dersler ve vazifeleri:

Bu dersler için, bu mekteplere özgü ayrı kitaplar ister. İşte bu kitaplar kimin elinde bulunursa ona Türk ruhu, Türk mefkûresi ve Türk benliği verecek bir kitap olmalıdır. Amerika’da öğretmenlerden ziyade kitaplar da bir propaganda aletidirler. Mesela bu gibi okullarda okunan tarih kitabının ilk sayfasını Amerika’nın kurucusu Washington’un beyaz at üzerinde gayet sanatkârane yapılmış resmi oluşturur. Resmin altında <<Memleketin babası>> yazılıdır. Bunu takip eden sayfada gayet muazzam bir Amerikan bayrağı tutan bir Amerikan keşifçisi vardır. Bunun altında: <<Aziz okurlar, Amerika bayrağını seviyorsunuz, onu biliyoruz. Çünkü Amerika’yı seviyorsunuz ve onun tarihini okuyorsunuz. O, hürriyet ve insaniyet için duruyor, o sulh ve selamet için duruyor... O öyle bir hükümet için duruyor ki onun kanunlarını gölgesi altında yaşayan halk yapmıştır...>> İşte bu gayet açık, veciz ve hakiki haller bizde de halk ve gece okullarının ne şekilde olacağını veya olması lazım geleceğini gösterir. Bu da zaruridir. Yaşamak için, varlığımızı korumak için tutulması lazım gelen bir yoldur. Amerika’yı Washington kurtarmış ise Türkiye’yi de kurtaran muhterem kişiler, hürmete layık

simalar vardır. Amerika belki bizim kadar düşman zulmüne, istilasına uğramış bir memleket değildi. Türkiye'nin her tarafı en büyük düşmanların istilasına uğramıştı. Her birimiz o düşmanların yıkıcı, gaddar topları, ateşi altına alınmıştı. Böyle felaketli bir zamanda milletin başına geçerek memleketi, milleti istiklaline, varlığına ve benliğine kavuşturan, yoktan bir varlık yaratan büyüklerimizin hizmetleri elbette Washington'un hizmetinden daha büyüktür. Bu kurtarıcı simalarımızın başında ulu baş buğumuz muhterem cumhurbaşkanımız gazi Mustafa Kemal Paşa hazretleri vardı. Öteki Amerika'nın kurtarıcısı olmuşsa büyük baş buğumuz da kuvvetli Türk cumhuriyetinin kurtarıcısı olmuştur. Biz de kitaplarımızın en güzel yerlerine övünç kaynağımız olan büyüklerimizin resimlerini koyarak altlarına büyüklüklerini gösterir yazılar yazmamız lazımdır. Çocuklarımızın elinde bu kitaplar bulunmalıdır. İstiklal Harbimiz ve bu harpte gösterdiğimiz kahramanlık diğer milletlerinkinden daha kıymetlidir. Bunu unutmak doğru değildir. Çocuklarımıza, Türkiye'de yaşayan bütün insanlara bu yüce duyguyu vermemiz lazımdır. Muallim birlikleri bu yöne çok önem vermeli, çok dikkat ve özen göstermelidir. Halk dersaneleri açılan mahallelerde Milli Eğitim Bakanlığının yardımda bulunmasını rica ve temin etmelidir. Esasen Büyük Millet Meclisi bu husus için 341 bütçesinde ödenek kabul etmiştir. Bu, bütün birliklerimiz, bütün muallimler, aydınlarımız için bir teşvik sebebidir. Bunların temini için çalışmalar yapılması gerekir.

Özetle:

- Halk okulları, gece dersaneleri, şimdilik yalnız okutma şubesini içermelidir.
- Her dersane veya okul, bir müdür üç öğretmenden oluşmalıdır.
- Kitaplar verilen açıklama dairesinde yeniden düzenlenmeli ve basılmalıdır.
- Müdavimlerden fakir ve kimsesiz olanlara kitap, kalem ve defter bedava verilmelidir.

- Öğretim Eylül'den Mayıs sonuna kadar devam etmeli, tamamlayanlara bir belge verilmelidir.
- Bu dershaneler, hem öğretim, hem aydınlatma ve uyarma vazifesini görmelidir.
- Bu dershaneler için Milli Eğitim Bakanlığının, belediyelerin yardımı temin edilmiştir.
- Mektebin bütçesi:

Maaş.

Lira

50 müdür götürü olarak toptan

40 öğretmen götürü olarak toptan

40 öğretmen götürü olarak toptan

40 öğretmen götürü olarak toptan

20 hademe götürü olarak toptan

190

10

diğer masraflar

200

On aylık

2000

Urfa Mebusu Refet

2.2.2. Yüksek Halk Mektepleri - Hamid Zübeyir

Yüksek halk Mektepleri teşkilatı yeni bir eğitim mefkûresinden doğmuş ve kuzey memleketlerinde bir asırdan beri kök salarak, başarıyla iş gören halk eğitim müesseselerini (Yüksek Halk Mektepleri, Yüksek Halk Mektepleri Kursları) yaratmış, iktisadi, içtimai, siyasi ve medeni hayır kurumlarının vücuda gelmesine sebebiyet vermiştir. Şimdi dünyanın her tarafında iktisadi, siyasi, sosyal ve medeni buhranlar

zamanında İskandinavya milletlerinin bu teşkilatı kurtarılmış gibi kabul olunuyor. Yüksek Halk Mektepleri teşkilatı yeni bir eğitim mefkûresi olmak itibariyle hal ve mazinin eğitim prensiplerini esasından değiştirmek ister. Yüksek Halk Mektepleri mefkûresi eski ve yeni ümanizm eğitim esaslarını kabule hiç yanaşmıyor. Çünkü her ikisi gerçek hayattan çok uzak bir “kitap medeniyetine” sevk ediyor. Açıkgozlu ve bugünkü mücadelede başarılı olacak faal vatandaşlar yerine kuru ve yorgun ruhlu, neşesiz icraatta kararsız insanlar yetiştiriyor. Yüksek Halk Mektebi mefkûresi klasik bilginin, herkesin muhtaç olduğu genel bilgi olduğunu kabul etmiyor.

Klasik bilgiye milletin pek küçük bir kısmının, ancak âlim olacakların ihtiyacı vardır. Klasik bilginin milletin büyük bir kısmı için lüzumsuz olmasından başka temini de imkânsızdır. Bunun umumun muhtaç olduğu medeniyet miktarı olarak kabulü sınıf medeniyetini meydana getirir ve milleti ayırarak sosyal tezatlarla yataklık eyler. Ortaya bir kalem efendisi sınıfı yetiştirir. Klasik medeniyetin erişilmez bir mükemmeliyeti olduğunu iddia edenler milli medeniyeti küçümser ve öğrencilerini ruhen kozmopolit olarak yetiştirirler. Acaba bu klasik eğitim hakiki medeniyeti verebiliyor muydu? Bu gibi okullarda zamanla hakiki bir irfan arzusu sönmüş olduğundan öğrencileri yalnız diploma alabilmek için devam ediyorlardı. Bu yozlaşmaya yüz tutan müesseseler ilim sevenler yerine cahil mutaassıplar yetiştirirdi.

Asıl amacı zihinlere bilgi yığmaktan ziyade bilginin eğitimsel kuvvetinden yararlanmaktır. Yüksek Halk Mekteplerinin büyük istikbali vardır. Dünyanın birleşik milletlerinde bugün en önemli milli eğitim meselesini “Mektep Dışında Eğitim Ve Öğretim” ve dolayısıyla Yüksek Halk Mektepleri oluşturuyor. İlkokul ve ortaokullar milletin muhtaç olduğu irfanın ancak en azını verebiliyorlar. Memleketimizde mektep dışında eğitim ve öğretim sorun haline geldiği zaman Yüksek Halk Mektepleri teşkilatı kapsamlı bir şekilde incelenecek onun eğitim fikirlerinden bilhassa mefkûrecilik aşkından yararlanılacaktır.

2.2.3. Terbiye ve Tedris - Rıfat Necdet

Öğretmen kudretli bir ressam, hünerli bir nakkaştır. Derslerinde icat ettiği muhteşem tablolarla öğrencinin güzellik zevkini ve eğilimlerini çoğaltmaya ve meydana

çıkarmaya çalışır. Terbiye ve tedriste (eğitim ve öğretimde) fikri faaliyetler, tesiri faaliyetleri takip eder. Çocuğun ilgilendiği şeyleri bulup meydana çıkarmak, devamlı bir gözlem ve dikkat sayesinde mümkündür. İhmal ve hoşgörü bu imkânı derhal ortadan kaldırır. Özellikle ihmal eğitim ve öğretim sınırına kesinlikle giremez. Vazifenin önemi, kutsallığı ve saygınlığı da bunu emreder.

Bir öğretmen her şeyden evvel bir eğitimci olduğuna göre ilk inceleyeceği ruhi vakalar, görünüşlerdir. Karşımızda çok kıymetli canlı mevzular dururken yalnız kitaplardan emirler ve kanunlar çıkarmaya kalkışmak oluşan başarıları zarara uğratar.

Her çocuk başlı başına keşfedilmemiş yeni bir dünyadır. Öğretmen bu dünyaya dâhil olurken eğitimi yöntem, öğretimi onun vasıtası bilir ve vazifesine ruhiyat sahasından başlar. Öğretmen baş yapıyor, baş yapan da dünya yaratandır!

2.2.4. Mektep Haricinde Terbiye ve Tedris - Hamid Zübeyr

Çocuklarımızı okutmakla geleceği kurtaracağız; fakat milletin yüzde seksen ve doksanını oluşturan okumak ve yazmaktan mahrum, mecburi öğrenim zamanı geçen halkın eğitim ve öğretimi için hiçbir çareye sarılmayacak mıyız? Öğrenim zamanla sınırlandırılabilir mi? Uzak memleketlerden kulağımıza çalınan kur, serbest ders, serbest darülfünun, halk ve amele darülfünunu, şark cemiyetleri, halk jimnazları hepsi başından mezara kadar eğitim ve öğretimi hedef tutuyor.

Halk kütüphaneleri serbest öğretimin en mühim vasıtasını oluşturur. Serbest eğitimin mühim vasıtası olan halk kütüphanelerinin kurulması okul kadar önemlidir. Çiftçi dernekleri, kooperatifler, ocaklar, muallim birlikleri de mektep haricinde eğitim ve öğretim hususunda büyük hizmetler yapabilir. Değerli emekli subaylardan kışladaki askerlere okuma yazma öğretmek, faydalı bilgiler içeren konferanslar vermek konusunda yararlanılmalıdır. Tabur imamları gibi tabur öğretmenlerinin olup olmadığını bilmiyorum. Herhalde bizdeki özel şeriat diğer memleketlerde lüzumlu görülmeyen bazı kurumların varlığını pekâlâ gerektirebilir. Okul dışında eğitim ve öğretimin gayesi herkesin mesleğine uygun sosyal eğitimi vermek, halka medeni ihtiyaçlarını idrak ettirerek onun tatmin yollarını göstermektir. Serbest ders kurumlarında zirai, iktisadi

bilgilerle birlikte medeni bilgi, tarih, musiki, şiir vb. gibi derslerin gösterilmesi bundan ileri geliyor. Meslek okullarının hedef tuttuğu gaye doğrudan doğruya fazla üretimdir.

2.2.5. Milli Terbiye (1) - Hilmi Ziya

Konuya girebilmek için evvela, genel olarak eğitimden neyi kastettiğimizi tayin etmek gerekir. Eğitim kurumlarında iki esaslı eğilimin hâkim olmaya başladığını biliyoruz. Bunlardan biri, ferdin olgunlaşmasını sağlamak, tabiatın ona verdiği kuvvetlere, içgüdülere boyun eğmesiyle, serbestçe açılmasını sağlamak ve ancak bu açılımın ahenkli olması için ona zemin hazırlamaktan ibarettir. Diğeri, eğitim manevi varlığımızın ve kıymet hükümümüzün oluşumudur. Kıymet hükümlerinin kaynağı cemiyet olduğu için, adeta ferdin sosyal kurumlara dâhil olması anlamına gelir. Durkheim'ın bir tarifine göre erişkin neslin buluş çağındaki nesli sosyalleştirmesinden ibarettir. Bu iki bakış açısından her ikisinin de ayrı ayrı haklı ve haksız yönleri vardır. Fakat milli eğitim, yani fertten ziyade bir zümrenin, ortaklaşa bir heyetin eğitimi konu olduğu zaman ikinci görüşe dayanmak doğru olur.

Milli eğitim gerçek ve mefkûrevi şeklinde bir vatandaş eğitimidir. Kelimesini eski medeniyetten alan vatandaşlık, ancak bugünün medeniyetine aittir ve yalnız bugünün genel cereyanını alan demokrasinin de doğal bir sonucudur. Demokrat bir vatandaşın eğitimi, diğer bütün eğitim safhalarından farklıdır. Eski sitede her sınıfın ayrı bir eğitimi vardı. Yardımcı bilgilerin öğretimi yalnız yüksek sınıfa özgüydü. Vatandaş eğitiminde öğretim genel ve mecburidir. Cemiyetin dertleri ve hastalıkları ile –kayıtsız şartsız- bütün vatandaşlar alakadardır. Ona katılmak her vatandaş için bir hak ve bir vazifedir. Bütün vatandaşların okuma yazma bilmesi zorunludur. İkinci derecede dini eğitimde öğretim Allah ile insan arasındaki ilişkiye hizmet etmesi için verilir. Hâlbuki milli eğitimde fertle bağlı olduğu cemiyet arasındaki ilişkiye yarayacak bir öğretim takip edilir.

Nihayet dini eğitim kişide manevi bir heyecan ve his oluşmasına gayret eder. Hâlbuki milli eğitim, madde üzerine dayanan manevi bir his uyandırmaya çalışır, birincisi maddeyi inkâr eder, ikincisi vatan gibi, dil gibi nesnel ve maddi esaslardan

doğan bir ruh aşılır. Bundan dolayı milli eğitim diğerlerinin hepsinden yüksek ve beşeri bir ülküdür.

Bu böyle olmakla beraber bir de –en geniş bir mefkûre olarak ileriye sürülmek istenilen- uluslararası eğitim vardır. Bütün milli eğitimi almak demek hem mensup olduğu milletin eğitimini almak, hem de beşeri bir mefkûre almak itibariyle uluslar arası eğitimi almak demektir. Bundan dolayı bunlar birbirinin zıddı değildir. Yalnız bir diğerinin tamamlanmış ve ayrılmaz parçasıdır.

Avrupalıya nazaran milli eğitim ile bir Türk’e nazaran milli eğitim arasında esaslı bir fark mevcuttur. Avrupalı, milli hayatı ve vatandaş ülküsü yaratmış bir âlemin içinde ardından gitmek suretiyle bu eğitimi alır. Hâlbuki bir Türk veya Japon Avrupa medeniyetine girmek, yeni bir âleme dâhil olmak için çalışır.

Buna göre bir medeniyetin eşiğinde bulunan veya adayı olan insanla o medeniyetin yeni doğmuş insanı arasında bir fark bulunması zaruridir. O eğitimi, gayet doğal olarak cemiyetin olgunlaşmasından ve geçmişinden aldığı halde bir Türk; Rönesans, reform ve inkılâp merhalelerini bir hamlede atlayarak ona uyum sağlamak mecburiyetindedir. Çünkü vatandaş mefkûresi her şeyden evvel hukuki ve iktisadi netice doğurur ve bu neticelerden hiçbirisi Türk’ün eski kavmi hayatında mevcut değildir.

Milli eğitim demek bir çeşit Avrupalılaşmak demektir. Şu halde bizim için Avrupalılaşmak ile millileşmek aynı şeydir. Bizim için Avrupa medeniyetine dâhil olmak demek bir taraftan bugünkü uluslar arası kurumları kabul ederken, diğer taraftan bugünün yegâne hayatı denilebilen milli hayata dâhil olmak demektir.

2.2.6. Milli Terbiye (2) - Hilmi Ziya

Bu makalede çağdaş (vatandaş) eğitiminin esası olan “demokrasi” hayatıyla Avrupa medeniyetine dâhil olan büyük milletlerin oluşum şekillerindeki farkları ve özellikleri açıklamaya çalışacağım.

Mademki dini mefkûre ile milli mefkûre arasındaki en mühim fark, birinin maddeden kaçmak, uzaklaşmak isteyen bir ruh ve diğerrinin bilakis maddeden fişkiran, ondan güç alan ve ona bağılı olan bir ruh olduğunu kabul etmiştik ve mademki bolluk, çeşitlilik ifade eden bir şeydir; o halde milli mefkûre de en bariz nokta, görünüşte yalnız ve tek olmasına rağmen içerikte bolluk ve yokluğun seçilip kendine has özelliğın mevcut oluşudur. İşte milli eğitimin aynı medeniyet içinde bulunmasına rağmen farklarını meydana getiren de budur.

Çağdaş hayatın ruhu (demokrasi)dir. Bu esasın Latin, Cermen ve Anglosakson milletlerinde cereyan ettiğini görüyoruz. Fakat aynı mefkûre bu milletlerden hepsinde ayrı ayrı ortaya çıkmaktadır. Bu makalede Latin, Cermen ve Anglosakson milletlerindeki vatandaş terbiyeleri açıklanmaktadır.

2.2.7. Milli Terbiye (3) - Hilmi Ziya

Bu makalede Amerikalılardaki “faaliyet eğitimi” hakkında bilgi verilmektedir.

2.2.8. Milli Terbiye (4) - Hilmi Ziya

Bundan evvelki makalelerimden birincisinde, ileri medeniyetin zaruri icabı olan milli hayatı incelemiş ve bunun tarihi bir imkânsızlığının son eseri olduğu neticesine varmışım. Eğitim, buluş çağındaki nesli, cemiyetin mefkûresine yaklaştırmak için yapılan bir çalışma şeklinde anlaşıldığına göre; eski eğitimde amaç (âlim) yetiştirmek, dini eğitimde (ermiş) yetiştirmektir. Saltanat eğitiminde (liyakatli adam) yapmak nihayet milli eğitimde de tam ve hakiki (vatandaş)ı meydana getirmektir demişim.

İkinci makalemde “demokrasi” mefkûresinin Avrupa medeniyetine mensup olan her millette ayrı görünüşlere sahip olacağını; Latinlerde (hürriyet), Cermenlerde (vazife), İngilizlerde (fayda) ve Amerikalılarda (faaliyet) eğitiminin hâkim olduğunu anlatmışım.

Bu dört prensipten her biri milli eğitime dayanıyor ve onu amaç ediniyor. Hepsinde ortak olan gaye vatandaş yetiştirmektir. Acaba hangisi bunu yapmakta başarılı olmuştur? Şüphesiz ki mefkûre erişilecek bir nokta değil ulaşılması daima istenen bir hedeftir. Bunun için herhangi bir eğitim manzumesinin mutlak bir şekilde bizi mefkûreye ulaştıracağını söylemek abestir.

Avrupa demokrasi cereyanlarının en başında gelen bu dört esaslı hareketin şimdiye kadar yalnız açıklamasını ve taklidini yapmakla yetindim. Bundan sonraki makalemde vatandaş mefkûresi arkasından koşmak şevk ve ateşini en fazla hangi esaslardan alabileceğimizi; bu mefkûreye hararet verecek en yeni ve en az mahsurlu prensibi nereden çıkarabileceğimizi açıklamaya çalışacağım.

2.2.9. Milli Terbiye - Zeki Mesud

Eğitim meseleleri, ilk insan cemiyetleri ile beraber doğmuştur. O vakitten beri eğitimin tarifi, önemi, gayesi hakkında belki binlerce çeşit fikir ve düşünce öne sürülmüştür. Bununla beraber henüz eğitim hakkında son söz söylenmiş değildir. Avrupa ve Amerika'nın bugünkü terbiye neşriyatına inceleyici bir gözle bakarsanız aynı zamanda, aynı memlekette eğitim hakkında yüzlerce çeşit şahsi görüşlerin meydana konulduğuna şahit olursunuz. Bu hal pek tabiidir. Çünkü eğitim, insan ve cemiyet ile meşgul olan bir ilim şubesidir. Bundan dolayı konu akıcı ve canlıdır. Eğitim felsefe ve ilahiyatın etkisinden kurtulduğu zamandan beri doğal istikametini bulmuştur. Eğitim – doğal olarak yeni eğitim cereyanlarını hedef tutuyoruz – ilhamını sosyolojiden almaya başladığı tarihten itibaren insanlara ve gerçek hayata daha ziyade yaklaşmıştır. Eğitimi soyut ve metafiziki fikirler haricinde, sosyoloji prensiplerinin ananesiyle düşündüğümüz anda, bu husustaki düşüncelerimizin, incelemelerimizin daha verimli olduğunu görüyoruz.

Eğitim devlet içinde özel bir konumu olan ferdi, o konunun gerektirdiklerine göre işe yarar kılacaktır. Demek ki bu eğitim tarzından önce ferdi, sonra ferdin içinde yaşadığı cemiyeti diğer bir tabirle devleti görüyoruz. Gerçekten eğitimin konusu insan olmakla beraber, insanın cemiyet içinde yaşaması itibariyle eğitim cemiyete, cemiyet tarafıyla da ferde karşıt etkilerde bulunuyor. Şu halde eğitim ferdi aile kucağından

devlet sahasına kadar adım adım her durum ve nispette takip edecektir. Ferde, hayattaki konumunu gösteren ve orada başarılı olmak gayesine erişmek çarelerini öğreten eğitim, fertlerin genel görünüşünde nazik olan cemiyet ve devlete de yardımcı bir şekil verecektir. Demek ki eğitimin diğerinden ayrılması mümkün olmayan bir kişisel ve bir de sosyal cephesi vardır.

2.2.10. İrfan Âlemimizde Yeni Bir Devir

Necati Bey Efendi'nin bakanlığı münasebetiyle

Türk milleti yeni başlayan hayatına silah ve adaletiyle atıldı. Bu husustaki kuvvetini bütün cihana onaylattığı halde maalesef ilim hayatı faydasız bir halde acınacak bir durumda bulunuyordu. Milli Eğitim kurucuları ilim hayatının mahrumiyetler içinde fakat şerefli ve verimli bir gününde doğacağından emin olarak yaşıyorlardı.

Necati Bey'in Milli Eğitim Bakanlığı'na geçişini kaderimize bir şans verdiğini duyduğumuz zaman sönük ve paslı milli eğitim ufuklarımızda beklediğimiz bereketli ve şerefli günün doğduğuna hükmettik. Necati Bey'in sessizce bakanlığımıza geçişi bütün emellerimizin gerçek olacağı bir devrin başladığını bize müjdeledi. Bu kanaat haksız ve sebepsiz değildir. Necati Bey'i yakından tanıyan, onun teşkilatçı dimağını, keskin zekâsını, nihayetsiz ve aralıksız çalışmalarını, dilediğini yapan demir ellerini bilen her ferdin tabii düşüncesi yalnız budur.

Necati Bey istiklal mücadeleleri sırasında ve mahşeri kargaşalıklarda bazen elinde mavzer, bazen kalem ve bazen de yeşil örtülü masanın başında adil ve amansız hükümler vermiştir. Milli Eğitim Bakanlığı'na gelinceye kadar meclisteki çalışmasına devam etmiş ve iki sene muallimler birliği genel merkezinde çalışmıştır. Muallimler birliğinin kurucularındandır ve birlik için, birliğin açılımı için bütün gücüyle çalışmıştır. Diyebiliriz ki muallimler birliğini bu derece ortaya çıkaran ve bugünkü sarsılmaz mevkie getiren Necati Bey'dir.

Bizim gibi Milli Eğitim çalışanları için yeni bir devir başlarken hareketli ve hararetle vekilimizin de önünde sonsuz bir iş, mücadele, didinmek ufukları açılıyor. Yapılacak iş bir değil, on değil, binlercedir. Yeni vekilimizin teşkilatçı dimağı, keskin zekâsı, nihayetsiz ve aralıksız çalışması, dilediğini yapan demir elleriyle yeniden bu işleri başarıp imar eden özellikle Adliye Bakanlığı'nda olduğu gibi irfan ilminde de ebedi ve şerefli bir iz bırakacağından emin bulunuyoruz.

Muallimler birliği muhterem ve samimi vekil ve reislerine başarılar diler.

2.2.11. Bolpur Mektebi - Nevzat Mahmut

Bolpur Kalküta'dan 160 km mesafededir. Tagore 1901'de Bengal'de okulunu kurduğu zaman kırk yaşındaydı. Hayatı o zamana kadar bilhassa şiir yazmakla geçmiştir. Babasından kalan arazide, تنها ve sakin bir yerde okulunu kuran Tagor'un varlık kaynakları azdı.

On kadar gençle bu yeni hayatına başladığı zaman Tagore'nin eğitim hakkında olumlu hiçbir tecrübesi yoktu. Okulunu açtığı zaman on dokuz yaşında genç bir şairdi. Okula büyük bir ilgi göstermiş ve hayatını kuruma adamıştı. Lakin bu ancak bir sene sürdü. İlkbaharda ormanlarda çocuklara büyük bir heyecanla şiirlerini okuyan genç eğitimci yirmi yaşında öldü.

Okulda güneş doğmadan önce çocuklar kalkar, yıkanma sularını tulumbadan çekerler, yataklarını yaparlar. Esasen kendi işlerini kendileri görürler, bütün işlerle uğraşmaya alıştırlar. Dersler sekizden on bire kadar verilir. Hava müsait olursa derslerin hepsi dışarıda olur. Tagore'nin okulu bir açık hava okuludur. Her sınıf ayrı bir ağacın gölgesine toplanır.

Sınıflarda toplanan öğrencinin sayısı azdır. Bu suretle eğitimciler çocukların her birine fazla vakit ayırabilir.

Öğle yemeğinden sonra çocuklar kolay işlerle uğraşırlar yahut da derslerini hazırlarlar. Sonra çeşitli oyunlar ve bahçe işleri gelir. Çocuklardan yaşı büyük olanlar,

oyun zamanında yakındaki köye giderek köylü çocuklarına ders verirler. Oyunlar bitince banyo sırası gelir. Banyodan sonra kutsal Hint dili olan Sanskritçe ile bir ilahi söylenir. Daha sonra yemek. Akşam yemekten sonraki vakit hikâye anlatmakla, tiyatro piyesleri temsil etmekle ve şarkı söylemekle geçer. Büyük öğrenciler bu sırada özel işleriyle meşgul olurlar. Diğer öğrencilere gece çalışmak yasaktır.

Öykü zamanı gelir. Yatakhane çocukların sesi geldikten sonra bir küme çocuk gecenin sessizliği içinde şairin yaptığı şarkılardan birini okuyarak mektep binalarının etrafını dolaşırlar ve yataklarına çekilirler.

2.2.12. Ahlak ve Terbiye - Abdülfeyyaz Tefvik

Ahlak ilmi hayata neyi hazırlıyorsa (pedagoji) nin de eğitime onu hazırladığına şüphe yoktur. Fakat bu iki ilmin hayat ve eğitim için hazırlamakla meşgul olduğu ortak hedef acaba nedir? Bütün kanaatlerin üzerlerine merkez tuttuğu (saadet) ile (kemal)den hangisidir?

Birçok araştırmacı bu iki gayeden (saadet)i seçmektedir. Fakat saadeti herkes aynı tarzda anlayamaz. Bu kelimededen bazıları fayda bazıları da memnuniyet anlamı çıkarır.

Ahlaki eğitim yardımcı eğitim ile pek güzel yürüyebilir. Biri diğerini tamamlar. Fakat ihtiyaçlarımızın ancak maddi kısmına hizmet edebilen yardımcı eğitim ile yetinecek olursak soylu, asil, insani duygularımızı dumura mahkûm etmiş oluruz.

Yalnız yardımcı eğitimin şiddetli mantığı içinde büyütülmüş bir çocuk bütün hayatı boyunca sevimsiz, cazibesiz bir ruh taşıdığı gibi ilahi ve güzel heyecanları duymaktan mahrum ve duyguca zayıf ve güçsüz kalır.

Yardımcı eğitimi ancak ve en çok ahlaki eğitimden ayrı olarak uygulamaya yönelen eğitimcilere karşı sarf edilmektedir. Memleketimizde uygulayacağımız eğitim yöntemlerinin seçiminde bizim de bu nazik noktalara önem vermemiz ahlaki eğitim ile birlikte yürüyebilen ılıman yardımcı eğitimi kabul etmemiz gerekir.

Ahlaksız hüner ve fayda ne kadar zararlı ise çıkar ve hünerle birlikte meydana çıkmayıp sırf nazari kalmış ahlak da o derecede gereksizdir.

2.2.13. Mecburi Tahsil Meselesi - İhsan

Her memlekette çocukların eğitim ve öğretimine yöneltmiş olan kanunların en önemlisi ilköğrenimin zorunlu ve parasız olması hakkındaki kanunlardır. Öğrenimin zorunluluğu meselesi, diğer sosyal ve iktisadi meselelerle ilgilidir. Özellikle çocukların fabrikalarda, çeşitli sanatlarda hizmete kabul edilmesini sınırlandıran kanunların bir memlekette uygulanıp uygulanmaması ve sakat çocuklar için özel okulların ve çocuklara her ne surette olursa olsun yardım eden kurumların o memlekette açılmış olup olmaması gibi meselelerin zorunlu öğrenim meselesi ile sıkı bir bağı vardır.

Bugün bütün eğitimcilerce zorunlu öğrenimin uygulanması meselesi, çocukları korumaya ait önlemlerin hemen en mühimi olarak kabul edilir.

Zorunlu öğrenim Almanya'da başlamıştır. İlk defa olarak zorunlu öğrenimin uygulanması 1619'da "Waymar'da başlamıştır. Daha sonra Amerika'da (1852), İngiltere'de (1876), Fransa'da (1882)' de zorunlu öğrenim kabul edildi.

Bizde zorunlu öğrenime ait ilk belge 1240 tarihinde İkinci Mahmut tarafından yayınlanan bir emirde rastlıyoruz. Bu emirde halkın çocuklarını mahalle okullarında öğrenim gördürmeden önce bir sanata göndermesi yasaklanıyordu. 1263 tarihinde ilk mektepler için Milli Eğitim Bakanlığı tarafından resmen yayınlanan ilk talimatnamede ilköğrenimin mecburiyeti ilan edilmiş ve çocuğu altı yaşına geldiği halde mektebe vermeyen velilerin azarlanacağı belirtilmiştir. Bu talimatname hükümleri 1280 tarihinde de sağlamlaştırılmıştır. Nihayet 1286'da yayınlanan Maarif-i umumiye nizamnamesinin dokuzuncu maddesinde tahsilin kızlar için altı yaşından on yaşına ve erkek çocuklar için yedi yaşından on bir yaşına kadar zorunlu olduğu belirtilmiştir.

2.2.14. İtalyan İlk Tedrisat Kanunu - Zeki Mesud

İtalya’da ilköğretime ait ve kanun mahiyetine sahip bütün hükümler bir araya toplanarak tek bir kitap halinde bir araya getirilmiştir. “Bu kitaba İtalyanlar, ilköğretime ve onu tamamlayan eğitim ve öğretim faaliyetlerine dair kanunları toplayıp bir araya getiren tek metin” adını vermişlerdir. Diğer bütün Milli Eğitim memuriyet kanunlarının yerine geçen 22 Ocak 1922 tarihinden itibaren yerinde uygulanmaya başlanmıştır.

Genel ilköğretim kanunu mahiyetinde olan adı geçen metin 13 Kasım 1859 tarihinden 11 Ocak 1925 tarihine kadar altmış beş sene zarfında vücuda getirilmiş olan yirmi yedi kanunun şu an yürürlükte bulunan maddelerinin birleştirilip düzenlenmesiyle meydana gelmiştir. Bu suretle dağınık kanunlardan tek bir metin düzenlenip ilan edilmesi İtalyan hayat kanunlarıyla ilgili daima tekrar eden anelerinden birisidir. Bir mesele hakkındaki kanuni hükümlerin bir arada toplanması onlarla alakadar olan halkın işini kolaylaştırır.

2.2.15. Edebiyat Tarihi Tedrisatına Dair - Ziyaeddin Fahri

On dokuzuncu asrın ilmi ve tarihi cereyanlarından biz, malum olduğu üzere, ancak yirminci asrın ilk yıllarında etkilendik. Bilhassa (sosyoloji – içtimaiyat) kavramıyla az çok beraber yaşayıp çalıştıktan sonra bu etki fevkalade artmış, artık bizde de sosyal olayların ve kurumların gerçek incelemelerine doğru önemli adımlar atılmıştır. İşte orta öğretimde gençlere verilen edebi bir kültür üzerinde yapılan ıslahatın kaynağı. Hepimiz biliyoruz ki lise programlarında gördüğümüz edebiyat tarihi dersleri, aynen tarih gibi, Osmanlılar döneminde başlıyordu. Tarihi kökeni; mazimizin geçmişine ait olmak üzere beliren hafif ışıklarla anlaşıldı ki siyasi ve sosyal tarih gibi, edebi tarih sahasında da bir fikir değişimi yapmak lazımdır. Bu itibar ile edebi tarihin kökenini, Orta Asya’ya Orhun Abideleri’nin dikildiği devrelere, Uygur medeniyetinin oluştuğu sahalara götürebiliriz. Liselerin son iki sınıfındaki edebiyat tarihi programları işte bu düşünce ile genişliyor. Tokyo ve Uygur devrelerini kadro içine alıyor ve bugüne gelinceye kadar Türklerin dağıldığı ve yerleştiği coğrafi yerleri dönem dönem lehçe lehçe inceliyor.

Hiç şüphesiz ki tarihi anlayışa sahip olmak ve bundan alınacak hamle ile geleceğe doğru yönelmek bakımından kıymeti çok önemli ve büyüktür. Yalnız her samimi emelin ve güzel düşüncenin uygulamasında karşılaşılan zorlukların ve engellerin burada da kendisini gösterdiğini bütün öğretmen arkadaşlarım bilirler. Bir çok öğretmenler tanıyorum ki Türk edebiyatı tarihini incelerken Osman Gazi'den daha geriye gitmenin, Aşık Paşa'dan daha uzaklara doğru yürümenin maddeten ve ilmen imkansız olduğunu samimiyetle itiraf ediyorlar. Son yıllarda Fuat Bey'in bu alana ait olmak üzere serptiği bazı fikirlerden vazgeçilirse bu itirafın acı bir gerçek olduğu meydandadır.

Diğer taraftan klasik öğretimde istenilen şey, bilgilerin sadece mevcudiyeti değil, daha ziyade bunların bir sınıf, bir çeşit bir çerçeve altında bulunmalarıdır. Bilhassa bu önemlidir. Hatta bu bakımdan okullarda edebiyat tarihi derslerinin istenilen amacına hiç yaklaşamadığını acı bir gerçek olarak işaret etmek isteriz. Mevcut kaynaklardan çıkarılan fikirler, şuradan ve buradan toplanılmış sosyal çevresi ve coğrafi konumu birbirine karışmış sahalara aittir. Gerek öğretim zümresi ve gerek öğrenci kitlesi bu yüzden fikri bir anarşi içinde kalıyor. Zamanı kronolojik bir silsileye ve mantıki lojik bir kavrama sahip olmayan bilgilerin öğretiminde elde edilecek neticenin böyle olacağı ise pek tabidir.

Edebi tarihe ait öğretimin bu neticeyi doğurması, doğrudan doğruya tarihin aslından ileri geliyor. Şüphesiz ki cemiyetlerin edebi kuruluşu sosyal çevrenin bir ürünü ve siyasi şekillenmenin bir aynasıdır. Türk tarihi nereden başlıyor? Bu icat edilmiş sosyal bünyenin sahası nerededir? Evvelden bugüne kadar gelirken ne gibi durma noktaları vardır? Bu durma noktalarının karakteristik yönleri nelerden ibarettir? Eski edebiyata etki etmiş olan yabancı etkenler nelerdir? Sözün kısası başlangıcından sona kadar edebi kurumun geçirdiği aşamaların tarihi bir tasviri.. Hiç şüphesiz eleştirici ve çözümleyici düşünceler; ancak böyle bir tasvirden sonra gelecek bir iştir. Hâlbuki edebi tarihimize ait böyle önemli bir açılım mevcut değildir.

Diğer taraftan ilmi manada edebiyat tarihinin sosyal bir şubesi olduğu şüphesizdir. Şu halde her şeyden evvel sosyolojik şartlar ve vasıflara sahip edebi bir inceleme zemini açmak icap eder. Esasen edebi şahsiyetler ve kuruluşlar sosyal değil

midir? Bundan dolayı çeşitli sosyoloji mekteplerinin dayandıkları açıklamalarını, edebi olaylara uygulamak, elde edilecek faydayı iki katına çıkaracaktır. Bu önemle liselerdeki sosyoloji derslerinin edebiyat tarihiyle olan ilgisi kendiliğinden ortaya çıkıyor. Cemiyetin çeşitli sosyal kurumlarının tasvir ve izahının, olgunlaşmalarının tarzını aramaktan bir edebiyat tarihinin edineceği ilgi ve fayda büyüktür. Edebi kuruluşun başından sonuna kadar takip ettiği hat nerelerde kesiliyor, nerelerde yükseliyor? Özellikle olgunlaşmanın güzelliği nasıl bir yol izlemektedir? Edebi olayların, şairlerin ve ediplerin hayat ve kıymetlerini araştırırken bu soruların cevabı, gerçek bir edebiyat öğretmenini gerçekten meşgul etmeğe değer.

Şu halde edebiyat tarihi dersleri, ilmi klasik bir öğretim esnasında olan tarihe dayanıyor, tarihi bilgiler üzerine binasına kuruyor. İkinci olarak bu binanın önemini, oluşum sebebini, derecesini ve kıymetini bilmek hususunda sosyolojiye müracaat ediyor.

Edebiyat tarihi sosyal bir kurumun ilmi olmak itibariyle ayrıca sosyal ilimlerden birisidir. Diğer taraftan bütün cemiyet ilimleri arasında karşılıklı yardımlar, ilişkiler vardır. Sosyal ilimlerden biri olan lisaniyat, özellikle edebi tarihle samimi ve sıkı surette alakadardır.

Sosyologların gösterdiği lisaniyat, genellikle dil hadisesini inceler. Bu hadise olgunlaşma esnasında başlıca üç çeşit değişimden geçiyor.

- Kelimelerin anlamlarındaki değişimler: aynı kelime çeşitli dönemlerde çeşitli anlamlarda kullanılabilir.
- İlişkileri ifade için kullanılan vasıtalarındaki değişimler.
- Kelimelerin telaffuzundaki değişimler.
- Doğrudan doğruya yeni kelimelerin gelmesi.

Özellikle lehçelerin özelliklerini, karakterlerini açıklamak zorundayız. Orhun abidelerinden bir satır, Uygur dualarından bir cümle, Kutadgu Bilig'ten bir beyit, Divan-ı Hikmet'ten bir kısım alacaksınız. Nihayet Yunus'tan Âşık Paşa'dan meseller alıp inceleyeceksiniz. Bütün bu alımların dış manzarası dil çerçevesi içindedir. Bütün kelimelerin şekillerinde, ses ve telaffuz özelliklerinde açıklanacak birçok nokta vardır. Ve bütün bunları aydınlatacak ıfık dil incelemeleridir.

Görölüyor ki edebiyat tarihi derslerinde öğrenciye verilecek költürün esaslı olabilmesi için, sosyoloji dersleri içinde dile ait olaylara dair verilecek bilginin yakından bilinmesi, edebi incelemede uygulamanın yapılması gerekmektedir.

Liselerin programlarında yapılan ıslahattan birisi de yeni bir felsefi ilmin ithalidir: bediiyat. Eski Yunan zamanından beri metafizik ve felsefi düşünceler halinde devam eden estetik, son asırda ilmi bir yol buldu. Konusu güzellik olan bediiyat artık sosyal ilimler arasında kendine özgü bir yer tayin etmeye hazırlanıyor. Şiir ve edebiyat, bediiyatın konusudur. Düşüncemizin güzellik yaratmak amacıyla yaptığı faaliyet esnasında kullandığı araçlardan biri de dil ve kelimedir. Bediiyat açısından şiir ile heykeltıraş, musiki ile nesir arasında hiçbir fark yoktur.

Özetle edebiyat tarihi ile bediiyat arasında ilişki vardır. Yüksek edebiyat mekteplerine eleman hazırlayan liselerde gençliğe verilecek edebi költürün asıl temelini, ana çizgilerini felsefi ilmin ve bediiyatın yardımı ile oluşturabiliriz. Bu itibar ile felsefe grubu içinde bulunan bediiyat programı edebiyat tarihi ile samimi surette ilişki içerisindedir. Biri diğerine kuram ve açıklama, diğeri ötekine şahsiyet ve olay verecek, bu karşılıklı yardımdan her iki taraf yararlanacaktır.

Edebiyat tarihinin bağlı olduğu bilgi şubeleri yalnız bunlardan ibaret değildir. Siyasi, hukuki, edebi, bedii, dini, iktisadi...

Görölüyor ki edebiyat tarihi dersleri hakikatte bütün harstan başka bir şey değildir. Özellikle gençliğe verilmek istenen edebi bilgi, ayrıntıdan, kitap isimlerinden, adlardan, doğum ölüm tarihlerinden ibaret değildir. Hatta bunun hiçbir önemi yoktur. Gerçek bilgi; edebi kurumun kökenini, oluşumunu ve gelişimini anlatmak, edebi tarihin seyir ve cereyanının durma noktalarını tespit etmek, tesir ve aksi tesirlerin önemini

kavramaktır. Amaç bu olunca her türlü vasıtaya başvurmak ve ahlaki, hukuki siyasi, dini... vazifelerle ilişkisini araştırmak gayet doğal ve gerekli bir sonuçtur.

Liseler uzmanlık okullarına öğrenci hazırlıyor. Uzmanlık okulları, düşünme gücünün üzerine konacak bilgiyi verecektir. Bu bilgi kuvvetli bir temele dayandıkça, sonuç dersin zaferidir. Yüksek okuldan çıkan bir genç, o zaman hayatı ve edebi âlemi en tabii bir mercekle görür. Hayat bir bütündür; onun her görünüşü kendi ürünüdür. Şairin ve edebiyatın da sosyal hayatta kendine has bir rolü, hizmeti vardır ve edebi kurumda yürüyen, olgunlaşan hayat ile omuz omuza çarpışan bir varlıktır. Esasen edebi tarih öğretiminde asıl amaç da bu değil midir?

Bu amaca ulaşmada hiç şüphesiz edebiyat ve edebiyat tarihi dersleri yalnız değildir. Lise öğretiminde onun en candan ve samimi yardımcıları var: ruhiyat, ahlak, felsefe, bediiyat, tarih, mantık... gibi. Zaten bu çeşit felsefi –manevi âlemlerin hedefleri aynı şeydir. İstedığımız şey hayata atılan gencin bilinç dengesizliğine meydan vermemektir. Yapılacak fikri inkılâp, hayatı, cemiyeti olduğu gibi gören, gördükten sonra onu etkilemek isteyen bir adam örneğine muhtaçtır. Artık şiirin bütün derslerin üstünde olduğunu veya fiziğin tek ders bulunduğunu veyahut bütün okul derslerinin matematiğe hazır edilmesi lazım geldiğini... düşünmeyeceğiz. Çünkü hayat yalnız bir şey değil, birçok şeydir. Bir kimya kanununa ait eşdeğerlik, bir geometri meselesi, bir mısranın şakıması, bir felsefi düşünce, bir fizik tecrübesi... Hep hayati bir gayeyi amaç ediyorlar. Bu gayeye kavuşmak hususunda edebiyat tarihi öğretimi çok önemli roller oynayabilir. Fakat edebi kurumun özüne ve esasına nüfuz etmek, kişilerin yetiştikleri sosyal şartları araştırmak şartıyla. Yoksa daima yapıldığı gibi hiçbir tarihi kavrama ve zamana dayanmayan tarih kayıtlarını, adları, seneleri, kitapları karmakarışık sıralamakla değil...

2.3. EĞİTİM YÖNETİM VE DENETİMİ

2.3.1. Mektep Binası, Avlusı ve Bahçesi - Ali Haydar

İlk ve ortaokullarımızın birçoğu, hala kiralık evlerde ve konaklarda bulunmaktadır. Geçmiş devrin yadigârı olan bir paşa konağı; ne kadar muhteşem, ne kadar cicili bicili olursa olsun, yine okul yapımına elverişli değildir. Çünkü eski zamanın aile ve harem hayatının ihtiyaçlarına göre inşa edilmiş olan bu paşa konaklarının çoğunun o kadar girinti ve çıkıntısı vardır ki, bu labirente ilk defa giren bir yabancı yolunu şaşırır. Bu konaklarda birçok geniş ve dar merdivenler, nihayetsiz köşe ve bucaklar vardır. Çoğunlukla odalar; aydınlatma, ısıtma ve büyüklük bakımından dersane yapılmaya elverişli değildir. Talebe, dershaneye girerken ve çıkarken çoğalan yolların takibine mecbur olur. Talebeye eşlik etmek, emniyeti ve düzeni korumak ne kadar güçtür!

Bütün kasabalarımızda “Okul Sağlığı” ilminin son ihtiyaçlarına göre ayrıca okul binalarının inşasına lüzum vardır.

Bugün bütün Türkiye’de mevcut olan 3694 ilk mektepten 1300’ünün binası kullanışlı ve 2394’ünün binası kullanışsızdır. Yani aşağı yukarı binaların 1/3’i (şöyle böyle) uygun ve 2/3’si uygunsuzdur

Okul binası bir kasaba veya mahallede mümkün mertebe merkezi bir yerde inşa olunmalıdır ki, o okula devam edecek öğrenci giderken ve gelirken uzun mesafeler kat etmeye mecbur olmasın. Bazı semtlerde okullar çok sık ve diğer semtlerde birbirinden çok uzak olmasın. İlkokul öğrencisi çoğunlukla küçük yaştadır. Yağmurlu ve karlı havalarda uzun mesafeleri kat ederlerse zahmet çekerler, hasta olurlar.

Okul binaları çok geniş arsalar üzerine inşa olunmalıdır ki sonradan oyun, spor mahalleri, çiçek ve sebze bahçeleri, koruluk ve numune tarlası için yeterli miktarda arazinin ayrılması mümkün olsun. Milli Eğitim Bakanlığı’nca yapılan inceleme neticesinde binaları uygun olarak kabul edilen 1300 ilkokuldan 810’u bahçeli, 490’ı bahçesizdir. Yani uygun binaların aşağı yukarı 2/5’si bahçesizdir.

Okul binasının nasıl bir zemine ve hangi yönde yapılacağını bu işten anlayan doktorlara; binanın dış süslemesi ve içinin bölümlenmesinin nasıl olacağını yine bu işten anlayan okul mimarlarına terk ediyoruz. Okul mimarlığı ayrı bir uzmanlık işidir. Yalnız biz eğitim ilmi açısından okulun mümkün mertebe fazla geniş bir arsaya sahip olmasını istiyoruz

Gerek erkek ve gerek kız okullarında çocukların gezmesi, koşması ve oynaması için geniş bir yerin ayrılması zorunludur. Burası tozlu veya çamurlu olmamalıdır.

Okul korusunda yemişli ve yemişsiz ağaçlar yetiştirilebilir. Yemiş veren ağaçların dikilmesi bakılması ve aşılması için özen göstermek gerekir. Sonra çocukların gözleri önünde sallanan elma ve armutları koparmaktan onları men etmek zordur.

Yemiş vermeyen ağaçlar ise genellikle daha az bakıma muhtaçtır. Özellikle çevreye göre salkım, çınar ve atkestanesi gibi ağaçlar dikilmesi uygundur. Suyu çok olan yerlerde kavak ve söğüt ağaçları kolaylıkla yetişir. Az zamanda bunlar çok güzel bir manzara meydana getirirler.

Mekteplerde hissi ve bedii eğitime, ilmi eğitim derecesinde önem verilmelidir. Çiçek Türk'ün hayatında önemli bir konudur. Küçük çocuk bile çiçeklerden hoşlanır. Fakat hazır yetişmiş çiçekleri sevdirmenin büyük bir eğitimsel kıymeti yoktur. Asıl çocuk çiçeğin nasıl ekildiğini, nasıl yetişip olgunlaştığını aşama aşama takip etmelidir. Kendi baktığı ve büyüttüğü çiçeği o kadar sevmeye başlar ki, onun koparılmasına razı olmaz. Bilhassa kızlar, çiçekleri pek severler. Okul bahçesinde uygun bir yer varsa, küçük küçük tarhlar yaptırarak çocukları çalıştırmak pek başarılı olur. Her bir tarhta çalıştırılacak olurlarsa, ortak iş görmeye alışırlar.

Büyük şehir çocukları arpa, buğday, çavdar, yulaf çeşidinden olan hububatı çoğunlukla bilmezler. Okul arsasının bir köşesinde küçük mikyasta bir sebze ve hububat bahçesi vücuda getirilebilir. Fakat burada öğrenciyi çalıştırmak şartı esastır. Onlar fideleri dikerler. Nebatın çeşitli büyüme aşamalarını inceleyerek not defterlerine isimleriyle ve resimleriyle işaret ederler.

2.3.2. Mektepte Matbaacılık - Nevzat Mahmut

Bu gün batıdaki en iyi eğitimciler – pedagoglar - şöyle düşünüyorlar:

Eğitimci, öğretime kendi inanç ve arzularını değil, belki çocuğun ihtiyaçlarını ve ilgisini temel yapmalıdır.

İlde mevcut kitaplar, alaka merkezleri sistemi dikkate alınarak; ne kadar büyük bir önemle düzenlenirse düzenlensin, kendiliğinden ve esasen akıcı ve hareketli olan hayat bir kitabın içinde hareketsiz olarak nasıl korunabilir?

Örnek olarak şunu alalım:

Sınıfa bugün soba kuruluyor ve bütün gün öğrenciler, gözlerinin önünde, eskiden alıştıkları eşyaya ilave edilen bu sobayı görüyorlar. Ateşe, aleve, dumana ilgi gösteriyorlar. İşte tam o zaman sobadan ve ısıdan bahsetmek gerekir.

Avluya bir yarasa düştü. Çocuğa derhal ondan bahsedilmelidir. Çünkü gözleri ve zihinleri bu olay ile meşgul edilmiş çocukları başka bir işe sürüklemek çok güçtür. Esasen o iş yapılsa da hareketsiz, zoraki ve tatsız olur.

Bu gece şiddetli bir fırtına oldu. Çocuklar uzun gök gürültülerini dinlediler; şimşekleri görmemek için korkudan başlarını yorganın altına soktular. Sınıfa girerken hepsi hala heyecan içindedir. Eğitimci bu heyecandan faydalanmalı, onu kullanmasını bilmelidir.

Bu pazartesi sabahı, çocuklar okula geliyorlar. Kafaları ve gözleri, dün, birkaç saniyede kırları küçük dolu taneleriyle beyazlatan fırtına ile meşgul. Şimdi biz onlara evvelce kararlaştırdığımız gibi hazırladığımız dersi mesela: “nebatların hayatı” nı mı söyleyeceğiz? Hayır, hiçbir zaman. Bilakis, o söyleyeceğimiz hazır şeylerden vazgeçeceğiz: çocuğun tabiatıyla yüzeysel kalan gözlemlerini daha ileriye götürmeye gayret edeceğiz ve şu yazıyı düzenleyeceğiz:

“Dolu. – Mart yağmurları başladı. Dün, saat üçte, çok dolu yağdı. Küçük bilye şeklinde dolu taneleri camların ve kiremitlerin üstüne trampet çalarcasına düşüyorlardı.

Birkaç saniyede kırlar bembeyaz kesildi. Biz sevinç içinde memnunduk; lakin ailelerimiz şöyle diyorlardı: “Tarlalara yazık oldu!”

Bu canlı metni çocuklar büyük bir coşkunlukla okuyorlar. Üç, dört öğrenci mektebin matbaasında onu düzenliyor, diziyor. Bu on beş, yirmi dakikalık bir iştir. – hatta heceleyle heceleyle okuyan çocuklar bile oldukça çabuk dizebiliyorlar. – Görevli çocuklar bu işle uğraşırken, diğer öğrenciler kendi meşguliyetlerine devam ediyorlar: kimi kitap okuyor, kimi dersini çalışıyor, kimi de matematik çalışıyor.

Yazı düzenlenirken öğretmen asla müdahale etmiyor. Sonra o parça basılıyor. Basit bir el makinesinde beş, on dakikada yüz tane basılabiliyor. Öğrenciler bu nüshalardan birer tanesini kendi (hayat kitabı)na yapııştırıyor, ilave ediyor. Birkaç nüsha da tedbir olarak sınıfta bulunmayanlar için ayrılıyor. Bazen de uzak okullara bunlardan birkaç adet gönderiliyor. Onlardan kalanlar da çocuklar tarafından kapışılıyor, adeta yutulurcasına okunuyor. Zira çocukları – uzakta, görmedikleri, bilmedikleri yerlerde oturan – diğer çocukların hayatı çok ilgilendiriyor.

Ne zengin bir kitap hazinesi! Bu suretle çocuk da yapay ve zoraki bir ilgi uyandıran okuma kitapları değil bizzat hayat bizim mini mini çocuklarımızı eğitip öğretiyor.

2.3.3. Mekteplerde İnzibat (1) - Abdülfeyyaz Tevfik

Henüz okullarımızda ortaklaşa kabul edilen ve uygulanan bir eğitim ve düzen sistemi yoktur. Ne kadar müdür ve eğitimci varsa o kadar da eğitim tarzımız vardır. Türkiye'nin aynı şehirde bulunan iki okuldan birini teftiş eder etmez diğerine girerseniz gerçekte var olan bir düzen tarzı bulamazsınız. Bu noksanı hiçbir idareye hiçbir şahsa yüklemek doğru değildir. Zira ortak çağdaş eğitimin kaynağı ve düzenlenmesinde bulunan öğretmen okulları henüz Türkiye'nin ihtiyacının yüzde birine bile yeterli gelecek ürün vermemiştir. Çaresiz çocuk ve okullarımız başka vadilerde yetişmiş, eğitim ilmiyle okullara tayinlerinden sonra devamlı uğraşmaya mecbur kalmış kimselerin ellerindedir; bunların güzel niyetlerine güvenmekle beraber, en doğru eğitim yollarını keşfedebileceklerine inanmak kendilerini bile güldürecek saflıklardandır.

Bugünkü öğretmen ve eğitimcilerimizin yüzde sekseni mesleklerden yetişmiş olmamakla beraber, maaş ödeneklerinin de cazip derecede bulunmaması sebebiyle iktidarın bilirkişileri bu vadiye heves göstermelerine mani olmuştur. Kıymetleri inkâr edilemeyecek derecede yüksek olan bazı kişileri ayırırsak, birçok okulumuz zayıf ve gayretsiz ellerde kalmıştır.

Spor, beden eğitimi, müzik, müsamere özellikle temsil gibi okullara hücum eden yeni eğitim unsurları makul ve makbul bir tarzda uygulanacağı yerde aşırılığa vardırılmış, ciddi derslerin zararına ortalığı saran bu yenilikler güzel idare edilemeyerek fizyolojik sefaletten tutunuz da zaten zayıf olan düzeni ve düzenlemeleri alt üst etmiştir.

Osmanlı imparatorluğu can çekiştiği son dönemlerinde okullarda biraz iyileştirme yapmak istemiş ve fakat (miyop) gözleri ilerleyen, inceleme ve ayrıntıya uygun olmadığından kendi gafletinin esiri olmak üzere mikrop gibi güzel dünyamızın bağrına sokulmuş hususi yabancı ve papaz kurumlarından ilham almaya kalkmış ve o kurumların fazla çocuk çağırmak, adi propaganda yapmak gibi emellerle mekteplerine soktukları hasta kişileri taklide yeltenmiştir. İşte hala tamamen yakamızı kurtaramadığımız mektep piyesçiliği bu kötü taklidin eseri.

Vaktiyle zavallı “hürriyet” kelimesi mekteplere “özgürlük, başına buyrukluğ” gibi yanlış anlamlarla girmiş, talebeler arasında itaatsizlik, baş kaldırırlık şekilleriyle kötü yorumlara uğratılmıştır.

Okullarda başıboş, özgürce yaşamayı istemek kadar vahşet olamaz. Bu kurumlarda öğretmen ve öğrencinin ayrı ayrı hak etmiş oldukları hukuk ve haysiyeti koruma kuralları vardır. Öğrenci demek ilmen reşit olmayan kararlarını teslim ettiği kurumun maddi, manevi uyarmasına muhtaç olan vatan evladı demektir.

Okullarda öğrenci hukukunu eğitim dâhilinde her zaman savunmak hakkına sahip bulunmalıdır. Eğitimciler de vazifesinin inceliğini takdir etmeli, çocuklara doğru yolları aşılarken dili ve tavrı temizlikten asla ayrılmamaya gayret etmelidir.

Kısaca memleketimiz her şeyden evvel eğitim yönteminin birleştirilmesine, mesleğinin erbabı eğitimcilerin yetiştirilmesine muhtaçtır. Bu da öğretmen okullarına

mümkün olduğu kadar fazla önem vermek ve buralarda eğitim ilminin bütün hareketlerini takip etmekle mümkün olur.

2.3.4. Mekteplerde İnzibat (2) - Abdülfeyyaz Tevfik

Bir müdür ve özellikle eğitimcide olması gereken sıfatlar çok nazik ve çeşitlidir. Mizacında ölçülülük ve tahammül; tabiatında kararlılık; kalbinde memleket gençliğine karşı şefkat ve muhabbet; düşüncelerinde geniş bilgi silsilesi ve düzeni; zihninde genişlik ve anlayış; dilinde akıcılık ve açıklık; vücudunda doğruluk ve insaf; zihninde çabukluk ve nezaket; ruhunda çalışma ve düzen; bünyesinde eminlik ve dayanıklılık vasıflarıyla Allah vergisi olarak nitelenmeyen öğrenim ve araştırmacılığını da bu gibi huyları takviye ve tamamlamaya hizmet eden vadilere sevk etmiş bulunan kimseler iyi bir öğretmen, eğitimci, müdür, muavin olamaz. Nefislerinde böyle kabiliyetlerin varlıklarını hissedemeyen aceleci, hiddet ve şiddete yenilmiş kişiler memleketin bu yorucu işlerini omuzlarına almaktan sakınmalıdırlar.

Okullarımızın, dolayısıyla çocuklarımızın ruhi geleceklerini ellerine teslim edeceğimiz şahısların seçilmesini de düşünmek hem de pek çok düşünmek gerekir. Özellikle müdür olacak kişi kurumun kilit taşıdır. Eğer onun çalışma arkadaşları üzerinde etkili olacak derecede olgunluk ve temkini bulunmazsa emrindeki öğretmen ve eğitimciler arasında derhal dağılma başlar. Zira eğitim hakkındaki yöntem ve kuramlar pek çoktur. Her öğretmen ruhi eğilimleriyle bunlardan birine daha çok bağlanabilir. Eğer müdür işe başlamadan evvel arkadaşlarını etrafına toplayıp makul ve makbul eğitim yöntemlerini uzun uzadıya anlatarak bunlardan birini kurumları için ayırmaz, bütün arkadaşlarını aynı eğitim sistemini takibe ikna etmezse derhal öğrencinin zihni parçalı bohçaya döner.

2.3.5. Mekteplerde İnzibat (3) - Abdülfeyyaz Tevfik

Eğitimin en çok özenle uygulanacağı yerler ilkokullardır. Eğer ilkokullardaki eğitimciler öğrenciyi mantıklı, ılımlı, gururunu kırmaz bir düzene alıştıırırlarsa, bu güzel tedbirler, öğrenimin diğer derecelerinde de kolaylıkla devam edebilir.

İlkokullarda sıralı, mantıklı, düzenli bir eğitim yöntemi takip edebilmek, bunları ikinci, üçüncü derece okullara kadar da lüzumu oranında yaymaya çalışmak eğitimciliğin bugünkü amacıdır.

Eğer çocuklarımıza ilkokullarda eğitimin milli ve ahlaki kısmını, ikinci ve üçüncü derece kurumlarda da hayati ve insani türlerini medeni ve makul bir eğitim dâhilinde öğretebilirsek hakiki Türkiye'nin metin kapılarını sağlam bir surette açmış oluruz.

2.3.6. Toplu Tedris - Ali Haydar

Toplu öğretim düşünceleri henüz dağınıksa da ilkokullarda bizim bildiğimiz sınıf yönteminde ve ayrı ayrı derslere göre öğretim yavaş yavaş terk olunuyor. Yan yana dizilmiş sıralardan ibaret dersanelerin şekli değişiyor. Eski sıraların yerine dörder kişilik küçük masalar konuyor. Öğrenci bunların etrafına oturarak kişisel işleriyle meşgul oluyor. Sınıfta yapılacak işlere göre masaların, sandalyelerin durumu değiştiriliyor. Sözün kısası dersane bir dinleme, belleme ve ezberleme yerinden çıkıyor, bir iş odası oluyor. Öğrenci kendi kendine çalışmaya ve kendi kendini idare etmeye alıştırılıyor. Eski öğretimin akliyeciliğine karşılık hissiyat ve heyecanlara yer veriliyor. Yani öğrenci yalnız kafasıyla değil kalbiyle de çalışıyor. Çocuklar öğrenecekleri ve izleyecekleri şeye evvela merak sardırılıyor. Sonra hiçbir zorlama olmaksızın kişisel ilgileri dolayısıyla işliyor ve öğreniyorlar. Toplu öğretim yönteminde sınıfça ortaklaşa yapılan işlerde erkek ve kız çocuklarının karşılıklı çalışması bir diğerini tamamlayıp bütünlüyor.

Toplu öğretim yöntemini herhangi bir şekilde uygulayabilmek için öncelikle öğretmenlerin bu işi layıkıyla anlamış olması ve öğretim araçlarının mevcut olması ve üçüncü olarak sınıf mevcudunun yirmi, yirmi beş öğrenciyi geçmemesi gerekir.

2.3.7. Terbiye Müessesatı da Modaya Tabidir - Abdülfeyyaz Tevfik

Yenilenmeyen ve değişmeyen ilim tabii ki yoktur. İnsanlar da takipleri mümkün olacak derecede meydana gelen bu gibi hareketler sayesinde ilerlerler.

Fakat eğitim ilminin son zamanlarda kazandığı sürat gelişi güzel takip edilebilecek dereceleri aşmakta, en yüksek uzmanları bile şaşırtacak raddelere varmaktadır. Bunun için tecrübeleri yapıлып haklarında erbabının son sözleri söylenmemiş eğitim kurumlarını taklit hususunda çok temkinli davranmak lazımdır.

Avrupa'da yayınlanan eğitim dergilerini düzenli olarak okuyanlar hemen her gün yeni bir okul tarzının ortaya atıldığını, cazip ve kuvvetli delillerle savunulduklarına şahit olurlar. Bazen bu şekillerden biri uzmanların çoğunluğu etrafına toplanır, en gelişmiş okul tarzı olarak dünyaya tavsiye edilmeye başlar; dergiler binlerce makaleler yazar, eğitimcilikte acele eden memleketlerde kurulmaya başlanır. Biraz zaman geçince bir de bakarsınız bunun da modası geçer. Sakıncaları görülüp eleştirilmeye başlanır. Taklitte aceleci davranmayan memleketler karlı çıkar.

2.4. ÖLÇME – DEĞERLENDİRME

2.4.1. Mektep Kitapları - B. Atalay

Ulucanlar okulunun kıymetli müdürü Mithat Bey'le ara sıra konuşuruz. Bir gece yine dereden tepeden konuşuyorduk. Söz okullara atladı. Okullarda verilecek eğitimin şekli aramızda epeyce uzun tartışmalara sebep oldu. Okul kitapları da unutulmadı, hatırıma geliverdi.

[330] senesinde olacaktı. Önceden Milli Eğitim Bakanlığı okullarda okutulacak kitapları büyük tantanalarla ilan etmiş ve Milli Eğitim müdürlerine tavsiye ve emretmiştir. Bakanlığın tavsiye ettiği kitapları bir kere gözden geçirmek istemiştin. Elime ilk olarak Safvet Bey'in coğrafyaları geçti. Bir kere göz gezdirdim. Aman

Allah'ım ne göreyim? Anadolu hakkında o kadar yanlış bilgi veriyor ki insan bu kitabı yazanın bir Amerikalı veya Avustralyalı olduğunu zanneder.

Anadolu'daki acı sulu gölleri tatlı, tatlı sulu gölleri acı göstermiş, "Haymana ile Ankara arasında büyük bir göl vardır." demiş. Osmanîye sancağının merkezini yanlış kaydetmiş özetle; yirmi kadar pek açık ve fena yanlışlıklar yapmıştır. Ben bundan Midhat Bey 'e bahsettim.

Midhat Bey "Bugünkü coğrafya kitapları dünkülerin aynı gibi bir şeydir." dedi.

Ben hayret ettim. Geçen sene okul kitaplarını bir heyetin incelediğini biliyordum. Safvet Bey'in coğrafyaları yanında yokmuş. Buna Faik Sabri Bey'in 340 ve 41 senelerinde basılmış olan ilkokulların dördüncü ve beşinci senelerinde okutturulmak üzere kabul edilen coğrafya kitaplarını verdi.

Bu kitaplara bir göz gezdirdim. Safvet Bey'in eseri kadar değilse de yine bir çok hatalar gözüme çarptı. Birkaçını arz edeyim.

Türkiye'nin Asya'dan evvelkisine (Anadolu yarımadası) ve (Cezire -i Alil ve Erzurum yaylası) namıyla ikiye ayırmıştır ki taksim doğru değildir. Gerek Erzurum yaylası ve gerek Cezire-i Alil denilen yerler Anadolu'dan sayılırlar. Musul'un bile Anadolu iklimine ait olduğu bilinen bir şeydir. Doğrusu doğu Anadolu, batı Anadolu, orta Anadolu diye üçe veyahut Akdeniz ve Karadeniz sahillerini de eklerse beşe ayırmak uygundur.

Bir de Türkiye'de yaşayan halkı Çerkez, Kürt, Laz, Gürcü, Tatar gibi milletlere ayırmış. Hala Tatarı Türk'ten ayrı sayması affedilmez bir hatadır. İlleri sayarken Silifke ili diye bir il saymış. Hâlbuki bu ilin asıl adı İç İl'dir. Silifke merkezidir. İç il gibi güzel ve milli bir ad dururken Silifke gibi yabancı bir isim kullanmak doğru değildir.

Aksaray ilinden bahsedilirken "Ormanları ve madeni varsa da araç nakliyesi olmadığından bunlardan yararlanılamamaktadır." diyor. Aksaray ilinde değil orman sıradan bir çalılık bile yoktur. Rize iline Lazistan ili diyor ki bu da yanlıştır. Asıl Lazistan vilayeti eskiden Batum Acara ve halkı idi. Bunlar Rusya'ya verildikten sonra

Abdülhamit zamanında Lazistan unvanı Rize'ye verilmiştir. Hâlbuki Rize halkı laz değildir, Türk'türler.

Kitap bu hatalarla kalsa ne ala! Bir de dil belası var. Bakınız ilkokulların beşinci senesinde okutulan kitabın on dördüncü sayfasında ne diyor? [Meşagil beşeriyeye ve tarz-ı maişet tabiatın tesir ve tahakkümüne tabidir.]

İnsaf buyrulsun bu sözü ve buna benzer sözleri çocuklar anlar mı? Daha açık yazmak mümkün değil mi?

Ben de Midhat Bey'e hak verdim. Bugünkü ders kitapları ile dünküler arasında hiçbir fark yok.

2.4.2. Yeni İmtihan Talimatnamesine Ait İzahname - İsmail Habib

Yeni talimatname ile ortaya çıkan ilk esas “ imtihan” yürürlükten kaldırılmıştır.

- Eski imtihan sisteminde öğrenci bütün kuvvetini sene sonuna bırakırdı. Şimdi bütün seneye yaymak mecburiyetindedir.
- Bazı zekâsına güvenen öğrenci imtihan zamanındaki fazla gayretiyle sınıfı geçer; fakat çabuk bellenen çabuk unutulacağı için o yüzeysel edinilen bilgiler çabuk unutulurdu. Şimdi öyle toptan ve ani değil azar azar ve devamlı belleme mecburiyetindedir.
- Birçok denemelerde bir aylık imtihan zamanının fazla çalışmasıyla maddi ve manevi yönden ezilirler, hastalıklar, zafiyetler geçirirler. Şimdiki tarz aynı zamanda çocukların sağlığına faydalıdır.
- Eski sistemde öğrenci “talih”iyle de sınıf geçirdi. Bazılarına bildiği sorular yahut kolay sorular rast gelir, sınıf geçirdi. Yeni sistem talih ve tesadüfe bağlı bir adaletsizliği kaldırmış oluyor.

- Eski sistemde imtihanlar dışarıdan alınan gözetmenlerle yapılıyordu. Şimdi bunlar kaldırılmıştır.
- “imtihanın yürürlükten kaldırılması” demek öğrencinin “imtihandan kurtulması” demek değildir. Yürürlükten kaldırılan şey eski sistemdeki imtihan şekilleridir. Çünkü talebe eskiden belirli zamanlarda imtihan oluyordu. Şimdi her gün ve her saat imtihan oluyor.
- Yeni sistemdeki yazılı yoklamalarla eski sistemdeki yazılı imtihanlar birbirine karıştırılıyor. Bunun iyice birbirinden ayrılması lazımdır.
- Yazılı yoklamalarda birbirine zıt iki şeyin uzlaştırılması lazımdır. Biri, yazılı yoklamaları mümkün mertebe fazla yapmak; diğeri az yapmak.
- Sınıf imtihanı yürürlükten kaldırılmıştır. Yeni sistemde ikmale kalanlar için ikmal sınavı sistemi getirilmiştir.
- Yeni sistemde imtihan şekli öğretmenlere sınırsız yetki veriyor; ancak mezuniyet imtihanları aynı zamanda bir okul öğretim kurulu ve idaresince de diploma imtihanlarıdır.
- Mezuniyet imtihanlarının önemi ve faydaları: Medeni milletlerin çoğunda “devlet imtihanı” ismini alan mezuniyet imtihanı sistemi o kadar önemlidir ki bütün Türkiye öğretim hayatını yepyeni bir şekle çevirecektir.
- Bu izah-namenin öğretmen ve öğrencilere okunması ve açıklanması önemle rica olunur.

2.5. PSİKOLOJİK DANIŞMA VE REHBERLİK

2.5.1. Genç Kızların Ruhi İhtiyaçları - Sabri Cemil

Doktorlar, sağlıkçılar, aileler, beden eğitimciler bugün vücudun sağlık, kuvvet ve güzelliklerinin meydana çıkmasına gerekli önemi vermeyen ve zaman ayırmayan okul teşkilatının iyileştirilmesi konusunda ısrar etmektedir. Genç kızların zihni ihtiyaçları ders programlarıyla fazlasıyla tatmin edilmektedir. Birçokları liselere ve darülfünunlara devam etmekle istediklerinden ziyade çok şeyler öğrenmektedirler. Fikirleri bitkindir; zihinlerinin tabii kuvvetleriyle o kadar uygunsuz ezberleme yapıyorlar ki şahsiyetlerini kaybediyorlar; fakat öğrenimleri esnasında özellikle yatılı buldukları ve ailelerinden uzak olarak ekseriya sıkı bir disiplin altında hayat sürdükleri zaman genç kızların ruhi hayatları biliniyor ve ihtiyaçları karşılanıyor mu?

Genç kızların ruhi ihtiyaçlarını tanımak pek mümkündür. Bu ihtiyaçların bazıları utanma bazıları da güvensizlik sebebiyle söyleyemezler; bazıları tedbirli davranır ve okul hayatının sonunu beklerler. Başkaları ise neye muhtaç olduklarından bizzat haberdar değildirler. Öğretmenlerin ifadesine göre aydın, meraklı, gerçekten zeki genç kızlar görülür ki ruhları henüz uykudadır. Çalışmalarının sonuçları ve hayatlarının her günkü akışı kendilerine yeterli gibi görünür. Öğretmen hanımlarla öğrenciler arasında bu konuda gizlilik nadirdir. Kızları mükemmelliğe sevk eden tesadüftür. Çoğunlukla genç hayatların zamansız etkisidir. O zaman cephedeki şahsiyet arkasında kalbin bir takım samimi eğilimleri görülür: daha fazla keşfetmeye çalışılır fakat aldanılır. Kendilerinden bahsetmesini seven genç kızlar, olduklarından ziyade olmasını zannettikleri şeyleri söylerler.

Acemi eğitimciler bazen öğrencilere esrarını söyletmek ister ve bunu büyük bir maharet ve başarı sayarlar. Samimi görünen bu mahremiyet kolayca duygusal laubaliliğe dönüşür ve öğretmen hanımların ahlaki baskılarını tehlikeye sokarlar. Henüz tanışılmayan ruhların derin ihtiyaçları hakkında hakiki bir açıklama yapmazlar. Gururu okşar ve hülyalarını beslerler.

Bir genç kızın bir kabahati saklayabileceğini zannetmek çoğunlukla şiddetle aldanmak ve kendi kendisine zorlukla arayan bir genç kıza şüpheli bir davranışta bulunmak, onun emniyet ve güvenini yaralamak ve öldürmek demektir. Ruhani gıdalarla beslenen ruhlara istediklerini vermek, yükselmek isteyenlere de zirveye doğru yol açmak lazımdır.

Bütün insanlar gibi genç kızlar da – fakat kendilerine özgü bir tarzda – sevmek, inanmak ve ümit etmek ihtiyacındadırlar.

2.5.2. Çocuk Terbiyesi - Rıfat Necdet

İtalya'nın en büyük eğitimcisi "Maria Montessori" ortaya koyduğu mühim bir sistemle çocuk eğitiminde hakiki bir inkılâp yaptı. Montessori'nin eğitim sistemi her şeyden önce çok kuvvetli bir görme esasına dayanır. Kendisinin çocuğu yetiştirmek için hararetle tavsiye ettiği şey sabır ve tahammüldür. Montessori çocuk eğitiminde doğrudan doğruya bir yol takip etmek lazım geldiğinden ve öğretmenin görevinden bahsederken diyor ki:

— Öğretmen, çocuk ile çocuğun meydana çıkan hareketleri arasında daima bir bağ vazifesini görmelidir. Çocuğun kişiliği kendiliğinden oluşur. Öğretmenin burada yüklendiği rol önemlidir. Öğretmen bu şahsiyete hiçbir zaman kendi kişiliğinden bir şey ilave etmez, bilakis onun meydana çıkmasına yarayacak araçlar hazırlar.

Kendi kendine büyük bir memnuniyetle çalışmak isteyen bir çocuğun hareketi içgüdüselidir. Bu hareketi göz önüne alan Montessori, çocuğa her şeyi hazırlayıp tedarik etmesi imkânını göstererek esas araçların temini eğitimini yüklendiği öğretmene emanet etmesi bir vazifedir diyor.

Eğitimciler çocuğa başlıca iki şeyi hazırlamalıdır:

- Çocuğun kendi kendine faaliyete geçebilmesini ve iş yapmasını temin edecek şeylerin hazırlanması,

- Hazırlanan şeylerin çocuğa bizzat yararlanacağı tarzda öğretilmesi.

2.6.TEMEL DİL BECERİLERİNİN ÖĞRETİMİ

2.6.1.Kelime Usulü, Cümle Usulü - Osman

Kelime veya cümle usulü neden önemlidir?

Çocuk eşyayı gösteren kelimenin şeklinde, bir fikri ifade eden cümlenin görünüşünde eşyanın manzarasını hayaline getireceği, eşya ile kelimeyi birbirine bağlayabileceği için önemlidir. Bu hatırlama çocuğu yormaksızın en doğru şekilde bir işaretten ibaret olan kelimenin içinde eşyanın şekil ve rengini aramaya sevk edecektir. Kelimeler canlı birer varlıktır. Kelimenin hayatı da şekline tabidir. Eşya ile kelimeyi incelememiz onu tanımamız topluca şekliyledir.

Çocuk için cazip olan kelimeler mi yoksa cümleler mi? cümle kelimenin şimdiki durumdaki vaziyeti, fikirleri hareket sahnesidir. Çocuk için kelime veyahut cümle bir resim, bir manzara teşkil eder ki bu resmin bu manzaranın genel şekli çocuğun dikkatini soyut harflerin resimlerinden daha ziyade çekiyor. Çünkü kelime ve cümlenin karşıladığı bir mana vardır. Göz ile görülemeyen kelimelerin bile gösterdiğini hiç olmazsa hayal yoluyla zihinde yaşatıyoruz.

7-8 yaşındaki çocuklarda tahlil kabiliyeti az olduğu için usule ait çözüm yolu bu senedeki çocukların anlayışlarına uygun gelmemektedir. <<Jean Jacques Rousseau>> <<Emili>>ye harfleri öğretmeye 11 yaşında başlıyor. Pestoloji de aynı suretle hareket ediyor. Soyut harfin öğrenimi ancak bu devrede mümkündür.

Eğitmciler harflere hayat vermek için çok uğraşmışlardır. Harfleri eşyadan birine benzetmeye çalışmışlardır.

Öteden beri kelime usulüne itiraz olarak sadece hafıza için imkânsız bir yön olduğunu ileri sürüyorlardı. Bir şeyi mekaniksel olarak yalnız hafıza ile tanımak tabîî ki eğitimsel olamaz. Çünkü cümle ve onu oluşturan kelimeler sahip oldukları anlamlara bağlanarak, onlar arasında kuvvetli bir hatırlama meydana getirmek suretiyle öğretilmektedir. Buna mekaniksel ezber denemez.

Bilinen harfler yardımıyla kelime teşkil mekanizmasını elde eden bir çocuk Arapça ve diğer kelimeleri de okuyabilir. Fakat bu kelimeler bir maddeye bağlanmadığından zihin için ağırlıktan başka bir şey değildir.

Okuma, şekiller vasıtasıyla bir fikri anlamaktır. Şekilden fikre geçemeyen bir çocuk, kelimedeki harfleri, sesleri teşhis etse bile faydasızdır.

Çocuk harfleri sesli harflerle birleştirmek suretiyle ve manayı feda ile yalnız kelimeleri okumak ister. Bu tarzda alışan çocuklar anlama güçlüğüle ulaşırlar. Bu kötü alışkanlıktan çocuklar kendilerini zor kurtarırlar. Çocuk en kolay bir cümleyi harflerini teşhis ederek okuduğu halde anlamını açıklayamaz. Çünkü çocuk bütün gücünü lüzumsuz tahlil ve terkibe sarf etmiştir.

Elifba'da önemli bir inkılâp yapabilmek için şimdiye kadarki elifba kitaplarında mevcut olan düzeni bozmak lazımdır.

Cümle ve kelimeler şu suretle incelenmeli ve öğretilmelidir.

- Cümledeki hüküm ve ifade
- Cümledeki hüküm ve ifadenin tahlili
- Cümledeki hüküm ve ifadenin tatbiki (resim, işaret ve hareket yardımıyla)
- Cümledeki kelimelerin ayrılması

- Kelimenin şeklen incelenmesi
- Kelimenin münazarası (tartışılması)
- Kelimeyi zihinde canlandırma
- <<Temas suretiyle>>
- Kelimenin incelenmesi (harflere, seslere ayırmak)
- Kelimenin terkibi (harfleri birleştirmek)

2.7. ÇOCUK EDEBİYATI

2.7.1. Tagore ve Çocuk Edebiyatı - Nevzat Mahmut

Rabindranath Tagore Kalküta’da 6 Mayıs 1861 tarihinde birçok meşhur adamlar yetiştiren bir aileden dünyaya gelmiştir. Yedi erkek kardeşin içinde en küçüğüdür.

Çocukluk duygularından en kuvvetlisi tabiat sevgisi ile küçük yaşta girdiği okula karşı duyduğu nefrettir. Babası pek evde bulunmamasına rağmen ev üzerindeki etkisi büyüktü. Çocuk yaşlardayken annesinin ölümü, onun bakıcıların elinde büyümesine ve yalnız bir çocukluk geçirmesine neden olmuştur.

Okul hatıralarını anlatırken şu cezayı aktarıyor: “Dersini okuyamayan öğrenci, kolları uzanmış olarak bir sıranın üzerine çıkarılıyor. Açık avuçlarına taş bağlıyor ve bir müddet kımıldamadan öylece durduruluyor.”

Tagore on altı yaşında İngiltere’ye seyahat etti ve birkaç ay orada kaldı. Yirmi üç yaşında evlendi; Ganj sahilinde ailesinin malikânesine yerleşti. Kırk yaşına kadar

orada yaşadı. Hayatında en büyük hürriyeti tattığı bu seneler, aynı zamanda Tagore'nin sanatta en doğrucu devresidir.

Lakin on yedi senelik sakin bir kır hayatından sonra ölüm birkaç ay içerisinde sevgili karısını, kızını ve en genç oğlunu ondan ayırdı. İşte bu esnada idi ki Tagore, kuracağı okulun bir projesini düşünmeye başlamıştı.

Tagore'nin yazdığı çocuk şiirlerinde şairin çocuklara karşı nasıl yüksek bir sevgi ve ince bir şefkat beslediği ve çocuk ruhunu derinden derine ne kadar iyi anladığı açık olarak görülmektedir.

2.7.2. Tagore'un Pedagojisi - Nevzat Mahmut

(Cenevre'de Jan-Jakk Rousseau kurumunda Hind şairi Rabindranath Tagore tarafından, 5 Mayıs 1921'de yapılan görüşme)

Benden okulum ve çocuk terbiyesi hususundaki prensiplerim hakkında bilgi istediniz.

Bundan yirmi sene evvel okulumu kurdum; fakat doğrusunu söylemek lazım gelirse, o zaman öğretim hakkında belirli ne bir yöntemim ne de bir tecrübem vardı.

Okulumu açarken hiçbir tecrübem yoktu. Bu tam manasıyla noktası noktasına doğru değildir. Hiç değilse, benim çocukken okulda geçirdiğim seneler zarfında kazanılmış olumsuz tecrübelerim vardı. Çocuklara nasıl davranılmaması gerektiğini biliyordum. Çocukluğumda, özellikle bana ıstırap veren şey aldığım eğitimin hayattan ayrı oluşu idi. Bende diğerlerinden fazla hassasiyet vardı. Öyle olmasaydı, uzun okul seneleri esnasında, hayata ve tabiata karşı içimde kaynayan ateşin özlemini susturabilecektim.

Tabiattan her gün sınıfa girmek için bir ananın göğsünden ayrılır gibi ayrılıyordum. Şimdi her sabah büyük bir hayvan ağzı gibi açık duran dershanenin kapısını tekrar görüyorum. O dershanenin çıplak duvarlarını tahta sıralarını ve önünde

canlı bir fotoğraf gibi ders veren bir öğretmen duran tahta masasını tekrar görüyorum. Ve hala her sabah sınıfa girmeden önce okulun tahta döşemeli dehlizinde hep bir ağızdan okuduğumuz ne ahenkte, ne makamda güzellik olmayan şarkıyı ezbere biliyorum; hala onu işitiyorum. Şüphesiz o iyi şeyler söylüyordu: uslu olmak, hırsızlık etmemek, ödünç istememek. Lakin bununla beraber, bu fena bir gün başlangıcıydı. Batıdaki okullar bu yönden nasıldır, bilmiyorum. Onları pek tanımıyorum. Fakat onlar da, zannedirim, iyi değildir. Bu hususta onların daha iyi olduğuna ihtimal vermiyorum. Esasen, eğitim yöntemlerini sizden aldık. İçkileriniz ve askerlerinizle beraber memleketimize onu siz sundunuz. Bu mektepte, tamamıyla unuttuğum birçok şeyler, sarf, hesap... ve nasıl ders yapılmaması gerektiğini öğrendim.

İşte kırk yaşında Ganj sahillerinde ve kumlu adalarda o vakte kadar yaşadığım küçük tenha köşeden, faydalı bir iş görmek için çıkmak ihtiyacını duydum. O vakit çocukları eğitmeyi düşünüp tasarladım.

Bu, onlara eğitim ve öğretim verebilmek için kendimde özel bir yeterlilik ve kabiliyet olduğundan değildi. Lakin bana öyle geliyordu ki onları mutlu edebilmek sırrını bulacaktım.

Zira ben kendi hesabıma hiçbir program takip etmedim. Ben kendi şiirlerimden bile bir imtihan verdim. Hâlbuki öğrencilerim, eminim çoğunun hakkından gelirler. Bununla beraber isterseniz fikirlerimden bir tek yön verince (prensiy-metot) ortaya çıkar: hayata doğru gidiniz. O nerede hüküm sürüyorsa oraya gidiniz. Ağaçları sınıfa getirmeyiniz. Sınıfı ağaçların altına taşıyınız.

Şüphesiz bir ağaç gövdesini bir dershanede bulundurmak kolaydır. Bu onu levha üzerinde anlatmaya müsaittir.

Metot (usul – yöntem) larla uğraşmayınız. Bırakın size içgüdüünüz hayata doğru rehberlik etsin. Çocuklar birbirine benzemezler. Onlar tanımayı öğrenmeli, onların arasında denizdeki yalçın kayalar arasında nasıl seyahat edilirse öyle seyahat etmesini bilmelidir.

Onların ruhlarının coğrafyasını keşfetmek için hayata sıcak duran, sempatican ve seven ısrarlı bir içgüdü rehberlerinin en iyisidir.

2.7.3. Hind Şairi Tagore'nin Mektebi - İbrahim Alaaddin

Eğitim; mefkûrenin en tabii ve en muayyen meydana çıkma yoludur. Bunun için değil mi ki yaşadıkları zamanların ve çevrelerin üstünde yaratılmış olan ayrıcalıklı birçok insanlar; benzedikleri cemiyeti değiştirmek, milletlerine yeni bir yön vermek ve mefkûrelerindeki hayat tarzını gerçekleştirmek için doğrudan doğruya çocuk eğitimi ile meşgul oldular.

(Aristo)dan (Rousso)ya ve (Tolstoy)a varıncaya kadar çeşitli zaman ve iklimde yetişmiş büyük filozoflar; çocukluğu, gençliği ve dolayısıyla cemiyeti iyileştirmek için ya eğitim ve öğretime ait büsbütün yeni esaslar kuracak eserler yazdılar yahut okullarına göre kurumlar yaparak içinde bizzat çocuklar ve gençlerle uğraştılar.

Büyük Hind şairi (Rabindranath Tagore) nin tesis ve yirmi seneden beri bizzat idare ettiği kurum da bu türden bir (mefkûre okulu) olarak görülür.

Memleketimize eserlerinin ancak serpintisi gelmiş olmakla beraber (Nobel) edebiyat ödülünü kazandığı günden beri zamanımızın en büyük şairi olmak üzere dünya çapında bir şöhret kazanan (Tagore)nin ismini meslektaşlar arasında işitmemiş olanlar azdır.

1861'de doğmuş olduğuna göre Tagore şimdi altmış altı yaşında bulunuyor. Doğum yeri olan (Kalküta)da bundan altmış sene evvel bir ara devam ettiği okulun ilim hatırasını bütün hayatında unutamamış sonradan kendi prensiplerine göre bir okul kurmak fikri de bu hatıradan doğmuştur.

Tagore bütün okul hayatında hatırladığı bu ilkokulu tamamlamadan, henüz on bir yaşlarındayken babası tarafından alınarak Himalaya dağlarının serbest ve salim çevresine götürülmüş ve orada tabiatı sevmeye ve tabiattan öğrenmeye alışmıştır.

Yirmi sene evvel ilk açıldığı zaman yirmi öğrencisi olan bu okulun şimdiki mevcudu üç dört yüze ulaşmıştır ve eski okul bugün bir üniversite haline gelmiştir.

Tagore'nin okulunda hayat sade ve suni kurallardan uzaktır. Gerek çevrenin, gerek havanın tabii ve saf olan bütün şartları çocukları ilahi aşka ve müstakbel (edebi hayat) inancına hazırlamaya çok müsaittir.

Tamamıyla açık havada öğretim yapabilmek için belki hiçbir memleketin iklimi Hindistan'da olduğu kadar uygun bulunamaz.

2.8. İLK OKUMA YAZMA ÖĞRETİMİ – ALFABE

2.8.1. İlk Tahsilde Esaslı Noktalar - Mehmet Emin

Her öğretmen için ilk vazife, eğitimi kendine bırakılan çocukları ne için yetiştireceğini düşünmektir. Her öğretmen kendi kendine şu soruyu sormalıdır: “Karşımdaki çocuklara bir takım bilgiler veriyorum. Onları bir takım kurallara uymaya mecbur ediyorum. Bu çocuklar bunları öğrenmekten ne fayda sağlayacak? Verdiğim bilgi ne işe yarayacak?” bir öğretmen bu soruyu soracak seviyeye geldi mi, hele bu sorulara layıkıyla cevap verebildi mi vazifesinin en esaslı noktasını kavramış olur. Çünkü böyle bir öğretmen öğrenimi süs gibi kabul etmekten yahut onu bir amaç gibi düşünmekten kurtulmuş demektir.

Bilgi bir süs, başlı başına bir amaç olmayınca onunla elde edilecek bir hedefin, bir amacın bulunması gerekir. Bu amaç çocuğun hayati kudretini arttırmaktır. Her insan yaşamak ister. Eğitim ve öğretim ferdin “yaşamak kudretini” arttırdığı nispette faydalı ve gereklidir.

İnsanın uyum sağlayacağı iki çevre vardır. Biri tabiat, diğeri cemiyettir. İnsan ilişkide bulunduğu bu iki çevreye uyabilir, elverişli olabilirse yaşayabilir. İlköğrenim çocuğu özellikle bu iki çevre için elverişli olarak yetiştirmeyi amaç edinir.

İnsanın tabiata iyi uyum sağlayabilmesi çevresindeki eşyanın suretiyle onları kendisi için kullanabilecek halde bulunmasına bağlıdır. İlköğrenimin hedeflerinden biri çocuğu tabiata elverişli olarak yetiştirmek olduğuna göre ilkokul öğretmenin on bu yeteneği vermesi gerekir. Çocuk okuldan çıkınca çevresindeki eşyayı, onların arasındaki ilgiyi bilmeli, bu eşyayı icabında kullanabilmelidir.

İlköğrenimin bu amacı temin etmesi için öğretmenin bilhassa şu esaslara uyması gerekir.

- Çocuğa ancak ilişkide bulunacağı eşya ve olayları öğretmelidir. Çocuğun hiç ilişkide bulunmayacağı eşyaya dair verilecek bilgi hiçbir uyum sağlayamayacağı için boş bir süs, külfetle elde edilmiş bir hafıza yüklemesi olur. Öğretmen bu hatalı yoldan kendini kurtarmak için çocuğun en yakınında bulunan eşyayı ders verirken söylemeli ve yavaş yavaş daha uzakta bulunan eşyaya gitmelidir.
- Çocuğa olaylara arasındaki ilgi gösterilmelidir. Çocuğun bu ilgiyi kavrayabilmesi için eşya ve hadiseyi gözüyle görmesi ve bu ilgiyi çıkarması gerekir. Bunun için öğretmen çocuğun hadise ve eşya ile karşı karşıya kalmasını kolaylaştırmalı, gözle görme imkânını sağlamalıdır. Bazı konular vardır ki çocuğun doğrudan doğruya gözle görmesine imkân yoktur. Bu halde öğretmenin görevi resim, harita ile özellikle şiddetli bir ilgi uyandırmak yoluyla çocuğun hayalinde o konuyu canlandırmaktır.
- Eşyayı gözle görmek yeterli değildir. Olaylar ve eşya arasındaki ilişkiyi araştırması ve sonuçta sebebini bulmak suretiyle anlaması lazımdır. Bunun için çocuğu olaylar karşısında zihni faaliyete sevk etmeli, onun sebebini buldurtmalıdır.
- Alışılmış olay ve eşyanın gözle görülmesi ancak bunlardan yararlanmak içindir. Çocuk her karşılaştığı eşyanın ne işe nasıl kullanılacağını bilmelidir. Yahut mevcut eşyanın ne için kullanılmak üzere yapıldığını,

yapanların ne gibi ihtiyacı tatmin için tabiattaki kuvvetlerden yararlandıklarını ve özellikle eşyadan, tabiattaki kuvvetlerden yaralanma yolunu bilmelidir. Bunun için ders verirken çocuğun özellikle eşyayı numunelerini yaparak, resmederek öğrenmesi ilköğretimde en esaslı yoldur.

İlköğrenimin diğer bir hedefi de çocuğu topluma uydurmak yani iyi bir vatandaş yapmaktır. Şu halde iyi vatandaş yetiştirmekle yükümlü olan ilkokul öğretmeni yükümlülüğünü yerine getirirken şu kurallara uymak zorundadır:

- Ahlaki vazifelerin milli hayatı kuvvetlendirdiği oranda kıymeti olacağından her ahlaki vazifenin önemi bilinmelidir.
- Milli hayatın her yönden kuvvetlenmesinin kişinin kudretini arttıracığı fikri verilmeli, hürriyeti, ferdiyeti milli hayatın oluşmasında arattırılmalıdır.
- Milli hayatı zayıflatacak kişisel bencilliklerin doğuracağı zararlar gösterilmeli, çocuklarda diğer çeşitli içgüdülerle çağrıştığı zaman galip gelecek derecede millet sevgisi takviye olunmalıdır.

2.8.2. Garp Harfleri - İzzet Ulvi

Harf meselesi ortaya atılınca – bu en çok okullarla ve öğretmenlerle ilgili olduğu için – kayıtsız kalmaya imkân yoktur.

Amacı anlatmaya başlamadan evvel şunu söyleyelim ki (Latin harfleri) demekle bilinen bulunan harfler aslen (Latin ırkı) tarafından icat edilmiş ve ortaya çıkarılmış değildir. Bütün diğer harflerden bambaşka, müstakil harfler de değildir. Esasının (Fenike harfleri) olduğu şüphesizdir. Bugün (garp medeniyeti) ile ilgilenen milletlerin az çok farklarla bu harfleri kullanmakta olmasını göz önüne getirerek şimdiki haliyle bir anlam verilmek istenirse bu harflere (garp harfleri) demek daha doğru olur fikrindeyim.

Şimdi kullanmakta olduğumuz, (garp harfleri) ne gelince bunun da aslı (Fenike harfleri) dir. Ancak doğu ve batı bir esastan bu harfleri alırken sağdan ve soldan olması, yatay ve düşey yazılması, milletlerin dilindeki bazı hususi sesleri ifade için değişikliklere uğraması sebebiyle bugünkü harfler meydana gelmiştir.

Mesela: (ف) harfi sağdan ve yatay olarak yazılmış bir (f) harfinden başka nedir? Yalnız nokta yerine (f) şekline ufak bir çizgi ilave edilmiştir ki (ت = t) harfinde de iki nokta yerine bu çizgi vardır. (س =s, و = o, ی =y) harflerinin aslen bir olduğu meydana değil midir?

Bir millet hangi medeniyet veya kültürün etkisi altında kalmış ise onun harflerini çok kere kabul etmek mecburiyetinde bulunmuştur. Bu mecburiyet çoğunlukla siyasi bir baskının neticesi olmamıştır. Bu daha mükemmel ve daha faydalının galibasıdır ki yükselme ve yenilenme arzusu kabulüne sebep olmuş denilse daha doğru ifade edilmiş olur.

Türk milletinin mazisini şöyle kısaca bir gözden geçirelim. Daima mükemmeli arzulayan milletimiz epeyce (harf) değiştirmiştir.

- (Sümer – Akad), (Asuri ve Keldani) medeniyetleri zamanında bazı tarihçilerin yazdığı gibi Türkler (Elcezire)’de mühim sebep olmuş ise (çivi yazısı) yazmıştır.
- (Hitit)’lerin birtakım tarihçilerin iddiası gibi Türklerle alakadar olması kabul edilirse bir nevi (hiyoroglif) ve (Hitit çivi yazısı) kullanmıştır.
- Eski Türklerin zaman zaman (Çin) medeniyetinin çok kuvvetli etkileri altında kalmış olduğu tarihimizde çıkan bir hakikat bulunmasına göre (Çin yazısı)’nı da bir vakitler kullandığına şüphe yoktur.
- (Tokyo) Türkleri meşhur (Orhun) abidelerindeki yazıyı yazmıştır.
- (Mani) yazısı

- (Uygur) yazısı
- (Mongol) yazısı
- Şimdi kullanmakta olduğumuz (Garp harfleri)

(Harf) milli bir mesele midir? Latin harflerine itiraz edenler ne diyorlar? Biraz da bu yöne temas ile fikrimizi özetleyelim.

Bazıları başlıca diyorlar ki:

- Türkçeye (Garp) harfleri elverişlidir. Dilimizde birçok Garpça, Acemce kelimeler vardır; bunları Latin harfleriyle yazmak ve telaffuz şeklini, farkını korumak mümkün değildir. Hem de Latin harfleri kabul edilince dilimizin şivesine de etki edecektir, lehçe Frenkleşecektir.
- Latin harfleri eksiktir. Dilimizdeki seslerin hepsini ifadeye yeterli değildir.
- Garpça kelimelerin kök bilgisi göze birden bire çarpmayacak, bu fayda ve kolaylığı kaybedeceğiz.
- Eski eserlere veda edeceğiz. Mazimiz ne olacak?
- Türk ve İslam dünyalarıyla bağlantımız kesilecek.
- Yazımız milli güzel sanatlarımızdandır. O nasıl terk edilir?
- Latin harflerinin kabulüyle okuyup yazan kesim bile acemiliğe düşecek muamelelerde her şeyde sarsıntı olacak.

İtirazların bu kadarını hatırladım.. Bunların içinde haklıya benzeyen noktalar yok değildir; lakin esastan ziyade harf değiştirme esnasında tabii olarak görünen bazı küçük meşgalelere ve daha doğrusu yapılacak işlere, alınacak önlemlere aittir ki bundan hiçbir hususta hiçbir millet kurtulamamıştır. Her yenilikte böyle işler vardır.

Yukarıdaki itirazlara kendi görüş ve anlayışına göre cevap vermeye çalışacağım.

1. (Garp harfleri) hiç de Türkçeye elverişli değildir. Zaten harfleri Araplar gibi telaffuz etmediğimiz gibi telaffuz etmeye dilimizin müsaadesi yoktur. Hakikate gelince Garp harflerini İslamiyet üzerine kabule mecbur olmuş ve dilimize uydurmaya çalışmışsak da başarılı olamamışız. Yüzlerce senede (imla) bile yoluna girememiş, senelerce öğrenim görenler kelimeleri yanlış okumaktan bile kurtulamamıştır. Latin harfleriyle her kelimeyi yazmak mümkündür; ancak kalın ve ince meddli (ع) ayrılmalıdır, mesela: (i,î,ï) gibi. Sonra (elif)'in de kalını, incesi, meddlisi ve (vav)'ların çeşitleri ve meddlisi işaretle ayrılmalıdır. O vakit kelimeleri yazmakta asla zorluk kalmaz.
- İşte iki kelime: sari, sâri..bunlardan r'nin ifade eden birincisi Sari ve bulaşıcı manasına gelen ikincisi Sâri şeklinde yazılabilir. Alim, Alîm ve daha buna benzer kelimeleri ayırmak elbette mümkündür. Latin harfleri kabul etmek dilimiz üzerinde bir tesir yapamaz; çünkü biz o harfleri dilimizdeki seslerin karşılığı olarak kullanacağız. Kelimeleri elbette şivemize göre okuyacağız. Latin harflerini elbette bir hazır elbise gibi giymeyeceğiz, vücudumuza uyduracağız.
2. Evet, Latin harflerinde (خ, چ, ج, ش) yoktur. Nasıl ki Arap harflerinde de (پ, چ, ژ, kef Farisi) yoktu.
- (ش) için (S) harfine (خ) için (س ve ح) yerine kullanılacak olan (h) harfinin üstüne bir işaret koymak, (ج, چ) harflerini (G veya J) harflerinde ufak bir fark oluşturmak suretiyle ifade niçin kabul olmasın? Uzman bir heyet bunlara karar verebilir. (Macar)'ların alfabetini inceledim. İşaret çoktur.

Bazı harfler ise birkaç harf birleştirilerek yapılmıştır ki biz böyle bir hataya düşmemeliyiz.

- 3) Yabancı kelimeler bir dile kelime olarak girmeli, kendi telaffuz ve kuralını terk ederek o dilin şivesine uymalı ve telaffuz ve imlasına göre yazılmalıdır ki dilin malı olsun, temsil edilsin. Hâlbuki Arapça kelimelerin şeklini ve hatta kural ve birleştirmelerini yazımızda koruması güzel Türkçemiz üzerinde zorla hüküm sürmüştür.
 - 4) Eski eserler hiçtir, demek doğru olmamakla beraber pek çoğu (skolâstik) veya hayali şeylerdir. Bugünkü yaşayış ihtiyaçlarımızı temin eden eserlerimiz acaba ne kadar vardır? Tıpkı geçmiş medeniyetimiz gibi işe yaramayan eserler nihayet (müze)'lerin kütüphanelerinde yer tutabilir. Lüzumlu eserlere gelince tekrar basılırken Latin harfleriyle basılır. Bir müddet isteyen eski nüshalardan, isteyen yeni basılanlardan okur. Bu her vakit her yerde böyle olmuştur. Geçmişe bağlantı lazımdır, bağlanabildiğimiz noktalardan yine oraya bağlı kalırız; Latin harfleri milletin geleceği meselesidir.
 - 5) Latin harfleri neden Türk ve İslam âlemleriyle bağlantımızı kessin? Bundan endişe varsa biz onlara başkan olur, onlar da Latin harflerini bir gün kabul edince – ki nice, medeniyet esasları gibi bu da onlar arasına girecektir – bağlantı kalıcı olur.
 - 6) Zorunluluk olunca ister istemez her şey terk edilir. Arap yazısını Türkler hakikaten aslına oranla güzel bir hale getirmişlerdir. Milli bir güzellik vermişlerdir. Böyle olmakla beraber işlemeli yatağanlar, kılıçlar, sırmalı nefis cepkenler şalvarlar gibi nihayet bu yazılar da (müze)'lerde kendine yer bulabilir.
- Sonra şunu da açıklayayım ki yazı, özellikle Arap harfleri milli değildir, ancak dil millidir. Yazı kelimelerin şeklinden ibarettir. Nasıl olsa olur. Elverir ki kolay olsun. Şimdiye kadar Türk pek çok harf değiştirmiştir; fakat milliyeti kalıcıdır.

- Yeni harflerin kabulüyle sarsıntı doğaldır. Lakin tahmin ve kuruntu edildiğinden pek çok hırs olacaktır. Öncelikle Latin harfleri mekteplerde halk dersanelerinde öğreilmeye başlar. Birkaç sene geçip kuvvetlenince bunun özel kurumlardan, şirketlerden, bankalardan başlayarak resmi kurumlarda uygulamaya geçilir. Uygulamanın zamanının gelip gelmediğini iş esasen bizzat gösterir. Zamanı gelen işlerin uygulaması esnasında bazı geri düşünceli insanların etkisiz tereddütlerine sarsıntı bile denemez. Basamak basamak ilerleme, olgunlaşma, zamanı tayin, gereklilik ve hayata göre hareket her şeyi halleder. Demek ki engel asla tasarlanmış değil yalnız tedbir bahis konusudur.

Netice: hakikat daima yürür, mükemmel daima noksanı yener. Medeniyet usulleri nasıl eski usullerimize üstün sayılırsa Latin harfleri denilen (Garp harfleri) de (Arap harfleri)'ne üstündür. Latin harflerinde nokta azdır. Harfler, yukarıdan ve aşağıdan çizgiler halinde yazılabilir. Daha düzgün ve geometriktir. Harfler küçük büyük noktalarla değil, bünyelerindeki farkla birbirinden ayrıldığı için daha iyi seçilir. Arap harflerinde olduğu gibi başta, ortada, sonda olmasına göre değişmez. Özellikle (matbaa harfleri) vs. düzenlenmiş kasasında hemen dörtte bir derecesine inecektir. Yalnız bu kolaylık bile bir yazı inkılâbına değer. Şu halde (Garp harfleri) sadece medeni memleket yazısı olduğu için değil, mükemmel ve faydalı olduğu için tercih edilmektedir.

Şahsi fikrimce: garp harflerinin kabulü bizim için hayati bir zorunluluktur. Çok zaman geçmeksizin bu hakikat açık bir şekilde meydana çıkacak, yerini alacaktır.

Alışılan her şeye bağlılık, yeni şeyler karşısında biraz irkilmeden başka ortada bir şey yoktur. Bazı ulema görüş farklarıyla, fazla tedbirlilikleriyle, hatta kuruntularıyla harekette istedikleri kadar cimri davransınlar; her inkılâp ve yenilik hareketlerimizde olduğu gibi gerçeklerden çıkan ilim ve hayati zorunluluk kurallarıyla büyük inkılâpçımız ve muhterem arkadaşları tarafından bu (Garp harfleri) inkılâp da bir gün yapılacak, millet büyük bir kolaylığa kavuşacaktır. Düşüncem bundan ibarettir.

2.9. GÜZEL YAZMA – KONUŞMA

2.9.1. Yazımız ve İmlamız - Refet

Yazımızda ve imlamızda bir bozukluk, bir noksanlık vardır. Bu hal çocuklarımızı kolay ve çabuk öğretmeye mani olmuştur. Bu yanlış durumun şimdiye kadar devamı, Arap ve Acem zihniyetli insanların dilimiz üzerindeki zorbalığından ileri gelmiştir. Bu köhne kafaların taşıdığı yanlış ve öldürücü zihniyet her hususta olduğu gibi yazmak ve okumak hususunda da bizi, biz Türkleri çok geri bıraktı. İmlamızı yazımızı berbat bir halde koyan bu ilerleme ve medeniyet düşmanı zihniyetlerin yıkıcı, ezici, boğucu ve nihayet öldürücü halleri tabiatıyla bugünkü ruhu, bugünkü duyguyu, bugünkü hareketi meydana getirdi.

Her millet diğerinden diline kelime almıştır. Bugün Fransızların kullanmakta oldukları birçok kelimeler, İngiliz dilinde vardır. Fakat imlası ve telaffuzu başkadır zira benliğine sahip her millet dilinde kullandığı herhangi bir kelimeyi kendisine, kendi kurallarına uydurmak zorundadır. Ve böyle de yapmışlardır. Yalnız biz şunu şimdiye kadar yapamamışızdır. Maniler, engeller bu husustaki yenilgi, yenilenmeyi geriye bıraktırmıştır. Ortaya bir dil, bir yazı ve imla meselesi çıkmıştır. Yazımızda ve imlamızda gereken düzeltmeyi yapmak suretiyle eski halin devamı mı hayırlıdır; yoksa yazımızı tamamen değiştirerek yeni bir hayata girmek mi daha faydalıdır? Burada önce, yazının harflerin değiştirilmesinde milliyet noktasında belirecek etkiyi incelemek daha uygun olur. Yazı ve imlanın milliyet kavramı arasındaki konumu nedir?

Milli ruh ve hayatta iki önemli gerçeği aramak lazımdır. Bunlardan birisi yaşamımızın büyüklüğüdür. Milli ananeler arasında yaşamımıza dâhil olanlar atılamaz; atılırsa milliyet kavramı kalmaz. Mesela <<devlet kavramı>>; <<vatan>>; <<dil>> yaşama dâhil kısımlardandır.

Devlet kavramından maksat istiklaldir. Benliğini, varlığını kendi iradesi, kendi istiklali ile göstermektir. Hiçbir yabancı devletin himayesi altına girmeden, iç işlerinde, dış hiçbir kuvvetin müdahalesini kabul etmeden yaşamak, hürriyet ve istiklali hiçbir şeye değişmemek, hükümet ve milliyet kavramının kutsal ve yüce amaçlarıdır.

İstiklalsiz, devletsiz bir millet kendini var edemez. Vatan, toprak da böyledir. Bizi var kılan kendi toprağımız, kendi yurdumuzdur. Bu da yaşantımıza dâhildir. Atılamaz, terk edilemez. Vatansız, topraksız benlik istiklal olamaz. Türklerin en büyük özelliklerinden birisi de bulunduğu toprağa sahip olmak, onu şenlendirmek yükseltmek konusunda var güzüyle çalışmaktır.

Dil, yüz kadar sevimli bir şeydir. Bunsuz olur mu? Bir milletin varlığını, benliğini gösteren kuvvetli şeylerden birisi ve şüphesiz birincisi değildir. Bu da yaşantımıza dâhil kısmındandır. Terk edilemez. Bir dili diğer bir dil ile değiştirmek demek bir milletin diğer bir millet lehine temsili demektir.

Bu kısa açıklamadan anlaşılıyor ki bir milletin yaşantısına dâhil olan şeyler ne atılır ne de değiştirilir. Fakat geliştirilir, güzelleştirilir. Yaşantıya dâhil olmayan yani mihaniki olan kısım değiştirilebilir. Mesela, elbise, başa giyilen şey, elimize aldığımız herhangi biri iş değiştirilebilir. Değiştirilmesinde hiçbir zarar yoktur. Bu bütün milletler için böyledir. Milli ruh kavramıyla alakaları olamaz. Bir baston kimin elinde ise onundur. Ve elinde taşıyan zaten o bastonu veya buna benzer bir şey taşıdığı için benliğine milletine bir şey yapamaz.

Yazı da böyledir. Tarih bize birçok milletlerin yazılarını, harflerini değiştirdiklerini gösteriyor; fakat hiçbir zaman yazı değiştirenlerin, harf değiştirenlerin milletini değiştirdiğini kaydetmiyor: ve zaten buna da imkân, akıl ve mantık yoktur ve olamaz. Ve her ne suret ve şekilde incelenirse incelensin yazının millet kavramının mihaniki kısmına ait olduğu sonucuna varılır. Değiştirilebilir. Bu sonuç elde edildikten sonra bugünkü yazımızın değiştirilmesinde bir fayda var mıdır, yok mudur? Varsa ne suretle hareket etmelidir? Yoksa ne yapmalıdır?

2.10. EDEBİ TÜRLER (ŞİİR-DÜZYAZI)

2.10.1. Tardu Peygar - İzzet Ulvi

Derginin içindekiler bölümünde yer alsa da içeriğinde böyle bir şiire rastlanmamıştır.

2.10.2. Acı Söz - Faruk Nafiz

Her sabah pencereden
Yavru bir kuş girerdi.
Bardağımdan su içer,
Tabağımdan da yerdi...
Fakat geç geldi bir gün

Sofrada arkadaşım,
Söylenmek isteyince:
“Sus, dedim, şişti başım!”
Gücüne gitti bu söz,
Yavrucak hastalandı.

Zavallıyı her gören
Hemen ölecek sandı...
İlaç, ekim... nihayet
İyi oldu kuşçağız.
Tövbeliyim ben artık,
Kimseye açmam ağız!

Faruk NAFİZ

2.10.3. Vatanımın Kızına - İskeçeli Sıdkı

<< Akşam oldu yine sular karardı>>
Gamlı çehrem yine hasretinle sarardı,

Dünya tatlı uykusunda uyurken
Ruhum seni yıldızlarda arardı...

Andım seni aşk destanı dinlerken,
Bir ay doğdu uzaklarda pek erken;
Dudaklarım hayalinde yaşadı,
Kaval sesi derin derin inlerken

Ta içimde acı bir şey kanadı,
Bilmem var mı o duygunun kanadı;
Sevda mıdır, hülya mıdır yarabbi?
Şa'r yememidir yoksa onun adı...

Saçlarında geceleyen gönüldür
O günlerin kaygusunu gel söndür,
Bilir misin getiren kim kukunu
Koynundaki pembe ruhlu mendildir.

Bak kalbine, duy oradan girmeyi
Sen de dinle beleblideki şiveyi,
Işık versen biraz garip gönlüme
Kaldır gülüm göğsündeki perdeyi...

İskeçeli Mahmud Sıdkı

2.10.4. Sakarya Şehitleri - İzzet Ulvi

Ey Sakarya, şanlı ırmak!
Sana kefen penbe şafak;
Coşkun sular, kızıl güller
Şehitleri bize söyler
Hep solarız senden uzak
Ey Sakarya, şanlı ırmak!

Ey Sakarya, şanlı ırmak!
 Kevser gibi çağlayıp ak!
 Ey kırlangıç uçar isen
 Şehitlere selam bizden
 De ki düşman yurttan ırak
 Ey Sakarya, şanlı ırmak!

İzzet Ulvi

2.10.5. Çocuklarda Şiir: Nasihat - Faruk Nafiz

Vücut akan bir sudur.
 Adem bir umman kızım:
 Hayatın aslı budur,
 Gayrısı yalan kızım.

Mademki bir ırmaksın,
 Boşuna akacaksın,
 Niçin derdiyle yaksın
 Seni bu devran kızım?

Gönlünü sal sevince,
 Düşünme fazla ince.
 Oku vakti gelince
 Bahtına meydan kızım.

Ömründe dört fasıl var,
 Üçü kış, biri bahar...
 Çalış ki görmesin kar
 Sendeki nisan, kızım.

Gül mateme uzaktan;
 Ne çıkar ağlamaktan?
 Sen ayrılma şafaktan,

Geceler zindan kızım.

Neşeli ol, neşeli,
Varsın desinler deli.
Eğlenmeli, gülmeli
Her gün her zaman kızım...

Gençlik tutulmaz elle
Geçirme boş emelle.
Sen bunu böyle belle,
Haydi Perihan kızım!

Faruk Nafiz

2.10.6. Hatice'nin Ablası - Faruk Nafiz

Hastalandı epeyce
Hatice'nin ablası
Kızın çoğaldı yaşı
Dediler: Kız, Hatice
<<Sonbaharla beraber
<<Alırsın kara haber
<<Yapraklar sonbaharda
<<Solacak, dökülecek,
<<O gün ablan ölecek!
Kız bu sözü duyar da
Yapraklar düşer diye
Düşmez mi üzüntüye?
Hatice gûlleri oldu,
Düşündükçe bu sözü
Yaşla doldu gözü.
Mevsim sonbahar oldu,
Soldu bütün yapraklar,
Neredeyse kopacaklar!

Kız yoktu orta yerde,
 Artık görünmüyordu,
 Herkes merakla sordu:
 <<Kızcağız şimdi nerede?
 Bahçede doğruldular,
 Bir ağaçta buldular.
 Kız düşünmüş, bu sarı
 Yapraklar dökülmesin..
 Kız kardeşi ölmesin..
 Düşecek yaprakları,
 Elinde iplik, iğne
 Dikiyormuş yerine.

Faruk Nafiz

2.10.7. Kahramanlar - Ziya Emin

Nabzımızda dolaşan bu gençliğin kanıyla
 Yükselen başımıza eski meydanlar dardı.
 Coşkun günlerimizdeki ihtilal umanıyla
 Kalkan yağızlarımız nice dağları yardı.

Elimizde kırbaçlar, tozu rüzgâra kattın
 Bir en büyük merhale gibi dünden ayrıyoruz
 Afaklardan hız alıp beldelere kol attın
 Biz ki dehrin at koşturan tek kahramanlarıyız.

2.10.8. Muallim-ül Cemiyet - Abdüllatif Nevzat

Ferdin muhtariyetine bir çeşit mutlakiyet katan filozofların nazarında ferdi ve sosyal vazifelerimizle alın yazımızın ekseni, “insanın eşsizliği, tekliği”dir. Bunlar, insanın tamamıyla hür ve nefesine hâkim olmasını bir olgunluk izi kabul ederler; ferdin iradesini her türlü dış tesirden serbest görmek isterler. Onlara göre ferd; şahsi

vazifelerinin yerine sosyal amaçları da tatmin etmiş olur. Şu itibarla insanın bütün vazifeleri ferdidir; sosyal vazifeleri ferdi vazifelerinde saklı ve içindedir.

Buna karşılık, bazı filozoflarla sosyologlar da ferdi tamamıyla cemiyete tabi görürler. Mesela “Auguste Comte”e göre ferd, ancak cemiyet içinde ve onun vasıtasıyla vücut bulabileceğinden “ahlaki bir mevcud” olabilmesi sırf ictimai kabiliyet taşıyan bir mevcud olmasından ileri gelmektedir. Meşhur sosyolog “Durkheim” in sosyal mezhebi de bu esasa dayanır. Bu felsefi ve sosyal görüşün tehlikesi de “fert yok; cemiyet var.” kuralındaki ayırım ile başlar.

Şarkımızın hâkim şairi şeyh Sadi’ye göre “fert” de, cemiyet de birer “olay”dır. Bundan dolayı bunlardan birini tamamıyla yok etmeğe kalkışmak, hatta ihmal etmek kuruntulu ve kendince bir hareket olur. Bu düşünceye göre, “fert de vardır, cemiyet de” kuralıyla her iki “olay”ın hakkını teslim ederek işe başlamak lazım gelir.

Öğretmen bir taraftan sahip bulunması lazım gelen seçkin niteliklerle “ferdaniyet”in en kuvvetli örneğini teşkil ederken, diğer taraftan cemiyetin şuur ve vicdanına en yakın en sağlam bağlarla bağlı bulunması itibarıyla da <<sosyoloji>>nin en anlamlı işaretine sahip bulunmaktadır. Öğretmen; bu hal ve şarıyla <<ferdaniyet>> ile <<sosyoloji>> nin etkilerini, hisselerini düzenleme ve kuvvetlendirmeye vekil bulunuyor.

İlmin meydana çıkması için birinci şart; bilimsel buluşların nesilden nesile geçebilmesidir. Bundan sonra her âlimin ulaştığı sonuçların doğruluğunun araştırılması ve incelemeye tabi tutulabilmesi için birçok alet ve aracın meydana getirilmiş olması önem itibarıyla ikinci derecede bir şart teşkil eder. Hâlbuki bu şartların her ikisi de ancak sosyal hayat ile sosyal dayanışma ile doğruluğu araştırılabilecek önemdedir.

Bütün bu açıklama, <<okul>>un ferdi ve sosyal mutlulukta ne kadar tesiri bulunduğunu gösteriyor. Hakikatte sosyolojinin iktisadi, siyasi ve ilmi kesimlerinde karşımıza çıkan daima <<okul>>dur. Okul ise öğretmen demektir. Çocukları iktisadi zorlamalara göre hayata hazırlamak, milli eğitim ile donatmak, ebeveyne ve aileye yardım etmek duygusuyla kibirli olarak yetiştirmek, atalardan gelen her çeşit ilmi emaneti torunlara geçirmeye yetki veren kaliteler ile donatılmış bir surette

hazırlamak.... Bütün bunlar <<okul>>dan yani <<öğretmen>>den beklenen görevlerdir. Kısacası öğretmen, cemiyet içinde geçmiş ile geleceğin birleşme noktasında çalışan sosyal ve ferdi sorumlulukların en ağırını yüklenerek ferdin ve cemiyetin fayda ve mutluluğuna hayatını bağışlayan yüce bir varlıktır. Öğretmenin ne demek olduğunu hakkıyla anlayabilmek için onun işgal ettiği bu pek büyük konuma ve yüklendiği sınırsız sorumluluğa yüzeysel bir bakışla dokunmak bile yeterlidir.

2.10.9. Vezn-i Mesahalarda Büyük Bir Terakki - Abdülfeyyaz Tefvik

Bu makalede maddenin en küçük parçası ölçülmeye çalışılmıştır. Savaşların olması ilmin ilerlemesini durdurmamıştır.

2.10.10. Dilimiz Tehlikededir

Son senelerde milli dilimiz büyük bir düşüşe uğradı. Doğululuktan batılılığa gidiyoruz. Bizi doğunun ruhuna sımsıkı bağlayan aneleri kırdık. Yeni bir kafaya yeni bir düşünme tarzına kısaca yeni bir sosyal ruha sahip olmaya çalışıyoruz.

Medeni milletler arasında bu kadar kısa zamanda bu derecede büyük bir başkalaşmaya uğrayan başka bir millet yoktur. Maalesef dilimiz bu harikulade hızlı başkalaşmayı tamamıyla takip edemiyor. Yeni fikirler kazandık, lakin bu fikirleri ifade edecek Türkçe kelimelere henüz sahip olamadık.

Milli dilin karşı karşıya kaldığı tehlike asıl dile dışarıdan gelen ithalat yüzündendir. Milli ekonomimiz ithalatın fazlalığından ne kadar zarar görüyorsa milli dilimiz de pek serbest surette yabancı kelimelerin ithalatından zarar görüyor. Bu tehlikenin karşısına geçmek zamanı gelmiştir. Yabancı kelimelere karşı cephe kurmak zorundayız. Bu cepheyi tabii olarak öğretmenler tutacaktır.

Herhangi bir gazetenin “spor” sütunlarına göz gezdiriniz. Falan kulübün birinci “tim”i falan kulübün birinci “tim”inden çok kuvvetlidir. Havadis sayfalarında “garden bar”dan bahsedilir; “müzik” yapılmış, “dansink” varmış...

Darülfunun Edebiyat “fakültesi” profesörlerinin ciddi yazıları içinde “sempati” “fonksiyon” “Türkoloji”, “Sinolog” gibi kelimelerin pek gelişigüzel kullanıldığını görürsünüz. Vaktiyle Arapça ve Acemce’den hiç lüzum olmaksızın dilimize aldığımız kelimelerin daha birçoğundan kurtarılmadan şimdi de Fransızca kelimeleri hiçbir kayda tabi tutmadan dilimize alıyoruz. Bütün bunlar yetmiyormuş gibi bir de konuşulan dile giren gülünçlükler vardır. “bonjur” “bon suvar” “bonnoi” “monşer” “tiram almak” “şeri” “vagon-lu”, “şokola almak”, “sigara” gibi soğukluklar.

Yazık ki bu son kısım kelimeler zorbalıklarını günden güne arttırıyor; istila ilerlemiştir. Bugün Ankara’da bile birbirlerini “bonjur”la selamlayan birçok akli başında adamlara tesadüf edilir. Eğer dünya yüzünde fertleri yabancı bir dil ile; ciddi olarak selamlaşan başka bir millet daha varsa bu konuda bizim ikinci olmamız kabul edilebilir; fakat bu garip işte tek başımıza kaldığımız da gerçektir. Hiçbir millet milli dilinin sınırlarını böyle türedi yabancı kelimelere açık bulundurmaz. İşte bahsetmek istediğim büyük tehlike budur.

Okullarımızda gençlerimizin Türkçeye, görenek suretiyle böyle zübbe sığıntı kelimeleri karıştırmalarına şiddetle engel olmalıyız. Öğrenciden hiçbirinin arkadaşına “bonjour” demesine izin vermemeliyiz. Milli ahlakımıza fena bir etki edeceği gerçek olan yabancı kelimeleri dilimizden kovmalıyız. Bu hususta birçok pratik tedbirler alınabilir. Örneğin, ortaokulların öğrencileri arasında “Milli Dili Koruma Dernekleri” oluşturulabilir, kendilerine uygun bir şekilde yol gösterilirse, gençlerin milli hassasiyetinden bu konuda fazlasıyla yararlanılabilir. İlmi içerikli kelimeler için tedbir almak işi ise tabii olarak “üniversiteye” aittir.

2.10.11. Mektebin Şerefi - Rıfat Necdet

Sokaklarda her gün sizin yaşınızda bazı çocuklar görüyorsunuz ki maddi manevi sefalet içinde sürünüyorlar ve sürükleniyorlar. Okul!

Paris Yüksek Erkek Öğretmen Okulu müdürü mösyö <<Ernest Levis>>in öğrenciye söylediği dört kıymetli noktadan üçüncüsü <<Çocuklarımıza Yeni Hitabeler>> başlığı altında yayınlanmıştır. Öğretmen: hacmen küçük manen büyük olan

kitabının önsözünde diyor ki: <<Burada intişar eden dört hitabe, geçen seneler <<L'Aisne >> departmanında <<Nouvion – en – Thierache>> halk mekteplerindeki tevzi'î mükâfat merasimi münasebetiyle talebeye karşı irad olunmuştur.>>

Açıklanan ciddi konular belki hayret uyandıracaktır. Fakat demokrat bir memleketin çocuklarına kazandırılan bilgi için böyle fikirlerin açıklanması lazım ve zorunludur. Bu fikirler çok değil; ciddi, fakat basittir. Bunları öğrenciye anlatabilmek için ufak bir zahmetten başka bir şeye lüzum yok. Biz, bu zahmeti seçelim. Hiç şüphe yok ki öğrencinin hepsi değil, fakat birçoğu bu derslerden memnun kalacak, bazıları da hitabelerde, yaşadıkları müddetçe, kendilerine rehber olabilen sayıları bulacaktır.

Bu halde, bizim zahmetimiz kaybolmayacaktır. Zira, başkasına faydalı olmak da büyük bir ödüdür.

Biz, <<Ernest Levis>>in kitabındaki dört hitabeden dördüncüsünü tatbiken nakl ediyoruz. Temenni ederiz ki, eğitim uzmanlığı ile ilgili kişi Cevat, çocuklarımızın düşünce ve eğitimlerindeki gelişimlerine hizmet eden ve onlara cumhuriyet ve fazilet kavramlarını kuvvetle aşılایıcı hitabeler meydana getirsinler. Bu, memleketin ilim hayatına büyük bir hizmet olacaktır.

Benim aziz çocuklarım;

Sözüme bir olayı hikâye ile başlayacağım,

Geçen sene Kartal'da oturuyordum. Kırılarda sabah, akşam ufak gezintiler yaptığım zaman sizin yaşınızda bir çocuğa hemen daima rastlardım. O, bir orman korucusunun dört ineğini otlatıyordu. Gözleri parlak siyah, cüretkârdı. Hiç durmadan şarkı söyler, ıslık çalar, gelip geçen yolcularla şen şakrak konuşurdu. Bir gün bana:

—Ağabey, saat kaç? dedi. Bundan sonra konuşmaya başladık. O, tam bir saflıkla hayatını anlatmak istiyordu.

<<Kartal>>ın yabancısı değil imiş, köylerinden birinde, galiba Soğanlı'da doğmuş. Ailesi, onu daha pek küçük iken falakalı bir köy okuluna vermiş. Fakat ne

hocasıyla, ne de ailesiyle bir türlü geçinememiş. Hocasının falakası, babasının iri, kalın sopası onu yıldırılmış. Sürekli sille, tokat altında ezilmekten ise kaçayım demiş ve bir sabah erken köyden savuşmuş. Üç hafta, şurada burada dolaştıktan, bir macera hayatı sürdürdükten sonra Kartal'a gelmiş, sığır çobanlığını bulmuş, kendisi de buna razı imiş. Küçük, nihayetsiz kırlarda dolaşmaya alışmış. Bütün gün arkalarından gittiği dört ineğini kendisinden fazla seviyor. Onlara yaşımdan büyük bir şefkat ve özen gösteriyor.

Bu küçük çobanın başında ve kalbinde ne taşıdığını öğrenmek merakında idim. Bakalım ne düşünüyor, hayatta daima böyle mi kalmak istiyordu. Kendisine bazı sualler sordum.

—Şimdi, biraz okuyup yazmak biliyor musun?

Cevabının karşılığını istemeyen bir tavırla:

Hayır, zaten bu benim işim değil, ben bir çobanım!

Asker olmak ister misin?

Evet!

Zavallı küçük; başı eski, yağlı ve kulaklarına kadar geçen ibibiksiz, püskülsüz bir fesle örtülü hiçbir dilde ismi bulunmayan bir renkteki elbisesinin genişliği içinde zayıf vücudu kaybolmuş bir halde; ötesinden, berisinden sicimlerle tutturulmuş pantolonu, çiği ve yağmuru içmek için iki kurbağa ağzı açan ayakkabıları ile neşeli ilave ediyordu:

— Asker olduğum zaman bana ne güzel elbise ve ayakkabı verilecek değil mi ağabey?

Fakat neden asker olmak istiyorsun?

Küçük, benim bu sualımdan canı sıkılmış gibi yumruklarını sıktı.

Neden mi?: Kavga etmek yumruk atmak için.

Kimle ve ne için kavga edeceksin?

Hiç, işte kavga edeceğim.

Çocuğa, “Vatanım Türkiye’yi korumak için asker olacağım” sözünü söyletmeğe çalıştım. Fakat vatan ve Türkiye onun anlamadığı kelimelerdi! Küçüğün sözlüğünde bu kelimelerin yeri yoktu. O, yalnız Soğanlı’yı düşünüyordu. Kartal’ı sevmekle beraber, doğup büyüdüğü bu ufak ve şirin köye karşı kendisinde büyük bir eğilim ve bağlılık duyuyordu.

Gözlerini dünyaya açtığı günden beri geçen on sene zarfında bir defa bile İstanbul’a inmemiştir. Kartal’ı, daha geçen sene görmüş, Maltepe’ye de kaçak tütün bulmak için on beş gün evvel inmişti.

Küçük çoban, bugün gevezeliğine bütün gayretiyle devam ediyordu.

Çiçek tarlaları, ceviz ağaçları onun her zaman uğrağı olmuştu. Geçen sene cevizlerin az ürün verdiğinden üzüntülü bir dille bahsediyordu. O en büyük zevki, dört ineği kırdan otlarken, kendisinin çilek tarlasından topladığı çilekleri büyük ve gölgeli bir ceviz ağacı altında kaygısız, gamsız, hayatta daima gülen bir neşe ile yemekte buluyordu.

Hayatın rüzgârları önüne bir kuru yaprak gibi düşen bu zavallı, saf çocuk hallerinden memnun olan insanlar gibi söz söylüyor ve bunu şen, gevrek kahkahalar takip ediyordu.

Şimdi düşünüyorum; kim bilir, belki beni burada dinleyenlerden, evet içinizden bazıları da ruhlarının derinliğinde öyle bir hayata kavuşmak arzusu duyarlar. Belki şu dakika mini mini kalpleri hep bu dileğin gerçekleşmesi için çarpar. İsterler ki etrafı çevrili okullarda değil, nihayetsiz kırlarda, dağlarda, bağlarda yaşasınlar. Böyle düşünenler, hürriyet dağlardadır diyecekler!... Evet; fakat dağdaki hürriyet, sefalete esirliktir!... Yine böyle düşünenler istiyorlar ki bakışlarını, zihinlerini bir kâğıt bir siyah

tahta üzerinde tespit etmesinler. Ufuklarda amaçsız, faydasız boş gezdirsinler. Hesap kurallarından ineklerin çingiraklarını, dilbilgisi kurallarından ise rüzgârın ağaçlarda çıkardığı sesleri, kuşların ötüşünü işitsinler.

Onlar, okul idaresince düzenlenen ders saatlerini düşünmeksizin dinlemeyi pek acı bulurlar. Bu kıymetli saatleri, bir ilkbahar rüzgârı gibi çabuk, neticesiz, emelsiz geçirmek isterler.

Bilirim; böyle bir hayat sizin gibi çocuklara çok güzel ve cazip görünür. Ve ben bunu hiç de hayretle karşılamam.

Fakat ey sevgili çocuklarım! Ben, sizden çok güngörmüş, hayatı anlamış, sizin bulunduğunuz ve daha on beş sene oturacağınız sıralarda oturmuş bir ağabeyinizim. Yukarıda hayatını size kısaca anlatacağım o küçük çobanı şimdi düşünüyor ve kendi kendime şu sorunun cevabını bulmak istiyorum:

Acaba o zavallı sonunda ne olacak?

Bugün genel tatile hazırlanan sizler arasında bulunurken içimde, yaşayışıyla hepimizi biraz alakadar ettiğim Kartal'ın o küçük çobanına ait bir üzüntü taşıyorum.

Bu sene, bir gün yine Kartal'a gitmiştim. Küçüğü, gezdiği yerlerde bu defa görmedim. Öğrendim ki o birkaç aydan beri burada görünmez olmuş. Yalnız geçenlerde gelmiş, orman korucusunun kendisine verdiği sekiz, on kuruşu alıp savuşmuş. Kim bilir? Belki yine döner diyorlar, fakat sonra!...

Yavrularım; içinizde Kartallı olanlar varsa pekiyi bilirler. Orada kırlar dostu iki inekçiğe de sık sık tesadüf edilir. Yağmurlu günlerde omuzlarını eski çuvallarla örter, sırsıklam bir halde dağlardan kestikleri değneklerine dayanarak bu yollarda sürünür ve paçavralar gibi sürüklenirler!... Artık onlarda gençlik senelerinin kayıtsızlığı uysallığı, neşesi yoktur. Ne ıslık çalıyor, ne de şarkı söylüyorlar. Talihlerine avuç açmış, gelip geçenlerin merhametine, sadakasına sığınıyorlar. Bakışları cansız, gamlı, kendileri acınacak bir haldedir. İşte Kartal kırlarında gördüğüm genç çobanla onun ihtiyarlamışları!...

Çocuklarım!... Bu zavallılar iki sefaletin içindedirler: biri maddi, diğeri manevi. Manen sefalet içindedirler, zira hayvanlar ve ağaçlar gibi hayata karşı tamamen cahildirler.

İşte sizi onlardan ve onları sizden ebediyen ayıran aydınlığı öğreten bir yuvanız vardır biliyor musunuz?: Okul!...

Sizleri kendini koruyabilecek şekilde, bilgili olarak hayata hazırlayan burasıdır. Bunu siz de biliyorsunuz yavrum, sizin aileniz de!: Fakat bu bilgi nereden doğuyor, nasıl geliyor! Belki siz zannedersiz ki bütün kitaplar, dünyaya ilk insanlarla gelmiş ve hepimiz bunları hazır bulmuşuz. Siz de bir şey öğrenmek için bazen bu kitaplardan okuyor, bazen onları okuyan öğretmenlerinizden dinliyorsunuz.

Böyle düşünüyorsanız aldanırsınız yavrularım. Babalarımız, “Türkiye” kelimesini kekeleye başladıkları günden itibaren yazarlarımız, öğretmenlerimiz sırf kurallarını belirlemeye, yazı tarzını meydana getirmeye çalıştılar. Sizin bugün biraz tarihten anlayabilmeniz için birçok âlimler mermerden, tunçtan, altından abideleri, kitabeleri, devamlı ve sabırlı bir çabayla inceleyerek geçmişi ve o geçmişin devirlerini diriltmeye çalıştılar.

Biliyor musunuz ki, yine bugün size bazı fenni bilgi verebilmek için ne kadar bilgin hücrelerine, laboratuvarlarına, rasathanelerine kapanıp senelerce çalıştılar.

İşte bakınız! Ahlak ve vatandaşlık bilgisi programınızdan alınan “cumhuriyet, istiklal, başkalarının efkârın hizmet” gibi birkaç kelime ki hepsi otuz altı harften oluşmuştur. Fakat bu harfleri, mesela bir “istiklal, cumhuriyet” kelimelerini bugün yazabilmek için pek yakın bir mazide binlerce şehit verdik, harp meydanlarında nehirler gibi kan akıttık.

İşte bugün sizler; istiklalini kan pahasına kazanan ve bu günkü yüksek varlığını dünkü asil ve tarihin kaydetmediği bir kahramanlıkla temin eden büyük Türk milletinin asil ve sevgili evlatlarıdır!...

Şunu söylemek zorundayım ki hepimiz istiklal hissini, kahramanlık, fedakârlık, fazilet ve milliyet his ve fikirlerini bugün sizin içinde bulunduğunuz bu kıymetli yuvadan, okuldan aldık. Hürriyetin, insaniyetin manasını yine orada öğreniyoruz.

Beni iyi dinleyiniz çocuklarım; sizin birkaç dakikada öğrendiğiniz ve büyük bir dikkat göstermeden hafızanıza kazıdığınız şeyleri asırlar buldu, evet asırlar meydana getirdi. Her devrede, her memlekette geçmişte hizmet edenler uzun çalışmalarıyla bugünkü bilgilerimizin esaslarını kurdu.

Şimdi isterseniz kendinizi – yukarıda hayatlarını hikâye ettiğim – o zavallı mahlûklarla derhal karşılaştırınız. Görecek, anlayacaksınız ki onlar tarihin bize pek az bilgi verebildiği, işsiz yalnız sorular arkasından koşan ilk insanlar gibi yaşıyorlar. Onlar sayılamayan asırlardan beri oldukları yerde kalmışlardır.

Size gelince: okul, sizi hakiki insanlar zümresine; faal, gücü yeten, uzun ve tatlı hatıralarla, ümitlerle zengin bir insanlık sınıfına dâhil ediyor.

Çocuklarım: işte okulun bu yüksek hizmetinden dolayı bütün medeni memleketlerde büyük şerefi vardır. Hükümetler, halktan okul ve kültür kıymeti istiyorlar. Zira biliyorlar ki okulları tam ve hakiki bir insan yetiştirir ve insanlık sıfatlarına sahip fertler de milleti teşkil ederler.

Yalnız maalesef söylemek mecburiyeti vardır ki milletler arasında okullara verilen kıymet rekabetinden biz çok uzak, pek çok geri bulunuyoruz. Bu acı gerçeği sizlerin de bilmeniz lazımdır. Gerçek şu ki cumhuriyet hükümeti okullar için çok hassas ve cömertçe hareket ediyor. Zira pekiyi biliyor ki bilimi kuvvetli ve yayılmış olan bir millet, her zaman güç sahibidir.

Halk, öğrenim mecburiyetini büyük bir şevk ve önemle karşılamalıdır. O gün de pek uzak değildir. Büyüdüğünüz zaman, Anadolu'nun içlerine kadar gidiniz yavrularım. Orada sizi bekleyenler çoktur. Göreceksiniz ki %5 okuyup yazan kolay bulunmaz.

Bir kış gecesi pastacıda oturuyordum. On, on iki yaşında üstü, başı pejmürde, saçları omuzlarına kadar inmiş bir çocuk gördüm. Zavallı, pastacının camekânı önünde

uzun müddet durdu. İştahlı bakışlarla baktı. Sonra kendisini yağmurdan ve soğuktan korumak için yırtık ceketinin yakasını kaldırdı, ellerini koynuna soktu, yere çöktü, ve rüyada durgun bir havuza bakar gibi daldı, gitti. O sefil çocuk, bir kış gecesini karda, kışta bu pastacının kapısı önünde geçirmeye mahkûmdu.

Her gün sokaklarımızda böyle yüzlerce, binlerce sefile tesadüf edilebilir. Ne hazin!

Bunların hepsi “Türkiye ne der?” sorusuna cevap vermekten acizdirler. Okulda yalnız kaçaklar değil, düzeni sevmeyen, derste olmayanlar da var. Bunlar yoklamalarda hazır bulunmazlar. Okuldan kaçmak, insanlıktan uzaklaşmaktır. Çocuklarım, öğretmenimden biri de “Az, fakat iyi öğreniniz!”. Buna son derece dikkat ediniz. Bana bazı kız ve erkek öğrenci, birçok sözler söylediler. İşte şimdi bir kız çocuğunun sözü hatırıma geldi. Çocuk gündüz coğrafya ve din derslerinden fazla ders almış. Annesi akşam kızının bilgisini yoklamak isteyerek:

Allah nedir? diye sormuş.

Zavallı küçük o dakika coğrafya ile din derslerini karıştırmış ve:

Allah öyle bir saf ruhtur ki dört tarafı su ile çevrilidir cevabını vermiş!

Bu çocuğun cevabı, vakitsiz bir eğitimin ve ona bir hamlede her şeyi öğretmek gibi pek yanlış bir öğretim usulünün karşılığında başka bir şey değildir.

Hafızanızı kendinize daima dost yapınız.

Hafızaya, bir kırpıntı bohçası gibi her şeyi doldurmak isteyenlerin büyük olsun küçük olsun, verecekleri cevaplar bu ve buna yakın şeylerdir.

Bilmem ismini iştiniz mi, yalnız Amerika’nın değil, dünyanın en büyük ruhiyat âlimlerinden “William Ceymis” böyle hafızalara “medeni hafıza” diyor.

Okullarını ihmal eden arkadaşlarımızın büyük bir çoğunluğunda tuhaf bir zihniyet var. Onlar, kendilerini bütün bilgilere erişmiş addediyor ve kitabı sonsuza kadar kapıyorlar. Bunların hafızalarındaki bilgi, iyi çıkmayan fotoğraflardaki yüz çizgileri gibi pek çabuk kaybolurlar

Tanıdıklarımın bir doktor vardı. Okuldan çıktıktan sonra bir daha kitap yüzü görmemişti, mesleğine ancak birkaç sene bağlılık gösterebildi. Ondan sonra veda etmek zorunda kaldı; çünkü yalnız durmuyor geriliyordu.

Çocuklarım, okullarımızı okullarınızla, öğretmenlerimizi öğretmenlerinizle karşılaştırıyor da diyorum ki:

— Hepiniz birden şanslısınız. Arada yalnız asırlık zaman farkı değil, eğitim ve öğretim farkı var!

Dünün ucu iğneli değneği yerine, bugünün pedagoji ve pedolojisi geçmiş. Bize her şeyi yalnız papağan gibi ezberletiyorlardı, sizin hissinize, kalbinize hitap ediyorlar. Biz okumak, ezberlemek için okuyorduk, siz anlamak, öğrenmek için okuyorsunuz.

Biz esirdik, siz hürsünüz!..

Bugün vaziyet tamamıyla değişmiştir. Okul eğitimine fazla önem veriliyor. Okullarınız çağdaş, öğretmenleriniz değerlidir. Bir gün gelecek ki memleketin maarif ihtiyacı tamamen temin edilecektir. Bunu ben ve benim yaşındakiler belki görmeyeceğiz. Fakat sizler, sizler mutlaka!..

Çocuklarım! Türk fazilete âşıktır, ruhu demokrattır. Cumhuriyet, kendi ruhunun, zengin ve yüksek bir görünüşüdür.

Türkiye, Türkiye olmaktan çok memnun ve mutludur.

Bu büyük millete mensup bir fert düşünmeksizin ki sakat ve sona ermiş idarelerin geri dönmesini bir daha istesin. O, en büyük saadeti kendi egemenliğinde bulmuştur.

Sizler, henüz pek gençsiniz yavrularım; bu birkaç senelik olayı tamamıyla yargılayamazsınız. Yalnız şu kadar söyleyeyim ki biz, tarihin kaydetmediği harikuladeliği gösteren tek milletiz. Fakat vazifemiz henüz bitmiş değildir. Şimdiden mini mini kalpleriniz iman etsin ki Türk'ün insanlığa daima medeniyet ve refah yolu gösteren bir millet olduğu yeryüzünde herkesçe onaylanacaktır. Bunu hepimiz göreceksiniz ve sizler atamızın ufuklarında parlayan birer güneş olacaksınız!...

2.10.12. Akademiler Hakkında Tetebbuat - Avnül Refik

Bilindiği üzere <<akademi>> ismi, okulunu Atina civarında <<akademus>> un sakin korusunda kuran Eflatun'un kurumundan alınmıştır. Fakat bugün söylenilmiş isim bazı kere tamamen ayrı cinsten (heterojen) müesseselere de verilmektedir. Almanya'da devletin özel ayrıcalıklarına sahip olan akademiler (ulema mahfilleri – ulemaların toplandıkları yer) prensip itibari ile diğer binalardan, ne okutma ve eğitime ve ne de pratik gayelere hizmet etmiyordu. Sadece (saf ilim = science pure) in ilerleme ve açılmasına hizmet etmek suretiyle ayrılmış olurlar. Sırf teorik bir taraf ile sınırlandırılan şekli ancak son zamanlarda kabul edilmiştir. Eski zamanlarda akademiler ve bunların takipçileri de çok yönlü kurumlardı. Fakat sonraları Fransa ve İngiltere'de devlet fevkalade faydalı olan ilmi toplulukların gerekliliğini onaylamış ve bunları akademi şeklinde değiştirdikten sonra pratik hedefler takibine başlanmıştır. Yalnız bu türden olan eski Fransız ve İngiliz enstitüleri değil, belki (Laibnic) tarafından Berlin'de yapılmış olan müessese de on sekizinci asrın ortalarına kadar esas itibariyle tamamen yardımcı ve pratik hedefleri olan tabiat bilgisini ilerletmeye başlamıştır. Amerika genellikle bu noktayı göz önünde tutmuştur.

On sekizinci asırda ilmin ilim olarak halkın düşüncesinde ulaşmış olduğu seçkin yer, uyarma ve ışıklandırma partisinin rehberleri saflığıyla ulemanın kazandığı büyük beğenilme ve saygı, pratik faydası olup olmadığı göz önüne alınmayarak ilmin ilerleme ve açılmasını sağlamak imkânını hazırladı. (Richelieu) genel olarak akademilerin önemini ve değerini anlamak yararlılığını gösterdiği gibi büyük Frederik de Berlin enstitüsünün incelemesine şahsen katılmak suretiyle dünyanın bütün memleketlerinde akademilere değer verilmesi gerektiğini öğretmiştir. Sonuç olarak ilim Avrupa'da bugünkü yüksek seviyesine ulaşmıştır.

2.10.13. Garplılık ve Asrilik - Muhib Nizam

Biri Fransız, biri Alman iki sosyolog profesör – birbirlerinden haberdar olmayarak – sosyal bir gerçeği, bir kanunu keşfetmişler: Taklit kanunu.

Bu düşünörlere göre – bilhassa konuyu daha ziyade derinleştirmek isteyen Fransız sosyologuna göre – gittikçe büyüyen ve derinleşen bir sosyal taklit cereyanı var.

- Eskiden aynı milli sınırlar içerisinde bulunmasına rağmen her yerin bir yaşayışı, giyiniş ve düşünüşü vardı. Bu coğrafi ve sosyal benzeyişsizlik bir taraftan derebeyliklerin sönüp, milli hükümetlerin kurulması, diğer taraftan nakliyat vasıtalarının meydana çıkmasıyla değıştirmesi ve seyahati geçerli kılmasıyla silinmeye başladı, hala da siliniyor.
- Aynı yerdeki çeşitli sınıflara mensup çeşitli meslek erbabı kişiler başka türlü düşünür, başka türlü yaşar, başka türlü giyinirdi.

Bilhassa sınıf farkları ve ayrıcalıkları ortadan kalkarak kanun karşısında eşitlik kurulunca bu başkalıklar da büyük bir süratle silinmektedir.

- Kadınlarla erkekler arasındaki yaşayış, düşünüş ve giyiniş farkları da genel cereyanın aynı sosyal kanununun etkisi altında gittikçe azalmaktadır.
- Bu taklit esintisi siyasi sınırlar dâhilinde sınırlandırıcı kalmamış; sınırları aşmış; yaşayış, giyiniş ve düşünüş tarzları hemen hemen milletlerarası değışmez bir içerik kazanmıştır.
- Gıdalar bile bütün milletler için değışmez olmaya başlamış ve milli yemekler yavaş yavaş milletlerarası olmaya veya silinmeye yüz tutmuştur.

Yoğurt, lokum Avrupa'ya yayılmakta, makarna, komposto Asya'ya girmektedir.

- Sanayi ve teknik sahasında da aynı genelleşme yeteneği var.

Esasen memleketimizde “Garbın, medeniyet âleminin iyi, güzel şeylerini alalım, çirkin; fena şeylerini bırakalım.” fikri çoktan sönmüş, iflas etmiştir.

Bunun üzerine batılılaşmak, batılılaşmak veya filan zamana kadar, filan şartlar dâhilinde batılılaşmak söz konusu değildir. Kayıtsız ve şartsız batılılaşmak ve çağdaşlaşmak zorunludur ve tekrar etmiştir.

Ancak garplılaşmak, asrileşmek nedir? Garp nedir? Asrın gerekleri nelerdir? İşte halledilecek konu araştırma ve tespit olunacak gerçek budur.

Biz Türkler Asya milletleri ve medeniyetleri ile görüştük, son asra kadar batıya arkamızı çevirdik. Aydınlarımız bütün ilhamlarını, feyizlerini aşağılamış, doğu milletlerinden, bozulmuş doğu medeniyetlerinden aldılar. Eski şiirlerimizde, müziğimizde, yazı dilimizde, mimarimizde, zihniyetimizde bu etki – bilhassa Acem ve Arap etkisi – gayet açık bir şekilde görünür.

Hedefimiz bu eskimiş ve uyuşturucu etkisinden kurtularak batının canlı ve ilerleyen topluluğuna dâhil olmak, bulunduğu yere göre hareket noktasıyla hedefi yani Asya medeniyetleriyle batı medeniyeti arasındaki esaslı farkları inceleyip tespit etmek gerekir.

Yeri gelmişken söyleyeyim ki: batıya yeni yüzümüzü çevirdiğimiz vakitler batıyı doğru gören Türk zekâları çıkmıştır. Örneğin merhum Namık Kemal batıyı gerçekten anlamıştır. Çeşitli ateşli makaleleri ve özellikle “Sai” unvanlı yazısı buna delildir. Fakat batıda esaslı incelemede bulunmayanlarımız büsbütün başka ve yanlış fikirlere sapmaktadır. Bununla birlikte batı hakkında bu yanlış düşünüş ve görüşümüzün açıklaması doğaldır. Örneğin Fransızlar Amerikalıları dünyanın hafifmeşrep adamları zannederler.

Batıyı yüzeysel bir şekilde ve kısmen yanlış biliyoruz. Buradan hareketle aşağıdaki satırlarla batıyla doğuyu – karşılaştırmalı bir surette – tahlil ve tetkik etmeye ve ulaşacağımız gerçekleri birer birer tespit etmeğe çalışacağız...

Doğuda amaç hareketsizlik ve istirahatır. Batıda ideal hareket ve faaliyettir.

Doğulu rahatı kaçmış olduğu için ve dinlenebilmek için çalışır. Batılı ilerleme ve olgunlaşma için çalışır. Batılı için dinlenmek zorunlu bir can sıkıcılığıdır. Doğulu için en büyük mutluluktur. Bu düşünce ve amaç farkını Walter Pater isminde bir İngiliz eleştirmen çok canlı bir hikâye ile tespit etmiştir.

Dinleme ve rahatlama amacı ile İngiltere'ye gelen zengin bir Acem tenis oyununu seyrederek ve hoşlanır. Lakin bu oyunu oynayanların gayet zengin kimseler olduğunu görünce hayret eder: “Mademki vakit ve halleri uygun, hizmetçileri, uşakları var. Niçin bu yorucu işi kendileri yapıyorlar da hizmetçilerine yaptırmıyorlar?” der.

Doğulu düşüncesi; milyonlar sahibi bir batılının maddi hiçbir ihtiyacı olmadan sabahleyin kendisinin kalkıp gece yarısına kadar durmadan çalışmasına, yorucu eğlencelerle, sporla vakit geçirmesine, kitapların dondurucu buzlarına, ekvatorun yakıcı sahralarına atılarak hayatını küçümsemesine hayret eder.

İşte Türklere geçen şark düşüncesi ve özelliğinden bir en mühimi!

Memleketimizin şimdiye kadar niçin imar edilmediğini mi soruyorsunuz? İktisaden niçin gelişmediğimizi mi merak ediyorsunuz? Miras kalan servetimizin çoğalacağı yerde niçin mahvolup başka milletlerin eline geçtiğini mi anlamak istiyorsunuz? Her konuda geride kaldığımızın sebebini mi araştırıyorsunuz?

Bütün bunların en büyük babası olarak bu tembel zihniyet çıkacaktır.

Yirmi beş asır öncelere gidelim. Yine doğuda tembellik, batıda faaliyet zihniyetini görürüz.

Romanın bütün mabutları ayaktadır. Oturan Roma mabudu yoktur. Çünkü mabut oturmaz, sonuçta süratle hareket edebilmek için arabaya biner. Oturmak mabuda yakışmaz. Batı zihniyetinde mabudun büyüklüğü istirahata muhtaç olmasındadır.

Bir de doğu mabutlarını göz önüne getiriniz. Şark mabutları oturmuştur; hem de yere bağdaş kurarak oturmuştur. Eğer bir koltuğa oturmuş olsaydı; kolay kalkabilirdi. Fakat mabut bir daha kalkmamak üzere deve gibi yere çökmüş, durgun uyuyor gibidir. Doğu zihniyetince mabudun büyüklüğü hareket etmek mecburiyetinde olmasındadır.

Doğulu için oturmak büyüklüğüdür, idealdir. Mabuda yaraşır bir harekettir. Batılı için hareket... En bariz farklardan biri bu.

Görevimiz: bu zihniyetle mücadele etmek, yeni yetişen nesli bu tembel zihniyetten kurtarmak, çocuklarımıza faaliyeti zorunluluk değil, amaç olarak tanıtmak; tembellik ve istirahattan zevk alma, mutluluk ve amaç olarak değil geçici ve çirkin bir zorunluluk olarak belletmektir.

Gençlerimiz de bu tarzı kabul ederlerse batılılaşmaya doğru memleketimizde esaslı bir adım atılmış olur.

2.10.14. Umumi Merkez Heyeti Tedkik-i Seyahati

Umumi Merkez Faaliyetleri

- Gayelerinden en mühimi halkı okutmak olan Türkiye Cumhuriyeti Muallimler Birliği müsait yerlerde yardım merkezleri (halk dersaneleri) açacaktır.
- Yardım merkezleri (halk dersaneleri) ihtiyaç tespitinde ve derece derece açılır ve aynı muhit dâhilindeki dersaneler numara sırasıyla ve semtleriyle isim alır.

- Yardım merkezleri (halk dershaneleri) her devresi altı ay olmak üzere senede iki devreye ayrılır.
- Birinci devre Eylül'den Şubat'a ikinci devre Mart'tan Ağustos'a kadar devam eder.
- Her devre müracaat edenlerin seviyelerine göre sınıflara bölünebilir.
- Hiç okuma bilmeyenler için haftada altı ders alfabe, iki ders hesap başlangıcı ile iki ders serbest derstir.
- Birinci devreyi bitirenler ile o seviyede bulunanlara Türkçe, hesap, milli tarih, coğrafya ve serbest dersler gösterilir.
- Serbest dersler çağına uygun ve iktisadi bilgilerden ibarettir.
- Serbest dersler Perşembe günleri akşamı verilir.
- On beş talebe olduğunda her dershanede ayrıca bir sınıf açılır. Bu sınıfa ikinci devre derslerinden imtihan verenler kabul olunur.
- Her devrenin sonunda imtihan yapılır. Başarılı olanlara merkez heyetince kabul edilen bir belge verilir.
- İkinci devreye birinci devreyi bitirenler veya o derecede imtihan verenler kabul edilir.
- Dersler Hanım efendiler için gündüz ve erkekler için gece devam eder. Gündüz veya gece devam edenlere ikişer ders verilir.
- Her ders bir saattir. Her ders arasında on beş dakika teneffüs vardır.

- Haftalık ders cetvelleri dershane müdür ve öğretmenleri tarafından belirlenir ve bir kopyası merkez heyetine gönderilir.
- Okutulacak kitaplar merkez heyeti tarafından kabul ve ilan edilecektir.

Müdür ve Öğretmenlere Dair:

- Her dershanenin bir müdürü vardır. Müdürler birlik heyet idareleri tarafından tayin edilir.
- Öğretmenler, birlik üyeleri arasından seçilir ve tayin olunur.
- Öğretmenlere ayda toplam on beşer ve müdürlere yirmi beşer lira ücret verilir.
- Her dershanede on lira ücretle müstahdem ve hademe bulunur. (Bu hademenin mümkün mertebe dershanenin bulunduğu okul hademesi arasından seçilmesi gerekir.)
- Başarılı olan müdür ve öğretmenlere her devre elli bir liradan yetmiş beş liraya kadar ödül verilir.
- İşbu dershanelerin devamı ve başarısı için gerektiğinde merkez heyeti lazım gelen yardımı yapar.

Dershanelerin Denetlemesi

- Dershanelerin denetlemesi merkez heyetine aittir. Gerektiği yerlerde ayrıca müfettişler tayin edilir.
- Her müfettiş sonucu raporla idare heyetlerine bildirilecektir.
- Birlik heyetlerinde bunları kayıt ve tespit için defterler bulunacaktır.

- Dershane müdürleri, her aybaşında birlik idare heyetlerine dershane mevcudunu, öğretimin gidişatını, özetle bütün olayları açıklayan bir rapor vereceklerdir.
- Her birlik merkezi, merkez heyetine her iki ayda bir kendi muhitlerine ait genel bir rapor gönderecektir.
- Başarılı olan birlik merkezlerinin, genel merkez heyetince ve gazetelerle çalışmaları bildirilecektir.

Dershanelerin Düzeni

- Dershane efendileri özel bir deftere kaydolur. Her birine birer numara ve ayrıca bir kimlik kâğıdı verilir.
- Her öğretmen derse girince yoklama yapar.
- Efendiler derslere devama mecburdurlar. Devam etmeyenlerin devamsızlıklarının bir mazereti yoksa kayıtları silinir.
- Her Efendi, kendisine ayrılan yerde oturmaya mecburdur. Özellikle ders esnasında yer değiştirmek yasaktır.
- Dershanelerde sigara içilmez ve konuşulmaz.
- Dershane idaresince efendilerin birisi dershanenin düzeni için memur edilebilir.
- İtaatsizlik eden, derslerine çalışmayan efendilerin kayıtları silinir.
- Dershanelere kaydedilmemiş kişilerin girmeleri kesinlikle yasaktır.

- Dershaneye kabul edilecek efendilerin miktarı okul idaresiyle birlik heyeti idareleri arasında belirlenir.
- Düzene ait maddeler dershaneye gelenlere anlatılacaktır.

Bütçe

- Bütçeler birlik heyet idareleri tarafından tespit edilir.
- Masraflar, bütçe içinde birlik idare heyetleri kararıyla yapılır.

2.10.15. Tevhid-i Tedrisat Tevhid-i Terbiye - Abdülfeyyaz Tevfik

Yüce cumhuriyetimizin görünen bir darbesiyle devrilen köhne medreselerin ortadan kalkması tevhid-i tedrisatın (öğretim birliği) ortaya çıkmasını sağladı. Türk yavrularını çeşitli amaçlara yakın iki sınıfa ayrılmaktan kurtardı. Tatbikatın başlangıcında kararsız gelgitler olduysa da; çoğu zaman ziyana meydan vermeden işler doğal akışına girdi. Her iki işte olduğu gibi öğretimin tek hale getirilmesi konusunda önce biraz aşırıya kaçıldı; her çeşit ve dereceden bütün eğitim ve öğretim kurumları milli eğitim bakanlığına geçirilmek istendi. Bir aralık askeri okullar bile bu akıma kapıldı; iyi niyet ve gayretin aşırıya kaçmasından doğan geçici heyecanlar yerine sağduyulu olması gerektiği dikkatle incelenerek tevhid-i tedrisatın gerçek anlamı meydana çıkarıldığı gibi sınırları içinde eğitime yakınlık duyan ansiklopedik alanın dışarı çıkmasında yani orta derecenin ilerisine geçmesinde fayda olmadığı anlaşıldı.

Bugün milli savunma, adliye, maliye, ticaret, ziraat bakanlıklarına lazım olan subay, hâkim, memur, doktora yardımcı olacak kişileri yetiştirecek okulları kurup ve idare etmektedirler ki en doğru ve Avrupa'da yaygınlaşmış son tarz da budur. İlk ve ortaokullarda memleket evladına istediği öğretimi yaptırmak için, yüksek okulların büyük bir kısmını da doğrudan doğruya idaresinde bulunduran milli eğitim bakanlığı, diğer kurumlar üzerindeki sınırlarını koruyarak muhafaza eder. Böylece konumuna uygun büyük amacını sağlamış olur. Vaktiyle öğretim birliği sınırını en yüksek dereceye çıkarmış memleketler bugün geri dönmek istemektedirler.

Öğretim birliğinin geçirdiği evrelere dair verdiğimiz bilgilerin yeterli olduğunu düşünerek önemi daha yüksek olan eğitim birliği konusuna geçelim. Kültür bilincini tartmak için, milli varlığımızı temin edecek tek araç olan eğitim birliği bize her şeyden daha çok lazımdır. Zaten bu iki bilgi birbirinden ayrı uygulanamaz; birinin ihmali diğlerinin de kısır kalmasına sebep olur.

Her millette olduğu gibi bizim kabul edeceğimiz eğitim de bizim öz bağrımızdan, eski ve kalıcı huylarımızdan çıkan bir de onun üzerine örülüp başarıyla tutturulmaya çalışılacak (aşı) kısımlarından oluşacaktır. Mademki batı medeniyetini kabul ettik, terbiyemizin köküne uygulayacağımız aşuları güzellikle seçmek bir dereceye kadar kolaydır. Fakat asıl zorluk bu insani ve medeni aşıyı kabullenirken doğru ve ilmi olmasıdır.

Bunun için de ilk yapılacak şey tarihin en karanlık zamanlarından beri Türk'ün sürükleyip getirdiği, genel vicdanında taşıdığı en doğal, eski sıfatlarını ve huylarını birer birer göz önüne getirmek, bunlardan milli ahlakımıza hitap eden bir dergi düzenlemek ve çocuklarımıza da yüksek kıymet ve önemlerinden bahsetmek gerekir. Cesaret, fedakarlık, kıymet bilirlilik, saflık, sadakat, dayanıklılık, sabır, cengaverlik, azim, kuvvet, ilme hürmet... gibi meziyetlerden hangisini ele alsak insaftan mahrum olanların bile aklıma –her kavimden önce- Türk'ün geleceğini kim inkar edebilir? Hele askerlik, kahramanlık vasıflarımız, dost, düşman, istinasız her insanın kafasında (Türk)ü hatırlatacak birer çağrışımdır.

Benim kanaatimce yapılacak iş, eğitim sistemini bu esaslar üzerine kurmak, bu suretle Türk'ün ahlaki dergisini vücuda getirdikten sonra bunları halka, körpe zihinlere, iman ve azimli, doğru, yetkili bir ilerlemeyle değişmez bir şekilde aşılacak bakıcılar yetiştirmektir. Bu tarzın pek çabuk sonuç vermeyeceğini bilmekle beraber –tevhid-i terbiyeyi mükemmel bir halde ortaya koyabilmek için; mademki başka yol ve çare yoktur- halkı hükümetlerin en güzellerinden biri olan (başlanmış iş yarı olmuş demektir) kuralıyla hareketimize uydurmak büyük bir dikkatle seçilmiş, aydınlatılmış kimse ve yetkili kişilerden oluşmuş ve bütün memleketin eğitim ihtiyaçlarıyla ilgilenecek genel eğitim kurulu meydana getirerek ciddiyetle çalışmaya başlamanın zamanı geldiğine inandım.

2.10.16. Rabindranath Tagore'nin Terbiye Düşünceleri - Nevzat Mahmut

Çocuğun hayata karşı sakinleştirilemeyen, söndürülemeyen bir susuzluğu vardır: çocuklarımız hayat bardağından kana kana içmelidir.

Hepimiz biliyoruz ki çocuklar güneşi ve toprağı severler. Çiçekler nasıl havaya ve güneşe susamışsa, onların bedeni ve ruhu da öylece havaya ve güneşe susamıştır. Çocuklar hiçbir vakit kendilerini çağıran kâinat ve tabiatı reddetmek istemezler.

Çocukluğumuzdan itibaren, dayanaklarımız oluşuyor ve eğitim o tarzda veriliyor ki bize ana sütü gibi süt veren tabiatın sütünden kesiliyoruz. Böylece ruhumuzla dünya arasında bir karşıtlık kuruluyor. Çocuğa coğrafya öğretmek için onu topraktan mahrum ederiz; sırf başlamak için konuşTURURUZ; çocuk destana açtır: biz ona olaylar ve tarihler ezberletiriz. O beşeri bir dünyaya doğar: biz onu canlı gramofonlar dünyasına sokarız. Çocuğun tabiatı bunlara karşı bütün yetileriyle karşı gelir ve ancak verdiğimiz cezalar ve yaptığımız kısıtlamalarla susar. Çocukta şuursuz zihniyet şuurlu akıldan daha etkindir. En önemli derslerimizden pek çoğunu bilinçsiz olarak alırız.

Çocuğun kendisiyle çevresi arasında samimi ve sıkı bir ilişki vardır. Çocuğun genç ve taze ruhu şu fikirle doymuştur. Gerek kendisi, gerek çevresi bütün kâinatla ahenk içindedir. İşte genellikle, okulların göremedikleri yön budur. Okul çocuğu zorla hayattan ve tabiattan ayırıyor, uzağa sürüklüyor.

Çocuklar canlı varlıklardır, büyüklerden daha canlı. Çünkü henüz onları baskı altında tutan bir sürü şeyden mahrumdur. Çocukların gelişmesi için içinde yalnız ders okutulan okullar değil; sevginin hüküm sürdüğü doğal bir dünya lazımdır.

<<Bugünkü okul>> canlı bir dünya değil, özellikle ders vermek için hazırlanmış ölü bir yerdir. Hâlbuki çocuklar hayata âşıktırlar; onların ilk sevgisi hayattır. Çocukların bu meyline engel olmak haksızlık olur. Çocuklar aşırı dindar değildir; onlar bütün bilinen şeyleri, bilgileri hayat sevgisiyle kazanmalıdırlar.

<<Bugünkü okul>>lar kişiyi tanımak istemeyen, kişiliği hesaba katmayan bir disiplin cihazı, tekdüze ürünler yetiştiren bir üretim yeridir.

<<Bugünkü okul>>da ilim ve fen namına mevcut olan şahsi olmayan bilgidir. Yoksa çevreden, tabiatan edinilen şahsi bilgi değil. Hâlbuki doğal bir eğitim yönteminin meyvesi tabiatla şahsi bilgi ile oluşur.

Tabiatın şuur altı üzerine yaptığı etkiler, çevrenin uyandırdığı fikir çağrışımları, öğretim için yapılacak herhangi bilinçli bir cepheden daha fazla değerli ve önemlidir.

Okullar çocuğa Çinli bir kadının ayakkabısı kadar dar geliyor.

Bir çocuk için okulun ölü çevresine girmek, cennetten kurtulmakla denktir.

Mesleki veya sosyal şartlara bağlı olmayan çocukluk, hayatın en çok özgürlüğe sahip olması gereken devresidir.

Çocuğa bugün için mümkün olabilen ilkel bir hayatın bütün özgürlüğü verilmelidir.

Çocuğa hareketlerinde serbestlik verilmelidir. Tabiatla çocuğun arasına zenginlik ve âdetlerin suni eşyası koyulmamalıdır. Bu suretle çocuk doğrudan doğruya tabiatla temas etmek fırsatını kazanır. Hayatın sınırlandırılmış bir kısmını <<ilkel insan>> nasıl yaşıyorsa öyle yaşamaya ayırmalıdır.

Çocuk tapınılan kişinin gerçek esiridir. Hayat bolluğuna sevgi ve sempati ile erişilir. En iyi terbiye bize sade öğretmekle değil, belki bizi var olan her şeye, bütün var olan şeylere ahenkle bağlayandır. Okullar sistematik bir surette bu sevgi ve sempati eğitimini bilmiyorlar, hatta kuvvetle buna karşı duruyorlar.

Çocuklar şunu bilmelidir ki: bir tabiat vardır ve vücudumuzdaki uzuvlar ona göre, o tabiatla cevap verebilecek tarzda yapılmıştır.

Çocukların tabanları, ayakaltının muhtaç olduğu özel eğitimden mahrum edilmemelidir. Temasla toprağı tanımaya en uygun organımız ayaklarımızdır. Ayakkabı tabanlarının hassasiyetini körletiyor. Onun sorumluluğunu alıyor. Ayaklar toprağa

âşıktır. Toprak aşklarının buseleri için zarif, ince çıkıntılara sahiptir. Gerçekten, en düz zeminin bile küçücük çıkıntıları mini mini memecikler vardır ki; iyi eğitim edilmiş ayaklar bunu fark ederler.

Süs ve tantana içinde geçen hayat, kuvvetini kaybetmiş hayattır. Servet ve bolluk bir altın kafestir. Zengin çocuklar bu altın kafeste yetilerini körleten yapay bir eğitim alıyorlar.

Kitaplar bizimle kâinat arasına konmuş setlerdir. Aklımızın pencerelerini kitap sayfalarıyla kapamak alışkanlığımızdır. Kitapların sayfaları zihnimizin sonsuzluğunun üstüne yapıyor ve onun gerçeğe doğrudan doğruya temasına engel oluyor. Kitabı kavramlar bir kale gibi bizi içine hapsediyor.

Gerçekten kitabın faydasını tanımamak anlamsız olur. Lakin unutulmamalıdır ki, kitabın sınırları ve tehlikeleri vardır. Eğitimlerinin başlangıç devresinde çocuklar herhalde derslerini doğal bir yoldan çevrelerindeki şahıslardan ve eşyadan almalıdırlar. Yapılacak iş, okulda bir “fikir havası” yaratmaktır.

Bir çocuk bakıcısı olmak için bir şey gereklidir, bakıcının da tıpkı bir çocuk gibi olması. Bakıcı hâkim olduğunu yahut ilimlerin sonuna vardığını unutmamalıdır. Bakıcı şayet genç çocuklar için gerçek bir rehber olmak istiyorsa onlara üstün görünmekten vazgeçmelidir. Bakıcıyı yüksek hedeflere götüren, aynı yolda onlarla beraber seyahat etmeye hazır bir kardeş, ağabey olmalıdır.

Bakıcılara verebileceğim tek nasihat budur: çocukları eğitmek gibi büyük bir göreve girişmek, böyle büyük bir yükü omzuna almak istiyorsanız, kendinizde “sonsuz çocuk ruhu”nu besleyiniz.

2.10.17. “Zâd (Dâd) Çivisi” (1) - Mehmet Sıdkı

Çok bilgili ve sevimli meslek arkadaşım Münif Kemal Bey <<Mecmuaya yazı>> dediği zaman aklıma “zâd(dâd) çivisi” geldi; konuda bu başlığı seçtim. –Kimin bilgisi olup olmadığını bilmiyorum.– Fakat “zâd(dâd) çivisi” diye şöhret kazanan

davanın; din, dil, imla meseleleriyle ilgisi ve nihayet başında kocaman bir sarığı olduğundan haberim vardı. İmla işiyle softalık arasında ilgi görmek isteyenler, tarih ve gerçeği tanımayanlardır; şimdilik “zâd(dâd) çivisinin” içeriğini kısaca söylemek ve sonra amacına girmek istiyorum. Güneşin battığı taraf olmasına rağmen pek büyük bilgilerin ve buluşların doğduğu yer olduğuna asla şüphe götürmeyen batı, ilim yolunda esaslı adımlara başladığı zaman – bütün bilgileri kavuklarına toplayan ulema soyundan gelenler – Türk yurdunda çok garip bir tartışmaya girişmişlerdir. “ض” harfi nasıl okunacaktır? Zad mı, dad mı? Yoksa ikisinin arasında bir şey mi? Yirmi sene kadar süren <<dad>> uğrunda otuz yazı yazılmış ve nihayet seslemede dad, zad, harfleri arasında bilinen okuma ahengi kabul edilmiştir. Bir fındikkabuğunu dolduracak kıymeti olmayan bu faydasız gürültü zarif ve nükteci bir şaire alay vesilesi olmuş ve bu yaman davayı “zâd(dâd) çivisi” diye isimlendirmiştir. Şimdi imla meselesinden evvel –ilgisi olması dolayısıyla- yabancı kelimelerin öz dilimize nasıl girdiğini incelemek ve bunun çok zaruri, hatta çok doğal olduğunu anlatmak isterim. Mecmuanın kıymetli okuyucuları yakından bilirler ki: Cengiz hücumları bir kısım Türkleri Orta Asya’dan güneye doğru atmış ve onlar da dövüşe dövüşe bu cereyana kapılmışlardı. Yıllar süren bu göç akını, batı ve acem sınırıyla Tuna suyu kenarlarında durmuştu. Pek eski Türk medeniyetini Cengiz ve hicret belası neticesinde bilgi, duygu gibi maddi ve manevi ihtiyaçlarını garp ve acemlerden almışlardı.

Bozkırların sayılı ve sınırlı olan güzelliklerinden başka bir şey bilmeyen, hatta doğaya secde eden Türk; yaşayış yönüyle de o çerçeveden dışarıya çıkamıyor ve doğanın istediğini yapıyordu. Temas ettikleri çevre; evvela dini sonra dili ile kendilerine etki etti ve her iki etki –hiçbir değişikliğe uğramamak şartı ile- zavallı Türk’ü boğuncaya kadar uğraştı ve ara sıra kurtulmaya çabaladıkça kıllı ve kara yumruklu softa kuvvetleri kendilerini ezdi. Bozkırların masum evladı olan Türkler, dâhil oldukları yeni din ve medeniyetin parıltısına tutuldular; benzeme kabiliyeti kendini gösterdi. Dinden sonra dil tercihi Türk’ün etrafını sardı; çadır hayatından ev hayatına girdiler. Çadırdaki merdiven olmadığı için <<merdiven>> kelimesini Acemlerden aldılar, << tavan, çatı, dam>> kelimesini de Araplardan... Yabancı kelimeler öyle ölçüsüz bir şekilde geldi ki Aşık Paşa’dan, Süleyman Çelebi ve Şeyhi’den başlayan bu yavaş yavaş geliş ve söz sahibi olma artık dilimize de, zevkimize de hakim oldu. Karışmasını bir günah gibi kabul edecek kadar basit düşüncelere yer vermeyiz; çünkü o zorunluydu, o doğaldı. Çünkü dünyada hiçbir dil, kendi bünyesiyle olgunlaşmamıştır. Fakat din ile dil

arasındaki bağlantısızlığı düşünemeyen yahut işlerine gelmediği için düşünmek istemeyen o zamanın uleması özellikle dile dince bir kıymet vermiş, Arap'tan alınan kelimeleri seslemede Türk'ün ağzına yapıştırmak istemiştir. Bilmem kaç yüz senedir yürüyüp giden bu anlamsız hâkimiyete öz Türk dünyası hiçbir zaman itaat etmemiş, boğazına ve diline uymayan ahenkleri kendi gırtlığına uydurmuşlardır. Bu tasarruf: hastayı hasta, tarfı taraf, faideyi fayda, maksadı mâksâd yapmakta tereddüt etmemiştir. Halk ve hak kavramlarının bu sevimli birleşmesi memlekette ilmi temsil ve daha doğrusu şahıslarına ayıran kişileri kızdırmış ve <<ilim dili>> diye anlaşılmaz bir unvan ortaya konmuştur. Din ile dil karıştırılmadığı zamanlarda yani göçten önce esaslı birlik vardı; sonra bu birlik bozuldu; dil ikiye, din ikiye, Türk ikiye ayrıldı. Yüksek tabaka denilen kişiler ve dalkavuklarla öz Türkler birbirinin laflarını anlamaz oldular; dil ikileşti. Terbiye ve esaslar anlamını verdikleri hesapsız konularla din ikileşti; tanrıyı bilen Türk <<ayıpları bağışlayan Allah>>, <<günahları bağışlayan Allah>>tan bir şey anlamadı ve en sonunda saygın denilen ayrıcalıklılarıyla, halk denilen öz Türk âlemi bambaşka kimliklere ayrıldılar.

İşte özetle anlatmak istediğim bu tarihi gerçeklerden sonra amaca, asıl imla meselesine girmek istiyorum. Kendimi bildim bileli imla dediğimiz bu yaman dava etrafında koparılan kıyametlere bakıyor ve hiçbirisine kesin doğrudur diyemiyorum; bu dikenli yol üzerinde yirmi yılı geçen incelemelerimle on beş yıla yakın vazife hayatımda edindiğim kanaatlerimi mecmuanın sayfalarına kaydedeceğim. Yanlış yaptığım noktalarda beni doğru yolu gösterecek dostlarıma ve meslek arkadaşlarıma şimdiden minnettarlıklarımı sunmak isterim. Her şeyden önce söyleyeyim ki Türk imlasında dünyanın kesin bir kuralı yoktur, yani böyle bir kural tespit edilmemiştir. Selim Sabit Efendi ile Cevdet Paşa ve onları takip eden kişiler - Cahit Bey ayrıcalıklı olarak- akla uygun hiçbir fikir söyleyememişler ve imlada kalıp yöntemini koymuşlardır ki baştanbaşa uydurmadır. Başvurulacak yerleri göstermek şartıyla ispatına her zaman gücüm yettiği <<bulunan>> kelimesinin tarihi gelişimini şurada işaret etmek isterim; yedi yüz sene önce: <<bilinen>> şeklinde yazılan bu kelime Âşık Paşa divanında <<bilinan>> çeşitli eserlerde <<bulunan>>, Cevdet Paşa da <<bulunan>> kıyafetinde kayıtlıdır. Ulema zümresi denilen kısım vaktiyle dil gibi imlaya da din kısmını serpiştirmiş ve Arapçanın harf kimliklerini Türkçeye de uygulamışlardır. Fakat bu uygulama gerçeğin hareketi karşısında kendi kendine kuvvetinden düşerek mesela <<bulunan>> kelimesinde olduğu gibi son şekline gelmiştir.

Zâd (dâd) çivisiyle çok ilgili bu mesele hakkındaki incelemelerimi, görüşlerimi ikinci makaleme bırakıyorum.

2.10.18. “Zâd (Dâd) Çivisi” (2) - Mehmet Sıdkı

İkilik, İmlâ Meselesi

Dinde ikilik, dilde ikilik ve nihayet Türk’ün ortak varlığında ikilik... Her şeyden önce dil sosyal bir konudur; bir müessesedir ki ikilik kabul etmez. Arap’ın şivesiyle, Acem’in lehçesiyle Türk’ün gırtlığını uzlaştırmaya çalışanlar zararı memlekete dokunan ikiliği meydana çıkarmışlar ve yurdumuza dini, dili ayrı düşmanlardan fazla kötülük etmişlerdir. Düşüncede, yaşayıpta, kıyafette özetle en geniş anlamıyla halktan ayrılan bu sınıf milliyeti hor görme, dili aşağılamaktan asla vazgeçmemişlerdir. Dilin ve bazı manzumelerin de heyecanının samimiyeti hiç de inkâr edilemeyen <<Safahat>> nazımını bile;

Fikr-i kavmiyeti tel’in ediyor peygamber,

Adı batsın onu İslama sokan kaltabanın;

demiyor muydu? İşte hayatı din gözlüğüyle inceleyen ve dünyada Arap’tan başka hiçbir millete onur ve asalet tanımayan küçük düşünenlerdir ki dilimizi zayıflığa sürükledi; hatta öz Türk’ün malı olan bazı kelimeler bile yabancı dillere yüklendi. İşte en basit bir örnek; Acem dilinin anası <<Pars>> lisanıdır. Arapçanın da eski Yahudi dili olan <<İbranice>> ye bağlı olduğu gibi... Bugün; Hindistan’da <<Pars>> diliyle konuşanlar memleket nüfusuna göre yarı yarıyadır. Bu hususta yetkisi ve bilgisinden şüphe edilmeyen Hintli dostum <<Abdüselam>> Efendinin bildirdiğine göre <<Pars>> dilinde <<ümit>> kelimesi yoktur. Acemcenin şekillendiği ilk devirlerde yine bu kelimeye tesadüf edilmemiş İranlılar bizden aldıkları kelimeler arasına <<umut>> kelimesini de ilave etmişler ve ummak mastarından gelen bu Türk malını <<nevmîd (ümitsiz)>>, <<namîd >>, <<nemîd>> gibi dört beş kıyafete sokabilmişlerdir. Hâlbuki Türk türetmesine ve sadece kanunlarına göre ummak mastarının türemişleri dört yüzü geçer. İşin en gülünç noktası bu çevirme ve çevrilmeden Rumca kelimelerin de yakayı

kurtaramamasıdır. Mesela bilinen bitkiye eski Yunancada <<mağdanoz>> denilirmiş; bu isim dilimize maydanoz şeklinde ve haklı bir tasarrufla geçmiştir. Ne yazık ki dilimize en küçük bir değer vermeyi büyük günah sayan takım – Arapçaya benzemedikleri için – olsa olsa <<aslında>> Acemcedir demişler ve ortaya bir <<madenevaz>> çıkarıvermişlerdir; işte bu zorlamalar, alaylar Türk’ü asırlar süren ikiliğe sevk etmiş halk ile saygın kişileri şaşırtmıştır. İnkâr edemeyiz ki halk ile saygın kişiler dünyanın her yerinde vardır ve ilim ve cahillik mevcut oldukça da var olacaktır. Fakat bu ikiliği bilgide ve düşüncede aramak lazımdır. Yoksa dil meselesinde değil. Bizde ise bu konu büsbütün tersinedir. Saygın kişiler başka türlü söyler başka türlü yazarlar, halk başka türlü söyler ve yazmasını biliyorsa başka şekilde, yani söylediği gibi yazar.

<u>Biz</u>		<u>Onlar</u>
türlü	dürlü	
umud	ümid	
yâra		yâre
pâra	pâre	
doğru		togrı
işkembe	şikem	
muska	nüşa	
çukulata	şokolad	

Türk camiası birbirinin derdini dinlemek ve söylediğini anlamakla yaşayacaktır. Bu sebeptendir ki gırtlığına uymayan harfleri, kelimeleri gırtlığına kolay gelen ahenge sokuyor ve o suretle konuşuyor. Halkın isteği Hakk’ın isteğidir. Bu gerçek anlaşılmadığı yahut anlaşılrsa bile halka inmenin softa =ilim! saltanatına engel olacağı bilindiği için daima ikilik korunmuştur.

İmla işine gelince en katmerli konu budur;

İmla nedir? Resim neyse o da odur; dilimizin kalbidir. Bunun başka türlüünü düşünmek, sözü çevirmek mantıksızlık çukuruna düşmektir. <<porte=mastar>> üzerindeki notalar nasıl nağmelerin, seslerin tam bir ifadesi olmaya çalışıyor ve başarıyorsa, imla da bağlı olduğu dilin şekliyle geometrisiyle ifade edilecektir. Frenk ve

İngiliz dillerinin imlasında başarısızlık görülmesi hakkı ve hakikati iptal edecek dillerden sayılamaz. Özellikle İngilizler bu anlaşmazlıktan çok şikâyetçidirler. Yeter, ileri, bir, söyledi kelimelerini imla ettiğimiz ahenk ile söyledikten sonra yeter, ileri, bir, söyledi tarzında imlaya tabi tutmanın dayandığı hiçbir kanun yoktur. Eskiden beri – Selim Sabit Efendi, Cevdet Paşa’dan başlayarak düne kadar – iltifata layık görülen imla fikri kısaltma kuralından ibaretti. Olumlu “oldu” şeklinde imla edilen kelimenin olumsuz kısaltmasıyla “olmadı” yazılması lazım gelirken yine aynı kuralcıların “olmadı” şeklinde yazmaları tabiata hükmedememekten meydana gelen çelişme ve zıtlıktır. Bunun sebebi de şudur: avam denilen Türk dünyası kelimeleri tasarruf ettikleri halde saygın kişiler bu tabii imkânsızlıklara asla önem vermemişler ve Türk’ün tabii uyumunu Arap’ın otomatik olan kuralına uydurmak istemiş ve asırlarca da başarılı olmuşlardır.

Din felsefesini bilmeseler bile iki lisanın başka başka şeyler olduğunu düşünmeleri ve Türkçede “hareke” olmadığını pek ala anlamaları lazım gelen bu adamlar isteye isteye doğru yoldan ayrılarak hatta fazla tapındıkları güzel okuma işinden de vazgeçmişlerdir. İmla meselesinde akla en yakın düşünceleri -kaldırılan Milli Eğitim Bakanlığındaki- imla kurulunda aramak doğru olur. “Mecliste” kız lisesindeki benden önce çalışan meslektaşım gerçekten faziletli –aynı zamanda çok gerici- muallim Cevdi Efendi üstadımızla mesleğimizin en yetkili düşünür ve dikkatli araştırmacılarından Hakkı Tarık ve Süleyman Şevket Bey Efendiler ile eşlerinden oluşan kurulun meydana getirdikleri broşürü Edirne’de incelemiş ve doğru hareket etmedikleri için Hakkı Tarık Bey Efendi ile Şevket Bey’e vicdanen kırılmışım. Her şeyin akla ve gerçeğe uygun olması için uğraşıldığı bu zamanda imla işini kökünden halletmek, geçmişin konularını eklemek tarzındaki seslenmelerden vazgeçmek lazımdır. Bunun en kestirme yolu seslerin konumunu iyice tayin etmek ve “seslenme ve mantığı” imlayı kabul edivermekten ibaret olan yoldur.

2.10.19. “Zâd (Dâd) Çivisi” (3) - Mehmet Sıdkı

Eski Türk dilindeki harfler on beş taneden ibaretti; sonra dokuz harf daha ilave olunarak yirmi dörde çıkarıldı ve Türkçe kelimelere mahsus olanları bu miktar ile tayin etti. Arapça kelimeler Türkçeye girmeye başlayınca “peltek se, ha, zel, sat, zı, ayın”

harfleri de alındı ve çocuklar gibi dil çıkarılmazsa ahengi gösterilemeyen Arabın “te” harfiyle Acemin “je” harfi lisanımızda karşılaştı. Özellikle “peltek se, je, zı, dat “ gibi yabancı harflerin ahengi Türk ağızında pek komik bir şey oldu ki bu tuhaflik maziciler arasında – ağızında – hala bakidir. İlk makalede belirttiğimiz gibi kabahat ne kelime ne harf alınmasında; alınanların “milliyet”lerini korumasında; daha doğrusu ettirilmesindedir.

2.10.20. Mektep Temsilleri Hakkında Bir Rapor - Bilal

Meşrutiyetin ilanından sonra ödül dağıtma merasimi ortadan kalkınca, okullarda genel merasim ve bununla birlikte yapılan müsamereler kalmamıştır. Sene sonlarında okullarda düzenlenen geziler de genel harpte kendiliğinden sönmüş; zaman zaman spor bayramları yapılmış, kâh kurulup kâh bozulan izcilik, belirsiz bir varlık göstermiş, bundan sonra öğrencinin boş zamanlarında vücudunu, zihnini ve ruhunu eğlendirmeyen, gelişimine yararlı eğlencelerden eser kalmamıştır. Genel harp içinde bazı okullar bir iki müsamere düzenlemiş, bu müsamereler zamanla genelleşerek her okula geçmiştir. Mütareke senelerinde okulların genel faaliyet programlarında müsamereler okul idaresiyle, hocalarını, fakat özellikle öğrencisini hayli işgal etmiş ve bu esas bir adet olmuştur. Lakin usulsüz, kuralsız ve layıkıyla kavranmamış, bir amaç dâhilinde düzenlenen bu müsamerelerin az zamanda kusurları, mahzurları, mazeretleri, okullarla ilgisi olanları düşündürmeye başlamıştır.

Hakikatten bu esnada okullarda adet yeni bir mevsim, müsamere mevsimi ortaya çıkarılmıştır. Sene sonlarına doğru okulların her biri – aynı haftaya tesadüf edip de davetlilerden mahrum kalmamak için – ayrı ayrı haftalarda müsamereler vermişler, okul ihtiyaçlarını bir türlü karşılayamayan öğrenci, bu uğurda her masrafa katlanmış, dışarıda tiyatro ve salonlar kiralamıştır. Fakat bu mesele bilhassa kız okullarında en acıklı şeklini almıştır. Modernizm ile muhafazakârlık arasında karmakarışık hareketlere sapan bazı müdürler okullarındaki müsamerelerde, her arzuyu tatmin etmekten çekinmemişler, davetlilerin önünde genç kızlara göbek attırmış, kıvrıla kıvrıla raks ettirmişlerdir.

Okulu tamamlayan sınıf şerefine, diğer sınıfların her birinin ayrı ayrı müsamereler düzenlemesi adet olmuş, bu suretle haftalarca devam eden müsamere

hazırlıkları için öğrenci en kıymetli zamanlarını harcamış ve yüksek emellerini bunlara ayırmışlardır. Lakin en fenası çocuklar birbirleriyle yarışarcasına her seferinde Tokatlıyan'dan, Mevlaniya'dan pastalar, şekerlemelerden vb. satın almışlar, ailelerini de zor duruma sokacak israfa bulunmuşlardır.

Bu müsamerelerin başka bir kusuru da fevkalade ağır olmaları, piyeslerin de temsilinde paskallık ve maskaralığa doğru gidilmesi olmuştur.

Müsamereler yüzünden öğretimin zayıfladığı ve bozulduğu da muhakkaktır. Nadiren kendisini gösteren bir sakıncası da kız okullarında, öğrencinin temsile heves etmesi ve öğrenimini terk ederek sahneye yönelmesidir. Çoğunlukla bir eseri takdir etmek ve iyi bir eseri seçmekte başarılı olmayan seyircilerin nezaket gereği alkışlarını hiç esirgememesi, genç ruhlarda yetenekli olduklarına dair bir inancın yerleşmesine sebep olmuştur.

Bunlarla birlikte okullarda gayet güzel, başarılı müsamereler de görülmüştür. İstanbul Erkek Öğretmen Okulunun müsamereleri ve bunlardan edilen faydalar ayrıca incelenebilir. Vefa Lisesi'nin bir müsameresi de fevkalade kusursuz, parlak ve çok faydalı olmuştur. Şu halde hemen söylemek gerekir ki güzel idare edememek yüzünden kusurlar gösteren bu müsamerelerin faydaları pek çoktur. Ve herhalde iyi idare, düzenleme ve iyileştirme ile okullarda varlığını koruması lazımdır.

Okullarda müsamere ve temsil meselesi incelenirken dikkate alınacak tek mühim nokta, bu meselenin eğitimdeki yeridir. Okul doğrudan doğruya sosyal bir kurumdur. Görevi çocukları hayata hazırlamak değil, alıştırmaktır. Okul dünyanın, toplumun küçük bir örneği olmalıdır.

Bu itibarla çocuklar hayata atıldıktan sonra boş zamanlarını hoş geçirmeyi okulda öğrenmelidir. Bunun için okulda sosyal faaliyetlere çok ihtiyaç vardır. Hâlbuki bugünkü haliyle kul çok şeklidir, sosyal hayattan uzaktır. Okuldaki sosyal faaliyetler sayesinde dersler daha eğitici bir hale gelecek, çocuklar bu sayede hem sosyal hayata alışacaklar hem de eğleneceklerdir. Bu faaliyetleri doğrudan doğruya okulun görevi dışında düşünmek yanlış ve tehlikelidir.

Eğitimde, öğrenciyi uyuşukluktan kurtaracak, heveslerini besleyecek, zevk ve zekâlarını açacak vasıtaları ihmal etmemek lazımdır. Müsamere ve temsiller düzenleyen okullarda öğrencinin zihninin bir hayli açıldığını, gizliden gizliye yapılan kötü taklitlerin ortadan kalktığını, yanlış iş gören öğrencinin el birliğiyle iş görmeye alıştığını bütün hocalar gözlemlemişlerdir. Hocaların sınıflarında bir türlü farkına varamadığı, tanıyamadığı, nice gizli yeteneklerin temsil ve müsamere sırasında ortaya çıktığı da görülmüştür.

Her memlekette müsamereleler aşağı yukarı aynı şekildedir. İçeriğı çok az değışir. Alman okullarında temsil yoktur. Hollanda'da önceden var olan ödöl dağıtma töreni de kalkmıştır. Lakin resmi okulların aynı ve bir o kadar iyi okullar olan yatılı okullarda her şey vardır. Finlandiya'da İsveç'te de durum aynıdır. İsveç'te spor eğlenceleri ve son senelerde dans müsamerelelerinde mühim bir konum işgal etmektedir. Cenevre Koleji'nde vardır. Belçika'da kadın rolünü yapan çocuklar vardır.

Müsamereleler özellikle milli bir hatırayı kutlamak veya büyük bir kişinin hatırasını anmak vesilesiyle bir de sene sonu münasebetiyle yapılır. Amaçlar arasında vatana, milli hatıraya hürmet, bir arada fikirleri tazelemek vardır.

Okullarda özgürlük gittikçe artmaktadır. Müsamereleler de çoğalmaktadır. Başka memleketlerde bu müsamereleleri düzenleyen daima mevcut öğrenci kulüpleridir. Müsamerelelerin genel içeriğı şundan ibarettir: musiki, monolog, şiir okuma, birlikte söyleme, halk dansları, orkestra, jimnastik ve temsil.

Temsiller çoğunlukla kısa olur. Klasiklerden seçilen piyesin bir veya iki perdesi ile yetinilir.

Özetle söylemek gerekirse okul müsamereleleri ve temsilleri faydalıdır, gereklidir. Başka memleketlerde olmasa bile bizde buna ihtiyaç çoktur.

Okul müsamereleleri hakkında şu esaslar konulabilir.

- Okullarda büyük müsamereleler ancak senede bir defadan fazla düzenlenemez.

- Öğrenciler ile hocaları kendi aralarında daha sık küçük müsamereler düzenleyebilirler. Bunların öğretimde ve okul hayatında hiçbir düzensizliğe yer vermemesi şarttır.
- Büyük müsamere 3-4 saatten daha fazla devam edemez. Diğerleri 1 – 1,5 saati geçmemelidir.
- Müsamerelerde nutuk, konferans, monolog, şiir okuma, halk dansları, halk türküleri, musiki, jimnastik hareketleri ve tiyatro bulunmalıdır.
- Fakat hiçbir zaman bunların hepsi birden programa konulamaz.
- Müsamereler asla çok yüklü olmamalıdır. Gösterilecek örnekler yediği aşmamalıdır.
- Okullarda tiyatrocuyu yetiştirmek isteniyormuş gibi külfetlere katlanmak yasaktır.
- Sınıflar arasında çekememezliğe, öğrenci kavgalarına kesinlikle engel olmak gerekir.
- Seçilecek piyesler:
 - a) Sade olmalı
 - b) Eğitici olmalı
 - c) Ülkümüze uygun olmalı. Sosyal müesseseleri, demokrasiyi değersiz gösteren piyesler olmamalıdır.

d) Tercihen Vefik Paşanın, Ali Bey'in klasiklerinden uygulamalı tercüme ettikleri piyeslerin bazı perdeleri oynanmalı. Reşad Nuri, Süleyman Şevket Beylerin piyesleri de oynanmalı.

- Söylenilen sözlere özen göstermek özellikle seyirciler arasında kadınlar varsa bunu dikkate almak gerekir.
- Vakit ve paranın boşuna harcanmaması istenen şeydir.

2.10.21. Kütüphanelerde Yapılacak Tedrici

Bu ıslahat raporu Milli Eğitim Bakanlığı Kültür Müdürlüğü tarafından yazılmıştır. Mevcut kütüphaneler fevkalade yüksek tarihi öneme sahip olmakla beraber zamana uygun ihtiyaçları karşılamaktan uzaktırlar. İlim ve fennin bütün kısımlarını kapsayan, Türkiye halkını işçiliğe hazırlayan ve faydalı suretle eğlencelerini temin eden edebiyata ve bu edebiyatı toplayan kütüphanelere ihtiyaç vardır.

Okuyanların seviye ve mesleklerine göre kütüphanelerin de çeşitli dereceleri vardır.

İlmi kütüphaneler: Yüksek tahsil gören, ilmi ve fenni incelemelerde bulunmak isteyen kişilerin ihtiyaçlarını karşılayan kütüphanelerdir:

Devlet Kütüphanesi: Türkiye Cumhuriyeti merkezinde bulunur. Kitap müzesiyle birlikte matbu eserler, yazma eserler, kazınmış yazılar gibi şubeleri kapsar.

Darülfünun Kütüphanesi: Bütün fakültelerin ilmi ihtiyaçlarını karşılamaya hizmet eder.

Eski Eserler Müzeleri Kütüphaneleri: (Vilayet müzeleri kütüphaneleri), halk kütüphaneleri önemine sahip olacaktır.

Vakıflardan Milli Eğitime devir olunan kütüphaneler: İlmi kütüphane önemine sahiptir. Sınırlarda bulunan ve müzelik değeri olan kütüphaneler tamamıyla veya kısmen Ankara'ya, devlet kütüphanelerine nakil olacaktır.

Kütüphaneleri teftiş edenler veya kütüphaneler meclisi herhangi bir kütüphanenin nakline lüzum görürse bu gibi kütüphaneler Ankara'daki devlet kütüphanesine yahut diğer bir kütüphaneye nakil olacaktır. Ana kütüphaneye nakil olunan kütüphaneler eski unvanını korur. Konya, Bursa, Kastamonu gibi merkezlerde kütüphane binaları vücuda getirildiğinde çeşitli medrese veya camilerde bulunan vakıf kütüphaneleri ilmi heyetin gözetimi altında birleştirilecektir.

Büyük kurulun kararı gereğince yazma eserlerin dışarıya gönderilmesi yasaktır. Bütçenin müsaadesi derecesinde kişilerde bulunan kıymetli yazma eserler, eski matbular kütüphaneler ve müzeler tarafından toplanacaktır.

Vakıflardan devir olunan kütüphanelerdeki eserlerin teftiş ve idaresi için ilmi bir heyet oluşturulacaktır.

Halk Kütüphaneleri: İlmi kütüphanelerden tamamıyla farklı olup yüksek okullarda öğrenim görmüş halkın seviyesini yükseltecek, ilim ve irfana karşı istek uyandıracak, zamanı okuma ile hoşça geçirmeye sevk eden kitapları içine alır.

Bu amacından dolayı halk kütüphaneleri ilmi kütüphanelere nazaran daha çok eğitime önem veren ilk mekteplerin milli eğitim sahasındaki görevini tamamlar. İlköğreniminden uzaklaşmış olan halkın türlü türlü ihtiyaçlarına nazaran halk kütüphanelerinin önemi değişir. Maddeten ve manen çözümlenme halinde bulunan gençlik, yaşadığı yere bağlı olan çiftçi, büyük şehirlerde yaşayan sanatkâr kişilerle iyi tahsil görmüş aydınların okuyacağı eserler birbirinden farklıdır. Bunu göz önüne alarak bir kasaba ve kazadaki halk kütüphanesi orada yaşayan kişilerin ihtiyaçlarını karşılayacak kitaplardan oluşmalıdır. Kışla, fabrika, hastane ve birlikler, dernekler gibi kurumların kütüphaneleri, genel içeriğe sahip halk kütüphaneleriyle ihtisas kütüphaneleri arasında bulunur. Halk kütüphanelerinde gençlere yönelik eserler eksik olmamalıdır.

Halk kütüphanelerinin mutlak surette faydalı olması halk eğitimine hizmet veren diğer vasıtalarla takviyesine çalışılmıştır. Okul sergileri, müzeler, halk konferansları, ortak cemiyet eğlenceleri, musiki toplanmaları, halk bayramları, ortak gezintiler hep bu yöndedir.

Halk kütüphaneleri milli eğitimin talimatı gereğince ve gözetimi altında kurulmalıdır. Özel idareler, belediye (kasaba, kaza) Türk ocakları, muallimler birliği, okullar, özel öneme sahip kuruluşlar (hastane, fabrika, hapishane...) tarafından vücuda getirilmiş halk kütüphaneleri kurulmalıdır.

Bakanlıklar; halk kütüphanelerine girecek olan halk yayınlarının vücuda getirilmesine çalışacak ve yayınları teşvik edecektir. Bu hususta fevkalade büyük bir faaliyet göstermesi gerekir.

Şehirlerin mahallelerinde kurulacak şubeler ve ara istasyonları ile seyyar kütüphanelere lazım olan kitaplar milli eğitime bağlı büyük kütüphaneler tarafından temin edilecektir.

Özel bir halk kütüphanesinin kurulmasına imkan olmayan küçük kazalarla, kasabalara sağlam bir sandık veya dolap içinde 200-300 cilt kitap gönderilmesine çalışılacaktır.

Kitaplar kaza okullarında hafız veya bu görevi üstlenecek esnaf veya satıcıya emanet edilebilir. Şimdilik gözetilen gaye özellikle halk rehberlerine ilim araçlarını sağlamaktır. Okuma, yazma bilen çoğaldıkça bu kütüphanelerden faydalanma çoğalacaktır.

Yeniden oluşturulacak kütüphanelerde zamana uygun ihtiyaçlar mahalli ihtiyaçlarla denkleştirilecek; kütüphane binası rutubet, yangın tehlikelerinden ve her türlü kazalardan korunmuş olacaktır. Bitişğinde bir bina bulunmayacak, ileride yapılacağı dikkate alınarak uygun bir arsa temin edilecek; şehrin merkez veya merkezine yakın yerinde fakat gürültü ve patırtıdan uzak olan bir sokağında inşa edilecektir.

Her vilayet kendi bütçesinden kütüphane inşa, tamir, tesis ve idaresine bir miktar gelir ayıracaktır.

2.10.22. Ankara Evleri - Mübarek Galip

İlk mesken Nuh'un gemisinin tersine çevrilmesiyle başlamıştır. Şekli uzun olan geminin su kesiminden aşağısı evin damı ve geminin üst tabakası evin alt ve temel bölümüdür. Lüzumlu olunan bir eşyanın önce bilinmesi lazımdır. Bir masanın ne olduğunu, ne işe yaradığını bilmeyen, masanın lüzumunu hissetmez, anlamaz. Masa yapmak ihtiyacını hissetmez. İnsanların vücuda getirdikleri eşyalar, etraflarında ve tabiatta gördükleri şeylerin birer taklitleridir. Yoksa bir eşya daima bir ihtiyaç bir lüzum üzerine yapılmamıştır. Herhangi bir ihtiyaç nedeniyle ilk insanlar yaptıkları bir sandalı yine ihtiyaç nedeniyle tersine çevirerek ev haline getirmişlerdir. Giydiğimiz ayakkabı küçük ölçüde bir sandalın taklidinden başka bir şey değildir. Lüzum ve ihtiyaç hissedilmiş olduğundan ve göz önünde yalnız bir mesken ve bir sandal bulunduğu için bunları taklit etmişlerdir. Bilindiği üzere ilk insanlar evlerini daima dere ve göl, hasılı su kenarlarına yapmışlardır. Şekilleri dikdörtgendi. Bir gemiye benziyordu. Aksine dağlık arazideki insanlar evlerini yuvarlak şekilde yaparlardı. Su taşkını olduğu zamanlarda evler sel sularına kapılarak yıkılırdı. Evlerin sele kapılmamaları için kazıklar kakılarak haneler kazıklara bağlanırdı. Fakat suların şiddetli akışına dayanamayarak Nuh'un gemisi gibi uzaklara kadar sürüklendiği için bu duruma mani olmak üzere evler sonraları kakılmış kazıkların üzerine yapılmıştır. Bu evler tek haneden oluştuğu için sonraları birkaç aileyi barındırabilecek birçok haneler yapılıncaya köyler oluşmuştur.

Ankara'nın hiçbir sokağı yoktur ki bir resmin bir eski eser meraklısının dikkatini çekmesin. Her evin kendine has bir üslubu vardır. Hiçbir hane yoktur ki duvarında, avlusunda bir başlık, bir eski sütun gövdesi yahut çelik kalemle kazılmış taşlar bulunmasın.

Evler çeşitli memleketlerde, iklimlerde yaşayan insanların yaşam şartlarına, sosyal mevkilerine, zevklerine göre çeşit çeşit olup mimariye uygun olarak yapılır. Bununla beraber dikkat çekicidir ki garbın herhangi bir mahallenin evleri ile az çok bir benzerliği vardır ki bu benzerliğin kökeni Nuh'un gemisinininki ile alakalıdır.

Ankara'daki eski evlerin üslup mimarisi, çoğalan kirişler üzerine konulmuş ve lat kısım duvarından çıkıntılı olarak yapılmış olan üst katları, saçakları, evlerin üç tarafını kuşatan sütunlar, terasları, kesme duvar köşelerinin üst kısımlarının ahşaptan mamuldür. Özetle bu gibi teferruatın benzerine Avustralya'nın Tirot eyaletindeki evlerinde rastlanır.

Evlerin dış görüntüsü, iç kısmı, düzeni ve süsü az çok birbirinin aynıdır. En çok dikkati çeken taraf şudur ki: kerpiç duvarın, üzerine oturtulmuş bu kadar ağırlıkla iki asırdan beri sağlamlığı bozulmamış olarak korunmuş olmasıdır. Evliya Çelebi'nin Ankara'nın kerpicisi hakkında vermekte olduğu bilgi bizi bu konu hakkında yeterli derecede aydınlatmaktadır.

Evlerin yapımında kullanılan malzeme üç önemli maddeden ibarettir. Kerpiç, sulu veya bazen mermer sıva ve uzaklardan getirilmiş olan malzeme odundur. Ve bu odun kerestenin en iyi cinsidir. Bolca kullanılmıştır. Bu keresteler o kadar sağlamdır ki eski bir hanenin enkazından üç dört hane yapılabilir. Kirişlerin, döşemelerin, direklerin kullanıldığı dikkat çekicidir. Ankara'da rutubet olmadığı için odundan olan malzeme sağlamlığını muhafaza etmiştir; hatta seneler geçtikçe dayanıklılığı artmıştır. Geçen zaman içinde güzel kırmızımtırak bir renk almıştır.

Ankara'nın eski bir evini şurada özellikle tarif edeyim.

Kerpiç bir duvar ve duvarın üzerinde çıkıntılı olarak çoğunlukla beş sıra üzerine üst üste konulmuş kirişler hanenin üst tarafını taşır. Bu tarz inşa duvar üzerindeki ağırlığı hafifletir. Hanenin üst tabakası hatıllarla doldurulmuş, bu hatılların arası çaprazvari sıkıştırılmış kırmızı ve eksiz tuğlalarla örülmüştür. Pencereilerin tahta kapakları ve demirden ve bazen demir taklidi ahşaptan yapılmış parmaklıkları vardır. Pencereilerin üzerinde ve daha ufak bölümde zarif alçı çerçeveler içerisine alınmış, renkli camlardan oluşmuş birer ufak pencere vardır. Cephede ve orta yerinde mihrap şeklinde yuvarlak bir çıkıntı görülür ki burası ocak yeridir. Bacası yoktur. Mihrabın alt kısmında açılmış delikler cereyan yaparak havayı temin eder. Hava verir ve dumanı çeker.

Evlerin kapısı tek veya çift kanatlıdır. Kapılarda kabartma süslemeleri yoktur. Yalnız demir parçaları o zamanki demircilikteki ilerlemeyi gösterir. Kabarik, oymalı tokmak yeri, kilitleri, demir kollar, sürmeler, menteşeler özetle bunların her biri ince ince işlenmiştir.

Ankara evleri incelenecek olursa Ankara'yı kış memleketlerinden saymak lazım gelir. Zira Ankara'nın kışı senenin üç ayını oluşturup geri kalan aylar yaz olduğundan evlerin üst katı hep yazlıktır. Ve yalnız alt katta kışın soğuşunu geçirmeye mahsus bir oda ayrılmıştır.

Yandan bir merdiven üst katın terasına çıkar. Terasın tavanı damın çatısıdır. Teras parmaklıklı ve sütunludur. Sütunların arası bazen düz ve bazen kemerlidir. Avludan itibaren çatıya kadar yükselen sütunların tabanları ya bir eski direk başlığıdır veyahut bir direk gövdesidir. Terasın tavanları nakışlıdır. Bu nakışlar Ankara camilerinde görülen nakışlardan aşağı değildir. Belki onlar kadar güzeldir. Minyatürcülükten büsbütün ayrı olan bu milli sanat halkın ruhundan doğmuş bir sanattır. Yazık ki ne bu sanat kalmış ve ne de nakışları.

Teraslar geniştir. Bir köşesinden üç, dört basamakla çıkılır. Bir yer özellikle ev sahibine ayrılmıştır.

Terastan odalara kapılar açılmıştır. Odalar tektir. Nadiren iç içe odalara rastlanır. En güzel oda misafir ve toplantı odasıyla ev sahibinin odasıdır. Tavanlarının nakışlarına bakmakla doyulmaz. Tavan göbeği etrafını çeviren şal tarzında işlenmiş sular; pencere, dolap çerçeveleri ve kapakları raflar hatta rafların kenarları bunlar hep dolgun, renkli nakışlar ve çiçekler işlenmiştir. Çoğunlukla kapı, pencere ve dolap üzerlerinde mavi veya sarı zemin üzerine beyaz, kırmızı ve sarı hat ile yazılmış beyitler vardır ki odanın dört tarafını çevirir. Kabartmalı işlenmiş alçıdan yapılmış ocak ise ayrıca ziynettir.

Bir evin tahta bölmesi adeta panolarla süslenmiştir. Saksı içinde açılmış çiçek buketleri bir evin iç bölümünü gösterir. Diğer bir evde ise tabak içine yapılmış resimler dikkati çeker. Elma, nar, ayva ve armut tabiata pek uygun olarak resmedilmiş olduğu gibi kırmızı ve beyaz çilek resimleri de Ankara'da çileğin vaktiyle bol olduğunu ve çilek nakışlarını her halde görerek yapmış olduğunu gösterir.

Gün geçtikçe bu güzelim evler yıkılıyor. Bu nefis tavan süslemeleri sökülüyor, ocaklar da yakılıyor. Bunların korunması lazımdır. Bir daha ele geçemeyecek eserlerdir. Milli Eğitim Bakanlığı bu eski evlerden birini satın alarak eski alet ve edevatla yapılmış ev, eski döşemeler, kumaşlar, el işlemleri, seccadeler, çinilerden oluşan bir koleksiyon oluşturacak olursa meraklı ve bu konuda uzman kişilerin inceleyebilmek için ziyaret edebilecekleri bir müze oluşturmuş olurdu.

Özellikle Anadolu'daki eserlerimizi bilelim. Mimari eserlerimizi inceleyip tespit edelim. Şüpheli kalmış tarihi noktaları kayıt kütüklerinden inceleyip aydınlatalım. Anadolu'daki eserlerimizi layıkıyla bilip öğrendikten sonra uzaklarda bulunan Türk eserlerini inceleyelim.

2.10.23. Bir Cevap Münasebetiyle - İzzet Ulvi

Ahlakın Kaynağı Nedir?

Memlekette din ile dünya işlerinin asla birbirine karıştırılmamasındaki fayda, bunların karışık olarak yürüdüğü zamanlardaki tereddütler, karışıklıklar hatta ihtilaller göz önüne getirilerek hükümetimizin layık olması esası kabul edilmiştir. Bu hal, birçok ilerlemiş milletler gibi büyük Türk milletinin de eriştiği bir olgunlaşma safhasının doğal olarak görünüşünden başka bir şey değildir.

İlk insanlar hayatta karşılaştığı doğal ve hatta sosyal olayların vasıtalarını bilmediği, keşfedemediği için bir çocuk gibi muhakemesi zayıftı. Her şeyin sebebini tabiatüstünde arıyor, oraya dayandırıyor, (sema)ya önem veriyordu. Din düşüncesi çok kuvvetli ve hâkimdi, insani ve hayati olan her şey onun içinde eriyordu. Esası tamamen insani olan ahlak da onun içinden ortaya çıkıyordu. Tanrıya sevgi; kulluk ve itibar halinde bulunduğu için insanların yüksek vicdanından doğan ve zamanına göre hayati ihtiyaçları ifade eden şeyler kutsallık örtüsü altında görünüyordu. Bu suretle gelen emirleri halk kolaylıkla kabul ediyordu. Bir vakitler insanların kendi vicdanından doğan ve en maddi, en olumlu ihtiyaçlarını gösteren kanunlar bile gökyüzünden geliyordu.

Şimdi ise olgunluğa ermiş bulunan milletler; her şeyin kaynağının kendisinde olduğu kanaatine varmışlardır. Akıl ve mantık hâkimdir. Duygu ve düşüncenin ürünü olan (din ve ibadet) özel ve kişisel olduğu için her ferdin kendi düşüncesine terk edilerek milletlerin maddi ve dünyevi işlerine dair hükümler ve onların mecmuası olan (kanun)lar doğrudan doğruya milletlerin ruhlarından doğuyor, milli hâkimiyetin eseri olarak meydana çıkıyor.

Amacı daha düzgün ifade edebilmek için duygu ve vazifelere dair kişisel bir düzenleme yapayım (eğer tabiri caiz ise):

- Kutsal duygu ve vazife: Yaratan, yaratılan, ibadet meselesidir; fertlerin vicdanına aittir.
- Yüce duygu ve vazife: Vatan, millet, ordu. Milletın ruhundan doğan hâkimiyet ve onun ortaya çıktığı yer olan milli meclis, halk hükümetinin en mükemmel şekli bulunan cumhuriyet hükümeti, milletın bağına bastığı büyük ve milli kahramanlar, milletın hürmet ettiği her sınıftaki önemli kişiler, milli müesseseler, memleketi kuvvetlendirecek olan yüksek yenilik... Bunları (vatanperverlik, milliyetperverlik) diye özetlemek mümkündür ki tamamen gayri kutsaldır.

Bütün bunların fedakârca sevmek ruhlara en hissi ve en heyecanlı zevkler bahşeden bir histir. Bunları korumak ve elde etmeğe çalışmak da çok zevkli bir vazifedir.

- Şerefli duygu ve vazife: Aile ocağı. Ana, baba ve çocuklar, kısacası ferde millet içinde en yakın olan bunlarla bütün akraba samimi dost ve arkadaşları, meslektaşlar, saray adamları, milletın yardımına muhtaç olanları, bütün kan kardeşleri.

Bunlar derece derece sevgi ve şefkat duyduğumuz (yüksek hisler)in kaynağıdır. Bunlara karşı fedakârlık etmek, nefsinden vazgeçtiğini göstermek zevkli bir vazifedir.

Kendime göre yaptığım bu sınıflandırma ve incelemeden sonra kalbimizi, ruhumuzu yoklarsak görür ve kabul ederiz ki ahlakın kaynağı insandır. (Ahlak) kutsallıktan gelmemiştir.

2.10.24. Köy Muallimi - Hikmet Nurhan

Hürmetkârı bulunduğu İzzet Ulvi Bey'e

Uzaklarda bacalardan yükselen duman,
Kayalıklar arasında bir sevinç uman
Genç seyyaha bir kurtuluş müjdesi verdi,
Yüce dağlar aşaraktan aşkına erdi.

Aşsız, yayan köye kadar dört günde geldi,
Kendisini yolda yoran taşlıklı beldi.
Çılgın akan dereciğin kuytu kenarında,
Asırlara bekçi olan her bir çınarında,
Hatıralar titriyorken esrar dinledi,
Allah'ı gör bir izanla civar inledi.

* * *

Toplandılar etrafına sordular kimsin?
Köyümüze gönderilen muallim misin?

* * *

Daldı uzak ufuklara nemlenen gözü;
Sonra yürek parçalayan acı şu sûzî:
Söyleyerek ağaları kedere saldı;
Anlattığı sergüzeşleri sanki masaldı:
—Evet, ben bir muallimim bu köye geldim
Ben denizler, dağlar aşp buraya geldim.

Bir garibim, hiç kimsem yok hatta bir kardaş,
Vatanım köy, sizde bana aziz arkadaş.

* * *

Tek başıma yad elleri yayan dolaştım;
Karanlıklar arasından nura dolaştım.
Yanık ruhum mazlumları takdisle anar;
Köle, sultan bilmez beşer aşkıyla yanar!
İsterim ki senelerce burada kalayım
En ilahi rebabımı yasla çalayım
Bir çam dibi olsun bana sonunda medfen;
İnsanları kurtaracak ilimlerle fen.

* * *

Götürdüler kendisini köy odasına
İmkân yoktu çocukları okutmasına
Hepsi doğa yaylalara dağılmışlardı.
Köylüler de zor bir işe takılmışlardı.
Günden güne ağalarla güzel ülfette
Dertleşmeğe başlayarak zahmeti külfete,
Yol vermeden hedefe doğru yürüdü.
Ara sıra harmanlarda buğday kürüdü.
Çocukları birer birer sordu deftere yazdı.
Mektep için yer aradı ortalık yazdı.

* * *

Köy hoşuna gidiyordu bazen sevdalı
Al duvakla düğünlere giden edalı
Şen kızların oyunları neşe olurdu.
Akisler yapan yanık bir ses duyulurdu..
Harabeler kümesinde al güller dolu

Bahar kadar hülyalı hoş bu köyün yolu,
 Gecelerin şairane ölümlerinde
 Nazarları büyüleyen dönümlerinde
 Yeşil narın dalgaları delen gümüş iz
 Kadar sehâh füsunkârdı sedefli deniz.

* * *

Köyde herkes genç hocadan memnun kalmıştı.
 Kendisi de bazı mühim işe dalmıştı.
 Daha vakit varken tohum saçılmasına
 Emir geldi mekteplerin açılmasına.

* * *

Bir gün Hamza Monla ile muhtar çakırı
 Çağırarak meseleyi düzgün aykırı
 Konuştular cem'e gûnû köylüyü tekrar
 Toplatarak anlatmağa verdiler karar.

* * *

Cami baştanbaşa zengin, bahtiyar
 İnsanlarla şenlenmişti pir bir ihtiyar:
 Kulak verdik devlet bize hoca gönderdi
 Küçük hoca işimizi acar döndürdü.
 Çocukları okumaya komşular salın!
 Mektep; ancak kaynağıdır hayırlı insanın

* * *

Bütün başlar bakıyordu bu fersiz göze
 Köy hocası kıskanarak başladı söze
 —Adam böyle sarıksız genç hoca olur mu?

Dinsizlerin mektebine düvel konulur mu?
 Allah sonra belalara uğratar bizi
 Kara göle her gittikçe fitneler sizi...
 Tahsildarlar maarife vergi toplarlar
 Düvelleriniz oynar hoplar

* * *

Bu sözlerden köylülerin aklı çalındı
 Mektep hoca düşmanlığı tiz heyecanlandı
 Günler geçti... Yazılmaya gelmedi kimse
 Dediler ki: "Mektep dini bozan tılsımsa,
 Lazım değil! Döllerimiz imandan çıkar.
 Hem efendi! Bu uşaklar pek çabuk bırakır!
 Köy hocası Hamza Monla el verir bize
 Kış gelmeden çek git! Sonra kar çıkar dize
 Ta kalbinden vurulmuşa döndü zavallı,
 Köylülerin hepsi çarık, hepsi kavallı;
 Yabancıyı hor şeytana benzetirlerdi.
 Efeleri ortalığı titretirlerdi.

* * *

Bu halk neden böyle olsun, düşündü niçin?
 Kara kuvvet zihniyeti yıkılmak için
 İçtimai yaralardan, açtı köylüye;
 Mekteplerin faydasını uzun boyludan
 Anlatarak nahak yere emek sarf etti.
 Günden güne kabaran giz canına yetti.
 O; yine gam kervanına tıpkı babacan
 Bir kalender gibi daldı. Teselli saçan
 Emelleri pek yüksekti. Doğmadan evvelin
 Mefkûreler her metne gizli dökülen,
 Tali'siz genç camide bir hutbe okudu;

Acı sözle kalplere hicran dokudu.
 “Can yakamayan yavuz olmaz!” köhne bu adet
 “Hakka küfrân, cehle iman sözde ibadet!”
 “Şu tütmeyen ocakların dilleri olsa,
 Kan ağlayan gelinlerin hali sorulsa
 Neler neler anlatırlar... Ağalar tosun
 Tunç yürekli erler yarın büsbütün yosun
 Tutmuş bir mezar olur. Artık bu öykü yeter
 Mektek evvelü bir Kâbe’dir bu korku yeter!..”

* * *

Gözyaşları arasında söylenen bu sözler
 Katı ruhlar üzerinde alevli gözler
 Gene müthiş menfî izler bıraktı heyhat...
 Baş gösterdi karagüller, azaplı hayat.

* * *

Atıldı loş bir izbeye kesildi çorba;
 Kendisine ar düşkünü bir alay zorba
 Hücumlara başlamıştı. Her bakış ağı;
 Dağ başında çürümüştü fazilet bağı.
 Günlerce aç kaldı, kuru tahtada yattı
 En nihayet sırtındaki gömleği sattı.

* * *

Kanunların uğultulu hain bir günü
 Davul zurnayla yapılan güvey düğünü
 Büyük rahmet okutturdu hâkim budaya
 Karahumma atışlarıyla geldi odaya
 Senelerin yığın yığın seyyiesini
 Yâd ederek soydu yırtık elbisesini

Titrek mumun karşısında düşündü gece
 Dayayarak kafasını demir çekice.
 Öksüz köyün dertlerine bulmuştu çare,
 Ertesi gün dayak yedi coşkun biçare.
 İmkânın mükâfatı kovulmak oldu.
 Filizlenmiş bakir aşkı hazanla soldu.
 Gün doğmadan tarih attı bir bakir tasa,
 Son yoldaştı kendisine bir kırık asa.

* * *

Senelerce bu meslekte refah ummadan
 Bir büyük gün doğuşuna hiç yorulmadan
 Tam bir aşkla çalışarak sonra dilendi
 “Gezer Seray” ibda eden gönlü eğlendi.
 Aşkı kadar yüksek ruhu hiç alçalmadan
 Allah’ına gitti birden anlaşılmadan!
 Ertesi gün ak türbeden gelen kafla,
 Kara göle gidip haber verdi nafîle!

* * *

Genç yaşta aşka kurban olan bu gence
 Çobanların kavalları ağlar erkence.

2.10.25. Türk Lisanının En Eski Hatıraları - Hamid Zübeyr

Lisaniyat tarihi bir ilimdir. Bir kelimenin aslını araştırmak için o kelimenin eski yazmalarda, abidelerde yazılmış şekillerini ararız. Bazı kelimeler vaktiyle komşu olan bir kavmin diline alınmış olur. Ve o kelime istiklal kazanarak yabancı lisanının olgunlaşma kurallarına bağlı olarak yaşar. Yabancı dilin tarihi iyi incelenmemişse bizim için fosil teşkil eder ve bu kelime Türk dil tarihi için tıpkı kitabe veya taşa yazılmış kelimeler gibi kıymetli olur. Her bir kelimenin geçmişinde bir tarih olduğundan bununla

eski medeniyetlerin derecesini de öğrenmiş oluruz. Hakikatte Türk dilinin en eski hatıralarını Macarcaya geçmiş olan kelimeler oluşturur.

Macarlar şarki Bulgarlarla (Türklerle) olan temas neticesinde onların yüksek medeniyetini aldılar. Eskiden balıkçı ve avcı bir kavim iken, çoban ve ziraatçı oldular. Macarca'daki Türkçe kelimeleri inceleyecek olursak bunların yüksek medeniyete işaret eden bir takım kelimeler olduğunu görürüz.

Macarcaya eski Bulgar Türkçesinden alınan kelimeler Türkçenin en eski hatıralarını oluşturur. Dil karşılaştırmasıyla Macarca'nın en eski şekillerini tayin edecek olursak Bulgar Türkçe'sinin o zamanki şeklini bulmuş oluruz. Macar dil tarihi çok ileri gittiğinden bu kelimelerin Türkçeden Macarcaya geçtiği zamandaki şekillerini asla tayin etmek diğer bir deyişle Bulgar Türkçe'sinden yüzlerceye varan kelimelerin milattan sonra dördüncü, beşinci asırlardaki şekillerini bulup çıkarmak mümkündür. Ve bu tespitin sıhhati, daha sonraki devirden olan Orhun Abideleriyle ve kumlar altından çıkan zengin Uygur edebiyatıyla karşılaştırılarak kuvvetlenmektedir.

Macarlar şarktan gelirken kendilerine Hazar Türklerinden isyan edip ayrılan kabar Türk kabilesi katıldı. Ve ordunun idaresi içlerinde en çok savaşan Türk kabilesinin elindeydi. Bugünkü vatanlarına geldikten sonra orada da Hun ve Avar'ları buldular. Peçenekler ve Kun Türkleri de kendilerine katıldı. Macar dilindeki Türkçe kelimelerin adedi doğal olarak çoğaldı.

Macarlar Türklerle fazla anlaşmazlık yaşadıklarından Türk kanı Macar kanına çok karışmıştır. Bu noktadan Macar Türk kardeşliğini bir gerçek olarak görmek gerekir. Macaristan'da vaktiyle Türkçe konuşan Peçenekler tamamen dillerini unutup Macarlaşmışlardır. Yalnız coğrafi isimler arasında pek çoğu bugün de Türkçedir.

Macar lisanına geçen Türkçe kelimelerin incelenmesi için zengin bir edebiyat vardır.

2.10.26. Türkçenin İstiklali - Abdullah Sabri

Okul programlarında gördüğüm diller hakkında kısaltılmış bazı okumaların sunumunu uygun gördüm.

Bu memleketin tek ilmi kurumu olan medreseler ilk oluşumlarından son senelere kadar bu memlekette yalnız Arap dilinin yayını ve yayılması ile meşgul olmuşlardır.

Farisi lisanına gelince Oğuz ulusunun Kayı oymağı çok yıllar İran'da, Kürdistan'da dolaştığından Farisi dili Kayı'lar için yabancı bir lisan değildi. Anadolu'ya geldikleri zaman dahi son günlerini yaşamakta olan Selçuki hükümeti lisan, protokol, debdebe itibarıyla bir İran hükümetinden başka bir şey değildi.

Kayı'lar Osmanlı hükümetini vücuda getirdikten sonra yüz, yüz elli sene kadar öğrenimini ilerletmek isteyen öğrenciler İran'a gidiyordu. Mendereslerde Farisi dilini okutan medreseler bulunduğu dair bir kayıt tarihi gözümüze ilişmemiş ise de tamamlayıcı öğrenim ile geri gelen müderrislerden kiminin iki bin, kiminin beş bin Farisi gazeli akılda tutulacak şekilde söylediklerini tercüme kitaplarında görüyoruz. Sünnilik, Şiilik davasının ortaya çıkmasından sonra Acem dili Şiiliğin resmi dili olarak kabul edildiğinden (Kızılbaş bed-maaş)'a nasıl düşmanlık gösterilmiş ise diline de öyle düşmanlık gösterilmeye başlanılmıştır. Bu düşmanlık gittikçe derinleşti. Acemce okuyanların dinsizliğine kadar varıldı; fakat Acem dili milletin zihninde derin izler çizmiş olduğundan tarikat kişileri; özellikler Mevleviler na't diyerek okuduklarından, mesnevi Kur'an'ın özüdür diyerek okuduklarından memleket dâhilinde Arapçadan sonra Farisi dili en çok okunan dil idi. İşte bugün Osmanlı Türkçesinde kullanılan Arabi ve Farisi kelimeler Arabi ve Farisi dillerinin yayını ve yayımıyla geçen bu uzun asırların ürünüdür.

Bu kelimelerin içinde Türkçede karşılığı olmamasından dolayı gerekli olduğu için alınmış kelimeler olduğu gibi süsleme amacıyla alınmış gereksiz kelimeler de vardır. Mesela acemin ab, garbın ma kelimesi "su" demek ise ve su kelimesi ab, ma kelimesinin anlamını tamamıyla ifade edebiliyor ise ab, ma kelimelerini öğrenmek için kaybedilen zamanlara teorik ve pratik bilgilerle süslü olması lazım gelir. Hafıza kuvvetine acımak lazım gelir. Bu örnekleri biraz çoğaltalım.

Türkçe	Arapça	Farisice
ay	kamer	mah
ay	şehir	mah
av	sîd	şikar
güneş	şems	hurşîd
göz	ayn	çeşm, dide
ayak	kadim	pa
kulak	ezan, semah	gûş

Eğer Arabi ve Farisi kelimeler hakkında uzun boylu incelemeler yapıp da lüzumsuzlarını terk etmek lazım gelmese bugün Osmanlı sözlüğü adı altında yazılmış Arabi ve Farisi sözlüklerin hacmi en azından yarıya düşer.

Osmanlı Türkçesinde Arabi ve Farisi kelimelerle ifade ve üslupları süslemek modasından dolayı Türkçe kelimeler hatta en lüzumlu Türkçe kelimeler terk edilmiş olduğu halde bugüne kadar kalabilmiş Türkçe kelimeleri birçok Arabi ve Farisi kelimelerin lüzumsuzluğunu ispat etmiş olmasına rağmen Türkçenin Arabi ve Farisi ile karışmadığı zamanlar bilimsel tabir ve terimlerden başka kelimelere ihtiyacı olmadığını anlamak bağışlanmaya muhtaç meselelerden değildir.

Arabi Farisi kelimelerin şartsız devamına taraftar olanların Türkçeden Arabi ve Farisi kelimeler kaldırılmış olsa Türkçe söylemek bile mümkün olamaz tarzındaki zorbalıkları Türkçeye ait değildir. Olsa olsa Türkçenin pek karışık bir şekil almış olan Osmanlı Türkçesine aittir. Türkçe neye derler? Osmanlı Türkçesi nedir? Bunu bile bilmeyenlerin Türkçe hakkında söyledikleri sözlerin bir önemi olamaz. Her millet milli dilini sever. Yükselmesine çalışır. Bizim aksine hareket etmemiz doğru değilse de beş buçuk asır Arabi ve Farisi dillerinin öğretimi ile uğraşan bir milletin asıl dilini unutmaması milletimizin milli dilini sevmek hususunda diğer milletlerden geri kalmadığını gösterecek delillerdendir.

Ancak Türkçe hakkında ne bir bilgimiz var, ne de bilgi toplamak için girişimimiz var. Milli dili hakkında inceleme yapmamış bir milletin parçalanması, çalkalanıp kalması doğaldır. Bunları ortadan kaldırmak için milli, derin incelemelere

girişmek zamanı çoktan gelmiştir. Bu incelemeleri kişi kendisi yapamaz. Yapsa bile hem yarım, hem uzun olur. Milli dil hakkında gereken incelemeleri yaptırmak Milli Eğitim Bakanlığı'nın asıl vazifelerinden en birincisini oluşturur.

İşte bugün milli dil hakkında fikirlerdeki kararsızlıkların zararlı etkilerinden olmalıdır ki Osmanlı dili Arapça, Acemce, Türkçe dillerinden oluşmuştur. Aynı ayrı kurallarını öğrenmek gerekir. Hâlbuki dünyada üç dilden oluşmuş bir dil yoktur. Her dil bir lisandır. Her kelime kullanıldığı dilin malıdır.

Şarkın en geniş dil olan Arapça, İbraniceden, Süryaniceden hatta Yunancadan kelime almıştır. Hatta bunun adına Arapçalaştırma derler ki aldığı kelimeyi Araplaştırmak demektir.

Arabın en zengin dili olan Fransızca Latineden, Yunancadan birçok kelime almıştır. Fakat Fransız dili bir dildir. Fransız lisanında kullanılan her kelime Fransız malıdır. O kelimeler hangi dilden alınmış olurlarsa olsunlar Fransız dilinin emrettiği kılık kıyafete bürünürler, gösterdiği kurallara tabi olurlar.

Eğer bir dilin diğer dillerden kelime alması kusur olsaydı Arapça ve Fransızca gibi doğu ve batının en büyük iki dili bu lekeyi elbette kabul etmeyeceklerdi. Diğer diller için kelime almak ayıp görülmediği halde Osmanlı lisanı Arapçadan Farisiciden kelime almıştır diye alay etmek, değersiz göstermek manasızdır. Fakat kural bahsine gelince hiçbir dil diğer dilden kural almamıştır ve alamaz. Mesela Osmanlı lisanında Arabî kurallarını uygulamak için mümkün olan her iktidar uğraşmış oluğu halde bir Osmanlı Türkü için Arap kuralına uygun olarak {Gördüm esedi parkta.} demek mümkün olmamıştır. O yine kendi milli dili dairesinde (Aslanı parkta gördüm.) demiş ve orada kalmıştır.

Özetle deriz ki Osmanlı Türkçesi diğer diller gibi bir dildir. Ne ayrı ayrı kelimeleri ne ayrı ayrı kuralları vardır. Arapçadan olsun Farisiciden olsun hangi dilden olursa olsun Osmanlı Türkçesinde alınan kelimeler Türkçe kurallarına tabidirler. Bir Türk çocuğu milli dilinin kurallarını öğrenmek için ne Arapça kuralına ne Acem şivesine ihtiyacı olmadığını göstermeye, izah etmeye kâfidir.

Bir Türk çocuğunun okuyacağı dil milli dildir. Milli dilinin kurallarını gösteren dilbilgisi ile öğrenir.

Mektep görenlerimizin çoğu az çok Fransızca okumuş ve yazmıştır.

Fransız grameri okunurken “Latince kural budur. Yunancada kural budur.” diye bir satır bile yazı görmedik. Arap gramerleri de aynı durumda değil midir? İbranice için olsun, Süryanice için olsun tek bir kelime söylediği görülmüş müdür? Eğer bir çocuk dil hakkında öğrenimini ileri götürmek isterse o zaman istediği dili özellikle dile ilgisi olan Arapça ve Farisiciyi kendi dileğiyle, kendi emeğiyle öğrenir. Bütün çocuklarımız keşke Arapça ve Farisiciyi velhasıl Fransızca gibi medeniyette ilerlemiş bütün milletlerin hangisinin olursa olsun dilini öğrense elbette memleket için faydalı olur. Bunu kim inkâr edebilir?

Fakat bir milletin asıl ilerlemesi milli dilin ilerlemesi ile ölçüleceğinden biz de milli dilin okuyup yazmasını kolaylaştırmalıyız.

Bir zaman Arabî ve Farisi dillerinden şimdi de bize toptan ilgisiz olan Arap dillerinden gerekli gereksiz birçok kelime almakla birebir kurallarını da birebir getirmek istediğimizden bir Türk çocuğu ne dilini öğrendiğini bile asla anlamıyor.

İşte biz kendi dilimizin kendi kurallarını koruyarak çocuklarımızın öğrenimlerini kolaylaştırmamız lazım gelirken yüz senelik bir görgünün etkisi midir nedir, özellikle çocukların öğrenimlerini güçleştiriyoruz. Ortaokullarda okuyanlarımızın hepsi biraz Arabî biraz Farisi okumuştur. Bundan maksat ne acaba? Arapça dilini mi öğrenmek yoksa Türkçede Arabî kuralların hukukunu mu korumak? Ortaokullarda Arapça dilini okumuş hiçbir fert görmedim demek ki ortaokulların açılışından kapanışına kadar geçen zamanlarda Arapça öğrenimi için harcanan zamanlardan, emeklerden Arapça dilinin öğrenimi için hiçbir kural ortaya çıkmamıştır. Şu halde harcanan emek boşa gitmiş demektir. Acaba ortaokullardaki Arapça ile Arapça kurallarını öğrenip uygulayabildik mi buna da kimse evet diyemez.

Bir okul çocuğunun okulda okuyacağı dil yalnızca milli dilidir. Milli dilini okuduktan, öğrendikten sonra istediği dili öğrensin buna kimsenin bir söyleyeceği bir

şey olmamasından başka özellikle dil öğrenimi için teşvik etmemiz gerekir. Dil kurumlarına girenlere kolaylık göstermemiz hatta mümkünse medrese usulünde bir yaşayışı bile temin etmemiz zorunludur.

- Osmanlı Türkçesine tatbik edilmek istenilen Arabi ve Farsî kurallar kaldırılmıştır.
- Hangi dilden alınırsa alınsın Osmanlı Türkçesinde kullanılan kelimeler Türkçenin malıdır ve Türk kurallarına tabidir.
- Mekteplerde yalnız milli dil okutulur.
- Arabî, Farsî, Fransızca ve diğer dillerin okullarda okunması yasaktır. (dil kurumları hariç)

2.10.27. Milli Terbiye <<Senelik Umumi Kongrede Okunmak Üzere Yazılmıştır>> - Müderris Ali Haydar

a) Birinci Fasl

Millî eğitim deyince ne anlıyoruz? Bu soruya cevap verebilmek için, millî eğitimin çeşitli gayelerini kısaca açıklamaya gerek vardır.

Millî eğitimin başlıca üç önemli gayesi vardır.

Fikrî gaye: Bir insanın bir şeyi sevebilmesi için onu tanıması lazımdır. Bilinmeyen şey üzerinde muhabbet olmaz. Bir kimse, bilinmeyen şeyi hayalen sevse bile, o kimse, ne işlediğini ve ne olduğunu layıkıyla anlayamaz. Türk gençliğinin, Türklüğü sevebilmesi ve bunun uğrunda çalışabilmesi için öncelikle millî benliğini tanıması, kendi bilincine sahip olması gerekir. Türk çocuklarına millî eğitim verebilmek için onların fikirlerini beslemeli, onlara Türk büyüklerini, Türk milletinin geçmişini ve medeniyetini, Türk vatanının topraklarını, ormanlarını, denizlerini, göllerini, çayırırlarını,

bayırlarını velhasıl Türk vatanının şeklini öğretmeli ve aynı zamanda Türklerin asil, temiz ve her hususta sevilmeye layık bir millet olduğu fikirlerini aşılmalıdır.

Hissi gaye: Millet ve vatan hakkında yeni nesle verilen bilgi yetersiz kalır, ruha etki etmez. Gençlerin ruhunda hisler ve heyecanlar alevlendirilmezse bundan bir fayda olmaz. Fikirlerle duyguların ortaklığı insanın hayatına gerçek değerini verir. Aynı zamanda âlim, fakat duygudan mahrum olan bir kişi tam sayılmaz. Duygu ve acıları fazla olan bir kişi hislerini gerçek ve mantıklı fikirlere dayandırmazsa kendini tesadüfî rüzgârların cereyanına kaptırılmış bir gemiye benzer. Gençlere milli eğitimin verilmesinde fikirler kadar hislerin de dikkate alınması lazımdır.

İradi gaye: Kuru bilgi, insan için değerli olmadığı gibi saman alevi gibi birden parlayıp sönen fiil ve hareketlerimizin, başı olmayan yüzeysel ve süreksiz hislerin faydası yoktur. İnsanı hareketini sağlayan hisleridir. Hayat sevgisi, kişisel hareketlerimiz için faydalı olduğu gibi millet sevgisi de sosyal faaliyetlerimiz için faydalı olur. Türklüğü yükseltmek için gençlerin eylem ve iradelerine etki edebilecek sağlam fikirler ve kuvvetli hisler vermek lazımdır. Karakter sahibi bir şahsiyet bütün eylem ve hareketlerini kâinat hakkında edindiği iman ve kanaatleri yaşamı boyunca değiştirmedeği ahlaki ve sosyal kuralları alıkoyar. Kişilerin karakteri meydana gelirken bazı kanaatleri, kazandıkları yeni bilgilere göre kısmen değişebilir. Fakat herhalde huyun kararsızlığı karakterin sağlamlığının zıddıdır.

Bu kısa açıklamadan sonra milli eğitimin amacını şöyle özetleyebiliriz: “Milli eğitim alan bir Türk genci yalnız şahsi menfaatlerini gözetemeyen bir fert olmamalı. Kişisel çıkarlarını sosyal çıkarların içinde görmelidir. Mensup olduğu cemiyete karşı sevgi ve fedakârlık hisleri beslemeli. Her zaman, her yerde ve her türlü şartlar altında Türk vatan ve milletinin ilerlemesi ve yükselmesi için daima düşünen, duyan ve işleyen samimi bir vatandaş olmalıdır.

b) İkinci Fasıl

Tarihe Bir Bakış

Milli eğitim kavramının daha iyi anlaşılabilmesi için eğitim tarihimize bakarsak çeşitli devirlerde hâkim olan eğitim amaçlarını ve öğretim usullerini inceleyelim. Bu yönden eğitim tarihimizi beş devreye ayırabiliriz.

- 1) Medrese devri
- 2) Tanzimat devri
- 3) İkinci Hamid'in İstibdat devri
- 4) Meşrutiyet devri
- 5) Cumhuriyet devri

Şimdi bunları kısaca gözden geçirelim.

1- Medrese Devri

Eğitim gayesi: Dini

Eski Osmanlı Devleti kanun koyarken teokrasi ve idarede despotizm esaslarına dayanarak kurulmuştu. Bütün gücü kendinde toplayan sultanlar, tedbir ve idarede çoğu zaman dini esaslardan ilham alıyorlar ve bazen de büsbütün kendi keyiflerine göre hareket ediyorlardı.

Bu devirde açılan öğrenim kurumlarında da dini terbiyeyi esas tutuyorlardı. Medrese Osmanlı saltanatının kuruluşundan başlayarak altı asır boyunca rakipsiz olarak yaşamış ve bu halkın eğitimine hâkim olmuş tek bir ilim kurumudur. Bundan yüz sene öncesine kadar “Enderun Mektebi” ile Üçüncü Selim'in açtığı Mühendishane-i Hümayun'dan başka dünyevi amaçları takip eden ilim ocakları yoktu. İlim öğrenmek isteyenler için yalnız bir yol vardı: o da medrese idi. Ne asri ne de milli olmayan medrese eğitimini seçen kişiler ve onun aşamaları şunlardır.

- Medreselerde öğrenim gören kişiler dünya hayatına değil ahiret hayatına hazırlanırdı. Medrese mensupları din ile dünya işlerini birbirinden ayıracak ve İslamı yalnız ahiretle ilgili inançlara bağlayacak yerde insanların oturma, kalkma, yatma, uyuma, yürüme, giyinme, evlenme, boşanma, miras ve nafaka gibi hayatını ilgilendiren işlerine yaymış ve uygulamıştır.
- Medreselerin dili milli değil Arabî'dir. Bütün medrese kitapları bu dini müessesenin terbiye gayesine göre düzenlenmiştir. Kitaplar genellikle anlaşılmazdır. Öğrencinin ne yaşına ne de fikir seviyesine sahip değildir. Öğretmen okutacağı dersin konusunu ezbere bilmezdi. Bilse de medreselerde açık olarak ders okutmak adetti. Serbest anlatma usulü yoktu.
- Medrese öğretiminde anlamdan ziyade kelimelere, kuvvetli sözlere itibar olunurdu.

Softalar iyi anlatılmayan veya hiç anlaşılmayan kitapları körü körüne ezberlemekle öğrenim yıllarını boşa harcıyorlardı. Ne okuduğu ve niçin okuduğunu öğrenci uzun müddet bilmiyordu.

- Dersler genellikle camilerde verilirdi. Namazdan sonra talebe kaba bir şilte üzerinde oturan hocanın etrafına halka olur, açık kitaptan okunan dersi kelime kelime, satır satır takip ederdi. Sıra masa gibi okul eşyaları bulunmazdı.
- Öğrenim yükünün büyük bir kısmı hafızaya yüklenir; öğrencinin hayal gücü ve muhakeme yetenekleri işletilmezdi. Öğrenimden sonra öğretmenlik sıfatını alan ve kendine güvenen zeki kişilerin meydana getirdikleri eserler dahi hep skolâstik şeylerdi. Çünkü öğretmen ve talebe eski geleneklere kuvvetle bağlı bulunuyor bundan ayrılmaya bir türlü cesaret edemiyorlardı.

- Medreselerde sırasıyla okutulacak kitaplar belirliydi. Bunu değiştirmek kimsenin haddi değildi. Bu yüzden medrese devamlı hafızaya yüklenerek, muhakemeyi ihmal ede ede burnundan ötesini görmekten aciz dünyanın durumundan habersiz kuvvetli bir gerici takımı yetiştirmeye devam etmiştir. Yazık ki bu tarz eğitim Osmanlı Devletinin kuruluşundan sonra altı asır Türk milletinin kaderine hâkim olmuştur. Bunun için ne kadar üzülssek yeridir. Hiç olmazsa İkinci Mehmet veya İkinci Süleyman devrinde dini müesseselerin yanı başında dünya eğitimi veren mektepler de açılmış olsaydı, eski Osmanlı tarihinin akışı büsbütün başka bir yön almış olurdu.
- Medreselerin yanı başında ve çoğunlukla cami ve mezarlıklara bitişik olarak “sübyan mektebi” veya “mahalle mektebi” denilen bir takım müesseseler ortaya çıkmıştı. Fakat bu ilköğrenim okullarında da milli eğitimden eser yoktu. Mahalle mektepleri de çocukları hayata değil, medreseye ve ahrete hazırlamak amacını güdüyorlardı. Burada okutulan dersler, Arapça bir alfabe ile Kuran ve çocukların anlamaktan aciz kaldıkları sözde Türkçe bir din kitabından ibarettir.

Son zamanlarda medreselere “dar-ül-hilafe medresesi” (İstanbul Medresesi) gibi tuhaf bir isim takarak bunları okullara benzetmek istediler. Fakat eski düşünceler yine aynı kaldı. Öğrenci esasen ezberciliğe alıştığından ve başlarını sıkkan çemberin esiri olduğundan fen ve insaniyet dersleri karşısında alıklaştılar. Nihayet hayatını modern esaslara dayandırmak azminde bulunan cumhuriyet daha Tanzimat devrinde kaldırılması gereken medreseleri büsbütün kaldırdı. Vatandaşlar arasında sürekli medeniyet düşmanı ve ayrılıkçı bir eleman yetiştiren bu fabrikaları kapattı.

2- Tanzimat Devri

Eğitim gayesi: Osmanlılık

Özellikle Üçüncü Selim’den sonra başlayan siyasi, idari ve milli meslekler, biraz açıkğöz olan devlet adamlarını memleketin ilerleme ve yenilenmesi gereğini araştırmaya sevk etti. İkinci Mahmut artık tahammül edilemeyecek bir hale gelen

Yeniçeri Ocağını kaldırdı. Hem askeri ihtiyaçlarını karşılamak, hem de dünyevi öğrenime bir esas teşkil etmek üzere “edebi” ve “tıbbiye” okullarını açtı. Mecit zamanında Türklerin büyük devlet adamı Reşit Paşa’nın gayretiyle Tanzimat ilan edildi. Bilindiği üzere, Tanzimat devlet makinesini dinin esaretinden kurtarıp dünyalaştırmak istiyordu. Bu da Avrupa’da meydana gelen yeniliklerin doğudaki serpintilerinin ve batı ile daha sıkı olarak meydana gelen temasların neticesi idi. Fakat o esnada devletin başında bulunan adamlar arasında gerçek Tanzimat fikirlerini ve amaçlarını kavramış kişilerin sayısı az idi. Birçoğu bunu, Avrupa’ya karşı yapması lazım gelen bir gösteriş daha doğrusu fena bir zorunluluk gibi düşünüyorlardı. Bundan dolayı Tanzimatçılar köktenci ve esaslı bir inkılâba cesaret edemediler. Esas itibariyle görüneni kurtarmak istediler. Şeriat mahkemeleri eskisi gibi kalıcı olmamakla beraber, bunların yanı başında “nizam mahkemeleri” kuruldu. Tanzimatçılar eğitim ve öğretim hususunda birden bire geçmiş ile alakayı kesmek ve medreseleri kapatmak cesaretini gösteremediler. Medreseleri ihmal ile beraber onların yanı başında dünya okulları açmaya başladılar.

3- İkinci Hamid’in İstibdat Devri

Eğitim gayesi: Yeni Osmanlılık ve Müslümanlık

Mithat Paşa’nın gayretiyle Türkiye’de ilk defa Meşrutiyet ilan edildi. Fakat bu öyle karışık bir dönemdi ki, daha ilk zamanlarında yeni doğan meşrutiyet de gürültüye gitti. Mithat Paşa Taif’e sürgün edildi. Ondan sonra İkinci Hamid’in istibdat, siyaset ve idaresi başladı. Bu devirde herkes elinden geldiği kadar padişaha yaranmak, rütbe ve nişan almak istiyordu. Bunun için her tarafta valiler, mutasarrıflar (idare amiri), milli eğitim müdürleri, kaymakamlar bir eser göstermek için yarışıyorlardı. Bu nedenle birçok vilayet ve liva merkezlerinde ayrıca okul binaları inşa edildi, parlak açılış törenleri yapıldı. Padişaha dualar edildi. 1884 senesinden sonra Türkiye’de birçok vilayet ve liva liseleri açıldı. Tanzimatçılar zamanında kurulan ve milli eğitim bakanlığı merkezinden idare edilen erkek ve kız ortaokullarının sayısı çoğaltıldı. Zühdü Paşa zamanında bu okullar için programlar ve talimatnameler hazırlandı. Hamid devrindeki okullarda da çocuklara milli eğitim verilmedi. Çünkü İkinci Hamid’in istibdat idaresi zamanında da hala Osmanlılık siyasetinin devamına uğraşılıyor ve milli duygular bu siyasete aykırı sayılıyordu. Abdülhamit’in sadık kulları milli duyguları uyuşturmak ve

gençlerin zihnine ilerleme fikirlerini sokmamak için elden gelen her şeyi yapmaktan geri kalmıyorlardı. Bir kere bütün matbaalar sansüre tabi idi. Sonra okullarda Türk tarihi ya hiç okutulmuyor ya da pek sakat bir şekilde öğretiliyordu. O zamanki okulların eğitim ve öğretim amacı halifeye, sultana sadık kullar yetiştirmekten ibarettir.

1900 senesinde yeniden kurulan İstanbul Üniversitesi çevresinde de milli kültür havasından bir eser görülmüyordu. Hamit'in bu baskılı siyaseti bazı çevrelerde olumsuz sonuçlar verdi. Bu esnada milletin geleceğini düşünen gerçek Türk milliyetperverleri yetişmeye başladı.

4- Meşrutiyet Devri

Eğitim gayesi: Yeni Osmanlılık Siyaseti

Türklük siyasetinin başlangıçları:

23 Temmuz 1908 tarihinde ilan edilen İkinci Meşrutiyet okullar üzerinde de etkisini gösterdi. Tanzimatçılar imparatorluk içindeki çeşitli unsurların ilköğrenimin kurulması ve idaresini anılmış unsurların bağlı oldukları cemaatlere terk etmişler ve seçmeden bütün bir devlet halkına yaymak istedikleri orta ve yüksek tahsili ellerine almak istemişlerdi. Bu amaçla daha 1869 tarihinde "Galatasaray Sultanisi"ni kurmuşlardır. Bizde kurulan ilk milli eğitim kanunlarına göre bunun benzeri diğer vilayet merkezlerinde de kurulacaktır. Buna evvela 1876/1877 Rus Harbi engel oldu. Sonra da araya İkinci Hamit'in istibdat siyaseti girdi. Sultaniler birer lise oldu. İkinci meşrutiyetin ilanından sonra Osmanlılık siyaseti tekrar geçerlilik kazandığından Emrah Efendi'nin bakanlığı zamanında 12 il merkezinde liseler kuruldu. Büyük muharebe zamanında tam ve eksik liselerin sayısı elliye çıktı. Liselerin programına medeniyye ve kanun dersleri ilave edildi. Ecnebi dili öğretiminin önemi arttı. Fransızcanın yanı başında İngilizce ve Almancaya da yer verildi. İlkokullara gelince burada inkılâp oldu. 1912 senesinden sonra eski üç senelik ilkokul ile üç senelik ortaokul birleştirildi.

İlkokul devresine aracılık eden ve devre-i âliye namıyla üçe ayrılan ve her biri ikişer seneden ibaret bulunan ilköğretimin zorunluluğu altı seneye çıkarılmak istendi. Eski ortaokul programında Arabî ve Farsî önemli bir yer tutuyor ve o zamanlar Arabî

ve Farisi kuralları hala Türkçeye şiddetle hâkim bulunuyordu. Birleştirilen ilk ve ortaokul programından bu iki ders bir daha geri dönmek üzere çıkarıldı. Bundan boşalan saatlerin yerine zamanın gerektirdiği ahlaki konuşmalar ve medeniyet, musiki, el işleri ve resim gibi dersler konuldu. Gerek erkek öğretmen gerek kadın öğretmen yetiştiren ve gerek dışarıdan alınan ilkokul öğretmenleri bu dersleri öğretmeye hazırlanmadıkları için bu öğretmenler birdenbire şaşkırdılar. Selim Sırrı Bey beden eğitimine ve İsmail Hakkı Bey el işleri ve resim derslerinin okutma usullerini teorik ve fiili göstermek suretiyle büyük hizmetlerde bulundular. İstanbul Erkek Öğretmen ve Kız Öğretmen öğrencisine verdiği öğretim ve yayınları sayesinde yeni usulleri memleket dâhilinde yaymaya çalıştı. Bu zamana kadar ezberciliğe alıştırılan ve dikkatleri yalnız kitaptaki bilgiye dayanan ilk ve ikinci okul öğrencisinin gözleri açıldı. Dikkatlerini biraz da tabiata, gerçeğe, yorumlamaya çevirdiler. Birçok meşrutiyet okullarında oldukça iyi bilgi evleri ve kimya haneler kuruldu. Öğretmenler kitaptan okudukları maddeleri tecrübelerle de ispat etmeye hayvan ve bitki öğretiminde gözlemler yaptırmaya başladılar.

İkinci meşrutiyet devrinde Trablusgarp muharebesi, Balkan muharebesi ve daha sonra dünya savaşı başladığından ne ilkokullar ve ne de liseler çizilen yönde ilerleyemediler.

5- Cumhuriyet Devri

Genel harbin takibinde imzalanan Mondros Mütarekesi, bütün vatanda genel harpten daha sıkıntılı ve boğucu bir hava meydana getirdi. Bu sırada Türk istiklalinin varlık ve yokluk meselesi konuşuluyordu. Birçok kişi üzüntüye düştü. Bu kötü durumdan kurtulma çareleri aramaya başladılar. Fakat öz vatan, bütün mali ve askeri zorluğa rağmen üzüntü ve ümitsizlik eserleri göstermesi, kafadan ve yürekten gelen vatan imanı ve aşkıyla çarpıştı. Nihayet kötü düşmanı yerlere serdi ve denize döktü.

Bu kadar büyük bir olayın milletin eğitim tarzına ve eğitim amaçlarına da iz bırakmaması mümkün değildir. Zira bilindiği üzere bir milletin eğitim amacı o milletin siyasi, sosyal ve iktisadi hallerinin düşüncelerine göre değişir. Cumhuriyet devrinde eski okul tarzı, aile ve okul eğitimi eski önemini kaybetmiş bulunuyordu. Herkes eski okulun ezberciliğinden, kuramsalcılığından, hayata uygunsuzluğundan şikâyet ediyordu.

Bu büyük devirde bir çare bulmak üzere milli eğitim bakanlığı her sene “ilmi heyetler” davet etmeye başladı. Bu bir önsözdür. İleride toplanacak ilmi heyetlerin münakaşa ve kararlarından olumlu neticeler çıkacağı şüphesizdir.

Cumhuriyet’in kurulmasından sonra, daha Tanzimat zamanında kaldırılması gereken fakat bir türlü cesaret edilemeyen medreseler kapatıldı. Zira cumhuriyet idaresi anladı ki medreseler durdukça, milletin ilerlemesine mani olan ve halk arasına aralıksız kötülük saçan bir softa takımı yetişmekte devam edecektir. Bunun en kesin çaresi, yeniçerilerde olduğu gibi ocağı söndürmekten ibaretti. Medreselerin bozulmasından sonradır ki okullar daha fazla rahatladılar.

Fakat yıkmak kolay yapmak zordur. Medreselerin bozulmasından sonra milletin modern eğitim ve öğretim ihtiyaçlarına karşılık verecek müesseselerin derhal kurulması lazımdır. Yıkılanın yerine en uygun surette yeniyi yerine getirmek zorunluluğu vardır.

Hakiki bir demokrasi ile idare olunan memleketlerde hükümet halka dayanır. Fakat bu halkın aydın olması, cumhuriyet prensiplerini layıkıyla anlamış ve kavramış bulunması lazımdır. Bunun için Türkiye Cumhuriyeti öyle bir eğitim sistemi yapmalı ve öyle bir öğrenim makinesi kurmalıdır ki, önümüzdeki on beş yirmi sene zarfında on beş yaşından yukarı fertler arasında okuma ve yazma bilmeyen hiç kimse kalmamış olsun. Bunların aldığı öğrenim tamamıyla milli eğitimin amaçlarına uygun ve aynı zamanda çevreye göre hayati olacaktır.

c) Üçüncü Fasıl

Milli eğitim meselesi gayet kapsamlı bir konudur. Bunu yalnız okul terbiyesiyle sınırlandırmayarak daha geniş bir alanda ve bütün halinde düşünmek zorundayız. Bu yönden meseleyi şu kısımlara ayırabiliriz.

- 1- Ailede çocuklara milli eğitim vermek
- 2- Okulda çocuklara milli eğitim vermek
- 3- Okul dışındakilere milli eğitim vermek

Bu konuları da kısaca anlatalım.

- 1) Ailede çocuklara milli eğitim vermek: Yeni yetişen çocuklara daha anne kucağında ve aile ocağında milli eğitim vermek lazımdır. Fakat bilindiği üzere bizdeki aileler aynı cinsten oluşmamıştır. Yeni yetişen nesle verilecek milli eğitimin tarzlarını düşünürken bu oluşumları dikkate almamız gerekir. Bu hususta bir şema sınırları çiziyorum. Her ne kadar milliyet, kan kardeşliğinden ziyade kültür birliğine dayanmak ise de bir memlekette yetişen ırk ve mezhep itibariyle çeşitli zümrelere mensup olan çocuklara verilecek milli eğitim bilinen zümrelere göre ayrı ayrı düşünmek zorunluluğu vardır. Ailevi oluşumları itibariyle Türkiye cumhuriyeti tebaasını aşağıdaki bölümlere ayırmak mümkündür.
 - a) Tam Türkler: Yani anası babası Türk olan ve evlerinde Türkçe konuşan çocuklar. Bunlara ailede milli eğitim verebilmek için en uygun şartlar mevcuttur.
 - b) Anası babası Türk, fakat ecdadının kanı karışan kültürü tamamen veya kısmen başka olan evlatlar: Bunları da Türk milletine benzetmek nispeten kolaydır. Dedesinin veya büyükannesinin Çerkez veya Arnavut olmasıyla iftihar edenlere karşı halkın düşüncesinde umursamaz veya nefret uyandırmak ve bu gibilere devlet işlerinde hizmet ve memuriyet vermemek lazımdır.
 - c) Dini Müslüman fakat ırkı Türk olmayan çocuklar: Bunları Türkleştirmek için şunların uygulanması gerekir:
 - ❖ Evde ve dışta kendi dillerini kullanmaktan,
 - ❖ Kendi milli kıyafet ve adetlerini korumalarından,
 - ❖ Sadece kendi aralarında görüşmek ve evlenmekten

- ❖ Toplu bir halde köylerde veya kasabaların mahallelerinde yerleşmeyi yasak etmeli
- ❖ Hiçbirine ticari, iktisadi ve sosyal hayatta bir mevki vermemeli ve devlet hizmetlerinde kullanılmamalı
- ❖ Müslüman olmakla beraber milliyetini muhafazada fazla ısrar edenlerden birkaçını diğerlerine ibret olmak üzere sınır dışına çıkarmalıdır.

Memleketimizde yerleşmiş bulunan Türk uyruğundaki Araplar, Çerkezler, Arnavutlar, Boşnaklar, Pomaklar, dönmeler vs. bu kabiledendir.

a) Türk uyruğunda bulunup da dince ve ırkça Türk olmayanlar: Bunlar da çeşit çeşittir. Ermeniler, Rumlar, Yahudiler vs. bu gruba dâhildirler. Bunlar halis Türk yapabilmek için hayale kapılmamak lazımdır. Bunlar dinlerine bağlıdırlar. Asırlardan beri kilisede papazlardan ve okulda hocalarından aldıkları dersler sayesinde milliyetlerine kuvvetle sahip çıkarlar. Bunlar Türklüğe karşı düşmanca davranmamalıdır. Türklüğe karşı bariz düşmanlık gösterenlere karşı uygun önlemler alınmalıdır.

Şimdi Türkiye'deki ailelerin oluşum tarzlarını inceledikten sonra ailelerde çocuklara verilecek milli eğitimin türlerini ve vasıtalarını yazalım.

Çocuk hayatının ilk senelerini ailesi içinde geçirir. Ailesinden aldığı fikir ve telkinlere göre dünya ve hayat hakkında bilgi edinir. Aile hayatında çocuğun eğitimine etki eden şeyler nelerdir?

Masallar: Hepimizce bilindiği gibi çocuk, masalları çok sever. Masallar küçük çocuklar için önemli bir eğitim vasıtasıdır. Buna göre kendisine anlatılan masalların mutlaka milli olması lazımdır. Her milletin kendisine has efsaneleri ve milli masalları vardır. Medeni milletlerin dil ve edebiyat âlimleri bu masalları evvela toplamışlar, sonra

incelemişler, nihayet bunları çocukların anlayabileceği hale sokarak kitap halinde yayınlamışlardır.

Türklerin milli masalları ne toplanmış ne de ilmi bir şekilde incelenip arılaştırılmıştır. Doğu, masallar memleketidir. Bizim memleketimizde de çok masallar söylenir fakat bunları toplamak Arap, Acem ve Hint unsurlarını ayırmak ve bundan sonra da hakiki Türk masallarını çocuklarımızın anlayabilecekleri ve dinleyebilecekleri bir şekle sokmak lazımdır.

İnsan İsimleri: Çocuğun her gün karşılaştığı özel isimlerin de milli eğitime etkisi vardır. Biz hala çocuklarımıza İbrahim, İsmail, İshak, İsa, Musa gibi Yahudi isimleri; Selahattin, Celalettin, Cemalettin, Mustafa gibi Arap isimleri; Pertev, Haydar gibi Acem isimleri veriyoruz. Bize göre bu isimlerin İvan ile Petro, Marika ile Eleni isimlerinden hiç farkı yoktur. Arap ve Acem isimlerinin yerine dile ve kulağa hoş gelen Türkçe çocuk isimlerini vermeliyiz.

Coğrafi İsimler: Aile isimlerimiz gibi şehir, kasaba ve köy isimlerimiz de berbattır. Memleketimizin belirli kısımlarına Anadolu, Trakya gibi isimler veriliyor. Eskiden hükümet merkezi olan yere bile Konstantiniye, İstanbul, der-i aliyye, der-saadet, İslambul, dar-ül-hilafe gibi isimler verildi. Bu şehir için Türkçe bir ad bulunamadı. Bir takım şehirlerin, kasabaların ve köylerin isimleri Türkçeleştirilecek olursa birkaç gün posta memurları zahmet çeker. Dağların ve derelerin isimleri değiştirilebilirse ona göre coğrafya kitapları yazılır ve nihayet yavaş yavaş dünya da bu isimleri kabul etmeye mecbur kalır.

Aile Tarihçesi: Türkler, tarihe çok meraklı bir kavim olmakla beraber, şimdi yetişen nesil, yeni olanlar ve geçmişlerle alakasını çok çabuk kesmek istiyor. Evden cenaze çıktıktan sonra ölenin resmi ve fotoğrafı çoğunlukla duvardan indiriliyor. Ölen kişinin kıymetsiz eşyası ve elbisesi bir fukaraya veriliyor. Şayet kıymetli eşyası varsa bunların kıymetine bakılmayarak mirasçılar tarafından satılıyor. Kısacası aile kutsal şeyler hatıralarına saygı gösterilmiyor. Bunun sonucunda öyle bir vaziyet meydana geliyor ki bugün büyükbabasından veya büyükannesinden öteye aile tarihini bilen kimselere pek az rastlanıyor. Halbuki bugün hala çadır hayatı yaşayan Arap bedevisi

bile kendi soyunu – doğru veya yanlış – Hz. Adem’e çıkardıktan başka atının veya devesinin bile sülalesini sayıyor.

Çocuklara ailelerinin geçmişi hakkında bir fikir verebilmek için, her bir ailenin bir soy ağacı tutması gerekir.

Ev eşyası ve Evin : Çocuğun doğduğu çevreyi de millileştirmek ve medenileştirmek gerekir. Türk evinin gerek yapılış tarzı ve bölümleri, gerek mobilyası modern ve medeni olacaktır. Medeni kıyafet, nasıl ki milli kültürümüze aykırı değildir, medeni ve modern mobilya da çocukların milli eğitimine engel değildir. Evin süsleme ve düzeninde milli ve medeni ihtiyaçları birleştirmek pekâlâ mümkündür. Halılar, nakışlar, kartonpiyerler, oymalar ve çiniler hem evlerimizi süsler hem de medeni ihtiyaçları karşılar. Bir kere bütün Türkiye halkını kuru toprak, hasır, kilim veya şilte üstünde bağdaş kurup veya diz çöküp oturmak alışkanlığından vazgeçirmek için şiddetli bir mücadeleye girişmek ve köy halkına varıncaya kadar Türkleri masa ve sandalyeye alıştırmak lazımdır. En çok halkın yerlerde bağdaş kurup oturması bir çirkinlik ve zevksizlik meydana getirmekle kalmaz; bu alışkanlığa sahip olanların, umut fakirlerinin çarpılmasına ve sırtlarında çirkin bir kamburluk meydana gelmesine sebep olur.

Her bir Türk ailesi masa üstünde ve ayrı ayrı kaplarda kaşık ve çatalla yemek yemek alışkanlığını kazanmalıdır. Her bir Türk, geceleyin topraktan ve evin döşemesinden yüksek bir yerde yatmaya alışmalıdır. Karyola bulamazsa tahtadan veya gaz sandıklarından bir divan yapmak ihtiyacını duymalıdır. Evlerin, odaların süslemesi sade fakat zevkli olmalıdır. Duvarlarda cumhuriyetimizin ve Türk büyüklerinin resimlerinin yanı başında Türkiye’nin güzel manzaraları, tarihi levhaları ve aile fotoğrafları bulunmalıdır. Her bir Türk evinde küçük boyutta bile olsa bir Türkiye vatani haritası mevcut olmalıdır.

Kıyafet: Medeni kıyafet milli kıyafetimizdir. Bu mesele artık halledildiğinden etraflıca bahsetmeye gerek görmüyorum. Milli ve mahalli kıyafetler artık etnografi müzelerinde sergilenmeli. Ancak kostüm şenliklerinde giyilebilmelidir. Türk olmayanlardan bazılarının milli kıyafetlerini yasaklamak medeni kıyafete girmeye mecbur etmek lazımdır.

Hanenin Bahçe ve Avlusu: Tabiat muhabbeti ile millet muhabbeti birbirine yakın şeylerdir. Çevrenin tabiatını sevmeye alışan çocuk sonuçta milletini ve vatanını da sevmeye başlar. Evlerin bahçelerini çıplak bırakmamalı onları çiçeklerle süslemelidir. Küçük yaştan itibaren Türk çocuğu bahçe işlerine alıştırılmalıdır. Her bir aile yalnız kendi bahçesini çiçekler ve ağaçlarla süslerse sonuçta bütün köy veya kasaba yeşillenir ve güzelleşir.

Evde Temizlik: Temizlik ile Türklük birbirini tamamlamalıdır. Temiz olmayan bir şey güzel ve sevimli değildir. Vücutta, elbisede, ev eşyasında ve bütün evde Türk'ün en ziyade özen gösterdiği şey temizlik olmalıdır.

2.10.28. Milli Terbiye <<Geçen Nüşadan Ma-ba'd>>(2)

- 2) Okulda çocuklara milli eğitim vermek: Okul aileye oranla oldukça düzgün bir şekilde çalışan bir kurumdur. Bu yönden yeni yetişen nesle milli eğitim vermek ve sonuçta bütün milleti sosyal ve ekonomik bünyesinde bir inkılâp yapmak yeteneğine sahiptir. Okulda çocuklara verilecek milli eğitimin açıklamasına geçmeden evvel memleketimizdeki okulları çeşidi ve amacına göre çeşitli kısımlara ayırmak lazımdır. Bunları birer birer sayalım:

Okulların çeşit itibariyle sıralanışı şöyledir.

- a) Milli okullar: Türk dili ile Türk kültürünü öğreten okullardır.
- b) Akalliyet okulları (azınlık okulları): Gayri Müslim cemiyetler tarafından açılan ve idare edilen okullardır.
- c) Ecnebi okulları: Ecnebi tabiiyetinde bulunan şahıslar, şirketler, cemiyetler ve cemaatler tarafından kurulan ve idare edilen okullardır.

Gayelerine göre okulların sıralanışı şöyledir.

- a) Malumat-ı umumiye (genel bilgi) veren okullar: Bu okullar öğrenciyi belli bir meslek ve sanata hazırlamak gayesini gütmeyizler. Gençlere genel olarak hayat ve her meslek için lazım gelen ilmi ve insani bilgiler vermek isterler. Doğal olarak cinsleri ve dereceleri de çeşitlidir.
- b) Meslek bilgisi veren okullar: Bu okullar öğrencisini belli bir meslek veya sanata hazırlamak anacını güderler. Sanayi okulları, ziraat okulları, öğretmen okulları...

Derecelerine göre okulların sıralanışı şöyledir:

- a) Anaokulları: Henüz öğrenim çağına yani yedi yaşına varmayan çocukları eğitmeye ve eğlendirmeye mahsus yerlerdir.
- b) İlkokullar: Köy, kasaba ve şehir çocuklarının ilköğrenimine mahsus okullardır.

Şimdilik memleketimizde ilköğrenimin mecburiyeti beş senedir.

- c) Ortaokullar: İlköğrenim okullarına dayanırlar. İlkokul mezunlarını kabul ederler. Öğrenim süreleri genel ve mesleki olmasına göre üç veya beş senedir.

Liseler: Öğrencisini öğrenime hazırlamak ve memlekete milliyet his ve fikirleriyle doymuş bir yetkili kişi yetiştirmek amacıyla yükümlü olan okullardır. Burada dersler oldukça uzmanlığa yakın olduğundan son sınıf öğrencisi fen ve edebiyat diye iki bölüme ayrılır.

Bu ayırım genel öğrenim veren okullara göredir. Uzmanlık ve meslek okullarının da çeşitli dereceleri vardır.

Esas itibariyle her derecedeki genel öğrenim okullarına karşılık bir uzmanlık ve meslek okulu bulunmalıdır. Yani meslek okulları da üç derece üzerine düzenlenmiştir.

- a) İlk derecede meslek okulları: Bunlara ilkokullarda genel öğrenim görenler kabul olunup bir, iki ve ya üç senelik uygulamalı bir öğrenim onucunda okumuş çiftçi, sanatçı, küçük tüccar, küçük memur vs. yetiştirilir.
- b) İkinci derecede meslek okulları: Bunlara bütün ortaokul mezunları alınıp iki, üç veya dört senelik pratik ve teorik bir öğrenim sayesinde memlekete bir derece daha yüksek ziraatçı, ticaretçi, öğretmen, memur ve subay yetiştirir.
- c) Yüksek derecede meslek okulları: Bunlara lise mezunları alınır. Dört veya beş senelik pratik ve teorik bir öğrenim sayesinde memlekete lazım olan tıp, hukukçu, yüksek öğretmenler, yüksek memurlar yetiştirilir.

Genel ya da mesleki olsun her üç derecedeki okullarda verilecek milli eğitimin incelemesine girişecek olursak söz çok uzar. Bunun için meseleyi 1-Milli Türk, 2-Akalliyet (azınlık), 3-Ecnebi okullarına göre düşünelim.

- a) *Milli Türk okullarında milli eğitim*: Bunlar ya devlet tarafından kurulan veya şahıslar, cemiyetler veya şirketler tarafından açılan okullardır. Devlet veya özel kuruluşlar tarafından kurulan ve idare edilen okullarda milli eğitim prensiplerini tatbik ettirmek nispeten kolaydır. Çünkü bunların programları tüzük ve yönetmelikleri doğrudan doğruya Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yapılmakta ve bu okullarda okutulacak kitaplar, kullanılacak öğretim araç ve gereçleri yine bakanlık tarafından tespit edilmektedir.
- b) *Akalliyet (azınlık) okullarında milli eğitim*: Yukarıda da sözünü ettiğimiz azınlık okulu denince memleketimizdeki Ermeni, Rum ve Yahudi okullarını anlıyoruz. İşte bu mekteplere devam eden çocuklara Türk milli eğitimini vermek güç bir iştir. Zira biz vaktiyle medreselerin sayesinde koruduğumuz tebaamızdan Sırp, Bulgar, Rum ve Ermeni gibi gayri Müslim olanlar mezhepleri gereği daha önce Avrupa ile temasa geçmişler ve Fransa inkılâbının etkisiyle okullarını bizden daha önce dini şekilden milli ve dünyevi şekle çevirmişlerdir. Devletten hiçbir yardım ve koruma görmedikleri halde bizim memleketimizde veya dışarıda para kazanmak ve zenginlerinin yardımı sayesinde bağlı oldukları millete mahsus okullar

kurmuşlardır. Bu okullarda Türk aleyhtarlığı telkin etmişlerdir. Makedonya'daki Rum, Bulgar ve Sırp okullarında çocuklara verilen milli eğitim neticesinde ihtilalcı ve ayrılıkçı bir nesil yetiştirmişler. Koskoca Rumeli'nin kaybedilmesi bu yüzden olmuştur.

Lozan antlaşmasının imzalanmasından sonra vaziyet çok değişti. Cumhuriyet hükümeti azınlık okullarında Türk dilinin ve Türkiye tarihi ve coğrafyasının okutulmasını mecbur kıldı. Bu hareket Türkiye'de milli eğitimin meydana çıkmasında kaydedilecek bir gelirdir. Fakat bundan sonra da bu yolda kesinlikle devam etmek ve bilhassa azınlık okullarına atanacak öğretmenlerin kalitesine ve okutulacak konuların içeriğine dikkat etmek lazımdır.

c) *Ecnebi okullarında milli eğitim:* Ecnebi okulların genel olarak memleket için bir yıkım olduğuna şüphe yoktur. Zira bunlar eskiden birebir özel bir amaçla açılan okullardır. Kuruluş amacı ya dini veya siyasidir. Her ikisi de bizim için zararlıdır. Her iki maksatla açılan okullarda bu memleketin öz Türk evlatlarını terbiye etmekten başka Müslüman olmayan ve Türk olmayan unsurları bizim zararımıza olarak yetiştirmek amacını gütmüşlerdir. Bunlarla mücadele edebilmek için aynı bizzat devletin aynı derecede mükemmel donatılmış okullar meydan getirmesi lazımdır. Bu okulların programlarına birkaç saat Türkçe dersi ilave etmek, Türk tarih ve coğrafyası okutmak yeterli bir çare değildir. En mühim mesele ecnebi okullarında verilen genel eğitimin ruhundadır.

Şimdi genellikle okullarda çocuklara verilecek milli eğitimin çarelerini ve vasıtalarını düşünelim:

- 1) Okul programları: Umumi ve mesleki okulların programlarının hazırlanmasında milli eğitim amacını daima göz önünde bulundurmak lazımdır. Aile eğitim bahsinde bundan bir nebze bahsetmiştik.
- 2) Okul kitapları: Basma kitaplar yazıları ve resimleriyle bilinenleri anlatma kadar öğrenci üzerinde etkilidir. Bunların yazılması sırasında milli eğitimi prensip edinmek daima göz önünde bulundurmak lazımdır. Bilhassa okuma,

tarih ve coğrafya kitapları talebeye milli eğitim vermek için mükemmel vasıtalarıdır.

- 3) Okullarda eğitim ve düzen: Okulda Türk çocuklarına körü körüne itaat eden boyun eğen alışkanlık yerine istiklal ve teşebbüs fikirlerini vermeye çalışmalıdır. Gençlerde ahlaka dayanan kutlu bir karakterin oluşması milli eğitimin en yüksek amacı olmalıdır.
- 4) Okul binası ve müstemilatı (ek binaları): Her köy, kasaba ve şehir okul binaları en modern ve muntazam binalar olmalıdır. Bu binalarda medeni hayat yaşamaya alışan çocuklar büyüyünce yaptıracakları evlerde de aynı sıhhi ve güzel şartları arayacaklardır. Bilhassa okul fena yapılmış sıralarına rağmen bütün halkı masa ve sandalye kullanmaya alıştıracaktır.
- 5) Okulda kıyafet ve temizlik: Kıyafetin değişmesi hususunda okulun yaptığı inkılâbı da küçümsememek lazımdır. Nerede muntazam bir okul açılmışsa birkaç ay sonra öğrenci tekdüze ve medeni bir kıyafet ile gezmeye başlar. Okulda devamlı yapılan temizlik kontrolü sayesinde yüzler yıkanır, tırnaklar temizlenir, saçlar taranır.

Haşerat ile mücadele konusunda da okullar önemli rol oynayabilirler. Sonuçta aile eğitiminde olduğu gibi okul eğitiminde de temizlik milli eğitimin bir parçası olmalıdır.

- 3) Okul Dışındakilere Milli Eğitim Vermek: Genellikle öğretmenler ve özellikle ilkokul öğretmenleri milli eğitimin uygulayıcıları ve tamimcileri olmalıdır. Bunlar okulda yeni yetişen nesle kuvvetli bir milli eğitim vermekle beraber uygun araçlarla çevrelerindeki yaşlılara da cumhuriyeti öğretmek, sevdirmek vazifesiyle yükümlüdür. Öğrenim çağının üstünde bulunan yaşlılar öğrenim açısından iki kısma ayrılır.
 - Hiç okul görmemiş olan köy ve şehir ahalisi

- İstibdat ve meşrutiyet devrinde az çok öğrenim görmüş fakat okudukları okullarda milliyet ve cumhuriyet eğitimi almamış olanlar

Öğretmenin bu iki sınıf halka karşı muamelesi başka başka olacaktır. Önce birinci sınıfa karşı nasıl hareket edeceğini inceleyelim.

Öğretmen kibirli bir adam olmamalıdır. O gerçek bir halk adamı olmalı; köylü ile beraber oturup kalkmalı; zamanında onunla beraber yiyip içmeli; sokakta, kahvede halkla sohbet etmeli; onların dertlerini dinlemelidir. Bir kere öğretmen kendini halka sevdirebilir, güvenini kazanırsa vazifesi kolaylaşır. Uygun fırsatlar icat ederek halka milli ve medeni fikirleri aşılabilir. Bilhassa öğretmenin öğrencinin ailesiyle temasa geçmesi temenni edilir. Gerek cahil gerek âlim herkes evladını sever. Eğitimi ellerine emanet ettiği öğretmene karşı hürmet besler. Bu nedenle öğretmenin öğrenci ailesine vereceği fikirler etkili olur. Müsamereler ve çeşitli işler vasıtasıyla öğrenci ailesinin okula davet edilmesi yakınlaşmaya neden olur.

Köy yerlerinde çalışan öğretmenler okullarda öğretmen, camide halk vaizi olurlar. İyi idare edilmek şartıyla bu vaazlar esnasında halkımıza faydalı devlet, medeniyet ve sağlık bilgisi verebilirler.

İkinci sınıf halka gelince; bunlar okuryazar takımından oldukları için onlara karşı daha başka vasıtalarla telkinler yapılabilir. Hatıra gelenleri sayalım:

- a- Öğretmen bunlarla da fırsat düştükçe görüşür, dost olur, konuşur.
- b- Uygun vesilelerle halka mahsus konferanslar düzenler.
- c- Öğretmen yayın ve matbuat vasıtasıyla yavaş yavaş telkinler yapar.

d) Dördüncü Fasıl

Türklüğe Hadim Sair Müesseseler

Şimdi bütün memlekette milli eğitimi keşfetmeye yardımcı olabilecek kurumları ve etkenleri sıra gözetmeyerek özetle gözden geçirelim.

- 1- Türkiyat enstitüsü: Dar-ül-fünun'da Türkiyat'a ait kürsilerin takviyesi
- 2- Milli Kütüphane
- 3- Şehir kütüphaneleri
- 4- Halk kütüphaneleri ve milli okuma salonları
- 5- Milli tiyatro, şehir tiyatroları, sinema
- 6- Milli mimarlık
- 7- Ressamlık ve milli sanayi-i tezyiniye
- 8- Milli müzeler
- 9- Musiki konservatuvarı, milli nağmeler
- 10- Milli tarih encümeni
- 11- Milli coğrafya enstitüsü
- 12- Milli terbiye dar-ül-mesaisi
- 13- Milli dil
- 14- Spor ve turizm

15- Ordu ve kışla okulu

16- Türk ocakları

17- Öğretmen birlikleri

Türkiyat Enstitüsü: Avrupa'da Türkiyat incelemeleri on yedinci ve on sekizinci asırlarda başlamıştır.

Türkiye'de kıymetini hala layıkıyla takdir edemediğimiz büyük irfan hazineleri vardır. Doğrudan doğruya vazifeleri olmadığı halde batı âlimleri bunları keşfe ve işletmeye çalışıyorlar. Bu durum karşısında bizzat Türklerin kayıtsız kalması mümkün olamazdı.

Nihayet bu türlü incelemelere uygun bir zemin hazırlamak ve bu yolda çalışanlara belgeler temin etmek üzere kıymetli arkadaşımız Köprülüzade Fuat Bey'in gayreti sayesinde geçen sene üniversiteye katılan bir Türkiyat enstitüsü kuruldu. Bu arada toplanan belge ve kaynakların esasını Katanov kütüphanesinden alınan eserlerle, satın almak suretiyle tedarik edilen kitaplar oluşturmaktadır. Değiş tokuş suretiyle Avrupa'dan bir hayli eser ve dergi gelmektedir.

Müessese amacına uygun ve müsait bir binaya sahiptir. Bir hayırlı iş henüz başlangıcındadır. Türkiyat enstitüsü daha şimdiden kuvvetli ve orijinal yayımına başladı. Her gün birçok gencin enstitüde araştırma ve incelemeyle meşgul oldukları görünüyor. Türkiyat enstitüsünün ileride Türklüğe çok büyük hizmetlerde bulunacağı şüphesizdir.

Milli Kütüphane: Türkiye'de şimdiye kadar el yazması olarak vücuda getirilmiş, matbaanın icadından beri ortaya çıkarılmış pek çok kitap vardır. Yazık ki bu eserler henüz sistemli bir şekilde toplanmamış ve düzenlenmemiştir. Bunun için eskiden Avrupa'daki benzerlerine kıyasla muazzam ve modern bir milli kütüphane binasının yapılmasına ihtiyaç vardır. Şimdi mevcut kütüphanelerimizin hiçbirinin binası, memurları ve ödeneği bu vazifenin yapılmasına yeterli değildir.

Bir taraftan yeni binaya temelinden başlamak, diğer taraftan uzman kütüphane memurları yetiştirmek üzere Avrupa'ya göndermek lazımdır.

Şehir Kütüphaneleri: Türkiye'nin büyücek şehirlerinde devletin yardımıyla ve özel idarelerin paralarıyla asri kütüphaneler oluşturularak açılmalıdır. Bunlar genel ve milli kütüphanenin küçük örneği olacaktır. Bir şehrin büyük zenginlerinin vasiyet edecekleri paraların da önemli bir kısmı şehir kütüphanelerine verilmelidir.

Halk Kütüphaneleri: Halk kütüphaneleri her bir kasabada bulunmalı, bu ilmi ve büyük eserleri toplamaktan başka o kasaba halkının okuma zevkini ve ihtiyacını karşılayacak eserleri içermelidir.

2.10.29. Zaruri Bir Cevap - Abdülatif Nevzat

Kaldırılan telif ve tercüme heyeti azalığında bulunduğum sırada Danimarka profesörlerinden (V. Rasmussen)'in çocuk ruhiyatına bağlı bir eserini –Fransızca tercümesinden- (Dört İle Yedi Yaşları Arasındaki Çocuğun Ruhiyatı) adıyla tercüme etmiştim. O zaman adı geçen heyetçe kabul olunarak Milli Eğitim Bakanlığı büyük yayımları arasından yayınlanmış olan bu eseri tercüme hakkında (6) sayılı “Maarif Vekaleti Mecmuası”nın bibliyografi kısmında bazı düşünceler bulunduğunu gördüm. Kitabın içindekiler kısmının, tercümenin aslına sadık kalmak için fazla dikkat göstererek meydana geldiğine ve kullanılan bazı terimlerin isabetsizliğine dair olan, kabul edilip yayınlanan bir eser hakkında yine aynı bakanlığa mensup resmi bir dergi tarafından eleştiriyi yapan kişinin olumlu konuşması bir çelişki yaratmış olduğundan karşı düşüncelerimi her şeyden önce bakanlıkta adı geçen yetkili kişiye söylemeye mecbur oldum. Bununla beraber bu karşılık vermeme konu olan kitabı ve yazıyı okuyan meslektaşlarımın öğrenme sınırı dışında kaldığından sadece okurları bilgilendirme endişesiyle Birlik Mecmuası'nda da lazım gelen açıklamanın yayınlanmasını zorunlu buldum.

Esere eserin içeriği hakkında bir özetle başlanıyor. Bu özet eserin sahibinin, kitabı baştanbaşa dikkatle okuyup okumadığından şüphe verebilir. Ardından söylenen fikirlerden bir kısmı ise kişiyi şüpheye düşürebilecek mahiyettedir.

2.10.30. Garpta İlim ve Maarif Hareketleri “İtalya’da Gençlerin Terbiyesine Ait Bir Kanun”

İtalya’da gençlerin eğitimine ait bir kanun:

Madde 1- Gençliğin himayesi bedeni ve ahlaki eğitimi için merkezi Roma’da olmak üzere “Balilla Müessesesi-i Milliye”si namıyla ahlaki teşkilat vücuda getirilmiştir. Bu kurum hükümet reisi başvekilinin gözetimi altındadır.

Madde 2- Tahsillerinin tamamlanmasına kadar yardımcı olmaları için 7. maddede bahsedilen konuyu ortaya çıkaranlar ayrı tutulmak üzere işbu kanunun anlattığı hukuktan, 18 yaşına henüz erişmemiş bulunan kız ve erkek gençler yararlanacaklardır.

Madde 3- Müessesesi-i Milliye, gayesine Balilla cemiyetleri ve “avangardistler-pişedarlar” aracılığıyla erişir.

“Pişedarlar”ın tesisi aynı zamanda gençliğin askeri hayata hazırlanması ve eğitimi amacına dayanır.

Madde 4- Sekiz yaşından on dört yaşına kadar olan çocuklar “Balilla”lara ve on dört yaşından on sekiz yaşına kadar olan gençler “Pişedarlar”a bağlıdırlar.

Madde 5- “Balilla” ve “Pişedarlar” teşkilatı doğrudan doğruya Müessesesi-i Milliye’ye bağlıdırlar.

Madde 6- İki sene müddetle “Pişedarlar”a bağlılıktan sonra yeterliliği onaylananlara askeri hizmet hususunda 4 Ağustos 1924, 15 Ekim 1925, 10 Ocak 1929 ve ardından 1292, 1806 ve 95 numaralı kararnamenin bahsettiği yararlardan istifade edeceklerdir.

Madde 7- “Balilla” ve “Pişedarlar” müesseselerinin faaliyetini tamamlayınca “Müessesesi-i Milliye”de gelecekte bir yetkiye sahip olurlar.

Madde 8- Öğretim, bedeni ve ahlaki eğitim, mesleki ve sanat öğretimi gibi amaçlara sahip özel ve genel müesseseler üzerine şirket içeriğinde bulunsalar bile devletin sahip olduğu hak, bakanlığa kötülük gelmemek şartıyla Müessese-i Milliye, anılmış kurumların faaliyetlerini işbu kanunun amacına uygun bir şekilde devam etmelerini gerektiren tedbirlerin düşünülmesi için memurun kazancına göre icraya girişirler.

Madde 9- Müessese-i Milliye, kendi gayelerine ulaşmak için gerekli masrafı:

- Azasının taahüdatıyla (üstüne aldığı işler): Çeşitli yerlerden gelecek bağışlar, yardımlar, ödenkler vs. ile;

- İçişleri Bakanlığı bütçesinden verilecek bir milyon liralık ödenekle temin edecektir.

Madde 10- Müessese-i Milliye, hükümet reisi başvekilinin yazısı üzerine kararname gereği bir başkan, bir ikinci başkan ve yirmi üç üyeden oluşan bir merkez heyeti tarafından idare edilir.

Madde 11- Müessese-i Milliye'nin üyesi, yardımlar ve belirli zamanlarda düzeltilmesine söz verdikleri aidat ile kurumun amaçlarının gerçekleşmesine yardım ederler. Üyeler liyakatli aza, daimi aza ve geçici aza isimleriyle sınıflandırılırlar.

Birinci sınıfa mensup olan aza kuruma on bin liradan aşağı olmayan bir miktar vermiş olanlardır. Daimi aza bir defada beş yüz liralık verenlerdir. Geçici aza en azından beş sene müddetle her yıl altmış liralık vermeye söz verenlerdir. Ahlaki cemiyet ve teşkilata girmek isteyenler, tek azadan talep edilen tutarın iki katını vererek aza yazılabilirler.

Madde 12- Her ilde bir reis ile on üyeden oluşan bir il komitesi oluşturulmuştur.

Madde 13- İl komitesi: 1- Gençliğin korunması ve eğitimini temin eder. Milli kurum tarafından alınan kararları il içinde uygular. 2- Gençliğin korunması ve eğitimi hususunda gayreti görülen ilin resmi ve resmi olmayan müesseselerinin isimlerini ve

vazifenin yapılış tarzını Müessese-i Milliye'ye bildirir. Yetkisi dâhilinde bulunan hizmetlerin iyileştirilmesi için yapılmasını gerekli gördüğü tedbirleri teklif eder.

Madde 14- Müessese-i Milliye heyetinin oluru ile vilayet komitesi tarafından her nahiye bir reis ile mevcut nüfusa göre tespit edilecek adette üyeden oluşmak üzere bir "nahiye komitesi" oluşturulur. Müessese-i Milliye'nin nahiye komitesi azası vilayet komitesi tarafından tercihen Müessese-i Milliye'nin nahiyede oturan üyeleri arasından seçilir. Orta derecedeki tahsil müesseseleriyle faşist gönüllü alayına sahip olan nahiyelerde işbu müesseseler muallimlerinden havalı maarif müfettişlerinden birisiyle, milis bölük kumandanı komiteye dâhildir. Komiteler nahiyeler tarafından kendi emirlerine verilen yerlerde yerleştirilir.

Madde 15- Merkez heyetiyle faal vilayet ve nahiye komiteleri idare heyeti üyeleri ücret almadan çalışırlar.

Madde 16- Müessese-i Milliye, yardım ve hayır kurumlarını idare eden güçler bu düzenlemeye bağlı değildir.

Madde 17- Müessese-i Milliye tarafından satın alınan mülkleri arttıracak surette binalar satın alma ve her cinsten bağış ve hediye yahut kıymetli evrak kabulü 26 Temmuz 1896 tarihli ve 361 numaralı nizamnamenin 1,2,3,4,5,8,9,10,12. maddeleri hükümlerine uyarak hükümet reisi başvekili kararnamesine bağlıdır.

Madde 18- tarih yayınından iki ay sonra yürürlüğe girecek olan iş bu kanuna karşı bütün adli ve nizami hükümler kaldırılmıştır.

Aynı süre zarfında hükümet başvekilinin teklifi üzerine gençliğin bütün bedeni ve ahlaki eğitimiyle alakalı emir ve hizmetin düzenlenmesi ve muhite göre uygulanması hakkında nizamnamede kararname uygulanacaktır.

2.10.31. Milli Terbiye (3) - Geçen Nüshadan Ma-ba'd ve Hitam

Halk Kıraat Salonları: Bu çeşit salonlardan birçok yerlerde ihtiyaç vardır. Çünkü bir kısım halk boş zamanlarını geçirmek için müsait bir yer arar. Bunlar çoğunlukla kahvehanelere devam ederler. Orada ya dedikodu ile yahut iskambil ve tavlâ gibi oyunlarla meşgul olurlar. Kahvehanelerde hem vakitlerini boş yere harcarlar hem de para sarf ederler. Bazı kimseler de vardır ki okumaya meraklı oldukları halde yeni çıkan bütün gazete ve dergileri almaya güçleri yetmez. İşte bu ihtiyacı karşılamak için bir şehrin münasip semtlerinde böyle kıraat salonları açılacak olursa bunların rağbet göreceği şüphesizdir. Çünkü böyle bir kıraat salonu halkı okutmak konusunda herhangi bir ilkokul kadar faydalıdır. Bu kıraat salonlarında kıraathane namını almış olan alelade kahvehanelerde olduğu gibi kahve, çay satılmayacak ve nargile içilmeyecektir.

Milli Tiyatro: Bizde temaşa önce karagözle ve sonra ortaoyunuyla başlamıştır. Tanzimat'tan sonra Avrupa'yı takliden ikinci Mecit zamanında Beşiktaş sarayında bir tiyatro yapılmış ve yine o sıralarda Beyoğlu'nda bazı tiyatrolar kurulmuştur. Abdülaziz zamanında meşhur Güllü Agop Gedik Paşa tiyatrosunda oynamaya başlamıştır. Ahmet Vefik Paşa da Molyer'den tercümeler yaparak Bursa'da ilk defa tiyatro oynamıştır. Abdülhamit zamanında da milli sahne edebiyatı devam edememiş. Manakyan Efendi tiyatroyu öldürmemeye gayret etmiştir. Henüz asıl Türk hayatını anlatan milli piyesler meydana gelmemiştir. Buna sebep olarak da hala kuvvetli piyes yazarlarının yetişmemiş olması, tiyatro artistlerinin yeterli derecede destek görmemeleri ve tiyatrolara giden halkın henüz hakiki bir zevke sahip olmaması gösterilebilir. Yazarlar orijinal eserler meydana getirmekten daha kolay olduğu için Avrupa eserlerinden bol bol adaptasyonlar yapıyorlar. Tiyatro halkın terbiyesini etkilediği için devletin bu işi önemle dikkate alması gerekir. Memlekette tiyatronun gelişmesi ancak devletin yardımıyla mümkün olur. Bir kere merkez hükümette muazzam ve modern bir tiyatro binası yaptırmak ve burada çalışacak sanatkârların refah içinde çalışmalarını sağlamak lazımdır. Birkaç sene sonra Ankara şehri büyük milli tiyatroya sahip olacaktır. Bu tiyatronun yanında doğal olarak bir tiyatro okulu da bulunacaktır.

Şehir ve Kasaba Tiyatroları: Tiyatronun halk terbiyesi üzerine yaptığı etkiden istifade etmek için merkezde büyük bir tiyatro yapılması yeterli değildir. Bundan başka büyük şehirlerin belediyeleri de yakın zamanlarda birer "Şehir Tiyatro Binası"nın

yapımını beldenin imar planlarına ilave etmeli ve birkaç sene zarfında bu işi meydana getirmelidirler. Bunlar yapıldıktan sonra tiyatro binası genel konferanslar ve toplantılar için uygun birer yer olur.

Sinemalar: Sinema iyi idare edildiği takdirde milli eğitime hizmet eden gayet güzel bir araç olabilir. Devletin himayesinden istifade eden Türk film kumpanyaları Türklerin geçmişine ve şimdiki hayatına dair sahneler göstermekle milli duygunun kuvvetlenmesine fazlasıyla hizmet edebilirler. Sinemalar her günkü olayların en önemlilerini tespit etmeye ve göstermeye sahip olduklarından halkın üzerinde yazılı eserler kadar etkili olabilirler. Devlet milli film kumpanyalarının yapılmasına yardım etmekle memleketin tarihi, coğrafi ve sosyal hayatını gösteren filmlerin vücuda gelmesini kolaylaştıracaktır.

Milli Mimarlık: Şunu itiraf etmeliyiz ki bugün Türkiye'nin bütün şehirleri, kasabaları ve köyleri bina, sokak ve meydanlık alanlarında baştanbaşa imara ve yeniden düzenlenmeye muhtaçtır. Kasaba ve köylerin bir kısmı düşman tarafından yıkılmış, yakılmış ve diğer bir kısmı ise esasen iyi yapılmadığından yeniden yapılmaya muhtaçtır. Bu husus için milyonlarca para harcanacağından baştan tedbirli davranmaya ve belli bir plan dâhilinde hareket etmeye mecburuz.

Bugün şehir ve kasabaların imarı ve binalarının yapılması hususunda ilmin bütün gereğini kabul ediyoruz. Evlerimizde bütün konforun bulunması lazımdır. Fakat bununla beraber evlerimizin yapılış tarzına ve iç döşemelerine özel ve milli bir tarz vermek mümkündür. Mimar Kemaleddin Bey, Mimar Vedat Bey gibi üstatların vs. genç mimar ve mühendislerimizin çalışması sayesinde bugün Türk mimari tarzı çağdaş şekle sokulmuştur. Bundan sonra da bu tarzdaki inşaata rağbet gösterip, besleyip büyütmek hepimizin borcudur.

Ressamlık ve Milli Sanayi-i Tezyiniye: Bugün ressamlık ve heykeltıraşlık daha ziyade uluslararası kurallara bağlı gibi görünüyor. Fakat asıl sanat, tabiatta ve insan eserlerindeki güzelliği görmek ve bunu çeşitli vasıtalarla ifade etmekten ibarettir. Her ferdin ve özellikle her milletin güzelliği görüşü ve ifade edişi başka başkadır. İfade şekilleri ve vasıtaları uluslararası olsa bile, kalpten ve kafadan doğan orijinal bir sanat eserinde sanatkârın dolayısıyla mensup olduğu milletin güzellik anlayışlarının

yankılarını görmek mümkündür. Ressamlarımızın meydana getirdikleri tablolar da hakiki Türk hayatını tasvir etmeleri lazımdır. Mevzularının seçiminde özellikle kır ve köylü hayatına, çeşitli sınıflara mensup insanların çalışma, yaşayış ve kazanç hayatına da önem vermelidir. Türk vatanında güzelliğin seyrine doyulmaz tabiat manzaraları vardır. Ressamlarımız memleketi dolaşarak bu güzel manzaraları yapmalı ve bu resimlerin kopyalarını kullara, evlere ve kahvehanelere süs olarak asmalıdır.

Süsleme sanatı, ressamlık ve heykeltıraşlık kadar önemli bir sanat şubesidir. Evlerin iç süslemesi ve her gün kullanılan eşyanın süslemesi ruhu besleyen bir ihtiyaçtır. Süsleme sanatında Avrupalı usullere uygun olarak milli bir tarz oluşturmamız gerekir. Yazı, nakş, tezhip, ciltleme, çinicilik ve halıcılık bizde eskiden beri meşhurdur. Eski ruha sadık kalmakla beraber bunların bugünün ihtiyaçlarına ve zevkine göre yapılması güç bir iş değildir. Sanayi-i nefise (güzel sanatlar) okuluna milli süsleme sanatı şubesini eklemek için Milli Eğitim Bakanlığı gerekli adımı atmıştır.

Milli Müzeler: Halka milli eğitim vermek için seleflerin eserlerini göstermek gerekir. Türk halkının zekâsına canlı şahitler olan ve fukara düşen eski Türk evlerinden parça parça çıkarılıp bedestenlerde satılan parçalar, halılar, şallar, ipekli kumaşlar, eski marangoz ve demirci işleri, çiniler, hüsn-i hatt levhaları, mezhep kitapları, güzel ciltler, güzel yazılı Kuran-ı Kerim'ler milli tarihimizin vesikaları olan akçeler vs. hep ecnebler tarafından satın alınarak Avrupa ve Amerika'ya taşınmaktadır.

Hamdi ve Halil Beylerin hizmetleriyle bu türden pek kıymetli eserler Çınili Köşk'ün müzesinde toplanmıştır. Vakıf müzesi dahi pek çok kıymetli eserleri yok olmaktan kurtarmıştır. Bunların içinden sırf Türklere ait olan eşyayı genel olarak İslamlara ait olan eşyadan ayırarak ve bundan sonra da satın alınacak eserlerle zenginleştirilerek bir "Milli Türk Müzesi" yapılmalıdır.

Milli ve tarihi eserleri sergileyen müzeden ayrı bir de "Etnografi" müzesinin kurulmasına ihtiyaç vardır. Ve bu iş için acele etmek gerekmektedir. Zira siyasi, sosyal ve ekonomik inkılâplar sonucunda hayat süratle değişmekte ve etnografi müzesine alınacak eserler ziyan olmaktadır.

“Etnografî Müzesi”ne öncelikle milletimizin bugün çeşitli illerde, kazalarda, şehirlerde, köylerde, obalarda kullanmakta olduğu bütün eşyayı toplayacaktır. Bu toplanan eşyadan her biri, sırasıyla en ilkel şeklinden en olgun şekline kadar olgunlaşma silsilesiyle dizilecektir. Serpuşlar, erkek ve kadın elbiseleri, eğer takımları, çadırla, sandık ve sepetler böyle evrim suretinde dizilecektir. Evlerin ve aynen nakli mümkün olmayan büyük eşyanın küçük modelleri yapılacak; köy, şehir, köprü, cami gibi manzaraları, fotoğrafları aldırılacaktır.

Musiki Konservatuarı, Milli Nağmeler: Musikide tamamıyla batı tekniğini kabul ediyoruz. Esas itibarıyla çocuklarımızı ve halkımızı batı musikisinin şaheserlerine alıştıracacağız. Fakat şurası unutulmamalıdır ki, batı milletlerinden her birinin uluslar arası şöhrete sahip şaheserlerinin yanı başında kendilerine özel milli havaları vardır. Bu böyle olunca neden Türklerin kendilerine has milli havaları olmasın? Anadolu’daki halk musikisinin araştırma ve incelemesine henüz başlanmıştır. Geçen sene iki genç Anadolu’yu dolaşarak birçok milli nağmeler toplamışlardır. Bunlar ara ara yayımlanacak. Bir kere bu materyal ortaya döküldükten sonra bunları batı tekniğine ve bugünkü zevke göre işleyecek milli sanatkar ve bestekârların meydana çıkmasını bekleyeceğiz. Bu iş için çalışacak olanlara evvela uygun bir yer temin etmek ve sonra onları geçindirmek lazımdır. Bu işse yine merkez hükümette kurulacak olan musiki konservatuarı sayesinde mümkün olabilecektir.

Milli raksları da üstadımız Selim Sırrı Bey etüt etmektedir. Şimdiden ortaya takdire şayan bir eser koymuştur. Bu incelemeye devam edilecek olursa hem milli hem medeni raks şekillerimizin icat edileceği şüphesizdir.

Milli Tarih Encümeni: Türkler tarihe eskiden beri büyük önem vermişlerdir. Eski padişahlar kendi zamanlarında geçen olayları günü gününe kayıt ve tespit ettirmek üzere maaşlı vakanüvisler tayin etmişlerdir. Bu suretle birçok kronoloji tarzında tarihler vücuda gelmiştir. Bundan başka arşivde işlenmeye değer bitmez tükenmez vesikalar mevcuttur. İşte bunları işlemek ve çağdaş tarih âlemine göre milli tarihimizi yazmak amacıyla oluşan tarih encümeni şimdiye kadar pek kıymetli eserler meydana getirmiş ve yayınladığı dergi uluslar arası bir üne kavuşmuştur. Şurasını da arz edelim ki tarih encümeninin yayınıyla bizden daha çok ecnebiler ilgili görünmektedir. Usta tarihçimiz

müderis Ahmet Refik Bey'in başkanlık ettiği bu encümenin milli tarihimize hizmet edecek daha birçok eserler vücuda getireceği şüphesizdir.

Milli Coğrafya Enstitüsü: Türkiye vatanını daha iyi tanımak ve dünyaya tanıtmak amacıyla dar-ül-fünun, liseler ve öğretmen okulları coğrafya ve tabiat öğretmenlerinin milli müdafaa, ziraat, ticaret ve sağlık bakanlıklarının ilgili memurlarından vs. arzu edenlerin birleşerek bir Milli Coğrafya Cemiyeti oluşturmaları, yapacakları incelemeleri ve sonuçları yayınlamaları lazımdır.

Milli Terbiye Dar-ül-Mesaisi: Çeşitli bakanlıklara bağlı, çeşitli derecede ve çeşitli hedefler takip eden mektepler vardır. Bütün bu mekteplerde talebeye verilecek terbiyenin amacı, türü ve okutturulacak derslerin türü, miktar ve usulleri, mekteplerin oluşum ve idareleri ve milli eğitimin mazisi hakkında araştırma ve incelemede bulunmak üzere bir “milli terbiye dar-ül mesaisi”nin kurulmasına gerek vardır. Bu enstitünün başlıca iki görevi olacaktır.

Birincisi memleketimizde uygulanacak milli eğitim hakkında ve genel olarak amacı, araçları, önemi ve felsefesi hakkında teorik incelemeler yapmak, çeşitli senelerdeki çocukların bedeni ve ruhi yeteneklerini incelemek, zekâlarını ölçmek, her bir ferdin cemiyet içinde hangi meslek ve işlerde daha ziyade uygun olduğunu tayin etmek hususunda ihtiyari bir incelemede bulunmaktır. Memlekette bulunması gereken mekteplerin türlerini ve bunların oranlarını ve miktarını tayin etmektir.

Müessesenin ikinci görevi öğretimdir. Müessese bir taraftan meşgul olduğu meseleler hakkında genç asistanları araştırma ve incelemeye sevk ederek hem meselelerin halledilmesini sağlar hem de bu gençleri iyi bir eğitimci olarak yetiştirir.

Milli Dil: Dil bir millet arasında his, fikir ve arzuların ortaya çıkmasında araç olduğundan milli dayanışmanın ortaya çıkmasına hizmet eden en kuvvetli bir alettir. Dilini kaybetmiş olan milletler çoğunlukla milliyetlerini de unutmuşlar ve konuştukları millete benzemişlerdir.

Merhum Ziya Gökalp “Türkçenin Esasları” adlı eserinde lisan-ı Türkçilik hakkında uzun uzadıya bilgi vermiştir. Bütün arkadaşlardan Ziya Bey'in eserinin bu

nüshalarını tekrar dikkatle okumalarını rica ediyorum. Herkesin eseri tedarik edememesi ihtimaline karşı ben burada Ziya Bey'in dil hakkında söylediği dayanakları aynen aktarıyorum:

- 1- Milli dilimizi vücuda getirmek için Osmanlı dili hiç yokmuş gibi bir tarafa atarak, halk edebiyatının temel görevini gören Türk dilini aynen kabul edip İstanbul halkının ve özellikle İstanbul hanımlarının konuştukları gibi yazmak.
- 2- Halk dilinde Türkçe eşanlamı bulunan Arabî ve Farsî kelimeleri atmak, tamamıyla eşanlamı olmayıp küçük nüansa sahip olanları dilimizin muhafaza etmek.
- 3- Halk dilinde geçip sözle yahut manen galatat adını alan Arapça ve Acemce kelimelerin bozulmuş şekillerini Türkçeye almak ve imlalarını da yeni söylenişlerine uydurmak.
- 4- Yerlerine yeni kelimeler bulunduğu için, fosil haline gelen eski Türkçe kelimeleri diriltmemeye çalışmamak.
- 5- Yeni terimler aranacağı zaman, önce halk dilindeki kelimeler arasında aramak; bulunmadığı takdirde Türkçenin genel kuralına uygun olan edatlarıyla ve genel kurala uygun olan tamlama ve çekim yöntemleriyle yeni kelimeler yaratma; buna da imkân bulunmadığı takdirde tamlamasız olmak şartıyla Arapça ve Acemce yeni kelimeler kabul etmek ve bazı devirlerin ve mesleklerin özel durumlarını gösteren kelimelerle tekniklere ait alet isimlerini yabancı dillerden aynen almak.
- 6- Türkçede Arap ve Acem dillerinin kapitülasyonları kaldırılacak bu iki dilin ne çekimlerini, ne edatlarını, ne de tamlamalarını dilimize almamak.
- 7- Türk halkının bildiği ve kullanıldığı her kelime Türkçedir. Halk için alışılmış olan ve yapay olmayan her kelime millidir. Bir milletin dili;

kendisini cansız köklerinden değil, canlı kullanımlarından meydana gelen canlı bir organizmadır..

- 8- İstanbul Türkçesinin ses bilgisi, şekil bilgisi ve sözlüğü yeni Türkçenin temeli olduğundan diğer Türk lehçelerinden ne kelime, ne kök, ne edat, ne de tamlama kuralları alınmaz. Yalnız karşılaştırma yoluyla Türkçenin cümle kuruluşuna ve özel deyimlerindeki şivesini anlayabilmek için bu lehçelerin derin bir surette incelenmesine ihtiyaç vardır.
- 9- Türk medeniyetinin tarihine dair eserler yazıldıkça, eski Türk kurumlarının isimleri olmak dolayısıyla çok eski Türkçe kelimeler yeni Türkçeye girecektir. Fakat bunlar terim olarak kalacaklarından, bunların hayata dönmesi, fosillerin dirilmesi biçiminde düşünülmemelidir.
- 10- Kelimeler işaret ettikleri anlamların tarifleri değil işaretleridir. Kelimelerin anlamları köklerini bilmekle anlaşılmaz.
- 11- Yeni Türkçenin bu esaslar dâhilinde bir sözlüğüyle bir de dilbilgisi vücuda getirilmesi ve bu kitaplarda yeni Türkçeye girmiş olan Arapça ve Acemce kelimelerin ve deyimlerin yapılarına ve oluşturulma biçimlerine ait bilgi, dilin fizyoloji kısmına değil, fosiller ve soy bilim konusu olan türeme kısmına konulmalıdır.

Spor ve Turizm: Son senelerde bütün dünyada olduğu gibi bizde de spor aldı yürüdü. Şimdiye kadar ihmal edilmiş olan beden terbiyesinin meydana çıkmasını görmek memnuniyet vericidir. Fakat maalesef her şeyin aşırısı da zararlıdır. Henüz futbol oynayacak yaşa gelmemiş çocukların bile bütün gün kan ter içinde top teperek pabuç parladıklarını görüyoruz. Sonra futbol tiryakiliğine tutulan öğrenciler de avare oluyorlar. Kitapları, dersleri yüzüstü bıraktıklarından öğrenimleri yarıda kalıyor. Bu yarım tahsille hayata atılan sporcular çoğunlukla sporculuktan başka yapacak bir iş bulamıyorlar. Uygun derecede herkesin bir sporla meşgul olması şüphesiz çok faydalıdır. Özellikle fikir adamları ve tüccar gibi oturduğu yerde çalışan kişiler için ara sıra spor yapmak lazımdır. Fakat spor idman şeklinden çıkıp şiddetli bir müsabaka ve rekabet şeklini alırsa asıl amaç kaybolur. Gençleri spordan vazgeçirmek ve yine

bedenlerinin sağlıklı büyümesine hizmet etmek üzere memleket içinde seyahatlere teşvik etmelidir. Her bir kasabada turist cemiyetleri oluşturmalı ve müsait havalarda ve uygun zamanlarda bunlar, civardaki dağlara, ormanlara, köylere ve kasabalara geziler düzenlenmelidir.

Ordu ve Kışla Mektebi: Türkiye Cumhuriyeti hükümetinin en esaslı ve kıymetli ülkülerinden birisi yedi yaşında bulunan erkek ve kız bütün millete Türkçe okuma ve yazmayı öğretmektir. Fakat bu muazzam işi birkaç sene içinde kolay kolay başarmak mümkün değildir. Bunun için okul binaları, araçları ve yeterli miktarda öğretmen ister. Bu ülküyü gerçekleştirmek için Milli Eğitim bütçesini dört beş misli arttırmak gerekir. Bugün hala binlerce köyde hiç okul yoktur. Kasaba ve şehirlerdeki okullara başvuran öğrencilerin hepsi alınmıyor. Bunlara ekonomik ve sosyal sebeplerin de katılması dolayısıyla bugün öğrenim çağında bulunan yüz binlerce çocuk okul dışında kalıyor. Öğrenim çağını geçirmiş olanlar arasında da okuma yazma bilmeyenlerin sayısı milyonlara erişiyor.

Türkiye’de öğrenim yükümlülüğünden başka erkekler için bir diğer yükümlülük vardır ki, o da askerliktir. Bu sorumluluk birinciye oranla daha sık uygulanıyor. Kışla gerçekten iyi bir okuldur. Yeni neferler orduda askeri talimlerinden başka oturup kalkmasını, yemek yemesini, giyinmeyi vs. öğrenerek memleketlerine dönüyorlar. Çok yerlerde okuma ve yazma bilmeyen askerlere geceleri dersler de gösteriliyor. Orduya cahil gelen bir asker köyüne, mektup yazmayı bilen, gazete okuyan bir adam olarak dönüyor.

Türk Ocakları: Türk Ocağı şimdiye kadar gençlerde milliyet hissini uyandırmak, kişilerin hiç olmazsa bir kısmına milli bilinç vermek, bütün halk tabakaları arasında ayrı fakat emin bir surette Türkçülüğü yaymak konularında en önemli etken olmuştur.

Türk Ocakları Osmanlılık ve İslamcılık siyasetlerinin bir reaksiyonudur. Milli cereyan, önce İstanbul’da pek sade bir şekilde başladı. Ateşli gençler ve bilhassa tıp öğrencisi arasında kuvvetli taraftarlar buldu. “Türk Yurdu” dergisi şekli, doğallığı ve içeriğiyle özel bir rağbet kazandı. Ocak, Hamdullah Subhi Bey’in yılmaz ve usanmaz faaliyeti sayesinde Beyazıt’ta nezih ve güzel bir yurda sahip oldu. Ziya Gökalp, Yusuf Akçuraoğlu, Ahmet Ağaoğlu, şair Mehmet Emin, Celal Sahir, İzzet Ulvi Beylerin ve

arkadaşlarının yardımları sayesinde yayılmakta idi. Sonunda İstanbul'u işgal eden düşman ordularının ilk işlerinden birisi de milliyet düşüncesini saçan ocağı söndürmek oldu. Fakat şairin dediği gibi "Sönmeyen ışığı söndüremezler." Türk ocağı Ankara'da yeniden parladı. Her bir merkezde süratle Türk ocakları yeniden kuruldu. Bugün Türk ocağının yüzlerce şubesi binlerce üyesi vardır. Bu ocaklara bağlı gençlerden her birinin kalbi milliyet hisleriyle çarpmaktadır.

Öğretmenlerimizin her hususta Türk ocaklarının faaliyetleriyle alakadar olmaları ve ocaklarla birlikte çalışmalarını teşekkülle karşılanmaktadır.

Muallim Birlikleri: Dünyanın her tarafında olduğu gibi, bizim memleketimizde de öğretmenler, milletin en mütevazı aynı zamanda en gayretli hizmet edenleridir. Okuma ve yazma bilenlerin oynayacakları rol, yapacakları hizmet çok büyüktür. Memleketin istikbali öğretmenlerin elindedir.

Öğretmenler şüphesiz asrın dini, ahlaki ve sosyal etkileri altında bulunmaktadır. Fakat şurası da unutulmamalıdır ki öğretmenler, yeni yetişen nesle nasıl bir terbiye verirlerse bu neslin gelecekte oluşturacağı cemiyet de o şekli alacaktır.

Ekonomi sahasında ferdin başarılı olması ve büyük işler becerebilmesi zor olduğu gibi cemiyet hayatında da ferdi çalışma büyük bir fayda sağlamaz. Bir mesleğe mensup olan fertlerin de ayrı ayrı çalışmasından gerek meslek gerek memleket için büyük bir fayda meydana gelmez. Aynı hedef ve gaye uğrunda çalışanlar işlerini birleştirme ve görevlerini en makul surette aralarında taksim ederlerse elde edilecek sonuç şüphesiz çok büyük olur. İşte Muallimler Birliği bu amaçla oluşmuştur.

e) Beşinci Fası

Müteferrik Meseleler

Milliyet ve Din: Eski dindarlar ve dinle ilgilenenler bugünkü manada anladığımız milliyeti inkâr ediyor. Milli hislerin ve müesseselerin oluşumuna engel oluyor. Milliyet birliği yerine din kardeşliğini istiyorlar.

Irkları, memleketleri, sosyal ve ekonomik vaziyetleri, idare tarzları ve genellikle kültürleri bir olmayan insanları bu asırda dini bir topluluk altında birleştirmeye imkan yoktur.

Türkiye cumhuriyetinde herkes hürdür. Herkes ferden istediği dine girebilir. Diğer kimselere engel olmamak şartıyla herkes inanç ve ibadetinde serbesttir. Fakat bir takım safdil halkı aldatarak bir nevi ruhu ve hatta bedeni esaret altına alan tarikatlar yasaktır.

Milliyet ve İnsaniyet: Her şeyin aşırısı zararlıdır. Gençlere verilecek milli eğitimde de aşırıya gitmek doğru değildir. Biz yeni yetişen nesle milletimizi mümkün olduğu kadar çok sevdirmeye gayretle beraber Türkün bütün dünyadaki siyasi, iktisadi ve coğrafi durumunu da anlatmalıyız. Türk çocuğu bilmelidir ki dünyada Türklerden başka milletler de vardır. Diğer milletlerin fertleri de hürmete değer insanlardır.

Bize düşmanlık edenlere gereken karşılığı vermekle beraber bize dostluk gösterenlere ve hiç olmazsa tarafsız kalanlara saygı göstermeye mecburuz. Şu anda çeşitli ırklar ve milletler arasında büyük bir düşmanlık hüküm sürmektedir. Fakat yeryüzünde yaşayan hayvanların en akıllısı olan insanların bir gün gelip de aralarındaki bütün anlaşmazlıkları barış yoluyla çözecekleri bir zamanın gelmesi beklenmektedir. Her milletin fertleri bütün dünyada insan kardeşliğini kuracak olan bu ideale yasal bir surette hizmet etmelidir.

Milliyet ve Ahlak: Gelenek – görenek ve ahlâkın orantılı olduğuna yani zaman ve mekân itibariyle değiştiğine şüphe yoktur. Dini, siyasi, idari ve iktisadi değişimin ahlak üzerinde de etkili olmaması mümkün değildir. Yapılan inkılâplar ile beraber âdetler gibi ahlak da az çok değişir; fakat bütün inkılâplara rağmen ahlâkın daima baki kalan esaslı ilkeleri vardır. Mesela yalancılık, dolandırıcılık, hırsızlık, fitnecilik daima ayıptır. Anaya babaya hürmet, hemcinsine şefkat ve yardım, namusun muhafazası daima istenilir. İnkılâplar sırasında yıkılanın yerine milletin hayat ve istikbali için en yeni şekilleri bulup uygulamak lazımdır. Milliyet, ahlak ile ayakta durur. Bunun için öğretmenlerimizin memlekette tam bir ahlakın kurulması ve korunması için çalışmaları kültürel ve sosyal bir vazifedir.

2.10.32. Maarif Vekili Necati Bey'in İstanbul'u Teftiş Seyahati ve İstanbul'daki Nutukları

Milli Eğitim Bakanı Necati Beyefendi İstanbul'un Milli Eğitim kurumlarını ve okullarını inceleyip denetledikten sonra İlk ve orta öğrenim, muallimler birliğinin ve üniversitenin durumu, maarif emînlikleri teşkilatı ve kız öğrencilerin öğrenimlerinin nasıl olacağı hakkında beyanatta bulunmuştur.

2.10.33. İstanbul Muallimler Birliği Şefik Bey'in Nutku, Darülfunun Emiri Nurettin Bey'in Nutku

İstanbul Muallimler Birliği başkanı Şefik Bey 30 Mayıs 1926 tarihinde öğretmenlerin sayıca azlığı ve bu mesleğin tanıtılıp sevdirilerek öğretmenlerin çoğaltılması, ilköğrenimin önemi ve gerekliliği hakkında beyanatta bulunmuştur.

2.10.34. Mürebbilerin Ameli İhtiyaçlarına Göre Beden ve Ruh Mefhumlarının Tahlihi Darülfunun Müderrislerinden Mustafa Şekib

Felsefe tarihine bakılırsa beden ve ruh ayrı ayrı diye iki kavramın ortaya çıkmasına sebep kâinata aslen birbirinden ayrı iki "cevher" in varlığına sahip olan ve delilleri aynı derecede kuvvetli olan metafizik görüşler vardır. Maddecilik, ruhçuluk, idealistlik, madde ve ruhçuluk gibi isimler altında toplanan bu metafizik görüşlerin davalarını ispat etmek için dayandıkları delillerden hiçbirisi amaçlarında başarılı olamamışlardır. Bu felsefe çığırlarından hangisine bir gerçek diyebilsek herhalde ona karşı başka bir felsefe çığırlıyla karşılaşacak ve sonuçta delillerimizin devamını ispata yeterli olmadığı görülecektir. Felsefe ile meşgul olanlar bunları pek güzel bilirler. Beden ve ruh hakkındaki düşünceler "cevher", "madde", "beden", "ruh" gibi "şey" düşünceleri arkasından yani birtakım "şeyler vardır" zihniyetiyle yayıldıkça vücuda gelecek felsefi çığırların karşısında ya "nasçılık" veya "şüphecilik" e veya "inkarcılık" a düşmemek mümkün değildir. Metafizikçilere faydalı olup eğitimcilere bela olan bir akıbetten kurtulmak ve bu felsefe çığırlarının hepsini aşarak pratiğe en yararlı olacak bir görüşü bulmak için her şeyden evvel "şey" kavramının yerine "münasip" kavramını

uygulayacak bir görüş vardır. Burada yapmak istediğimiz şey işte bu görüşü kavramaya çalışmaktır. Bunun için de nazari tahlillerden ziyade şahsi örnekleri ele alacağız.

Mesela “haylaz” dediğimiz bir çocuğu “haylaz çocuk” değil belki “haylazlık şartları veya ilişkileri içinde bulunan bir çocuk” olarak göreceğiz. Birinci görüşte haylazlık diye bir “şey” var düşüncesi gelecek ve bu bir şey olarak arayıp bulmak ihtiyacı meydana çıkararak eğitim bu zihinde tasarlanan şeyin keşfine çalışacaktır. Bu keşif ise asla mümkün olmayacaktır. Çünkü haylazlık diye bir şey yoktur. Hâlbuki ikinci görüş tarzında mesele bütünü değişecektir. Bu görüşte bulunan eğitimci haylazlığın bir “cevher” veya “şey” olmayıp birtakım ilişkilerin ürünü olduğuna hükmedecek ve her şeyden evvel bu ilişkileri arayacaktır. Bunlar da ya geçmişte ya halde veya her ikisindedir. Çocuğun ana rahmine gelmesinden ve bundan evvel ailesinin vücutlarının kendisi üzerinde geçmişten itibaren bir mazisi vardır. Bu mazilerin sırf bedeni ilişkilere ait olan kısmını okul doktoru; bilinç ve bilinç dışı ilişkilere ait olan kısmını da eğitimci arayacaktır. Bunları bulup çıkardıktan sonradır ki haylaz denilen çocuğun hangi şartlarda ve ne oranla değiştirilebileceği görülecektir

Zaten gerek eğitimcinin, gerek doktorun yapabileceği şey, insana hayat, zekâ, ahlak vs. yaranmak değil ancak mevcut olan ilişkileri daha iyi, daha faydalı, daha güzel ilişkiler haline getirmektir. Bunu için de eşyanın şekli, madde, ruh vb. gibi hayal ürünlerini aşarak ilişkiler dünyasına varmak lazımdır. Bu hayallerden sıyrılmazsak güneşin sonsuz ışınları görülemez. Bedeni, fikri ve ahlaki eğitimimiz hep bulunduğumuz ilişkilerin değiştirilmesiyle mümkün olabilir. Yoksa bir şeyin yerine başka bir şey koymak veya yaratmak kuruntusuyla değil.

2.10.35. Riyaz-i Kadınlar - Haydar Niyazi

Kim ne derse desin, (Molyer)’den beri “alim kadın” sözü alaycı bir manada kabul edilmektedir. Çünkü Fransızca’da “alim kadın” manasında olan (savante) kelimesi (çavante) şeklinde yazılırsa (layık olduğu değeri bulur) manasına gelir. “Alim kadın bilen kadın demek değil, ilmiyle gösteriş yapan kadındır.” sözüyle Fransız erkek alimlerinden Jules Simon bunu çok iyi ifade etmiştir. Ancak şunu ilave delim ki Richard Simon namındaki ünlü yazar tarafından söylendiği gibi madam Du Seriniye’nin her şey

hakkında derin bilgisi olduğu halde hiçbir şey bilmez gibi görünmek istemesi düşüncenin tamamıyla tersinedir. Diğer taraftan Volter madam (Duşatle)'yi övmek amacıyla şöyle yazmıştır: “Hiçbir vakit kimse onun derecesinde âlim olamadı ve hiçbir vakit kimse alim kadın ünvanına onun kadar az layık görülmedi”. Büyük edibin böyle tesirli bir kitabesine Molyer'in herkesi güldürmek için âlim kadın diye tasvir ettiği kadına benzeyen kadınlar sebep olmuştur. Fakat her zaman bu gibi kadınların haricinde kıymetli çalışmalarıyla bilgi değişikliğimizin ilerlemesine yardım etmiş nice kadınlar var olup yanlış anlaşılmaya yer bırakmamak için bunlara “ilim bilgisi olan kadınlar” denilmesi elbette yerinde olur.

Şimdi bu hususta büyük bir değişim görülmektedir. İlim ve fen sahibi kadınlar çoğalıyor. Hatta içlerinde önemli keşiflerde bulunarak şöhret kazananları da vardır. Bugünkü ilim akademisinin konuşma ve münakaşalarını açıklayan yayınların altındaki bütün kısımlar - fenne ait kısımlar bile - kadın imzaları ile süsleniyor. Bunun büyük bir yenilenme olduğunu kabul etmeliyiz. Daha pek yakın bir zamana kadar ilim tarihinde az çok tesadüf edilen kadınlar çoğunlukla matematik âlimleri olmuştur. Bunda şaşılacak bir şey yoktur. Gerçekten Emil Fake'in haklı olarak söylediği gibi “riyaziyat (matematik bilgisi) sırf aklı olup onu yapabilmek için akıl ve zekâ kâfidir”. Hâlbuki diğer ilimlerin çoğu maddi ve az çok zahmetli ve hatta tahammül edilemeyecek derecede eziyetli çalışmalara bağlıdır ki bu eziyetler karşısında kimya hane ve ameliyathanelerin yöntem ve ilmi görüşleri, alet ve edevatları bugünkü yüksek seviyesine gelinceye kadar kadınların nazik ve narin bulunmasına epey uzakta durmalarına sebep olmuştur.

Şurası da gözden uzak tutulmamalıdır ki matematik bilgisi öğreten kuruluşlar mantıki değeriyle yalnız ilimlerin en mükemmeli olmayıp, gayet isabetli olarak söylenmiş olduğu üzere, insanların hassasiyetine, güzelliği anlamak duygusuna hakikaten temas eden bir sanattır. Bunun, gittikçe zorlu çalışmalarla karışan ve gittikçe büyüyüp, geliştirilen hesap yazılarının icrasına, kuralların toplanmasına riyaziyat diyen kişileri şaşkınlığa düşüreceği şüphesizdir. Unutulmamalıdır, güzel matematik denilen bir şey vardır, sayılar ve biçimler bir ahenge, geometri bir zarafete sahiptir. Bunlar bütün matematik âlimlerince belli hislerdir. Demek ki duygulara temas eder.

Evet, öyledir. Bir hakikati görmekteki zevki duymak matematik âlimlerinde zekânın çabuk faaliyete geçmesine, bir çeşit lezzet ve sükûn dolu bir sarhoşluk âlemine dalar. Fake'in beyanına göre bu zevk ancak zekânın böyle bir faaliyeti ile duyulur.

Ressam Gavarni, “Matematiğin ne olduğunu ve büyücü kadınların kuvvetini ve cazibesini tasavvur edemezsiniz. Musiki, sanatların en az maddi olanıdır, değil mi? Lakin öyle iken yine ses dalgaları kulağın zarına çarpar.... Matematik maddiyattan büsbütün uzaktır, musikiden daha başka türlü şairanedir.... Matematik için sayıların sessiz musikisidir denebilir.” demiştir.

Bu zevki duyup da ilimlerin inşasına birçok kadın hizmet etmiştir.

2.10.36. Avrupa’da Maarif Tedkik - Muallim Talat

1926 senesi Haziran ve Temmuz aylarında Bilecik valisi Tevfik Bey’in başkanlığında genel meclis azaları, belediye başkanları ve okul müdür ve bazı öğretmenlerimizden oluşan bir heyet Romanya ve Macaristan’da genel bir araştırma ve inceleme seyahati gerçekleştirmiştir. Çok faydalı sonuçları olan bu incelemenin Milli Eğitim’e ait kısmında Avrupa’daki okulların öğrenim süreleri, okullardaki düzen, milli eğitim ve mektep programlarındaki milli gaye hakkında bir rapor yazılmıştır.

2.10.37. Yeni Terbiye’de Gaye - Zeki Mesud

Bundan önceki makalede Almanya’da yeni eğitim cereyanlarına ait bazı incelemelerde bulunmuş ve makalenin sonunda yeni eğitimcilerin eğitim mefkûresi hakkındaki düşüncelerini ayrıca arz edeceğimi bildirmiştım.

Yeni eğitimin en birinci gayesi fertlerin şahsi gelişimleri ile cemiyetin ve hayatın fertlerin üzerindeki icap ve kuvvetleri arasındaki dengenin kurulmasındadır. Fertler ve onlardan oluşmuş cemiyetlerin oluşumunda çeşitli parçaların dengelenmesi, şekillerinin zaman içinde değişmesi ve bu sebepten eğitim amacının zaman ve yere göre kabul edilmesi tabii bir durumdur. Şu halde ferdin eğitiminde “çocuk olan ve olması lazım

gelen” iktidarların ilk hedefi şekildir. Mesele bu şekilde düşünülünce eğitiminin insanın huyunu değiştirip değiştirmeyeceği münakaşasının değeri kalmaz. Çocuğa ferdin doğal gelişimine karşı cemiyetin istek ve etkisi söz konusudur ki fert ister istemez nelere uymak mecburiyetinde kalır. Bu uyum mecburiyetinden fert ile cemiyet arasında şu görünen zıtlık meydana gelir. Fert, yaradılışı gereği bütün melekelerinin ve kuvvetlerinin meydana çıkmasını arzu eder ve onun için çalışır. Cemiyet ise -özellikle büyük sanayinin ekonomik hayata hâkim olduğu memleketlerden – ferdin her şeyden evvel mesleki uzmanlığa yönelmesini ister. İşte burada genel eğitim ile mesleki ve uzmanlık eğitimi meseleleri karşı karşıya gelir ki, bunları gerek ferdin ve gerek cemiyetin menfaati dikkate alınarak anlaştırmak gerekir. Milli Eğitim siyasetinde bu uzlaşma meselesinin önemi çok büyüktür. Kabul edilen duruma göre okul sistemi değişik şekiller alır. Eğitimin amacı ferdi milli hayata alıştırmak demek ise de bu uyum durumu nasıl olacaktır. Diyelim ki bir toplu iğne fabrikasında bütün hayatını iğnenin ucunu yapmakla geçiren bir fert şüphesiz cemiyete faydalıdır ve yaptığı zorunlu bir işi yapmaktadır. İşte acaba ferdi o mevkie hazırlayan eğitim arzu ettiğimiz gayeyi temin edebilmiştir. Yeni eğitimciler bu soruya hayır diyerek cevap veriyorlar. Uzmanlığın bu derece ilerlemesi ve çalışmanın bu kadar bölünmesi ferdi adeta bir makine haline getirmektedir ki, asıl varılmak istenilen amaç herhalde bu değildir. Eğitimin gayesi her şeyden evvel insani olmalıdır. Yani genel bir mesleki bilgi arasında bir uyum oluşmalıdır. Ancak bu uyum yalnız ansiklopedik bilgi ile değil cemiyetin iktisadi, sosyal ve siyasi ideallerine hizmet eden şahsiyetler oluşturmakla temin edilebilir. Bu gayeye ulaşmak için hem cemiyet hem de eğitimin aynı derecede çalışması gerekir. Cemiyetin üretim ve kazanma şartlarını olumlu bir surette yani insanlık şerefini daha çok koruyacak bir şekilde düzenlemelidir. İnsan yalnız üretimin bir vasıtası gibi düşünülmemelidir. Üretimin asıl amacı insanlığa hizmettir. Eğitim ferdi, evvela insan olarak yetiştirmekle beraber onu cemiyet içinde faydalı ve üretken kılacak bir uzmanlık ile donatacaktır.

Eğitimin özel olarak dikkate alacağı ikinci nokta da fertte yaradılışında mevcut olan yaratıcı kuvveti, faydalı işler yapması esasına dayanan çalışma zorunluluğu ile bağdaştırmasıdır. Çocuk çevresi ile temas etmeğe başladığı ve dışarıdan aldığı izlenimleri her ne şekilde olursa olsun ifade edebildiği andan itibaren icat edici ve yaratıcı bir çalışma gösterir. Bunu ilk defa oyunda gösterir. Zihninde oluşan düşünceleri sözle, oyuncaklarıyla, göstermeye çalışır. Eğer okul, çocuğunun bu çalışmasını

engellemezse resim, yazı, el işleri, musiki... bunlar da birer ifade vasıtası oluşturur. Ve bu suretle çocuğun gelişimi serbest bir yolda ilerlemiş olur. Okul hangi safhasında olursa olsun çocuğun, gencin yaratıcı faaliyet melekelerini boğmak şöyle dursun arttırmaya çalışılmalıdır. Bu suretle yetişen ve hayata atılan gençler, sahip oldukları işi istiklal ve maharet ile kavrayacakları için cemiyetin iktisadi teşekkülleri de daha insani, daha cazip bir faaliyet şeklini alır.

Yeni eğitimin amacı itibariyle göz önünde tuttuğu üçüncü gaye de sosyal düşünceli gençler yetiştirmektir. Yeni eğitim ferdi yetenekleri en üst derecede arttırmakla beraber onları cemiyetin yararına yardımcı kılmayı amaç ediyor. Bu suretle onun en büyük gayesi sosyal insan yetiştirmektir. Sosyal insan yetiştirmek hususundaki önlemlere vatandaşlık eğitimi diyoruz ki yeni okul her halde bunu temin etmelidir. Bu eğitim yalnız bir öğretim işi değildir... burada en ziyade alışkanlıklar ve gayretler rol oynar. Çocuk cemiyet ile temasa geçtiği andan itibaren sosyal hayatın çıraklığını yapmaya başlamalıdır. Onun için okul faaliyeti, okul hayatı bu çıraklığı sağlayabilecek bir halde düzenlenmelidir. Bu düşünceler dolayısıyla der ki yeni okul iş okulu, uzmanlık okulu gibi şekiller almakta ve okul hayatı da öğrenciyi bu hayata alakadar edecek ve hatta onu gerektiğinde döndürecek yönde yetiştirecektir.

2.10.38. Maarif Vekilimizin Avrupa Seyahatleri - Beyanat

Milli Eğitim Bakanı Mustafa Necati Bey Efendi batı ilim kurumlarını ve milli eğitim teşkilatını yakından ve bizzat görmek ve memleketimizde yeni yapılacak milli eğitim teşkilatı düzenlemeleri ve ilim hareketlerinde örnek olarak kullanılacak teşkilat ve kurumları tanımak üzere beraberinde milli eğitim ve öğretim heyeti başkanı üniversite felsefe tarihi profesörü Mahmut Emin ve Sanayi-i Nefise şubesi müdürü, sanayi-i nefise encümeni kâtibi milli eğitim müfettişlerinden Namık İsmail Bey efendilerin bulunduğu grup belli başlı gelişmiş Avrupa memleketlerinde iki ay süren inceleme seyahatine çıkmışlardır. Türk inkılâbının önemli simalarından biri olan genç Milli Eğitim Bakanımız ve maiyeti sırasıyla dolaştıkları Çek, Slovakya, Almanya, Fransa, İngiltere ve İtalya'da büyük bir ilgiyle karşılanmışlar ve bu memleketlerin merkezlerinde ve büyük şehirlerindeki bütün kurumları, Milli Eğitim teşkilatını inceleyerek faydalı izlenimlerle vatana dönmüşlerdir.

Bakan Beyefendi iki ay süren bu seyahatlerinin sonuçlarını İstanbul matbaasına beyanat olarak vermiş ve bu beyanat da dergiye aynen alınmıştır.

Gördüklerimi söylemezden evvel bütün meslektaşlarım için bilinmesi gereken bir gerçeği kaydetmek isterim. Arkadaşlarım bilmelidirler ki Türkiye'deki eğitim özellikle cumhuriyet idaremizden beri en doğru, en ilmi, en olumlu yolu tutmuştur. Başlanması gereken esaslar hangisi ise onlara milletlerin kabul ettiği ilmi usulleri ile başlanmış ve onların ulaştıkları varabilmek için gereken tedbir alınmış bulunmaktadır.

Bu sözlerim belki ilmi görüşlerden ve her zaman söylenen sözlerden sayılabilir. Fakat bağladığımız esaslar malumdur. Bunların birkaç tanesini sayarsam arkadaşları aydınlatmış olurum.

- 1) İlkokul programları üzerindeki ameli ve hayati prensiplerimiz düzenlenmiş, uygulamaya geçilmiştir. Bu sene için aldığımız neticeler ümit vermektedir.
- 2) Öğretmen ihtiyacımız için aldığımız tedbirler tam zamanında alınmış en iyi tedbirlerdendir. Özel kurumlardan alınan yüzde onlar ile beş sene zarfında yapacağımız ilmi kurumlar ile bunlardan süratle yetiştireceğimiz kuvvetli öğretmenlerimiz her halde memleketimiz için hayat ve kuvvet kaynağı olacaktır.
- 3) Çeşitli kurslardan ve özellikle yabancı uzmanlarımızın idare ettiği kurslardan çok esaslı faydalarımız olmuştur. Beden eğitimi öğretmeni meselesi İsveç'ten getirdiğimiz öğretmenler vasıtasıyla bu sene sonunda halledilmiş olacaktır. Alman profesörlerin idaresinde açtığımız el işleri kursları ve buna benzeyen kurslarımız yakın zamanda arzu ettiğimiz öğretmenleri bize vermiş olacaktır. Sanayi-i Nefise'ye (güzel sanatlar) ve musikiye verdiğimiz önemle bu işe başlamış oluyoruz. Onun için sözlerimizde ilmi görüşlerden ziyade gerçek ve iş vardır. Bu çalışmalarını uzun uzun saymak istemem. Yalnız bunları söylemekteki amacım milletimiz ve meslektaşlarımıza başladığımız işe güvenle, kesinlikle ve ilmi yöntemlerle başlamış olduğumuzu göstermektir. Yalnız öğretim veren kurumlarımızın yanında mahalli hayatın

gerektirdiği her çeşit meslek okullarımız olmalıdır. Almanya'da İngiltere'de çok iyi örneklerini gördüğüm meslek okulları zannedildiği kadar çok paraya muhtaç değildirler. Bunlar hayatın gerektirdiği unsurları yetiştirmek için belirli programlara dayanmış bir çeşit teşkilattan ibarettir. Mesela Londra'daki aşçılık ve garsonluk paraya ihtiyacı olmadan açılmış bir kurum olduğu gibi diğer bir çeşit sanayi okulları da memleketin ihtiyaçlarını sağlamakla beraber çoğu zaman paraya muhtaç olmayan kurumlardır.

- 4) Milli Eğitim siyasetimizde ve eğitim hayatımızda ilim halka nüfuz etmelidir. Bundan dolayı Milli Eğitim Bakanlığı hayata atılmış olan gençlere girdikleri meslekte başarılı olmaları ve onların en iyi vatandaşlık vazifelerini yapabilmeleri için yardım etmelidir. Bundan dolayı mesleğe hazırlayan okullar sadece kurumlarda kayıtlı öğrenciye gündüzleri ders vermekle yetinmeyerek, mümkün olduğu kadar akşamları işlerinden çıkan her çeşit sanatkâr ve işçinin yükselmesi için yardımda bulunmalıdır. Bu dersler öyle düzenlenmelidir ki her işçi buraya katılıp devam ettikten sonra daha başarılı olduğunu bizzat hissetmelidir. Bu yüzden meslek okulları sabah akşam işleyen okullar olmalı fakat kurumları vücuda getirirken ve programları düzenlerken cumhuriyet milli eğitimi, imparatorluk Milli Eğitim Bakanlığının yürüdüğü yanlış yolu asla takip etmeyecektir.

2.10.39. Halk Darülfünunları ve Tenviri Hakkında Bir Rapor

XIX. asrın ortalarına doğru eğitim ve öğretim meselesinde büyük değişiklikler olmuştur. Demokrasi idaresinde yüksek öğrenimin yayılması hakkında kabul edilmiş kararlar onun deneyimler sahasındaki uygulanması bu değişikliğin birini oluşturmaktadır. İngiltere ve Amerika'da başlayan bu hareket (ilimde halkçılık gayesini takip) olarak ifade edilebilir. Bu gayeye erişebilmek için bu hareketin başlangıcındaki İngiltere ve Amerika'da çok zaman geçmeden bütün medeni memleketlerde az çok öğrenim görüp de tamamlayamayanlara yüksek eğitim vermek amacıyla çeşitli kurslar açılmış ve genç profesörler ve öğretmenler tarafından ilmin çeşitli dallarına mahsus olmak üzere her türde konferanslar verilmiştir. İlk devresinde klasik edebiyat, felsefe ve

yüksek matematik dersleri ile ilahiyat ilmiyle kuşatılmış bu sistem gitgide yayılarak ilmin bütün dallarını kaplamıştır.

Genç profesörler ve öğretmenler tarafından başlanmış olan bu harekete üniversiteler katılmışlar ve çeşitli yerlerde işçisi çok olan sanayi merkezlerinde birçok kurs açılmış, ilmin her dalında olmak üzere onar konferans verilmek suretiyle bu amaca doğru gidilmiştir. Az bir zaman zarfında bu amaçla İngiltere ve Amerika'da açılan kursların adedi 930'u geçmiştir.

Çok zaman geçmeden çeşitli kişiler, cemiyetler ve heyetler tarafından başlanmış olan halkı aydınlatma amacının önemi Avrupa hükümetleri tarafından da kabul edilmiş ve bunun sonucunda devletlerin bütçelerine de bu amaç için ayrı bir ödenek koyulmuştur.

İngiliz tarzı namıyla meşhur olan yüksek tipteki halk okullarına yaşı on sekizi geçenlerle orta yaşlı ve hatta ihtiyarlık derecesine erişmiş kişiler bile kabul edilmişlerdir. Dalları pek çeşitli bu öğrenciler için sınav gerekli olmuştur. Bu kurslarda öğrenim görmekte olan öğrencinin çoğunluğunu hayata atılmış kişiler oluşturduğundan bunların vakitlerinin azlığı dikkate alınarak sınavlar yardımcı ilim ve konulara ait tezler ortaya koymak suretiyle yazı ile yapılmıştır. Aynı sebep dolayısıyla bu kurslar akşam dersaneleri suretinde devam etmiştir.

İngiltere ve Amerika'da kurslar açmak ve konferanslar vermek tarzıyla başlanmış bu ilim hareketi Danimarka ve İskandinavya memleketlerinde çiftçi ve amele halk darülfünunları namıyla ayrı bir tip mektep olarak açılmaya başlanmıştır. Danimarka'da açılan iki halk üniversitesi, diğer memleketler için de bir örnek olmuştur. İsveç, Finlandiya ve diğer kuzey memleketlerinde oluşmuş bu tarz üniversiteler sonunda her yere dağılmıştır. Bu halk üniversitelerinin veyahut yüksek halk okullarının yayılmasına sürekli çalışan hükümetlerden ziyade o memleketlerde bu amaçlar için oluşan cemiyetler ve dernekler olmuştur.

Git gide halk eğitimi işlerine özel idareler, vilayet, kasaba belediyeleri ile nahiye idareleri çok önem vermişlerdir. Hükümetler de halkın aydınlanmasına hizmet eden bu idarelere, cemiyetlere ve derneklere maddi ve manevi yardımlarda bulunmuşlardır.

Hükümetler her sene bütçelerine bu maksat için mühim miktarda ödenek ayırmışlar ve halkı aydınlatma işlerini düzenli bir şekilde devam ettirmek için milli eğitim teşkilatlarına bir de halk eğitimi şubesi ilave etmişlerdir.

Halk terbiyesi dediğimiz vakit bizim avam tabir ettiğimiz demokrasiyi her yönden aydınlatmak ve yaymak gayesi ileri sürülmektedir. Genellikle amele, çiftçiyi, sanat erbabını, ticaretle uğraşanı ve öğrenimlerini tamamlayamayanları fikri sahada aydınlatmakla beraber bunların mensup oldukları sanatlarında ilerleme ve yükselmelerine yol açmak ve genellikle memleketin medeni, iktisadi ve sosyal gelişimine rehber olmaya bir gaye olarak kabul edilmiştir. Bu gayeye erişebilmek için her şeyden evvel okul eğitiminin mahrum kalmış vatandaşlara okuma yazma öğretmek gerektiğinden, bu gayeye göre kısa müddetli kurslar açılmıştır. Bu okullarda iki üç ay zarfında okuma yazma öğretildikten sonra sınıflardan genel bir surette bilgi vermek üzere ilk halk okulları açılmıştır. İlk halk okullarını tamamlayan bu vatandaşların hayatındaki işlerine göre çeşitli mesleki sınıflar oluşturulmuştur. Bu sınıflar açılırken vatandaşların mahalli ihtiyaçları ve yaşamakta oldukları mıntıkların üretim kuvvetleri pek ince olarak düşünülmüştür. Mesela memleketin ormanlık mıntıklarında orman mesleği sınıfları, ağaç işleri, arazinin yapısına göre çeşitli ziraat mesleği sınıfları, memleketin fabrikacılıkla meşhur olan kısımlarında mesleki sanayi sınıfları, memleketin ihtiyacına göre balcılık, marangozluk, taşçılık, sıvacılık, badanacılık, demircilik vs. mesleki sınıflar açılmıştır.

Bununla beraber halk kütüphaneleri, halk tiyatroları, çiftçiye, amele, tüccara örnek olacak sergiler ve genellikle halkın aydınlanmasına hizmet eden çeşitli tipteki müzeler vs. kurumların oluşumuna önem vermiştir.

Bizim memleketimizde ise bu işler Türk'ü esaretten kurtaran halkçılara kalmıştır.

2.10.40. Dünkü Kitap Cinayeti Bugünkü Kütüphaneciliğimiz -Tahsin Demiray

Medeniyet âleminin en vazgeçilmez ihtiyaçlarını ve en mühim araçlarını biz ne derin bir lakayt ile karşılamış ve ne kadar ihmal etmiştik... Bakımsız yurdumuzun hangi

bucağı var ki bugün bizleri kedere düşürmüyor. Maziye hangi açıdan bakarsak bakalım karşımıza gaflet içerisinde geçirilmiş bomboş günler, aylar, seneler uzanıp gitmiyor.

Benim en çok yüreğimi sızlatan o uzun gaflet senelerinin güçlü karanlığında yavaş yavaş harap olup fena bulan canım kitaplarımızdır... Adedi zaten çok olmayan fakat güçlü ve refaha kavuşturulmuş devrelerimizin yüksek sanatlarını, Türk'ün büyük irfan ve sanat kudretini temsil eden bu kıymetli eserlerin yok edilmesine ne derin bir lakayt ile göz yumulmuş. Bu öyle bir facia ki kütüphanelerimize bir kere uğrayan ilim sahibi kişiler bunu ta can evinden duymuş ve ağlamıştır.

Fakat şükürler olsun ki genç Türkiye her sahada olduğu gibi bu sahada da gücünü gösterdi. Milli Eğitim Bakanlığımızın bu konu için bugün düzenli bir kuruluşu vardır. Türkiye'nin en kuytu bucağındaki küçücük bir dolap kitap yararlanılacak bir şekle sokulmuş ve sokulmaktadır.

Bakanlığımızın bu konuda gösterdiği faaliyeti cidden teşekkürle değerlidir. Bu yüksek faaliyetin başlangıcından beri sekiz - on vilayet belki elli kaza gezdim ve dolayısıyla bütün kütüphaneleri ziyaret ettim. İlim sevenlere müjdeler olsun ki artık (kitap cinayeti)nin önüne geçilmiştir.

Fakat henüz tam manasıyla modern kütüphanecilik, batının akıllara hayret veren düzeni başlamış değildir. Batıda kütüphanecilik bir meslek halini almış ve (kütüphanecilik) önemli bir sanat, bir uzmanlık işi olmuştur. Oralarda kitaplar (Elif tutmuş, cim yalamış) sıralamasıyla adamların eline bırakılmıyor. Medeni ve ilerlemiş memleketlerde kitap memuru olmak için mükemmel bir öğrenime ve kütüphanecilik kurlarından geçmeye ihtiyaç vardır.

Bizde de bir aralık böyle kurlar açmaya girişilmiş ve zannedersen az bir şeyler de yapılmıştı. Lakin arzu edilen şekilde olmadı.

Yeni Kütüphaneler: Cumhuriyet güneşi Türkiye'nin bu bereketli topraklarından yepyeni bir Türkiye'yi fişkirtirken asırlarca ışık görmeyen, rutubetli mahzenlerde çürüyüp giden kitapların da nurunu oluşturdu, o sararmış sayfalara da hayat verdi.

Saraylarda toplanıp yığılmış olan fakat bir kere bile yüzlerine bakılmayan kıymetli kitaplar ortaya çıkarıldı. Bugünkü büyük hazine olan (üniversite kütüphanesi) bu bozulmuş kitaplarla oluşturuldu. Ankara'da Milli Eğitim Bakanlığı binasının alt katında bu kitaplar büyük kütüphaneyi vücuda getiriyorlar.

Üç senedir dikkat ediyorum, burada hemen her gün kitap sandıkları açılıyor, camekânlar yapılıyor ve kitaplar dizi dizi kendisini gösteriyor. Üç senedir demiştim. Belki siz (Nasıl oluyor da böyle büyük bir kütüphane bakanlık binasının alt katına sığıyor?) diye düşündünüz. Fakat tahmininizi o kadar geniş tutmayınız. Henüz orada iki oda faaldir. Bunlardan biri kitap odası diğeri okuma.

Diğer yığın yığın kitaplar henüz ayrılmamıştır. Sebebini de biraz evvel söylemişim. (Para) meselesi. Ankara gibi bir yerde (40) liraya çalışan iki-üç insan ne vücuda getirebilirse o vücut bulmuştur.

Kütüphanecilik lafla dönecek bir iş değildir. Hala bizim gibi bu işe yeni başlayanlar için çok paraya ihtiyaç vardır. Bakanlığımızın kütüphaneciliğe ne derece önem verdiği ve neler yapmak istediklerini bilmediğimizden şöyle olsa, böyle olsa gibi önemli sözler söylemeye gerek görmüyoruz. Yalnız temenni ediyoruz ki kütüphaneciliğimizi geliştirmek için gereken paranın ayrılması imkânı çok gecikmesin. Zira memleket gençliği okumaya susamış bekliyor.

2.11. HALK EDEBİYATI

2.11.1. Halk Edebiyatı ve Ananelerini Toplama Usulü - Hamid Zübeyir

Halk Edebiyatına Dair

Halk edebiyatı ve ananelerini toplamanın usulü¹ şimdiye kadar babalarımızdan kalan halk edebiyatıyla, inançların ve hurafelere dayanan adetlerin geri kalanlarının

¹ Macar etnografi mütehassıslarından Sinderpi Jigmu'ndun bir eserinden serbest surette tatbiken tercüme olunmuştur.

düzenli olarak akademi ve ilmi cemiyetlerimiz tarafından toplattırılmadığından yalnız babadan evlada geçiş suretiyle hafızalarda yaşıyorlar. İnsanın hafızasına ise fazla güven olmadığı için babalarımızdan kalan bu gibi aneler zamanla yabancı milletlerin şarkı, efsane, hikâye ve inançlar âlemine hiç girmediğimizi farz etsek bile yine değişmeye ve nihayet unutulmaya mahkûmdurlar. Bir yerde merkezi bir vaziyet işgal eden Türklerin doğu ve batılı birçok milletlerle temas ettikleri bilinen bir şeydir. Medeniyetlerin yabancı tehditkâr dalgaları ecdadımızdan kalan anelerin büyük bir kısmının ve içlerinde milli medeniyetimizin birçok kıymetli hatıralarının da unutulmasına sebep oldu. Vatanımızın devamı noktasında gerekli olan birçok yenilikleri eski kültürümüzün zararına dahi olsa kabul etmek her Türk'ün vazifesidir. Fakat hiç olmazsa mazinin iyi gününü, anelerini ve babalarımızın manevi hayatını oluşturup sonradan eskimeye mahkûm edilen hatıralarını ilim hesabına kurtarmak bir vazifedir. Milli bağlılık güzelliğın takviyesi açısından eski Türk anelerinden uygun olanlarının muhafazasının en iyi araç olduğu da hiçbir vakit dikkatten kaçırılmamalıdır. Bunların genel görünüşü bir milleti millet, bundan dolayı Türk'ü Türk yapar. Onun için eski kültürümüzden kurtarabildiklerimizi kurtarmak milli bir vazifedir. Milletın hocaları, rehberleri milli varlığımızı kurtarmak için o eski kültürden iyi ve sağlam bulduklarını eğitimimize alacaklar ve onu korumak için yaptığımız faaliyete bakarak uygarlık seviyemiz hakkında bir fikir yürütecekleri için Türk "Folklör" müzesinin maddelerini toplamak aynı zamanda siyasi bir vazifedir.

Ne toplamalı?

Halk ruhuna aynalık vazifesini yerine getiren türkü ninni, mani, bilmece, tekerlemeler, masallar, tabiatı anlatan hikâyeler, fallar, rüya tabirleri, lades türküleri, atasözleri, halkın inandığı hurafelerin çeşitleri hepsi incelememizin sahasına girer.

İlk vazifemiz maddeleri toplamaktır. Diğer milletlerin halk edebiyatı ile karşılaştırma veya bilmece içeriklileri ve bunlardaki milli rengin araştırılması sonradan yapılacak iştir. Kültür idaresince vaktiyle toplattırılan eserler ayrıldıktan sonra buna katılan kişilerin isimleri yayınlanacaktır. Arkadaşların sayılarına devam buyurmaları rica olunur.

Anadolu mücadelesinden doğan türkü ve hikâyeleri de tespit etmemiz gerekir. Dünyayı hayretler içinde bırakan bir milletin en önemli inkılâp devrine ait övülecek vasıfları gazetelere aks eden miktardan ibaret kalmaz.

Kimler toplamalı?

Şimdiye kadar büyük ihmallerde bulunduk. Programsız başlayan teşebbüslerimiz hep yarıda kaldı. Yöntemli ve büyük bir aşkla bütün memleket çalışırsa çok şey kurtarabiliriz.

Folklor incelemesinde Finlerin yöntemini uygulayarak bütün memleket ahalisini üç zümreye ayırabiliriz.

1- Bilgisi toplanacak kısım halk

2- Toplayanlar

3- Tanzim edenler.

Sözle ve yazıyla, anlayışlı kişilerden kimler varsa bu işin milli öneminden bahsederek onları buldukları yerde toplamaya teşvik edelim. Hakiki muvaffakiyetle halkın kendine yakın hissettiği (öğrenciler) yahut halkın daimi surette hemen her gün temas ettiği (muallim, hoca, nahiye müdürü, doktor, okumuş ağa) gibi halka yabancı gelmeyen ve meclislerde şahsiyeti göze çarpmayan kişiler toplayabilirler. Bu gibi kişiler önünde halk tuhaf bir surette konuştuğunun, ayrı gayrı konuştuğunun ve ayrı gayrı kelimeler kullandığının farkında olamadığı bir şive ile konuştuğu gibi, mahcubiyet hissetmediği için alıştığı lisanını bırakarak efendi gibi lügat paralayarak konuşmak istemez. Eğitim kurallarının çemberleri onu sıkmaz. Finler öğrenci, öğretmen ve köydeki memurları, doktorları ve münevver ağaları böyle şeyleri toplamakla vazifelendirdikleri için büyük neticeler elde etmişlerdir. Bu sınıf daimi surette halk arasında bulunduğu için halkın sözlerine, ahlak ve âdetine her vakit dikkat edebilir ve onları istedikleri zaman söyletebilirler.

Başkentten ve büyük şehirlerden gelen seyyahların yahut yerli olup da memuriyetlerinin gereği halkla nadiren temas eden kişilerin öteberi soruşturması köylünün tedbiri elden bırakmama düşüncesini harekete geçirdiği için onun (mimoza-küsen otu) gibi olan ruhunun derhal kapanmasına sebep olur. Birkaç şarkı, bilinen hikâye veya efsaneden başka hiçbir şey alamazsınız. Halk hayatının hurafe ile karışık gizli inançları ve adetleri, bakıcılıkla, sihir ile alakadar köşeleri ve her zaman özenerek sakladığı ve inandığı inançlarını, eski zamanların mahsulü olan efsanevi hatıralarını inkâr eder. Bu sebeple bütün gayretler boşa gider. Yabancıyı baştan savmak için yüzeysel ve alelade şeyler söylerler.

Nerede Toplamalı?

Toplamayı yalnız tesadüfe bırakmak doğru değildir. Halk ananelerini incelemek için en iyi usul halk arasında daimi surette birebir yaşamak, çayırda, sokakta, evde teklifsizce konuşmaktır. Başarılı bir şekilde iş görmek isteyen toplayıcı, çocuğa isim verme ve senet etme, bayramlarına, görücülüğüne, hele düğünlerine baştan sona kadar katılır, vefat edenleri ziyaret eder, yıkanmasını bekler. Kefene sarılmasına, okunmasına, lahde konulmasına ve gömülmesine, mersiyelere hep dikkat eder. Sosyal hayatın görünen dikkate değer aşamalarını gözden kaçırmaz, şarkılara kulak verir, hikâyeciye cesaret verir, destancının neşesini arttırmaya bakar. Akşamları sigara tellendiren ağaların yanına çömelerek dedikodularını dinler. Toplayıcı kadın ise iplik büken, tarlada ot ayıklayan, mısır döven kadın ve kızların arasına karışır.

Erkekler ise tarladaki amele arasına karışır, çapacılar, ot ayıklayıcılar, mısır kırıcılar, ot yığıcılar, tütünleri toparlayanlar, hasatçılar, bağcılar, değirmenciler, ahırlardaki arabacılar, ırgatlar ve çobanlarla konuşur.

Toplamanın Vasıtaları

Yukarıda sıralanan ve daha sıralanmayan diğer hususlarda toplayıcı üç vasıtaya müracaat eder; sormak, araştırmak, gözetmek.

Sormak: İlmî inceleme hususundaki merakımızı anlayan gönüllü bir kişi bulursak Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yakında yayımlanacak rehberde bakarak

madde madde sorar ve bilmediklerini yazarız. Halk ruhunun yedi kat mühürlü kilidini açtırmayı bilen kabiliyetli kişi yalnız sorarak da birçok maddeyi bir araya toplayabilir. Bilhassa anlayışlı birkaç kişi muhataplarımızı oluşturuyorsa muhabbet ederken daha çok şey hatıra gelir ve herkes bilgisini satmak isterse hiç kimse diğerinden tecrübece aşağıda veya dar kafalı olmak istemez. Bu surette müsabaka tarzını alan kendini göstermek arzusu er geç meyvesini verir.

Birkaç kişinin katılımıyla yapılan inceleme müsabaka arzusunun, toplanan maddenin sıhhat ve tamamlılığını kontrol açısından büyük faydaları olur ve bütün madde toplanırsa da hepsi nihayet türküler ve meşhur masallar, bazı yerel efsaneler, genel halk inançları ve hurafelerden ibaret kalır. İleride yapılacak incelemeler için ipucu oluşturduklarından elbette bunların büyük bir kıymeti vardır. Halk bilgisi, âdet ve batıl inançları hakkında genel bir fikrimiz olur. Hangi sahada sormak, araştırmak ve inceleme yapmak gerektiği bilinir ve en iyi türkücü ve masalcıların, cenaze merasimi, düğün ve oyun tertip edenlerin, sihirbaz kadınların ve üfürükçülerin kimlerden ibaret olduğunu öğreniriz.

Araştırmak: Sorulan şeyler arasında sorulara verilen cevapları yazarken yeni olaylar meydana geldiğinde eksik ve şüpheli maddeler ile eski ve dağılmış olanların kaydedilmesi gerekir. İleride soruların kimlerden sorulacağını öğreniriz. Aradığımız adamları ya bulur ya bulamayız. Bulamadığımız takdirde halka daha yakın olan bir dostumuza müracaat eder ve dereden tepeden konuşurken ve toplanmalarda samimi ve bilgisizce hareket ederek, türkü söylemeyi evvela kendimiz teklif ederek ve kendimiz ele başı olarak türkücülerde heves uyandırırız. Tanımadığımız bir parçaya rast gelirse hoşumuza gittiğini söyleyerek tekrar ettiririz ve öğreniriz ve unutmamak için de kaydederiz. Bu tarz hareket muhatabımızı ürkütmez, ondan sonra noksan bir destan yahut masal hakkında da soruşturabiliriz.

Akşamları evlerin önünde toplanan ve muhabbet eden ihtiyar ve gençlerin sözlerine kulak verirsek zirai hayatla, baytarlıkla ilgili hurafeleri, havaya dair dikkatleri dinler sonra tedbirli bir şekilde söze karışarak ürkütmeden sorular sorarız.

Otların havasını halktan öğrenmek isteyen becerikli bir kişi tarlaya gider, herkesin göreceği yerde ot toplamaya başlar. Soran olursa otların şu veya bu hastalığa

şifa olduğunu büyük annesinden şunu veya bunu işittiğini söyleyerek güvenini kazandıktan ve etnografya kitaplarındaki klasik bilgilerden örnekler getirerek bu işte usta olduğunu ispat ettikten sonra muhatabını dinler ve eve bir iki bilgiyle döner.

Hikâyeleri toplamak nispeten daha zordur. Herkes az çok türkü söylemesini bildiği halde masalcılıkta birkaç nadir kimselerin nasibi vardır. Çoğunlukla yalnız dinler. Çeşitli halk hurafe ve adetlerinin babadan evlada kalması usulden iken masalı öğrenmek âdet değildir. Birini arzusu dışında masal söylemeğe zorladığımız anda yahut yazmaya başladığında masalın tabiatı değişir. Bir hikâyeciyi keşfedersek bize bildiği hikâyeleri anlatması için mecbur etmeyelim. Öteden beriden konuştuğuktan sonra kendimiz birkaç latife ortaya atalım ve iyi bilmediğimiz bir masala başlayalım. O bizi düzeltmeden duramaz kalem ve kâğıt çıkarıp kayda başlamazsak en tabii tarzı işitiriz. Tespit ettiğimiz hikâyeye halk önünde söylenen hikâyeye değildir. Fakat zararı yok yazılarımızla karşılaştırmak için ona hikâyeyi ikinci ve üçüncü defa söyletiriz ve hikâyeye tabii bir cereyan takibine başlar.

Gözetmek: Toplamanın sormak ve araştırmak usullerinden daha yorucu ve daha yavaş bir vasıtasıdır. Fakat korkarak saklanan hurafeler, efsanevi hatıralar ve ananelerin toplanmasında daimi surette müracaat olunacak usullerin en iyisidir. Doğum, evlilik, ölüm, bina, ateş, su, toprak, güneş, fecir, şafak, ay ile ilgili tarih, olgunlaşma açısından önemli ve eski dinlerin izini taşıyan batıl inançlar ve hurafelerle karışık ananeleri bilhassa gözeterek incelemek de mümkündür. Sormak ve araştırmak bu hususta tam ve başarılı sonuçlar verir. Bu gibi fırsatları aramak ve baştan sona kadar merasimlere katılmak, en önemsiz görünen şeylere dikkat etmek gerekir. Birkaç defa katılımdan sonra adetler arasında zıtlıklar görünürse o vakit merasimin sebepleri hakkında soruştururuz.

Talebeleri Folklor Tedkikatına Alıştırmak: Öğretmenlerin yukarıda söylenen üç usulden başka ellerindeki dördüncü bir usul öğrencilerin folklor incelemesinde kullanılmalarını temin etmektir.

En önce öğrencilerin kendi bilgilerini toplamakla başlarız. Neticede de aradığımız maddelerin yalnız bir krokisini elde edebilirsek bu krokiler bize o yerdeki bilgilerin cinsi ve kaynağı açısından bir fikir verir. Çocuklar büyüklerin sözlerine kulak

misafiri olmayı çok sevdikleri ve büyükler de bunlara mani olmadıkları için o mevkideki efe hikâyelerini yahut diğer hurafelerle karışık masalları vb. bilirler.

Ortaokul öğrencilerinin ilk sınıftan itibaren kendilerinin toplayabildikleri ve büyük eserler getirdikleri tecrübelerle sabittir. Çocuklara oyunlarının ibarelerini, tekerlemelerini evvela sorar sonra gelecek haftaya bildiklerini yazmak için vazife olarak veririz.

Cumartesi günü okula geldikleri zaman onlara bir daha söyler ve yazı ile telaffuz arasındaki farklara dikkatlerini çeker ve bundan sonra nasıl telaffuz edilirse cümle tertibatını bozmadan yazmalarını tembih ederiz. Türküleri ve daha sonra masalları, hurafeleri de toplatabiliriz. Vazifeleri daima kontrol ederek yanlışlarına ve eksiklerine daima dikkatlerini çekmeli ve onları sormak ve araştırmak usullerine alıştırmalıyız. Yeni izlere, yeni sahalara onların dikkatlerini çekerek bilinen hikâye ve hurafecileri tanıyıp tanımadıklarını sormalıyız. Az zaman zarfında öğrencilerin içinde kimin ne ile isteyerek uğraştığını tayin eder ve o sahada ilerlemesini sağlarız.

Toplamanın hedefi ve önemi usulünü kolayca anlayanları düşünlere, cenaze alaylarına, halk sosyal hayatının tezahür ettiği diğer eğlence yerlerine gönderebiliriz. Herkes ayrı şeylere dikkat eder ve ayrı şeyleri kaydeder. Buldukları yerdeki adamların akrabalarından olurlarsa o vakit dikkat çekmez.

Bu suretle eğilim ve heveslerine göre öğrenciler birçok şubelere ayrılırlar. İçlerinde hakiki Türkoloji âlimleri, balladların ve efe destanlarının avcıları, masalcılar ve hurafelerin uzmanları, tekerlemeciler, adetleri toplayıcılar yetişir. Erkekler erkeklerin cemiyetinde, kızlar kızların cemiyetinde sözlere ve adetlere dikkat ederler. Ve halkın meşguliyetine göre de çiftçi ve rençberlerin, arabacıların, hizmetçilerin, köylülerin askerlerin vb. arasına karışırlar. İyi bir teşkilatla yalnız öğrencilerin yardımıyla bir yerin folklorunu incelemek mümkündür. Bu gibi incelemeler izci teşkilatının programlarına dâhil olduğunda onlardan çok hizmet bekleyebiliriz.

Toplayıcı öğrenci efendiler ayda bir veya iki defa öğretmenin başkanlığında toplanarak hesap verir. Herkes uğradığı güçlüğü, karşı durmak için düşündüğü kurnazlıkları izah eder. Yekdiğerinin tecrübelerinden yararlanarak ve gayretlerini

arttırarak tekrar işe başlarlar. Öğretmen topladıkları maddelerin bir kısmını rehberine göre düzenlemeleri için onları cesaretlendirir. Kısa açıklama verir. Keman çalmasını bilen birkaç güzel halk türküsünü söyler. Az zaman içinde folklor araştırması bir anane haline alarak hariçte de etkilerini göstermeye başlar.

Kız öğretmen okullarımıza ve kız okullarımıza: Kızlar erkeklerden daha çalışkan ve daha ziyade dikkatlidirler. Kadın çevresi ile ilgili hurafe ve adetleri ancak onların yardımıyla öğrenebilirler. Folklor araştırması hususunda muallim hanımlardan çok hizmet bekleyebiliriz. Çocuk terbiyesi, aşka dair fal, sihirler, yeni evlenenlerin Çingene karılarıyla aralarının bozulması, tekrar dua ile düzeltme, cadı, hortlak, hayal, falcılığa ait çeşitli hurafeleri vb. onlar herkesten iyi araştırır.

Dokuma iplik bükme gibi ev işleriyle ilgili hurafeleri arayı bozmaya veya barıştırmaya ait efsun, sihir tertibat ve kelimelerini herkesten evvel onlar toplarlar.

Halk edebiyatını, adetlerini, bilgisini, hurafelerini açıktan açığa amacımızı söyleyerek yahut tedbiri elden bırakmadan onu gizleyerek icabında kurnazlıklara müracaat ederek bir an evvel toplamaya girişmeli ve kurtarabileceğimiz şeyleri kurtarmalıyız. Mahsulü buz çoktan kırdı ve güneş kavurdu ise de başaklarda hasat zahmetini göze aldırarak kadar tane vardır ve bunu yerine getirmek herkesin müşterek ilmi, milli ve siyasi vazifesidir.

2.11.2. Folklor Nedir? - Hamid Zübeyir

“Folklor” kelimesinin milletlerarası bir terim olarak kullanılması herhalde dikkati çekmiştir. Fakat kelimenin gerçek anlamını bilenler pek azdır. Folklor kelimesinin bir tarihi olduğu, bu hususta verilecek açıklama onun önemini de meydana koyacaktır.

Folk İngilizcede daha ziyade avam tabakasına, “people” ise bütün millete, okumuşuna, cahiline işaret eder. İngilizler bu suretle “folk” kelimesiyle ananeleri daha çok koruyan avamı kastediyorlar. “lore” kelimesi ise bilgi demektir. Şu halde bir arada

folklor = halk bilgisi yani halkın kendisinin bildiği ve sakladığı bilginin genel görünüşü demektir.

Folklor kelimesi zamanla iki türlü anlam kazandı: evvela başlangıçta olduğu gibi (halk bilgisi): ikinci olarak halk bilgisi ile ilgili olan ilmi neticeler ve kanunlar sonucunu çıkarıyor. Resmi, kültürel kalanları açıklama ile birbirine yakın meseleleri karşılaştırarak milli ve asli rengi tespiti çalışıyor.

İfadenin güzellik hatası yabancı oluşudur. Bunu kendi dilimizle ifade edebilseydik şüphe yok, daha iyi olurdu. Şimdiye kadar yapılan tecrübeler (Macarlarda) bir sonuç vermedi. Çünkü incelememizin sahası pek geniştir. Halkın hayat şartları (ikametgâh, giyiniş, alet – edevat vb.) bilinmeden halkı anlamış olmayız. Folklor yerine başka bir kelime bulmak gerekirse bu kelimenin aşağıdaki üç büyük zümreyi birden ifade etmesi gerekir.

Etnoloji

Etnografi

Bugünkü manasıyla kastedilen folklor, halkta dikkati çeken bütün sosyal hallerin olgunlaşma tarihi noktasından açıklaması etnolojinin görevidir.

Halk ilmi ilkel insanla, ilkel kabilelerin hayat şartlarıyla insanın yarattığı eşya ve manevi hayatla ilgili ürünler (şarkı, masal ... vb.) ile meşgul olur. Medeniyete esas olan noktalardan hareket ederek insanın hayatı en yüksek ilerleme noktasına kadar takip ile olgunlaşma tarihini tayin eder. Bundan dolayı (halk ilmi) tarihi ilimdir. Ve incelenmesinde diğer ilimlerden de yararlanılıyor.

Halk ilminden şimdiye kadar iki şey ayrılarak gelecek kazanmıştır. Bunlardan biri halkın yarattığı ürünlerin maddi kısmıyla meşgul olur. Onları toplar, doğrular ve ayırır, dikkatlice karşılaştırır vb. Yaptığı iş daha çok müzeye koymak, toplamak, korumaktan ibarettir. İلمي terimle buna etnografya diyoruz.

İkinci halkın yarattığı manevi ürünlerle, hatırayla ilgili ananelerle ilgilenir. Halk edebiyatı, halk dini, halk adetleri buna dâhildir.

Folklor ilminin en önemli konusu ürünlerle sınırlandırılmış olduğu için takip edeceği yol psikoloji ve onun bilhassa psikolojisine bağlanan kısmıyla ilgilidir.

Başlangıcın gerektirdiği güçlüklerle gürşen bu genç ilim, folklorla ilişiki olan meselelerin aydınlatılmasında çok büyük hizmet ederken kendisi de folklorun verdiği tecrübelerle gittikçe olgunlaşıyor.

Macar etnografya cemiyeti halka dair hatıraları ve manevi ürünleri toplayanlar için özellikle rehberler yayınlamaktadır. Bu rehberde ne gibi hatıraların folklor sahasına girdiği gösterilmiştir. İnceleme sahasının genişliği hakkında bir fikir vermek için bunlardan en önemlilerini anacağız.

Birinci zümre: Dil ile alakadar ve halkın dil hazinesinden toplanan hususlar.

Dilde küçük ifadeler, latife kari sözler, takılışlar, teşbihler, özenip bezenip söylenen sözler, atasözleri, telkibler, benzetmeler...

İkinci zümre: Halkın yarattığı hikâyelik eserler:

Masallar: (peri masalları, hayvan masalları, Nasrettin Hocaya ait ve diğer latifeler...)

Efsaneler: Bunlar iki kısımdır.

- Bir yerle ilgili olanlar (Bir yerin özelliğiyle ilgili olanlar yahut coğrafi zümre)
- Bazen bilinen yerde yaşıyan aile, tarihi şahsiyetlere ve olaylara aid efsaneler.
- Halk inancıyla meşgul olan şahıslar etrafında oluşın efsaneler (sihirbaz, bakıcı, falcı... gibi şahıslarla ilgili olanlar)

- Müspet dinin tanıdığı kişiler etrafında oluşan efsaneler (Peygamber Hz. Ali [Ankara'nın ilim taşı], Yūşa [Yūşa mezarı], cin şeytan...)
- Herhangi bir şeyin kökenini açıklayan efsaneler (mesela kedi ile ne zaman düşman olmuşlar...)

Destanlar: Kahramanlara ait destanlar, halk romansları, tarih konulu balladlar yahut mahalli olayın destanları...

Üçüncü zümre: Lirik yani hissi ürünler:

- Halk şarkıları (aşık şarkıları, çoban şarkıları, asker şarkıları, içki ilmine mahsus şarkılar... vb.)
- Çocuk şarkıları ve ninniler

Dördüncü zümre: Hiciv, tebrîk, taltif ile alakadar ifade ve şarkılar

- Alay ve istihzayı hedef tutan vezinli sözler
- Düğünlerde söylenen tebrikler
- Vakayı kolayca hatırlatan şarkılar vb.
- Bilmeceli sorular ve hikâyeler.

Beşinci zümre:

- Mersiyeler
- Halk dramları

Halk ilmi ile ilgilenen bir okuyucu bütün bunların neye yaradığını ve bu toplayışların boş bir zahmet oluşturup oluşturmadığını milli, ilmi, bedii kıymetleri olup olmadığını sorabilir. Hakikaten bu toplanan maddeler milli, ilim ve aynı derecede bedii kıymete sahiptirler. Yabancılar milli ananeleri toplamak ve ilmi surette hazırlayarak yaymak konusunda bizi çoktan geçtiler. Küçük Finleri Estonyalılar hatta Balkanlılar, etnografya, folklor sahasındaki büyük çabalarıyla bütün dünyanın dikkatini çektiler. Biz maalesef halkımızı henüz ilmi surette değil, bilgi itibariyle tanıyoruz. Anadolu henüz bilinmez bir âlemdir. Altaylardaki küçük kabilelerin lisan ve etnografyası daha iyi incelenmiştir. Bizi millet yapan irsi seciyeleri, manevi hayatımızdaki zenginlikleri belki hissediyor; fakat adam akıllı bilmiyoruz. Daha yakın zamanlara kadar sosyal denklik yoktu. Aydın tabaka ile halk bir diğerine yabancı gözle bakıyor; biri diğerinin yardımına koşmuyor çünkü tanıyıyordu.

Halka sevgi ve takdir hisleriyle yaklaşırsak sıcak bir kabule erişiriz. Halk hiçbir vakit nankör değildir. Tutuculuğu bilmezliğinin bundan dolayı zayıflığının gereğidir.

Folklorla meşguliyet aydın sınıfla halk tabakası arasındaki teması oluşturacağı için milli öneme sahiptir. Folklorun ilmi faydaları ise izahtan kurtulmuştur.

Herbert Spenser gibi bir sosyolog, Wilhelm Davent gibi psikolog daha nice hekim ve edebiyatçı, ilahiyatçı, halk ilmi ile meşgul olarak büyük neticelere varmışlardır.

Bizde de Türk filozofu, Türk halkının ruhunu anlayan kişi olacaktır. Edebiyatta Türk dâhisi, köylünün hislerini avlayan ve onun kullandığı kelimeleri tutan kişi olacaktır. Halk ilminin ortaya koyduğu maddelerin karşılaştırılması sayesinde Asya'dan kendimizle beraber getirdiğimiz medeniyeti tayin edebilir ve Arap, Acem, Avrupa medeniyet âlemine ne suretle dâhil olduğumuzu tespit edebiliriz.

Halkı oluşturan maddelerin bedii kıymeti inkâr olunamaz. Kütahya çinileriyle, yazmalar, halılarımızdaki nakışlar, oymalardaki sanatı âlem onaylamıştır. Masallarımızda şarkın cazip sihri, çoban şarkılarımızda büyük operalara ilham verecek hisler vardır. Büyük Türk medeniyetini bunlarla kuracağız.

2.12. DÜNYA EDEBİYATI

2.12.1. Azerbaycan Edebiyatında Nazım Şekilleri - Refet Avni

Azerbaycan edebiyatındaki nazım şekilleri bizimkilere çok benzer. Onlarda da divan veya saray edebiyatına mahsus nazım tarzları kullanılmakta fakat bugün çoğunlukla milli nazım şekilleri tercih edilmektedir.

Bugüne kadar kullanılmakta olan şekiller şunlardır: kaside, gazel, nevhcat (nevhat) (ölüye ağıt yakma), mehmûs (gizli), müseddes, mütezâda, terhib tecennis (tercii) bend, rûbai...

Kafiye, ağı sayacı sözleri, beddiye (betdihe), nağil (nakil yani masal), atasözleri (durub-ı emsal) gibi şeylerdir.

2.13. DİN BİLGİSİ

2.13.1. Laik Mekteplerde Ahlak Tedrisatı - Abdülfeyyaz Tevfik

Sosyal ahlakın verilmesi ve uygulanması konusunda ne kadar yavaş hareket edersek o kadar doğru hareket etmiş ve geleceğimiz için sağlam temeller hazırlamış oluruz.

2.13.2. Laik Mektebi - Refet

Bu makalede Fransa'daki Katolik ve Protestanların birbirleriyle fikir çatışmaları ve ardından gelen Fransız inkılâbı sonucu ortaya çıkan "laik okul"dan bahsedilmektedir.

2.14. FEN BİLGİSİ

2.14.1. Ormanlarımızın Kıymetlerini Bilelim - Harun el Reşit

Bu makalede ormanların selleri önlemedeki öneminden bahsedilmektedir.

2.14.2. Ormanlarımızın Kıymetini Bilelim - Harun el Reşit

Bu makalede ormanların diğer faydalarından; özellikle su kaynaklarının, yakacak ihtiyaçlarının temini; havayı temizlemesi ve sıtma hastalığı oluşturan bataklıkların ormanlar sayesinde kurutulduğundan bahsedilmektedir.

2.14.3. Tabiat Muhabbeti - Ali Haydar

Bu makalede memleketin doğal güzelliklerinden ve bunları öğretmenlerin öğrencilere anlatması gerektiği üzerinde durulmuştur.

2.14.4. Kedi <<Tabiat Tedkiki Dersi Mevzuu>> - Harun el Reşit

Bu makalede evcil ve yabani kediler hakkında bilgi verilmektedir.

2.14.5. Nebatat Tetkikatı - Hayri

Bu makalede bitkilerin incelenmesi hakkında bilgi verilmektedir.

2.14.6. Türkiye'nin Teşciri Meselesinde Muallimin Vazifesi - Ali Sedat Zaim

Bu makalede Türkiye'nin ağaçlandırılmasında öğretmenlere düşen vazifelerden bahsedilmektedir.

2.14.7. Mekteplerde Rasadat-ı Cevviye - Reiti

Bu makalede öğrencilerin hava sıcaklıklarını ölçerek günlük hava raporu hazırlamalarından bahsedilmektedir.

2.14.8. Ahval-i Cevviye'ye Dair - Doktor Reyfli

Bu makalede memleketteki hava şartları ve hava şartlarının insanlar ve tabiat üzerindeki etkisinden bahsedilmektedir.

2.15. MATEMATİK

2.15.1. Riyaziyatta Usul - Refet

Bu makalede hesap dersi öğretiminde yöntemlerin yanlışlığından bahsedilmektedir.

2.15.2. Riyaziyat İle İlk Temas - Haydar Niyazi

Edgar Gine'nin cebir ile ilk tanışması ile ilgili anlarından bahsedilmektedir.

2.16. SAĞLIK BİLGİSİ

2.16.1. Mektep Çocuklarında <<Görme ve İşitme>> - Nevzat Mahmut

Bu makalede okullarda çocukların göz ve kulak muayenelerinin yapılması gerektiğinden bahsedilmektedir.

2.17. BEDEN EĞİTİMİ

2.17.1. “Antropometri” Çocuklarda Bedeni İnkişaf Nasıl Ölçülür – N. Mahmut

Bu makalede çocukların bedeni gelişiminin nasıl ölçüleceğinden bahsedilmektedir.

2.17.2. Ankara Gençler Birliği Spor Kulübü Nizamnamesi

Bu makalede Ankara Gençler Birliği Spor Kulübü nizamnamesinden bahsedilmektedir.

2.18. MÜZİK

2.18.1. Musikimiz Hakkında Bir Rapor - Muallim Seyfettin Muallim Sezai

Bu makalede Anadolu’da yapılan geziler ve bu gezilerde müziğimiz ve müzik aletlerimizin incelenmesi ve müziğin ıslahı için yeni bir okul açılması gerektiğinden bahsedilmektedir.

2.18.2. Çocuk Musikisi: Gurbette - İzzet Ulvi

Ey, ova dağ aşan incili billur çay!
Uzağım yurdumdan üstümde solgun ay
Ey dere! Akarken, gezerken her yeri
Yurdumu görürsen bir haber ver emi?

Ey sisli göklere yükselen yolcu kuş,
Nereye, nereye? Ne mutlu bu uçuş!

Yuvamı ararım, yolcuyum ben de bak
Garibim, ağlarım yurdumdan çok uzak!

Kalbinde ey bülbül çırpınır kanadın,
Genlim bir siyah gül, içinde feryadın!
Lale, gül, yasemin bahçemde açtı da
Yazık ki hala ben uzakta uzakta.

2.18.3. Bugünün Musiki Tedrisatı - Rıfat Necdet

Bu makalede bugünkü müzik öğretimiyle ilgili bilgi verilmiştir.

2.19. EL İŞİ

2.19.1. Kâğıt Oymaları - Ali Haydar

Bu makalede ilk ve ortaokullarda yaptırılan kâğıt oymaları ve bunların eğitimsel faydalarından bahsedilmektedir.

SONUÇ

Tartışma ve Değerlendirme

Gelecek kuşakların daha demokratik, çağdaş bir dünyada yaşayabilmeleri iyi bir eğitim sistemi ve öğretmen yetiştirilmesiyle ilişkilidir. Eğitimde beklenen hedeflere ulaşmada en önemli öge iyi bir anadili eğitimidir. Bütün alanlarda başarılı olabilmenin yolu anadilini iyi öğrenmekten geçtiği için cumhuriyetin ilanından günümüze kadar Türkçe ve edebiyat öğretimine ayrı bir önem verilmiş, eğitim ve öğretim alanında çok önemli gelişmeler olmuştur.

Bu çalışmada içindeki fikirleri ve meseleleri geniş şekilde incelediğimiz Türkiye Muallimleri Birliği Mecmuası Türk eğitim ve öğretim tarihinin fikir ve aksiyon planında etkili olmuş önemli yayın organlarından biridir.

Eğitim bir insan yetiştirme sanatıdır. Bunun için gerek hükümetler gerek hükümetlerin milli eğitim politikaları gerekse özel kurum ve kuruluşlar çağdaş bir yaşam biçimi oluşturmak için çalışmışlardır. Bu kurumların başında da Türkiye Muallimler Birliği cemiyeti gelmektedir. Bu cemiyetin 1924 yılında Muallimler Birliği adı altında çıkarmış oldukları dergi zamanının eğitim ve öğretimini geliştirmek amacıyla çalışmış, yurt dışındaki eğitim sistemlerini incelemiş, fikir akımlarının eğitim öğretimimize olabilecek katkılarını araştırmışlardır.

Eğitim Felsefesi; eğitime yön veren, amaçları şekillendiren ve eğitim uygulamalarına yol gösteren bir disiplin veya sistemli fikir ve kavramlar bütünüdür. Eğitimin felsefesi eğitimin hedeflerinin seçiminde, hedeflerin topluma, bireye uygunluk derecesinin tayin edilmesini ve hedefler arasındaki tutarlılığın kontrol edilmesini sağlar. Cemiyetin üzerinde durduğu en önemli konulardan birisi “ameli mektep, faal mektep” olmuştur. Bu okulların kuruluş ve işleyiş süreçlerinin temelinde bugünkü okullara zıt olarak çocuğun her şeyden evvel faal, işleyen bir organizma olarak kabul edilmesi düşüncesi vardır. Ameli mektep pragmatisttir. Pragmatizm, doğruluğu ve gerçekliği tek taraflı olarak sadece eylemlerin sonuçlarıyla değerlendiren ve onlara yalnızca fayda açısından bakan akımdır. Başlıca temsilcileri; William James ve John Dewey’dir. William James’e göre pragmatizm bir yöntemdir. Bir yöntem olarak pragmatizm insan

yaşamının bir amacı olduğunu söyler. Bundan dolayı bütün kuramlar, bütün bilgiler, insan yaşamına bir katkı yaptıkları, insanın amacına yardımcı oldukları zaman doğrudur. Kuramlar gerçekten somut bir yarar sağladıkları sürece anlamlıdır.

Faal mektep çocuktan faaliyet istemektedir. Çocuk herhangi bir araç ile düşünmeye, aramaya, yargılamaya kısacası faal olmaya mecbur edilince onun gelişimi sağlanmış demektir. Bu düşünceler günümüzdeki ilerlemecilik akımının da bir uzantısı gibi görünüyor. İlerlemecilik akımına göre de eğitim aktif ve çocuğun ilgilerine göre olmalıdır. Okul, yaşama hazırlık olmaktan çok yaşamın kendisi olmalıdır. Öğretmenin görevi yönetmek değil, rehberlik etmektir. Günümüzde ezberci ve öğretmen merkezli eğitim sistemine karşılık uygulamalı ve öğrenci merkezli eğitim sisteminin gerekliliğini vurgulanmaktadır. Pozitivizm, insan için bilgide önemli olanın yalnızca olguları araştırmak olduğunu savunan akımdır. Bilimin tek amacı olgular arasındaki değişmez ilişkileri ya da doğal yasaları bulmaktır. Bu ise ancak gözlem ve deneylerle sağlanır. Faal mektepte çocuktan istenen de gözlem ve deneylerle gerçek bilgiye ulaşmasıdır. Bu derginin ana karakteri bu iki anahtar felsefi kavramla ifade edilebilir.

Eğitim tarihi, eğitimin dünyada zaman içinde izlediği yolu inceleyen bir bilim dalıdır. Her milletin kendine ait karakteristik özellikleri ve ferdi bir ruhu vardır. Bu ruh o milletin örf ve adetlerinde, gelenek ve göreneklerinde, hikâyelerinde, masallarında, atasözlerinde, deyimlerinde, giyinişinde, folklorunda kısacası onun kültüründe yatar. Milli ruhu eğitmek için de o ruhu bilen anlayan öğretmenlere ihtiyaç vardır. Türkiye cumhuriyetinde milli ruhun temel taşları köylerde atılmıştır. Taş taş üstüne bina yapmak için de o işin ustasına ihtiyaç duyulmaktadır. Türkiye cumhuriyetinin ilk kurulduğu zamanlarda şehirlerdeki eğitim ve öğretimin yanında köy ve kasabalardaki eğitim ve öğretime de büyük gereksinim duyuluyordu. Eğitim ve öğretim sadece çocuklar için değil aynı zamanda halk içindi de. Bu amaç için köy öğretmenlerine büyük görev düşüyordu. Gözettiği gaye mensup olduğu halkı millet olarak yetiştirmek ve mutluluğa kavuşturmaktı. Bir milleti medeni milletler seviyesine çıkarmak halkını okutmak meselesinden geçer. Yabancı memleketlerde özellikle Almanya ve Amerika’da çirak ve gece okullarına çok önem verilmiştir. Bizde bunun önemi özellikle meşrutiyetten sonra anlaşılmiş ve halk okulları ile gece dersaneleri açılmıştır. Günümüzde de gerek halk eğitim merkezleri gerekse anne-çocuk eğitimi ya da “Baba Beni Okula Gönder” gibi çeşitli kampanyalarla eğitim halkın en alt tabakasına ulaştırılmaya çalışılmaktadır. Bu

çabalar boşuna değildir. Şimdi olmasa bile ileriki zamanlarda yemişleri alınacaktır. Günümüzde de bu gayeyle köy öğretmenleri önce anadili eğitimini iyi vermeli sonra da hem öğrencisini hem de halkını eğitmek için çaba sarf etmelidir.

Eğitim yönetim ve denetimi, bireyin ülkesinde ve dünyada istikrarlı bir şekilde ilerleyebilmesi için gerekli bilgi, beceri, tutum ve davranışları öğreneceği eğitim sürecidir. Cumhuriyetin ilk yıllarındaki okullarımız gerek bahçesi gerek sınıfları gerekse mevkisi bakımından eğitim ve öğretime elverişli değildi. Genelde paşa konaklarının okula dönüştürülmesiyle meydana getirilen binalar gerek mevkileri gerekse dekorasyonu ve biçimiyle eğitim ve öğretim açısından zorluk teşkil ediyordu. Okul binaları mümkün mertebe merkezi bir yere inşa olunmalıdır ki öğrenci gidiş ve gelişlerinde, kaynaklara ulaşmada zorluk yaşamassın. Ayrıca binanın bahçesi öğrencinin sosyal ihtiyaçlarını karşılayacak büyüklükte olmalıdır. Okul binasının uygun bir zemine yapılması, binanın yönünün iyi belirlenmesi, odaların genişliklerinin iyi hesaplanması gerekmektedir. Kısacası okul binasının inşası ayrı bir uzmanlık işidir. Günümüzde okul binaları eğitim ve öğretim için kullanışlı yapılmaya çalışılsa da öğrenci fazlalığı ödenek eksikliği nedeniyle yeterli değildir. Bunun yanı sıra birçok köyde okul bulunmamakla birlikte olanlar da bakımsızlık nedeniyle eğitim ve öğretim için elverişsizdir. Bir milletin çağdaş medeniyetler seviyesine ulaşmasında ilk basamağı oluşturan eğitimin sağlıklı bir şekilde yapılabilmesi için gerekli özeni göstermek gerekmektedir.

Ölçme ve değerlendirme: Eğitimde ölçme, genellikle öğrencilerin belli bir takım davranışları, öğrenme derecelerini belirlemesi olarak kullanılır. Değerlendirme, ölçme ile ortaya konulan duruma bir anlam verme işlemidir. Eğitimde değerlendirme; belli bir takım davranışların öğrenilme derecesi ölçme ile ortaya konulduktan sonra bu ölçme sonuçlarına dayanarak neler yapılacağına kararlaştırılması şeklinde görülür. Yenilenmeyen ve değişmeyen ilim yoktur. Ancak bu değişime ayak uydurabilmek için de sürekli bilgi seviyesinin arttırılması bunun için de aksaklıkların düzeltilerek iyileştirilmesi gerekmektedir. Eskiden beri değiştirilmeye çalışılan ve hükümetler tarafından en fazla üzerinde durulan mesele eğitimin şekli olmuştur. Sınıf bir dinleme, belleme ve ezberleme yeri değildir. Öğrenci merkezli bir eğitim öğretim sistemi için ilk olarak sınıf düzeninin değiştirilmesi gerekmektedir. Öğrenci kendi kendine çalışmaya ve kendi kendini idare etmeye alıştırılmalıdır. Eski öğretimin akliyeciliğine karşılık hissiyat ve heyecanlara yer verilmelidir. Yani öğrenci kafasıyla

değil kalbiyle çalışmaya alıştırmalıdır. Toplu öğretime önem verilmeli, sınıfça ortaklaşa işler yapılmalı, öğrencilerin karşılıklı çalışarak birbirlerini tamamlaması sağlanmalıdır. Okullarda verilen eğitimin şeklinin yanı sıra okutulan kitapların kalitesi de eskiden beri büyük tantanalara sebep olmuştur. Öğrencinin okuyacağı kitap bilgi eksiklikleri, yanlışlıkları ile dolu olmamalıdır. Dilbilgisi bakımından iyi incelenmeli, öğrencinin seviyesine uygun metinler seçilmelidir.

Çocuğun eğitiminde öğretmenin üstlendiği rol çok önemlidir. Öğretmen çocuk ile onun hareketleri arasında bir bağ görevi görmelidir. Çocuğun kişiliği kendiliğinden oluşur. Öğretmen çocuğun kişiliğinin meydana çıkmasına yarayacak araçlar hazırlamalı ve bunları çocuğa bizzat yaralanacağı şekilde öğretmelidir.

Öğretmenin ilk görevi eğitimi kendine bırakılan çocukları ne için yetiştireceğini düşünmesidir. Bilgi bir süs aracı değildir. İnsanın uyum sağlayacağı iki çevre vardır. Biri tabiat diğeri toplumdur. Öğretmen çocuğu tabiata ve topluma elverişli şekilde yetiştirmelidir. Çocuğun ilişkide bulunacağı eşya ve olaylar çocuğa öğretilmeli ilişkide bulunmayacağı eşyalar öğretilmemelidir. Çünkü hiçbir uyum sağlamayacağı bilgi boş bir süsten öteye geçemez. Çocuğa olaylar arasındaki ilgi ve bu ilgiye ulaşma yolları gösterilmelidir. Günümüzde her ne kadar öğrenci merkezli eğitim öğretim yapılmaya çalışılsa da gerek okul araç gereçlerinin eksikliği gerek sınıf mevcutlarının kalabalık oluşu sebebiyle istenilen düzeyde eğitim öğretim yapılamamaktadır. Öğrencilerin değerlendirilmesi için yazılı yoklama, sözlü sınavlar, çoktan seçmeli testler, kısa cevaplı testler, doğru yanlış testleri, eşleştirmeli testler uygulanmaktadır.

Psikolojik danışma ve rehberlik, cumhuriyetin ilk yıllarından beri eğitimcilerin dikkatini çeken bir konu olmuştur. Doktorlar, sağlıkçılar, aileler, beden eğitimciler vücudun sağlık, kuvvet ve güzelliklerinin meydana çıkmasına gerekli önemi vermeyen okul teşkilatının iyileştirilmesi konusunda ısrar etmişlerdir. Çünkü çocuk bir bireydir ve gelişim aşamaları vardır. Bu aşamalarda öğretmen çocuğun yanında olmalıdır. Gençlerin büyüme sürecindeki problem ve endişeleriyle başa çıkabilmelerine yardımcı olmak için düzenli rehberlik ve danışmanlık programları okullardaki eğitim sürecinin vazgeçilmez bir parçası olmalıdır. Bu programlar kişisel, sosyal, meslekî ve akademik büyümeyi daha iyi hale getirmek için tasarlanmalıdırlar. İlk ve temel amaç öğrencilerin daha etkili ve verimli öğrenmelerine yardımcı olmaktır. Bu programlar okul hayatının

daha tatmin edici ve daha ödüllendirici olmasını sağlarlar. Bu düşünce son yıllarda ülkemizde gittikçe önem kazanmış ve okullarda psikolojik danışma ve rehberlik bölümleri açılmıştır.

Temel dil becerilerinin öğretimi: Dil, milletin devamlılığını sağlayan en önemli taşlardan birisidir. Dil öğretimi sırasında eğitimciler harflere hayat vermek için uğraşmışlardır. Harfleri eşyalardan birine benzetmeye çalışmışlardır. Bir şeyi mekaniksel olarak yalnız hafıza ile tanımak tabii ki eğitimsel olamaz. Çünkü cümle ve onu oluşturan kelimeler sahip oldukları anlamlara bağlanarak onlar arasında kuvvetli bir hatırlama meydana getirmek suretiyle öğretilmektedir.

Güzel konuşma yazma: Dil terk edilemez. Bir dili diğer bir dil ile değiştirmek demek bir milletin diğer bir millet lehine temsili demektir. Ancak bu demek değildir ki diller arasında alış veriş olmamalıdır. Yabancı kelimeler bir dile kelime olarak girmeli, kendi telaffuz ve kuralını terk ederek o dilin şivesine uymalı ve telaffuz ve imlasına yazılmalıdır ki o dilin malı olsun, o dilde temsil edilsin.

Çocuk edebiyatı: çocuk kendi başına bir bireydir. Aristo'dan J. J. Rousso'ya ve Tolstoy'a varıncaya kadar çeşitli zaman ve iklimde yetişmiş büyük filozoflar; çocukluğu, gençliği ve dolayısıyla cemiyeti iyileştirmek için ya eğitim ve öğretime ait büsbütün yeni esaslar kuracak eserler yazdılar yahut okullarına göre kurumlar yaparak içinde bizzat çocuklar ve gençlerle uğraştılar. Muallimler Birliği cemiyeti büyük Hind şairi R. D. Tagore'un çocuklar için yazdığı şiirleri incelemişlerdir. Tagore'nin yazdığı çocuk şiirlerinde şairin çocuklara karşı nasıl yüksek bir sevgi ve ince bir şefkat beslediği ve çocuk ruhunu derinden derine ne kadar iyi anladığı açık olarak görülmektedir.

Çocuk edebiyatı dilin etkili ve güzel kullanılarak çocuklar için yazılmış ve söylenmiş sanat niteliği taşıyan yapıtların genel adıdır. Edebiyatımızda çocuklar için söylenmemiş olsa da onların da yararlandığı sözlü halk edebiyatı ürünleri çocuk edebiyatının ile ürünleri sayılabilirler. Bizde çocuk edebiyatı konusu ancak Meşrutiyetten sonra kendini duyurmuştur.

Halk edebiyatı, sözlü edebiyatın uzantısıdır. Halkın yarattığı sözlü eserlerden oluşur. Dil, biçim, konular, duyarlıklar bakımından halk kültürüne sıkı sıkıya bağlıdır.

Halk ruhuna aynalık vazifesini yerine getiren türkü ninni, mani, bilmece, tekerlemeler, masallar, tabiatı anlatan hikâyeler, fallar, rüya tabirleri, lades türküleri, atasözleri, halkın inandığı hurafelerin çeşitleri hepsi halk edebiyatının sahasına girer.

Türkiye Muallimler Birliği Mecmuası ileri sürülen tenkit, teklif ve ele alınan fikirlerin haklılık ve haksızlığı ne olursa olsun eğitim ve öğretim hayatına kuvvetli etkileri bulunmuş bir yayın organıdır. Zamanın aydınları bu dergiyle göstermişlerdir ki; bir ülkenin çağdaş medeniyetler seviyesine ulaşmasında ülkenin eğitim ve öğretimi ilk sırayı almaktadır.

KAYNAKLAR

- Akgün A. (1990). *Hürriyet Gazetesinin Sistematik Tahlili*, İstanbul Marmara Üniversitesi, Doktora Tezi.
- Akın M., Bal D. A. (2002). *Atatürk'ün Eğitimci Kişiliği ve Eğitim Öğretim Boyutlu Düşünceleri*, Erzincan Eğitim Fak. Dergisi, Cilt 4, Sayı 1, s. 2-5. http://www.erzincan.edu.tr/birimler/egitim/userfiles/eefdergi/4_1/4_1_1_akin-bal.pdf (05/11/2008).
- Akyüz Y. (1982). *Türk Eğitim Tarihi – Açılıştan 1982'ye*, Ankara Üniversitesi S.B.F. Basım ve Yayın Yüksekokulu Basımevi, Ankara.
- Alış Ş. (1994). *Servet-i Fünun Dergisi'nde Küçük Hikaye-Mensur Şiir Manzum Hikaye (1896-1901)*, Marmara Üniversitesi, Doktora Tezi.
- Andı K. (1997). *Servet-i Fünun Mecmuası'nın Sistematik İndeksi (1891-1901)*, İstanbul Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- Aslan C. (2001). *Bahçe Dergisi'nin Sistematik İncelemesi*, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- Atatürk M. K. (1952). *Söylev ve Demeçler-2*, Türk İnkılap Tarihi Enstitü Yayınları, Ankara.
- Ayata Y. (1996). *Servet-i Fünun Mecmuası 256-305. Sayılar (İnceleme ve Seçilmiş Metinler)*, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi
- Ayata G. (2001). *Servet-i Fünun Dergisi 1074-1118. Sayılar (İnceleme ve Seçilmiş Metinler)*, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- Aydın C. (2000). *Servet-i Fünun Dergisi 1021-1073. Sayılar (İnceleme ve Seçilmiş Metinler)*. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- Boyraz S. (2001). *Servet-i Fünun Dergisi 1074-1118.. Sayılar (İnceleme ve Seçilmiş Metinler)*. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- Büyükdereci H. (2001). *Gayret Dergisi (Fihrist ve Metinler)*, Erzurum Atatürk Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.
- Cavkaytar S. (2001). *Varlık Dergisi'nin İlk 150 Sayısındaki Edebiyat Yazılarının Sınıflandırılması*, Osmangazi Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- Çakır S. (2002). *Yaprak Dergisi'nin Sistematik ve Tematik İncelemesi*, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- Çelik H. (1987). *Genç Kalemler Mecmuası'nın Sistematik Tetkiki*, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- Çelik H. (1997). *Nilüfer Mecmuası, İnceleme, Tahlili Fihrist Bazı Metinler*,

- Karadeniz Teknik Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- Dayanç M. (1997). *Sırat-ı Müstakim Dergisi'ndeki Dil, Edebiyat ve Sosyal Kavramların Sistemik İncelenmesi*, İstanbul Üniversitesi, Doktora Tezi.
- Devellioğlu F. (2000). *Osmanlıca – Türkçe Ansiklopedik Lugat*, Ankara Kitabevi Yayınları, Ankara.
- Erçağan C. (2001). *Aşiyân Dergisi Üzerine Sistemik ve Tematik Bir İnceleme* Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi. Yüksek Lisans Tezi.
- Ergin O. N. (1977). *Türk Maarif Tarihi*, Eser Matbaası Yayınevi, Cilt 5, İstanbul.
- Gaya S. (1997). *Mecmua-ı Muallim Etrafında Edebi ve Fikri Hareket*, Atatürk Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- Geçer F. (2005). *Çocuk Dünyası Dergisi, İnceleme, Tahlili Fihrist, Seçilmiş Yazılar*, Fatih Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- Gökçora İ. H. (2003), *Bilim Dili ve Türkçe*, s.99, <http://kaynak.unak.org.tr/bildiri/unak03/u03-15.pdf> (05/11/2008).
- Güdek O. (2006). *Halka Doğru Mecmuası (İnceleme, Tahlili Fihrist, Seçme Metinler)*, Fatih Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- Hacıosmanoğlu M. (2003). *Şair, Büyük Mecmua ve Güneş Dergileri (İnceleme, Tahlili Fihrist ve Seçilmiş Metinler)*, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- İlhan N. (2001). *Manzara Mecmuası (İnceleme, Fihrist, Seçme Metinler)*, Erzurum Atatürk Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- Kantaş Z. (2001). *Mahfil Dergisi (İnceleme, Tahlil, Fihrist) (2 Cilt)*, Fatih Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- Karal E. Z. (1969). *Atatürk'ten Düşünceler*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara.
- Kavcar C. (1987), *Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenlerinin Yetiştirilmesi*, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/520/6508.pdf> (06/11/2008)
- Kaya H. (2002). *Servet-i Fünun Dergisi (1171-1222. Sayılar) İnceleme ve Seçilmiş Metinler*, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- Koçak A. (2000). *Hikmet Gazetesi İncelemesi, Tahlili Fihrist ve Seçilmiş Metinler*, Marmara Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- Konukçu M. (1996). *Servet-i Fünun Mecmuası, 256-305. Sayılar (İnceleme ve Seçilmiş Metinler)*, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.

- Köse A. (2003). *Edebiya-ı Umumiye Mecmuası (İnceleme, Tahlili Fihrist ve Seçilmiş Metin)*, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- Lin Li P. (2001). *Ülkü (1933-1950) Dergisi 'nin Sistemik Taraması*, Ankara Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- Menderes Y. (2002). *Meram Dergisi'nin Sistemik İncelemesi*, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- Ordu F. (2004). *Mecmua-i Ebuzziya, (1-71 Sayılar), İnceleme, Tahlili Fihrist, Seçilmiş Yazılar*, Fatih Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- Özpay A. (1998). *Hayat Mecmuası'ndaki Sanat, Edebiyat ve Fikir Yazırlarının Sınıflandırılması ve Değerlendirilmesi*, Gazi Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- Seyhun T., Demirel Ö., Koç S., Odabaşı F., Namlu A. G., Yangın B., Müftüoğlu G. (1998), *Türkçe Öğretimi*, T. C. Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 1066, Açık Öğretim Fakültesi Yayınları No: 587, Ünite 1-10, s. 15.
- Yılmaz A. (2001). *Mecmua-i Edebiyye Dergisi (Tahlili Fihrist, İnceleme ve Seçilmiş Yazılar)*, Fatih Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- Yurdun D. (1999). *Mecmua-i Edebiyye (İnceleme, Tahlili Fihrist, Seçme Metinler)*, Erzurum Atatürk Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Filiz OKMAK
Anne Adı : Nevin
Baba Adı : Yaşar
Doğum Yeri ve Tarihi : Beykoz/1979
Lisans Eğitimi : Dokuz Eylül Üniversitesi
Buca Eğitim Fakültesi
Türkçe Eğitimi ABD
Mezuniyet Tarihi : 2004
Çalıştığı Yer ve Görevi : Hakkari-Çukurca
Çığlı Şht.Bnb. Erdoğan ÖZDEMİR İÖÖ
Yabancı Dil : İngilizce (Orta)